Moravské

NÁRODNÍ POHÁDKY, POVĚSTI,

obyčeje a pověry.

Sebral a napsal

Beneš Method Kulda.

Svazek I.

V Praze.
Nákladem kněhkupectví: I. L. Kober.
1874.

I.

Moravské národní

POHÁDKY A POVĚSTI

z okolí Rožnovského.

Z předmluvy

k I. vydání.

Sbírka tato nechce podávati toliko myšlenky z národních pohádek a pověstí *obraznosti spisovatelek a spisovatelů nynějších* rozmnožené a ozdobené, nebrž pouze *obraznost národa samého*, jak se ode dávna v pohádkách a pověstech jeví. Těch původních, nezměněných výtvorů ducha národního jest nám v celé rozsáhlosti a hlubokosti poznati třeba, abychom se přiučovali ryzému jazyku svému my, kteřížto jsme namnoze jazyky cizími se odnárodnili. A *proto jsou slova a celé věty ryzostí a krásou mluvnickou vynikající a překvapující vyznačeny rozložitým písmem, aby neušly oku čtenářovu.* Kterak a k čemu jich zužitkují spisovatelé naši, k tomu ovšem zřetele svého neobracujeme, ale přejeme, aby jich zužitkovali ve spisích svých ve prospěch národa.

Svrchovaný jest čas, aby se tyto utěšené *voničky* či *kytečky* po zahrádkách lidu našeho sbíraly a tiskem jistému zapomenutí vyrvaly, jelikož nastala rozhodná doba přerody a obnovy národu našemu, kdy tiskem a parou novější myšlenky do lidu našeho se hrnou a staré ná-

hledy i se starou ryzou mluvou vytiskují. — „Co jest z toho, když národní pohádky a pověsti bez dějepisného základu v lidu našem pominou? Nebudeť škoda o tyto smyšlenky, jimiž lid náš celé večery, celé dny, celé měsíce sobě krátívá!“ Nesuď kvapně a nespravedlivě. I kdyby pohádky a pověsti národní vyhynouti měly, bylo by nám toho pykati. Čili snad i smyšlenka nemůže v sobě tajiti pravdu, poučení, výstrahu, radu? Nepřipouštím, že by jaká pohádka původně pro pouhou toliko zábavu — pro ukrácení chvíle byla se vymyslila; živými barvami, vhodnými podobenstvími chtěl moudrý otec svým dítkám a pečlivý děd svým vnukům potřebného poučení dáti — a tento úmysl ponejvíce vytvořil veliké množství pohádek prostomilých, jimiž se národ náš honositi může. Ve mnohých posud buď jasně zrcadlí se buď prosvítá z roušky zábavné jádro rázné moudrosti a zbožnosti. Totoli se však nedá v každé pohádce nalézti, nepřičítejž pohádce samé, nebrž slabé paměti a temnějšímu rozumu pozdějších vypravovatelů, kterým se děje jako nejapným opravitelům a obnovitelům obrazů a soch původně uměleckých. Proto nemůžeme již přáti, aby pohádky a pověsti národní vymřely; hospodáři vymlátivše a na hromadu shrnuvše obilí ve stodolách, pro koukol přimíchaný nepřejí sobě, aby nebylo obilí žádného, nebrž koukol vybravše a odstranivše, obilí čisté zužitkují.

Avšak pohádky a pověsti národní nikdy nemohou vyhynouti — ovšem ale mohou místo své postoupiti smyšlenkám novějším — nebezpečnějším, záhubnějším. Vím a vyznal jsem, že v našem věku tiskem a parou novější myšlenky do lidu našeho se hrnou; popírám však, že by všecky tyto novější myšlenky byly národu

našemu prospěšnějšími, blaživějšími a příjemnějšími nad pohádky a pověsti prastaré. Pohádka a pověst důstojná — byť i smýšlená — nepokazí nikoho; mnohá kniha však, která šířiti chce v lidu myšlenky novější, jest pravým jedem, o které se dá říci, co praví Spasitel náš o člověku pohoršujícím: „Lépe bylo by, kdyby se nebyla kniha ta zrodila, a když se již zrodila, kdyby se byla s žernovem osličím hned ponořila v moři bezedném.“ Na štěstí (vzhledem k takovýmto novějším myšlenkám t. j. smyšlenkám) a bohužel (vzhledem k novějším knihám a časopisům našim od znatelův národa a pravdy skládaným) novější myšlenky navzdor tisku a páře přece nevnikají do všech končin rozsáhlého národa našeho českoslovanského tak rychle, jako sžíravý vzduch již nastalé přerody a obnovy bez tisku myšlenky staré a dobré zhasíná a ničí. Zdali možno, aby zatím obraznost národa našeho ostala nečinnou a neplodnou? Jako v krajinách, kde krásné, staré národní písně vymřely, nyní již zahnízdily se písně novější, nápěvy, slovy i myšlenkami neladné, nečisté, plané, špatné, záhubné: tak též tu onde v rodinách a v obcích, kde staré, pěkné, poučné, nevinné pohádky národní vymizely aneb kde se jich nedostává, slyšeti jest sběrateli pohádky novější, jichž do konce aneb aspoň bez bolu, studu a zardění vyslyšeti není lze. Sbírkou národních pohádek a pověstí, podáli se lidu, vyhoví se obojí stranou. Lid náš bude míti pohádky slušné, zábavné i prospěšné, a — bude jich míti dostatek, aby nemusil mezeru vyplňovati ledabylou sbírkou, aneb dokonce škodnou hnilobou.

Konečně pak, neprohlídajíce ani k ryzosti jazyka ani k obsahu a jádru pohádek a pověstí našich ná-

rodních, budiž mi dovolena otázka, neníliž povinností naší, bychom tiskem zachovali potomstvu alespoň zbytky (Bohu díky posud ještě značné a významné) plodivé obraznosti předkův? Věk náš snaží se v každé zemi, v každém znamenitějším městě zvláštními konservatory zachovati potomstvu památky staveb a všelikých výtvorův uměleckých; zdaliž zřetelněji mluví a svědectví dává o národu nějakém budova, obraz, socha, peníz, nádoba a t. d. nežli pohádka a pověst? —

Sláva těm, kdož činí jedno — a co těm, kdož pomíjí druhé? Úlohu tuto nutnou neplní však toliko ten a ta, kdož pohádky a pověsti sbírá, spisuje a tiskem vydává, nebrž i ten a ta, kdož podniknutí takové odbíráním podporuje a výbor sebraných a tiskem vydaných pohádek a pověstí národních v národě šíří. Každý vzdělaný národ má a v úctě chová sbírku svých pohádek a pověstí — a já netroufám, že by který národ byl ve svých pohádkách a pověstech národních bohatší nad naše národy slovanské.

Slovy těmi získati chci tomuto dílu právě národnímu potřebné podpory v našem obětivém a rozsoudném duchovenstvu československém, jakož i také u svědomých rodákův a skutečných přátel lidu v každém stavu a u všech čtenářův na Moravě, v Čechách i na Slovensku.

Sbírka tato nebude obsahovati nižádné pohádky a pověsti, o níž by se dalo pochybovati, můželi se podati čtenářům každého stáří a pohlaví.

Učitelové připraví radost neobyčejnou mládeži školné, když za odměnu pilnosti a pozornosti jim po škole některou pohádku nebo pověst přečtou, o čem jsem se již sám dokonale a často přesvědčil; také naučí se

dítě poslouchati, když se mu napotom těžší věci vykládají nebo čítávají. — Rodiče zajisté dětem svým k jmenovinám nebo k rozeninám — kmotři a kmotřenky zajisté biřmovancům a křestěncům svým nebudou moci zajímavějšího, milejšího a spolu přece i poučnějšího a lacinějšího daru podati nad sbírku národních pohádek a pověstí.

Nezbývá nic než ospravedlniti se, proč jsem volil slovo pohádka místo slova báchorka, kteréhož se v některých spřízněných spisích v Čechách i na Moravě posud užívalo. Nevím, proč bych upotřebil slova báchorka, jehož lid náš nikde nezná, a proč bych povrhnul slovem pohádka, kteréž posud a všudy v národu našem žije. Podávám ve sbírce své nezměněné výtvory lidu našeho a tudyž nechtěl jsem ani slova pro ně utvořeného měniti, kteréž se mi vidí mnohem národnější býti.

Sbírka tato obsahuje 123 pohádky a pověsti z okolí Rožnovského, z tak zvané moravské Valachie, kteráž chvalně známa jest svou neporušeností a ryzostí jazyka moravskoslovanského.

Městečko Rožnov, střed moravské Valachie, roztomile rozkládá se na levém břehu řeky Bečvy a má 460 domů dřevěných, v nichžto se počítá asi 3000 obyvatelův. Povaha moravských Valachův, krásná a velkolepá krajina, v kteréž obývají, a zaměstnání jejich jest trojnásobný pramen nevyvážný, z něhož se vyprýštilo veliké množství ponejvíce přehezkých a rázných pohádek a pověstí.

a) Povaha moravských Valachů. Jméno Va-

lach znamená prý v řeči staroslovanské pastýře, a moravští Valachové skutečně jsou posud lidem pastýřským, a v salaších říká se ovčákovi — valach. Moravští Valaši jsou obyčejně zrůstu vysokého a štíhlého, chodu rázného a mužného, obličeje pravidelného, začasté věru krásného v obojím pohlaví; jsou bystří a obratní na těle i na duchu, vtipní a hovorní a mají řeč bohatou, plynnou a ryze slovanskou, snad zachovalejší přede všemi kmeny československými; jednoduchost a prostota milá, věrnost a poctivost, pevná vůle, podnikavost a odvážlivost v nebezpečenstvích jsou uznané vlastnosti jejich. Někteří připisují jim nedůvěru v cizí, zvláště výše stojící lidi. Toho jsem nezakusil; ba naopak velikou přívětivost, upřímnost a úslužnost shledal jsem u mnohých. Čím pak se od jakživa vyznačují všickni Slované plnou měrou, zpozoroval jsem také u moravských Valachů; vroucná zbožnost, zděděná s jinými poklady duchovními po předcích slovanských, zdobí a blaží je. Avšak, jakož se vůbec Slovanům dělo, tím více moravští Valaši doposud vzdáleni ostali osudem a polohou vyššího pozlátkového vzdělání, zač ovšem Bohu děkovati mohou, jelikož by tak zvaná vzdělanost novějších dob v duchu cizinském více na škodu než ve prospěch byla posloužila jim. Samy hory strážné obhájily moravské Valachy vlivu cizího, tak že mluva jejich neporušena ostala. Kéž by si vážili vydatné a velevzácné přednosti této před ostatními bratřími slovanskými! Zvláště v Rožnově měli by se míti na pozoru, aby četní hosté nesetřeli s obyvatelův původnost národní v každém směru! Nezapomenutelný ostane duchu mému stařec sedmdesátiletý, kterýž vychváliv minulost ohnivě vypravoval: „Můj staříček, když měl umříť, povídal nám dětem

a vnukům: Děti, až nebudou v Rožnově Valaši, tenkrát bude zle!“ — Větší zámožnost, více peněz, dražší (?) šaty jsou výhodou dočasnou a nemají tolkou váhu do sebe jako všestranně zachovalý ráz národní, s kterým všechny zájmy vyšší buď žijí, buď vymírají. Tento ráz, když se podetne a zničí, nedá se nižádným bohatstvím zbudovati. Že Rožnované dávají děti své zhusta na výměnu do škol a do rodin německých, to ať chválí kdo chce, já nebudu a nemohu. Lépe bylo by, obraceti pečlivý zřetel ke škole národní v místě samém. Posud vyznamenávali se moravští Valaši tím, že si dokonale hájili rázu svého v kroji, v řeči, v obyčejích; a toť jest věc chvalitebná a pro celý kmen výhodná. — Ovšemť ku pravé vzdělanosti patří též hlubší pojmutí svatých pravd náboženských, tak aby nezvratnost věřícího srdce osvěcována byla světlem rozumu jasného, rozumu zjevením ozařovaného. V tom pak všechen národ slovanský v minulosti nemohl pokročiti, a tudyž i moravští Valaši, nemajíce posvátné hlubiny pravd a tajemstev náboženských všudy dosti světlé, tu onde nedostatek víry osvícené nahražují ponejvíce neškodnými pověrami. Příležitostně vyslovuji se, že lid s vírou nezvratnou i bez dostatečného světla rozumového jest Bohu a moudrým lidem tisíckrát milejší a úcty hodnější, nežli lid v rozumu svém bahnitými světýlky osvícený a na srdci víry prázdném zpustošený; bez pověr pak ani sebe větší učenec není, vyhostilli pravou víru z duše své. Nevinná a nezaviněná pověřečnost moravských Valachů jest prvým zdrojem jeho nesčetných pohádek a pověstí, jelikož zrak jeho duchový i tělesný vidí na všech místech tajemných a temných mnoho strašidel, černokněžníků, čarodějnic, zaklinačů, draků a hadů, vod-

níků, skřítků dobrých i zlých duchů a t. d., jichž skutečné jsoucnosti přikládá mysl dětinná tu onde ještě víru pevnou. Namnoze však jsou v pohádkách těchto již jen nejasné zbytky modloslužby a obcování pohanských předků.

b) Krásná a velkolepá příroda, v níž moravští Valachové obývají, musí rovněž buditi a oživovati obraznost jejich. Velikánské horstvo, kterým na všech stranách obklopeni jsou, posvátný Slovanům pohanským Radhošť, tento vážný velikán, na kterýž i nynější Valaši z jizeb svých s úctou pohlížejí a k jehož kamennému kříži zpívajíce putují — tajemné díry a jeskyně, jichž v horách pozorují — omamující pohled na krajiny okoleční, na města a dědiny téměř nesčetné s vrcholu Radhoště přes 3500 střevíců vysokého a s hory Kněhyně ještě vyšší — roztoky bujným rostlinstvem pokryté a velebné sbory zpěvného pernactva — šedá mračna a mlhy, co se přes Radhošť a ostatní horstvo z hlubin do výšky a na druhou stranu zase do hlubin jako živé obrovské skály převalují — bouřky, co se v horách jejich stohlasou ozvěnou jako trouby anjelské v den soudný mocně rozléhají, a plamenné blesky, co předsvětovou tmu velebně rozrážejí a hory velikány na několik okamžiků lidskému oku odkrývají — rozkošné údolí, háje, luhy a louky, kterých po březích svých řek u větší menší rozsáhlosti denně vídívají: všecko to musí býti hojnou látkou pro obraznost slovanskou, a tudyž pro pohádky nekonečné.

c) Zaměstnání moravských Valachů. Představte sobě Valachy v nejvyšších lesnatých horách po celé léto dnem i nocí na salaších*) s bělounkým stádem

*) Salaš jest u moravských Valachů část hory na pastvu vykázaná; jinde totéž co koliba, která jest chalupa dřevěná na salaši, v níž valaši (ovčáci) s báčou (jejich vůdcem) obý-

svých ovcí žijící — představte si je v dobu noční, když byli stádo své do košarů*) zavedli, laťovou bránkou uzavřeli, a se kolem ohně v kolibě uhostili, připravujíce v kotlích nad ohněm žinčici, urdu a brynzu aneb čekajíce, až se jim v hrncích zemáky uvaří: což by v ty hodiny dělali, kdyby neměli pohádek? — Představte si osamělé hospodářství na stráních vysokých, na hodinu na dvě od všech lidských příbytků oddálených, odkud obyvatelé v zimě po mnoho týchdnů s lidmi scházeti se nemohou: nemusíli jim každá pověst a pohádka býti vítanou, kratochvilnou a poučnou zábavou, když se kolem hořícího louče ve stěně nebo v ohnisku zastrčeného sesednou a sami toliko pro sebe takořka celou společnost lidskou činí? — Představte si v dědinách večerní doby, zvláště za zimy, kdy hovorné děvy a ženy snášejí do toho onoho domu své přeslice a kolovrátky na přástku, kdy hoši a mužové za nimi se scházejí na posezenou, aby nemusili doma osamotnělí všech 15 tmavých hodin každodenních nečinně prospati: zdali tu možno býti bez pohádek a bez písní mládeži slovanské? Tuť ovšem má zkušenost, ostrovtip, výmluvnost a obraznost úlohu velikou, příjemně vypravovati a nových povídaček tvořiti.

Tyto výtvory obraznosti a výmluvnosti národní z okolí Rožnovského, jimžto dějepis, zkušenost, živnost, příroda a stupeň zvedenosti mravné poskytují látky i barev, podávám tuto tak, jak jsem jich z úst vypravovatelů a vykladaček přenesl pérem na papír. Značných změn jsem se chránil. Krasomluvy a ducha básnického přidávati a při-

---

vají, a z ovčího mléka žinčici (syrovátku), a brynzu (ovčí sýr) připravují a urdu (smetanu ovčí na máslo) sbírají.

*) Košar jest ohražená stáje pro ovce pod širým nebem.

lévati není ve věcech národův slovanských potřebí. Jsouť mnohé pohádky i mluvou i básnictvím tak dokonalé, že se jim čtenář bude obdivovati — že se snad bude domýšleti, jako by péro mé bylo se při tom namáhalo: proti výčitce této již předkem se ohražuji. Jmenovitě poukazuji na pohádky: „Voják, syn kovářův“ — „Chovanec královský“ — „Princ Ferdoš a divotvorná voda“ — „Ševcův syn jak se králem stal“ — „Tři holubice“ — „Hloupý čert“ — „O kolářovi“ — „Hloupý Jan“ — „O sklenné hoře“ — „Chlupatý princ“ — „Pás sv. Jakoba“ — „Zkamenělí lidé“ — „Janíček s voničkou“ — a na jiné, které svou pohádkovou dokonalostí každého tak překvapují, jako mne překvapila plynná výmluvnost těch, co mi jich vykládali.

Ovšemť státi se může, že v dílu tomto budou i některé pohádky, co se vykládají také v jiných krajích po vlasti naší; ba jsou jisté myšlenky pohádkové, jenž téměř nikde v lidu našem neznámy nejsou.

Uspořádání pohádek a pověstí není věcí snadnou, jelikož pohádka a pověst někdy málo se liší; a mezi pohádkami místnými a přišlými — nábožnými a pouze zábavnými také těžko jest rozdílu činiti. Ostatně nezáleží na tom, v jakém pořádku pohádky ve sbírce následují, a tudyž se nebudu přísně vázati. Pokud se mi to bez obtíže vykonati dá, položím na předu pohádky a pověsti místní.

V Brně roku 1854.

P r o s l o v
k II. vydání.

Hledánoť bylo zhusta Moravské národní pohádky a pověsti mladým i dospělým oblíbené, kdy již dávno I. vydání rozebráno bylo. Moje sbírka pohádek a pověstí národních učinila sobě úlohou, aby tyto plody národního básnictví tak na veřejnost dávala tiskem, jak z úst lidu vychodí; a tudyž ovšem v lidu s dychtivostí a horlivostí neobyčejnou se čte.

Kterak působila sbírka pohádek a pověstí moravských i u mládeže, o tom vydávají svědectví knihárny farské a obecní, v nichžto se nacházela. Pravím „nacházela“, zakusiv toho, že v několika knihárnách farských pět, ba až deset výtisků samým čtením zpotřebovalo se.

Avšak i učencové uvítali sbírku tu pro neporušenou ryzost mluvy národní s libostí velikou. Nemíním zde opakovati úsudky mnohými novinami a časopisy pronešené; za to však na památku uložím v řádcích těchto kritiky sbírky té posud neznámé a mimořádné.

Nedlouho po ukončení I. dílu pohádek a pověstí moravských z okolí Rožnovského poctil mne v Brně ve společnosti nyní již v Pánu zesnulého otce vlasti Fran-

tiška Sušila, a jeho následníka v starostenství Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, pana professora Matěje Procházky, návštěvou svou výtečný dějepisec ruský, magister slovanské filologie, slovutný, minulého roku zemřelý Aleksandr Feodorovič Hilferding a pravil: „Já jsem bez pochyby nejbedlivějším čtenářem vašich pohádek a pověstí národních; přečetl jsem je od začátku až do konce s nůžkami v ruce. Jeden výtisk skvostně vázaný zdobí knihárnu mou, a druhý při čtení celý rozstříhal jsem, abych zvláštnosti mluvy moravské ukládal do zápisů filologických studií svých.“

S radostí také připomínám, že mistrovským pérem našeho výtečníka pana rady Josefa Wenziga 24 pohádky Rožnovské do němčiny přeložily se v zajímavé knize „Westslavischer Märchenschatz“ (v Lipsku, 1857).

Na Vyšehradě roku 1873.

B. M. Kulda.

Zámčisko.

Zámčisko jest kopec asi půl hodiny od Rožnova vzdálený, na kterém se rozvaliny někdejšího hradu nalézají. Kopec ten padá snadno každému do očí, a hosté do Rožnova pro zdraví příchozí rádi vycházejí na Zámčisko, aby tam odtud za stolem na lavicích na zbořenisku stromovím porostlém a prorostlém užili pěkného pohledu do krajiny a kyšky t. j. dobré zbrzděné čili kyselé smetany z dvoru panského, v němžto, komu libo, může opakovati celou řeckou mythologii z latinských škol mu z paměti vyšlou; neboť hovězí dobytek ve dvoře tom zhrdnul (alespoň r. 1853) krásnými národními jmény krav a přijal jmena mythologických bůžkův a bohyň řeckých. Divně zněla cizá jména ta z úst přívětivé, výmluvné a čisté oděné Valašky, která nám výbornou smetanou sloužila na měkkém trávníku za dvorem, jenž slove v ústech lidu Hradiskem, snad proto, že na kopci tom před časy hrad stával. Do Hradiska vede dělaná cesta, vysázená po obou stranách stromovím ovocným, což o dobrém hospodářství svědčí vedle pěkného dobytkařství a včelařství.

Když jsme se vraceli se Zámčiska a s Hradiska do Rožnova, rozmlouvali jsme o milém obyčeji v kraji tom více než kde jinde panujícím, že každá kráva má jméno své, kterým se volá. Jsouť to jména

výrazná a významná z povahy nebo z barvy dobytčete vzatá, kteráž ovšem milejší jsou lidu tamějšímu slovanskému (a mně také) nad jmena řecká, z dávné minulosti a z cizích zemí přenešená. Abych poukázal u příležitosti na bohatost jmen národních, jimiž kravaři a kravařky stádce své zakřikují, napomínají a kárají, když se pořádku spouštějí, uvedu některá z nich. Růžena, má jako by růže bílé a červené po sobě. — Paluša, jest červenavá. — Lýsena, kráva červená, mající bílou mezi rohami lýsu. — Sýkora, jest bystrá jako sýkorka. — Veselena, má bílé nohy, bílé rohy a bílý ocas (snad že vesele vypadá?) — Babuša, má hubu a celou hlavu bílou, jako by zababušena byla; babušanka jest šatka, kterou se hlava ženská v okolí Rožnovském shůry dolů pod bradou zavazuje; hlava tak zavázaná jest hlava zababušená, a od této podoby také Babuša kráva. — Šefrana, jest kráva velice tmavočervená (jako šafrán). — Malena, celá červená jako maliny. — Plavuša, ani bílá ani černá — plavá. — Strojana, má pěkné bílé rohy jako do věnce, vůbec krásná kráva. — Černula, černá jako aksamit. — Bujana, jest kráva silná s lalokem pod krkem — bujná? — Březula, kráva červená s bílým hřbetem. — Holuběna, kráva zcela sivá jako polské krávy, co se k nám ženou. — Kropěna, jest kráva buď červená, buď černá, kteráž má po sobě drobné, bílé kropky. — Vevera, jest černá nebo tmavá, pod břichem bílá; snadli podobná černavé veverce? — Jahoda, sama červená, co nemá nikde nic bílého. — Tyrolka, pocházíli z plemene tyrolského. — Švancarka = Švýcarka. — Šmuraňa, ma sivé pásy po sobě jako tygr. — Brnoša, polo červená, polo černá. — Chovana, snadli milá, čili doma odchovaná? — Sivula, sivá jako zajíc, popelavá. — Šprýma, nepochybně odtud,

že ráda šprýmuje, žertuje. — Větula, máli květy různo barevné po sobě. — Věncula, má rohy jako do věnce. — Daňhela, snad od podoby s daňkem, s rohy přímými ale pleskatými. — Maloša, kráva malá. — Kavula, neli po barvě podobné s kavkou? — Jelena, kráva rychlá, čerstvá jako jelen. Dvoruša, jest rozšafná, co si pěkně chodí; srovnej dvorný — Hodula, snad kráva mlsná, která ráda boduje? — Ďatěla, že prý jako pták ďatel; známe datla šedivého čili datlíčka (certhia muraria, Mauerspecht), datlíčka malého jako myš (das Baumkletterlein, der Rinderkleber) a několik jiných ptáků z rodu toho. — Pecula, nevím, zdali od pecky, (říká se: „Je zdravý jako pecka“), aneb snad že jest líná jako peciválka? — Křižana, kráva černá s křížem na hřbetě. Libnša, kráva pěkná, která se každému líbí. — Kratoša, kráva tlustá, krátká. — Bystrula, jistě od veliké bystrosti. — Stračena, jest strakatá. — Laňka, obratná jako laň. — Čadola, jako by očadlá. — Čmelena, v barvě podobná čmelu. — Mája, zdali v měsíci máji na svět přišlá? — Březaja, po měsíci březnu? — Rybena, kráva prudká jako ryba. — Hvězdula, má jako by hvězdu na hlavě. — Sobota, po dni, kdy přišla na svět. — Bleduša, od barvy bledé a t. d.

Vysvětlivky udané jsou z úst samého lidu. Oddálil jsem se velice od Zámčiska, kde mne téměř sami Řekové a Řekyně uprostřed moravských Valachů překvapili. Nyní však již následuj pověst o Zámčisku.

Zámek na Zámčisku vybudován jest roku 1348 za tehdejšího hraběte pana Jána z Kravařů. Vrchnost obývala v hradě tom až do roku 1532, do kteréhož času za dědičného pána Jaroslava Schellenberga pověst následovná se klade.

I. Staré Zubři.

Byl jeden pán, a ten byl velice zlý a nepořádný. Měl stříbrné doly, v nichžto jeho poddaní z roboty pracovali. Trápil, trýznil a bil lid poddaný nemilosrdně. Dokud mohli, trpěli; jak již nemohli vydržeť sužování dáňkami, robotami a kde čím: umínili si, tomu trápení nesmírnému učiniti konec. Jednoho dne z rána, jak obyčejně, dráb na zámku troubil, aby se dělníci scházeli do práce. Poddaní ve Starém Zubří ani se nehýbali. Zatroubil několikrát — žádný nepřicházel. Troubil po čtvrté o desáté hodině, nikdo nešel. Dráb viděl, že se ze všech děr ve střechách, které měli místo komínů, kouří, a šel to hlásit pánovi. Pán poslal drába do dědiny, aby se podíval, proč nejdou a kde jsou. Dráb přišel a nenašel než starou bábičku, která ve všech domkách oheň na ohnisku a v peci spravovala. Ptal se jí, kde jsou všickni ti lidé? Ona odpověděla: „Já nevím, poděli se kamsi v noci, já jsem všudy zatopila a hrnce s vodou postavila, aby mohly hospodyně vařiť, až přijdou o polednách domů.“ Dráb odešel a oznámil pánovi, jak a co. — Pán čekal jeden den, druhý den, třetí den, čtvrtý den. Nic; ani hospodáři nepřicházeli, ani hospodyně, ani krávy ani prasata. Pán ustanovil svého písaře, aby do roka hlídal dědinu Zubří, že může býť, že přijdou zpátky. Ale ti již nepřišli. Pán chtěl dáti celou dědinu zapáliť, ale neučinil tak. Dědina ta stála opuštěná mnohá léta, až to všecko spadalo, že z toho nebylo nic. To místo se jmenuje posud Staré Zubří. Obyvatelé, když již nemohli vydržeť, uřekli se, že se všickni vystěhují. Před tím již si vy-

hledali místa v Uhřích a v té jmenované noci tam ušli i se svým nadhorným. Pán také odešel z hradu svého pryč, a hrad ostal opuštěný. Později se tam usadili zbojníci, a ti loupili lid a snášeli věci kradené do sklepů. Bylo jich tam asi 250, a musili mocí a násilím přemoženi býti. Nedávno jsme ještě vídívali pernice (díry ve zdích), z kterých na vojsko stříleli zbojníci. Když byli přemoženi, hrad se rozbořil, roku 1539. rozkazem císařským.

Radhošť.

Hora Radhošť má jméno své od pohanského bůžka Rádhosta, kteréhož předkové naši obzvláště na hoře této ctili. Modla ta prý měla v natažené pravici roh, kterýž její služebníci modláři vodou naplňovali. Zmizelali voda v rohu tom v jisté době, očekával se suchý ale úrodný rok: a naopak, ostalali voda nebo alespoň vlhkost v rohu, předpovídal se rok mokrý a neúrodný. Před jeho sochou každoročně zvláště v čas rovnodennosti konaly se slavnosti, ku kterým pohanští Slované obojího pohlaví z blízka i z daleka přicházeli. Dávaly se bůžkovi tomu oběti z domácího dobytka, a přítomní oddávali se radovánkám a veselostem, kteréž náležely k obřadům a k úctě bůžka Rádhosta. — Zbytky takéto slavnosti národní snad se posud zachovaly v radovánkách, jež se odbývají na Radhošti v svatvečer přede dnem sv. Jana Křestitele, kdy se tam znamenité množství lidu netoliko z nejbližšího okolí shromažďuje, aby se dívali s výšky této na nesčetné ohně, které s nastávající nocí na všech stranách vzplápolají. Druhdy ohně ty skládaly se pověrou uhlířův proti čárám a kouzlům, nyní zapalují se jen z prastarého

zděděného zvyku pro obveselení. Pohled na tyto veselé ohně jest s vrchu Radhoště věru čarovný a jako by omamující; neboť za jasné noci, když červánky večerní dohořely a na tmavé obloze nebeské velikánské stádo hvězd vychodí; slučují se ohně a hvězdy — země a nebesa tak, že se jedno býti vidí. — Domníváme se, že v tomto prastarém obyčeji, v těch hořících hranicích dříví na všech všudy vrcholích, v těch plápolajících a nad hlavami točených pometlách, v těch zapálených bečicích smolných za krásné noci svatojanské pochována jest nějaká pohanská bohoslužba našich slovanských předků, kterou i potomci křesťanští po nich zdědili a nyní posud ještě konají, ač původní význam dávno již se byl vytratil.

Diváci na Radhošti ostávají u ohně potřebného po celou noc, kteráž tam jest tak krátká, že teprv po jedenácté hodině poslední odlesk sluneční na západě mizí a brzy po půlnoci již opět prví věstcové světla světového vyskakují a k druhé hodině již červánky ranní se na obloze zapalují. Tu počíná svítati, a procitlý sbor skřivánkův pozdravuje jednohlasně nastávající jitro. Zima na chvíli roste. An však na vrcholích hor červánky se třpytí a kolem diváka na Radhošti stojícího proud ohnivého zlata se rozkládá: leží údolí pod ním ještě v mlhách nočních, doliny na západní straně jsou v hustých tmách, které ještě hezky dlouho sladké sny jitřní obyvatelstvu skýtají. Sláva a velebnost vychodícího slunce, jak ho na Radhošti viděti jest, nedá se ani slovem psaným ani štětcem malířovým nakresliti; to musí každý sám osobně vidět, kdo si to pravdivě představiti chce. Člověk musí, vida velebné divadlo to, zvolati: „Hospodine, veliká jsou díla rukou Tvých!“

Avšak netoliko obdivovatelé přírody Boží chvátají

na Radhošť. Stojíť na vrcholu jeho kamenný kříž, u něhož Slované katolíci v létě svou křesťanskou pobožnosť konají. Veliké průvody ze všech okolních městeček a dědin přicházejí na horu, zvláště dne 6. srpna, na den proměny Christovy. Byl jsem tam toho dne 1853. a s rozkoší naslouchal jsem mohutným nábožným zpěvům moravských Valachů a Valašek, jenž se všech táhlých hlubin dlouhé a obtížné cesty k svatému kříži konali a pomodlivše se a pozpívavše na kolenách pod křížem, taktéž se zpěvem dolů — domů se vraceli. Den tento jest v okolí dnem svátečním. Všudy jsem viděl mladé a staré svátečně oděné, tu onde v lese kolem zahřívajícího ohně shromážděné.

S Radhoště viděť jest velikánské krajiny s mnohými městy a dědinami, žlutá pole a zelené louky lesy lemované, jakož i četné pomníky zašlé slávy a moci lidské — pusté, zbořené hrady. K jihu pozírá oko až k dalekému, příbuznému velikánu slovenskému — ke Kryvaňu. Na západ lze se dívati přes zelené pahorky a požehnané pšeničné půdy hluboko do srdce naší Moravy až k horám Palavským.

Jdeli se po širokém, obrovským mechem a haferami (borůvkami) posetém hřbetě Radhoště na stranu severní, přijde se k velikánským skalinám, na způsob ohromných schodů utvořeným; skaliny ty jmenují se v lidu skutečně stupněmi. Nedaleko jsou jedny díry a jeskyně do Radhoště. — Od stupňů přichází se v témž směru ke stopám bývalé poustevny, kde posud krásné stromořadí v lese samém pradávné obydlí poustevníkův značí, kteříž prý tam až do roku 1784 o samotě vyhledávali spasení svého. Velmi dobrou vodu podává u poustevny milá studánka.

Odtud snadno a brzy přichází se na horu Kněhyni čili k Čertovému mlýnu, kde jest vidět na hoře jako by struhu 10 sáhů dlouhou, 6 sáhů širokou a 7 sáhů hlubokou; struha ta jest ve skále jako by vytesána; v ní leží skalina na malých podstavcích; také na patě hory té nalézá se skalisko nesmírné; obraznost lidu nemohla si vysvětliti, kterak takové kameny do té výšky se dostaly, a připisuje to moci ďábla samého. Čti pohádky o Čertovém mlýně.

2. Uhlíř a čarodějník na Radhošti.

Byl jeden uhlíř, a k tomu uhlířovi přišel jeden černokněžník a prosil ho, aby mu ukázal díry*) na Radhošti. On mu ty díry ukázal a dovedl ho až k nim. Když přišli k nim, vlezli do nich, a jak přišli až do nich, tekla tam řeka, a přes tu řeku byla lávka, a na té lávce seděl pes. Černokněžník se modlil, a ten pes s té lávky uhnul; a když přišli přes tu lávku, seděl nade dveřmi na hřadě kohout; ten uhnul se své hřady; a jak uhnul, vešli do světnice, a v té světnici bylo zlata a stříbra moc. Uhlíř si myslil, že budou bráti to zlato a stříbro, ale nesměli vzít nic. Tož vešli do druhé světnice, a v té světnici seděl staříček, který měl bradu až po pás u stolíka, a na tom stolíku měl přichystaná jídla, a z těch se mu posud kouřilo. V této světnici bylo zlatých hodin a jiných vzácných věcí, ale zas nesměli nic bráti. Tož vešli do třetí světnice, a tam nebylo nic než uhlí kovářské na hromadách, a toho

*) V okolí Rožnovském mluví se: ďúry.

černokněžník i s tím uhlířem musili do těch měchů (pytlů) bráti. Uhlířovi to nebylo po vůli, že ho měl sám doma dost; byl by raději bral zlato a stříbro, ale nesměl.

Když nabrali, vrátili se tou samou cestou a zase u každých dveří se modlili a je pak zavřeli. Ten kohout zase na své místo sednul, a pes též na své místo uhnul. Jak vyšli na vrch, černokněžník sednul se svým pytlíkem na svůj plášť a pustil se do povětří. Uhlířovi nebylo milé to uhlí, vysypal ho na hromádku a pobíral se do svého příbytku. Když přišel zpátky, manželka mu lála: kde se dotud zabavil? On jí vykládal, kde byl. Ona mu nechtěla věřit. On jí povídal: „Když mi nechceš věřit, podívej se do pytlíka, že ho mám od uhlí.“ — Ona převrátila ten měch, a z něho padaly dukáty. Uhlíř nechal hned svého jídla a běžel zpátky na Radhošť pro to uhlí, které tam vysypal na hromádku. Než ten černokněžník již to uhlí zase bral do měchu svého; a když uhlíř k němu přišel, povídal černokněžník: „Když ti nebylo milé uhlí, nebude ti milé nic;“ a sednul na svůj plášť a zas do povětří ulítl.*)

3. Kamenář a černokněžník na Radhošti.

U poustevny na Radhošti byl kamenář. Klepal**) a dělal tam kamení. Jednúc přišel k němu

*) Zdali v pohádce této nestaví se nám živě na oči přísloví: „Kdo si malých věcí nevšímá, větších není hoden!“? — Ostatně jest pohádka ta jedna z mnohých a rozdivných povídaček, kterých sobě utvořila obraznost lidu o velebném a věru tajemném, ondy Slovanům pohanským posvátném Radhošti.

**) U Rožnova se říká: klupal.

černokněžník a prosil ho, aby ho zavedl k těm dírám. Jak ho přivedl k prvním, povídal černokněžník, že to nejsou ty, aby ho zavedl k druhým. Když ho přivedl k druhým, povídal, že to nejsou ty díry, aby ho dovedl ještě k těm jedněm. Když ho dovedl k těm třetím dírám, povídal: „To jsú ty!"

U těch děr se modlil, a jak se pomodlil, vylezl z té díry drak ukrutně obromný. Černokněžník vytáhnul ze své kabelky ohlávku a dal ji tomu drakovi na hlavu, kázal ho držeti tomu kamenářovi a modlil se po druhé*); a vylezl zase drak ještě větší. Dal mu zase ze své kabelky ohlávku na hlavu a pravil tomu kamenáři: „Včil ty se mnou musíš jeť, kde pojedu já;" a dal mu kyjanku do ruky a povídal mu: „Sedni na toho draka;" on sám sednul na druhého. Řekl mu: „Když se ti bude ten drak výšiť, tož ho klepni tou kyjankou po hlavě; a když se ti bude nížiť, tož ho klepni pod břuch. Tak dojeli až do východních krajin. Když tam přijeli, tož ty draky zabili a to maso sekali za dukát lot, protože ti lidé tam ho musejí mít pod jazyky, aby se ochlazovali v nesmírném parnu těch zemí. Kamenářovi dal černokněžník za jeho práci, co ze čtvrti toho draka utržil. Potom se ho tázal, jak se chce domů dostať: ve spánkuli či při zdravém rozumě? On si to rozmýšlel, že jak by mu to bylo lepší. Řekl mu však, že ve spánku. V té samé čtvrthodině byl na tom místě, s kterého s těmi draky se pustili do východních krajin. Povčil ještě potomci toho kamenáře mají památku, neboť se drží peníze pořád v rodě tom.

*) Tam se povídá: „Po druhúc."

4. Ovčáček a černokněžník na Radhošti.

Pásl ovčáček ovce, přišel černokněžník a povídal mu: „Ovčáčku, co ty ovečky roznesou na svých dlapkách*) zlata?“ A ten ovčáček povídal: „Ne zlata ale blata!“ — A ten černokněžník vzal toho blata, utočil mu kulku, a to bylo samé zlato. Tak se ovčáček přesvědčil, že to nebylo blato — než zlato. Když černokněžník ušel, ovčáček zkusil, budeli to zlato. Ale bylo jenom blato.

5. Žlutá hlína v Radhošti.

Jistý muž z Horních Pasek Rožnovských, člověk veselého ducha, vypravoval mi tuto pověst:

Přišli havíři Vitkovští kopat rudu. Byl prvý den měsíce května. Přišli ke mně a řekli: „Kramoliši, pojďte s námi na Radhošť.“ — Já jsem jim odpověděl: „Prosím vás, nemůžeme bez světla do těch děr.“ — Havíři: „Jak moc toho světla budeme potřebovať?“ — Já: „Nevím, jak dlouho tam ostanem, jen dnes, či snad i na zítřek? Nazítřekli, potřebujem sedm liber. Bez pití tam také nemůžeme býti a bez chleba.“ — Jich bylo šest, sedmý byl jsem já. Každý z nás měl pecének po 16 groších na dva dny. Když jsme tam přišli, oni jako havíři měli býti smělejší než já; ale žádný nechtěl do těch děr. To vida, povídal jsem: „Já půjdu, a vy, pánové, musíte nadělat

*) Dlapky čili dlapy t. j. šlapky u nožek.

řezin*). Jak jich přinesli, vzal jsem jich půl měcha, dvě libry svíček, a šel jsem tam. Šel jsem tak daleko, až jsem přišel na takové místo jako světnice. Tam odtud šla jedna díra dolů, druhá nahoru. Pustil jsem se do té dolní. Když jsem se do ní pustil, uviděl jsem tam skálu ve výšce těch kamen (při tom ukázal na vysoká kamna v světnici). Po skále té byl chodníček šikem, a proti té skále byla jeskyně. Chtěl jsem přes tu skálu dále přejíť, abych mohl havířům něco pověděť. Když jsem šel po tom chodníčku, spadnul jsem do té jeskyně tři a půl sáhu hluboké. Světlo mi zhaslo; ale měl jsem sírečky za hadrami, udělal jsem znovu světlo a posvítil jsem si nahoru, jak hluboké to je. Myslil jsem si: „S pomocí Boží přece se tam dostanu." Pomáhal jsem si, až jsem vylezl nahoru. Tam nebylo nic jiného mezi skalami, než hlína, jak by jí namísil, a v ní světlá zrnka jako hráchy. Sebral jsem té hlíny, a umísil ji jako hodná pěst a vrátil jsem se zpátky. Když jsem přišel k havířům, ptali se mne, jestli je tam té hlíny víc. — Já jsem jim pověděl: „I kdybysme tam všeci vlezli, neuneseme jí." Lezec**) mi řekl, abych šel pro ni ještě sám. — Já řku: „Hle, já sám nepůjdu; ale pošlete se mnou jednoho, jsem hotov, polezu hned, a přinesem jí, co budete chtěť. Žádný nechtěl, a já sám také jsem nechtěl. Havíři se sebrali, a šli jsme domů; potom ode mne odešli.

Za nějakých osm dní přišli zase zpátky, a ten lezec mne prosil, abych šel do Radhoště pro tu hlínu. Já povídám: „Mně je jedno, půjdu, půjdeteli se mnou." Když

*) Řeziny čili drtiny prý se potřebují v děrách těch, aby se jimi posypala cesta, kudy se v nich chodí nebo prolézá, by člověk nezabloudil, ale šťastně zase nazpět vyjíti mohl.

**) Lezec u havířů, německy Steiger.

jsme přišli do té díry, přišli jsme k té skále. On povídá: „Kdybych tam našel tolký kus zlata, jak jsem sám, přece přes tu skálu nepůjdu.“ Já jsem se sebral a šel jsem sám; ale hned jsem mu povídal: „Kdyby se stalo, a já spadnul, ať mi dáte pomoc.“ Když jsem přišel na druhou stranu, uválel jsem té hlíny hodné tři kuličky a přehodil jsem jich k němu. Jak jsem mu jich přehodil, šel jsem také zpátky k němu. Když jsme přišli domů, ptal se mne, co by byl dlužen. — Já řku: „Nic, jen mi povězte, co jste z té hlíny vyvedli?“ — On povídá: „Kramoliši, tu jsou tři zlaté stříbra, ale toho po mně nežádejte zvěděť; to bude věděť jen sám Pán Bůh. Budeli mi stáť za to, přijdu a vynahradím vám to.“

Po nějakém čase skutečně přišel, a chtěl tam zase jíti, ale nevynahradil mi ničeho více. Nešel jsem.

6. Díry na Radhošti.

Ukazují se na Radhošti troje díry. Jedny při poustevně pod stupněmi*), do které se může zrovna vjíti. Obraznosť Valachů o nich bájí, že se z nich může u Velehradu vyjíti. — Druhé díry, do kterých nelze než čtvernožky vcházeť, mají prý u Jablunkova vychodiť. — Třetí pak, do nichž toliko hadmo dostati se možno, vybíhají u Turce v Uhřích.

7. Stříbrné střechýle**) v Radhošti.

„Když jsem pásl koně na Radhošti,“ (tak mi vypravoval jeden člověk,) „přišel ke mně starý Vaculka,

*) Viz o Radhošti na straně 19.
**) Střechýl = rampouch, voda zmrzlá se střechy visící.

kterýž v mladších letech býval **báčou***) na salaši, a pravil mně: „Synku, tuť z té díry vytáhli Valaši před lety člověka!" — A já jsem mu povídal: „Strýčku, prosím vás, povězte mi: jak se to stalo?" — „Inu, tak!" povídal. „Pod samým **Miáším** (?) v **Trojanovicích** měl člověk chalupu; k němu přišel čarodějník na noc a ptal se ho, jestli ví o **studénce** u kříže na Radhošti, aby ho tam dovedl, že mu dobře zaplatí. Člověk, když mu slíbil dobrou záplatu, dovedl ho tam. **Právě slunce vychodilo**, když byli u kříže; a jak k té studénce přišli, tož ten čarodějník odměřil několik kroků, svlekl kabát, vyňal z kapsy **knížku** a jakýsi **prut**, potom kleknul a modlil se; jak se pomodlil, tož tím prutem po zemi šlehnul, a **hned se země rozstoupila**, a tam byly — samé střechýle. Čarodějník tam vlezl, lámal ty střechýle a dával do měchu. Ten člověk seděl na vrchu a díval se na něj; a ten čarodějník na něho volal, aby sobě též šel něco vzít. On tam vlezl a ulomil sobě hodný střechýl, kterým se v cestě jako hůlkou podpíral. Jak sobě čarodějník nabral, co potřeboval, vylezl na vrch, šlehnul tím prutem třikrát po zemi, a hned se sestoupila; potom zaplatil tomu člověkovi a šel pryč. — Jak ten člověk přišel domů, položil ten střechýl na okno. Přišel k němu soused a ptal se ho, odkud má tak pěknou hůlku. On mu pravdu pověděl, kde a **s jakou příležitostí** k ní přišel. Soused mu pravil: „Mně se zdá, že jest to **stříbro**; vezmi to a dones do **Jičína** k zlatníkovi: jeli to stříbro, on ti to dobře zaplatí." Zlatník vida člověka sprostého, podal mu 100 zlatých. Ten jak slyšel

*) **Báča** jest dozorce a ředitel na salaši; pod ním jsou valaši čili ovčáci.

100 zlatých jmenovať, zůstal celý zapomenutý; zlatník si myslil, že se mu to zdá býti málo, podával mu 200 zlatých. Člověk sebral peníze a odešel. Doma povídal ženě: „Kdyby ještě jedenkrát ten člověk přišel, plný měch bych sobě těch střechýlů nabral.“

Po roce zas k němu ten čarodějník přišel na noc. Chlap ho co nejlíp mohl obsloužil a prosil, aby jej s sebou vzal. Skoro ráno vzal si chlap měch a šel s černokněžníkem na Radhošť. Na Radhošti dělal černokněžník také ceremonie (obřady) jak poprvé; země se rozstoupila, a chlap i s černokněžníkem tam vlezl. Včil se chlap nedal pobízeti, než co nejvíc mohl střechýle lámal a do měchu ukládal. Černokněžník jak nabral, co potřeboval, volal na chlapa, aby již šel; ale chlap horlivě střechýle lámal a neposlouchal. — Zas po druhé volal — zas po třetí volal na chlapa. ale chlap se nebral jíť na horu. Černokněžník na chvíli čekal, potom šlehnul prutem po zemi, země se sestoupila a chlap zůstal v zemi zavřený. — Chlap, jak viděl, že je tam tma, poznal, že ho černokněžník do země zamknul, lezl sem tam, šmátral a přišel na množství děr, a tou nejprostrannější dírou dal se lézti; ale měch se stříbrem nechal tam. To si můžeš pomysliť, jaké to lezení bylo ve tmě. Když slunce vychodilo, vlezl s černokněžníkem do země, a když slunce zachodilo, a valaši přihnali na malou Volařku*), slyšeli, že člověk k živu Bohu o pomoc volá. Hledali sem tam, až jej konečně v jedné díře našli; tož uťali jedlici, udělali z ní strzub**), a ten strzub do té díry pustili,

*) Volařka, jméno jednoho salaše.
**) Strzub jakási ostrev.

a tak po tom strzubě ubohý člověk opět na vrch celý utlučený a uškrabaný vylezl. *)

9. Havránkův potok a Mecickův grunt.

Jednou chytili dva zbojníky. Jeden umřel ve vězení, a druhý byl oběšen v Brně. Když ho již měli oběsiti, prosil o milost, aby mu povolili několik slov promluvit. Když mu dovolili, volal: „Kdo je tu z Hukvaldského panství, nechť jde k Havránkovu potoku do Frenštátských hor, tam najde dvojatou jedlu, pod tou jedlou jest veliký poklad, a ten si může vzít; ale z těch peněz ať dá postaviti kříž. Potom ať jde do Pasek Rožnovských, v Mecickově gruntě je křivá jedla, pod tou jedlou též velké peníze jsou schovány, ty sobě může také vzít. — Jakýsi člověk z Frenštátu to slyšel, a jak přišel domů, hned šel do Havránkova potoka a ten poklad si vzal. Potom prý z těch peněz postavil ten svatý kříž na pomezí; ale na Mecickův grunt se nemohl dostati.

10. Indich (modřil) na Radhošti.

Před dávným časem přišel do Dolních Pasek Rožnovských k bednářovi Čeládňákovi jakýsi člověk a ptal se ho, jestli ví o Škaredém na Radhošti. Bednář mu odpověděl, že on dobře ví, kde je

*) Zdali možno, živěji vypsati nebezpečné následky lakomosti a přílišné baživosti po zlatě, po stříbře, po bohatství, nežli v této pohádce se děje?

Škaredé*). „Když vy, příteli," praví ten člověk, „o tom Škaredém víte, prosím vás pěkně buďte tak dobrý: a doveďte mne tam." — „A co si vy člověče myslíte," odpověděl bednář, „že já mám kdy postávať? Vždyť já nejsem z postávky živ!" — „Nó, příteli, nebojte se," řekl cizinec, „já vám dobře zaplatím; jen pojďte a doveďte mne tam a vemte s sebou měch." — Když mu slíbil dobře zaplatiť, tož bednář pověsil měch na rameno a šel s ním. Jak tam přišli, cizí člověk vytáhl z kapsy knížku a cosi v ní četl; potom chodil sem tam, až přišel k močárku. Tož svlekl se sebe oděv a odebral drn s toho močáru. Potom jak hlouběji v zemi hrabal, vytahoval jakousi přimodravou hlínu, z které kulky tlačil. Jak těch kulek nadělal, co jich potřeboval, ukládal jich do měchu a povídal bednářovi: „Příteli, ukažte ten svůj měch!" a též mu do něho několik těch kulek hodil a řekl, aby si to domů vzal. — Cizinec odešel, a bednář rozhněvaný zůstal tam státi. Potom pravil: „Co? snad mám to v tom měše nésť domů?" popadl měch, vysypal kulky na zem a doložil: „Také hlíny je u nás v Mokrém dost, nepotřebuji ji odtud nosiť." — Jak přišel domů, našel v tom měchu ještě jednu kulku. Když ji až domů donesl, nevyhodil ji ven, ale položil ji na pec a pomyslil si: „Může tím žena ohniště omazať."

Jeden barvíř z Rožnova potřeboval káď, a přišel k tomu bednářovi, aby mu ji udělal. Když u něho seděl, viděl, že děti modrou kulkou po zemi koulejí. Vzal ji do ruky, ohlédal ji na všecky strany a pravil: „Jakube! kdes ty tu kulku vzal?" — „Ledajaký šlak

*) Škaredé se jmenuje příkrá stráň pod Radhoštěm k Frenštátu a holý vrch, na němž svatý kříž stojí, až po Nořičí jmenuje se Radhošť.

přijde na pokušení," odpověděl bednář; „přišel tu jakýsi člověk a prosil mne, abych ho dovedl do Škaredého, že mi zaplatí. Jak jsem ho tam dovedl, dělal z hlíny takové kulky, jako tuť ta jest. On si toho moc nabral a mně též dal, abych si vzal; ale já jsem to tam vysypal: což bych já to domů nosil?" — „Oh, Jakube, kdybys byl toho nabral," řekl barvíř; „prodej mi to, prodej, a co za to chceš?" — „Aj což na té hlíně; také si dost v Mokrém, když budu chceť, nakopu. Jestli se vám líbí, vemte si to." — „No, abych ti, Jakube, pověděl pravdu," pravil barvíř, „to je indich (modřil): tož si přijď v neděli pro peníze." — V neděli odčítal barvíř Jakubovi 25 zlatých, a svým dětem povídával, že to byl ten nejlepší indich, co ho kdy míval. — Potom Jakub šel do Škaredého na indich; ale již nemohl ani toho místa najíť.

Také se povídá, že jedenkráte ve Škaredém přešly ovce přes jakýsi močárek a že měly všecky nohy modré, jako by jich byl barvíř obarvil.

II. S Radhoště za hodinu v Praze.

Jedenkráte, jak valaši*) připouštěli ovce ke košaru**), přišel k nim jakýsi člověk a pravil: „Valaši, kolik jest hodin?" — Oni mu odpověděli, že jest myslím

*) Valaši jmenují se vůbec obyvatelé hornaté krajiny, jejíž středem jest město Rožnov; obzvlášť pak nazývají se valachy pastýřové ovce na starosti mající čili ovčáci.

**) Košar jest ohraděné místo na salaši, kde ovce o polednách a v noci stojí, odkud se otvorem po jedné vypouštějí, aby jich valaši podojili do galety. Salaš jest okres na vrchu k pastvě jednoho léta vykázaný. Galeta jest nádoba dřevěná, do nížto se ovce dojí.

11 hodin. — „A já musím dnes o poledni obědvať v Praze,“ řekl člověk. — „Ho, ho!“ smáli se mu valaši, „to sotva do Rožnova dojdete!“ — On pak shodil se sebe plášť a rozprostřel ho po zemi, potom sednul naň, vytáhl z kapsy píšťalku a pískal. Jak začal pískat, taký větřík se udělal a plášť okolo něho ohrnul; ale on pořád pískal, a ten vítr ho pořad výše a výše zdvíhal, až se jim v povětří značil jako malé jehně, potom jak vrána a naposledy jako kulička, až se jim s očí ztratil.

12. Hrkodajovy košáry.

Za starých časů přišel jakýsi člověk na Dolnou Bečvu a ptal se, jestli ví někdo o Hrkodajových košářích*). Jeden člověk ho tam zavedl. Jak tam přišli, vytáhl ten cizí člověk jakési spisy, a když v nich početl, chodil křížem a křížem, až přišel na takou slatvinu**). Potom kázal, aby mu šel narubať suchých drev javorových. Jak ten s těmi drvy přišel, viděl, že ten člověk s té slatviny hlínu vytahuje, a dělá z ní šúlce***). Potom naložil vrstvu těch javorových drev a vrstvu těch šúlců a podpálil to. Pak vytáhl peníze, dobře mu zaplatil a řekl: „Příteli, když o svatém Janě přes tu slatvinu ovce přejdou, více na ratičkách†) odnesou zlata, nežli zač to panství stojí.“

*) Hrkodajovy košáry bývaly za starých časů na Radhošti na stráni od Černé hory.

**) Slatvina čili slatina, louka na jamách, místo bařinaté; také vysoká tráva na takých místech rostoucí.

***) Šúlec, šúlek, šúl všecko, co jest krátké a okrouhlé, šiška.

†) Ratičky čili ratice jsou rohovité částky na nohách u ovcí, u volů, u sviň a t. d.

13. Kamenář pod poustevnou.

Byl jeden kamenář. Dělal kamení velice těžko již 16 let pod horou, na které býval poustevník. Když ten kamenář tak těžko dělával, poustevník se častokráte na něho díval a bylo mu ho líto. I modlil se, aby mu Bůh dal nějaký poklad, aby tak těžko nemusel dělať. Najednou, jak kamení dělal, vyvalil se ze skály poklad; kamenář nechal všecko náčiní ležeť, sebral peníze a tam ten pryč. Šel hned do města; za krátký čas si koupil dům, hodoval, pil, co se mu nejlíp líbilo, zjednal si krásné panské šaty, na Boha zapomněl, z hospody do hospody chodil a do velikých hříchů a nepravostí padl. Poustevníka na poušti to velice mrzelo, když viděl jeho život. Zase modlil se, aby Pán Bůh to nějak od něho odvrátil, poněvadž to již dlouho trvalo. Poustevníkovi zjevil se ve snách anjel a řekl, že oba dva, poustevník a kamenář, na zatracení při jdou, proto že poustevník se modlil, aby Pán Bůh tomu kamenáři ten poklad dal, a že kamenář ho zužitkoval k hříchům a nepravostem. Poustevník se tím více modlíval na kolenou, aby to Pán Bůh nějakou jinou stranou změnil a kamenářovi poklad odjal. Jednou, když kamenář v hospodě jednu z těch nejšpatnějších radostí užíval a všecky peníze při sobě měl a jich rozházel, udeřil hrom z čista jasna do jeho domu, a všecko, co měl, spálilo a na prach se uvedlo na žádost poustevníkovu. Když již ničeho neměl, teprv si na Pána Boha zpomněl, vyšel ven a povídal sám sobě: „Co včil začnu?“ Stál dlouhý čas a přemýšlel, co má dělať. Prodal se sebe ty šaty a sebera sebe, ženu a dítky,

šel do skály zas. Přijda ke skále, kleknul na kolena a modlil se, aby mu Pán Bůh jeho hříchy odpustil. Potom začal dělať ve skále zas jak prvé, a dělal v ní ještě deset roků zas tak těžko jako prvé. Poustevník ale musel deset roků na písku klečeť, než mu anjel zvěstoval, že jsou oba šťastni. V jednu hodinu jich Pán Bůh na věčnost povolal.

14. Sirotek v Radhošti.

Kdysi se stalo, že byli dva bratří; jednomu bylo Mach*) a druhému Jan. Mach měl dva chlapce a Jan měl čtyry děti. Mach se roznemohl a požádal svého bratra Jana za poručníka svým dvěma chlapcům, a odemřel. Žena jeho umřela také již před rokem. Když Jan se vrátil od bratra zemřelého domů, žena se ho ptala: „Snad ses nestal poručníkem?“ — On odpověděl: „Což myslíš, že nechám ty ubohé sirotky zahynouť? Vždyť jest to moje krev! Včil budeme rozprávěť o jiném, seberemli obě děti k sobě; či jich rozdáme lidem cizím?“ — Na to odpověděla žena: „Toho staršího bych ještě vzala, ale toho mladšího nechci!“ (Měla rozum, ale na druhou stranu, řekl vykládač). Na to on jí řekl: „Nerozmýšli o tom, já si přivedu oba dva.“ — Žena povídá: „Nedivila bych se, kdybys vzal toho staršího, toho mladšího by si mohl vzíti, kdo by chtěl!“ — Ale muž odpověděl: „Víšli ty, že nám ten mladší může být lepší nežli ten starší?“ — Žena povídá: „Ale jak by nám ten mladší mohl být lepší? Starší již má 14 roků, a ten mladší má teprv dva roky!“ — Muž pravil: „Milá brachu, víš, že jsem jejich strýc

*) Mach = Martin.

a že se musím o ně postarať chtě neb nechtě; já si jich vezmu oba dva k sobě."

Když jich k sobě sebral, měl jich devět let; starší, Josef, vydělal si dobře, co dostal od strýce svého; a mladší, Míchal, v posledním čase také již pomáhal v menších pracích. Ale tu přišly zlé časy, kdy bylo se všemi bídnými*) lidmi zle. I Jan musil na konci svou krávu odprodať. Tu přistoupila žena k němu a pravila: „Vidíš, byloli nám třeba, těch dvou dětí míti? Povídala jsem ti, neber jich! Včil nemůžeme ani svých vlastních dětí uživiť!" — Ale muž jí odpověděl: „Co se nad tím staráš, vždyť víš, že místo**) těch dětí zůstane nám; musím ho odkoupiť a jim vyplatiť!" — Na to žena: „Zdali by nebylo líp, toho mladšího chlapce se zbýť? Přišlo by nám to laciněji!" — Muž pravil: „Zpomeň si na to, vzali jsme jich v dobrém čase, zdali by to nebylo hříchem před Bohem a před světem, zbyti se jich ve zlém čase? Co by řekli lidé?" — Ale žena na tom stála, aby ty děti přišly pryč. — Muž tedy řekl: „Víšli co, ženuško, aby bylo všady dobře, zavedu toho mladšího do hor." — Ona povídá: „Prosím tě, kam pak ho zavedeš? Zavedeš ho asi dvě hodiny cesty, a on zase přijde!" — Muž odpověděl: „Zavedu ho dále, odkud se nikdy více nevrátí! Od Boha jsem toho sirotka přijal, Bohu jej nyní zase odevzdám!"

Druhého dne, než svítalo, mluvil k chlapečkovi desítiletému: „Míchale, půjdeme spolu, kdybychom v tom Radhošti nějaký poklad najíti mohli!" — Míchal netušil nic zlého a šel s veselou myslí se strýcem svým. Když přišli k dírám na Radhošti, rozsvítil strýc světlo a všel do

*) Bídný lid t. j. chudý lid.
**) Místo t. j. chalupa.

nich i s Míchalem. Tam slezli po chatrném řebříku do hlubiny, chodili dlouho, a prolézali mnohé jeskyně, až přišli k podzemní řece, přes kterou úzká lávka položena byla. Za vodou řekl strýc: „Míchale, sedni si tu na té skále; zde máš chleba a zahýbák*), zatím pojez, a já se půjdu sám dále podívat.“ — Míchal ostal sedět a po tmě krájel si chleba a jedl. Nešťastný chlapec dlouho očekával strýce svého, až by se vrátil k němu se světlem; nechtěl se ani s místa pohnouť, neboť se bál v té černé tmě. Toužebně naslouchal, přicházíli již strýc, ale ten nepřicházel. — Tu sobě pomyslil: „Snad mne sem strýc zavedl, nechal mne tu a odešel domů!“ — Při té myšlence vlasy mu vzhůru vstávaly; vzchopil se a hledal cestu z Radhoště ven. Ale tu nebylo možná nalezti. Jak se měl bez světla prodírati těmi jeskyněmi? Jak měl nalézti úzkou lávku přes řeku, a řebřík z jeskyně vzhůru? Místo co měl jíť k řece, vzdaloval se jí pořád více; to zpozoroval teprv potom, když již jekotu její hrubě ani neslyšel. Unavený sklesl na mokrou zemi, položil hlavu na studenou skálu a plakal hlasitě. Potom zase vyskočil a šel zpátky. Když po tmě v pravo v levo hmatal, uklouzla mu noha, a on spadl se skaliny dolů; když letěl, chtěl se zachytiť a utrhl dva veliké střechýle, které se mu ulomily. Nevěda, co činí, uschránil je ve svém zajdáku**) a šel dále. Blížil se k řece, neboť její jekot pořád více a více slyšel, až pak omakal, že jest u vody. Ale včil nemohl najíti tu úzkou lávku, po které ho strýc byl přivedl. Zmužile skočil do vody a šťastně přeplaval na druhou stranu. Potom přišel k nebezpečnému řebříku a jako

*) Zahýbák = křivák = nůž, který se zavírá.

**) Zajdák t. j. mošna, mošnice pastýřská. U Chorvatů zaja = vzadu. Zajda = břemeno. (Jungmann.)

kočka hned byl na hoře. Když byl ještě půl hodiny hledal, makal a přemýšlel, vyšel na venek z díry, ale měl ruky a nohy dodřené a zkrvácené a třásl se zimou a strachem přestálým. Včil padl na kolena a děkoval Pánu Bohu za to, že ho vyvedl a že nezahynul v Radhošti. Potom si sedl, jedl suchý chléb, co mu ještě v zajdáku zbyl a rozvažoval si, co má dělať. Věděl, že ho strýc nechce, a proto si umínil, že půjde dále do světa, že se přece nějak obživí. Na to všecko, když byl celý den hladový chodil a bloudil, přišel na jakýsi hrad, vyptal si kus chleba od služebníka, a posadil se na kámen rožný. Když vytahoval ze zajdáka zahýbák, spatřil služebník ty dva žluté střechýle v jeho zajdáku a ptal se ho, co to má. Služebník je obracel na všecky strany, potěžkával jich v ruce, ukazoval jiným, až pak konečně šel je ukázat pánovi. Pán toho hradu dal jej k sobě přivésť. Když ho k němu přivedli, tázal se ho pán, odkud by ty dva kusy ryzého zlata měl? Míchal vypravoval, co se s ním stalo a jak k těm střechýlům přišel. To vypravování pohnulo pánem tak, že si ho vzal za vlastního, neboť sám byl svobodný a neměl žádných dětí. Zlato mu odprodal a peníze dobře na úroky uložil. Také jej dal ve všech potřebných vědomostech vycvičiť. Míchal již byl na tom hradě celých 17 roků. Když pak dochodilo sedmnácté léto, pán se roznemohl. Všecko majetství své odporučil Míchalovi a přikázal mu, aby byl střídmě živ a na bídný lid aby pamatoval. Míchal sobě pomyslil: „Kterak bych neměl na bídný lid pamatovať, když jsem sám z bídy a včil jsem se stal bohatým pánem?“ — Do čtrnácti dní byl pán pochován.

Dvě léta bylo tomu, co byl Míchal svým pánem. Jednoho dne stál v okně a díval se na nádvoří. Tu

přicházel do hradu stařec bídný v šatech roztrhaných. Jeho bída jím velice hnula a hned rozkázal vrátnému, aby ho k němu nahoru přivedl. Když stařec do jizby vstoupil, Míchal poznal, že jest to jeho strýc; ale strýc Míchala nepoznal. „Smilujte se, milostivý pane," prosil stařec, „nade mnou — nad starcem hladovým: Pán Bůh vám to zaplatí!" Míchal pravil: „S radostí chci vám dát užíti potřebného jídla a pití; zatím se posaďte!" — Potom zavolal služebníka, dal mu klíč a potichu mu naporučil, aby donesl z jeho zajdáku, který sobě i s valašskými šaty na památku nechal, zahýbák, a sedl si k stařečkovi, kterýž mu vypravoval, jak býval zámožný, jak zlými časy upadl do chudoby a jak soudem o všecko přišel, tak že místo své musel prodati a včil že musí ptaným chlebem*) se živiti. — „Nemáteliž žádných dětí?" ptal se Míchal. — „Ach Bože," pravil stařec, „měl jsem čtvero dětí; tři mi zemřely na neštovice a čtvrtý jest ničema, který se ani o Boha ani o svého starého otce nestará. — Zatím donesl služebník jídlo a pivo. Míchal sám starcovi podal chléb a zahýbák, aby si krájel. Stařec vzal zahýbák do ruky, díval se naň, zbledl jako stěna, neboť poznal znamení, které svou rukou do něho vpálil — a jako zmámený sotva vykoktal slova: „Milostivý pane, kde se tu ten nůž vzal?" — Míchal odpověděl: „Což pak je vám po tom noži? Nůž jako nůž!" — „Ne tak, ne tak," zvolal zoufale stařec, „pro Boha živého, povězte mi, kde se tu ten nůž vzal? Povězte mi to, a nemučte mne!" — Míchal již se nemohl déle zdržet a zapírat, a proto zvolal: „Otče Jane, neznáteliž sirotka Míchala?" — Strýc se ulekl,

*) Ptaným čili vyproseným chlebem, žebrotou se živiti.

poznal Míchala a hanbou i strachem padl před ním na kolena. Ale Míchal ho pozdvihl, obejmul a pravil: „Strýčku, nebojte se nic, já jsem vám již dávno odpustil!“ Stařec se posadil, ale do jídla již neměl chuti. Míchal ho podržel u sebe až do smrti, a když se dověděl, že starší jeho bratr Josef je ve službě, i toho k sobě vzal do hradu. Strýc však nepřečkal celý rok na živobytí, ale umřel aspoň s tou radostí, že Míchal v Radhošti nezahynul, což ho předtím v jeho bídě nejvíce trápilo dnem i nocí.

15. Čertův mlýn.

Pod starou hutí bydlela matka s jedinou dcerou svou. Byla u nich přástka a sešlo se několik děvčat. Přicházeli k nim také mládenci na posezenou a obírali se nejvíce s ostatními děvčaty; domácí dcery si nikdo nevšímal, že byla již v letech a nebyla tak hezká. Byla velice mrzutá, že ta mladá chasa ji dožírala, a řekla: „Kdyby sám čert přišel, hned bych ho chtěla!“ Tu se stalo, že k nim přišel myslivecký mládenec. Ten hned se měl k dceři domácí a otřepával jí pazdeří se zástěrky. Ona tomu byla ráda. I ptal se jí myslivecký, zdali by si ho chtěla za manžela vzíti. Děvče odpovědělo: „Milý pantáto, já se nebudu vdávať.“ Matka zatím na něj pohledla a řekla: „Pane, vy se mi jaksi nelíbíte; vyť nemáte obchodu dle našeho způsobu; pro vás nehodí se dcera má.“ — Myslivec odvětil: „Proč ne? Dcera vaše se mi líbí, proto bych si ji rád vzal.“ — Matka pravila: „Dcera se vám líbí, ale ona ukazuje, že se vy jí nelíbíte. Myslivci nemají svého domu a musejí se po světě tlouci.“ — Myslivec obrátil se k dceři a ptal se

jí zase, zdali by si ho nevzala. — Dcera pak řekla: „Nenuťte mne, já se vdávať nebudu.“ — Myslivec ale přimlouval jí, že jest bohatý, že se u něho bude dobře míti, že jí zaopatří, co srdce ráčí. — Matka by se ho byla ráda zbyla, a proto řekla: „Jsteli tak mocný pán, dokažte to. Postavíteli tamhle na tom kopci za 48 hodin mlýn, aby se v něm mlelo, dám vám dceru svou.“ — Dcera také přisvědčila: „Ano, potom za vás půjdu!“ — Myslivec odešel. Na druhý den přišel k nim starý strýček a tomu vypravovala matka, co se jim bylo včera přihodilo, a popsala mu zevrubně myslivce. Stařeček se hned křižoval, a pravil: „Nepodívala jste se mu na noby? Nemělli snad koňské kopyto? Teď již vím také, co jest ten starý žebrák, který dnes od Božího rána po Bečvách chodí a všecky kohouty skupuje. Vy máte také kohouta, až k vám přijde, neprodávejte ho, ale schovejte ho raději pod bečku, aby vám ho nevyloudil.“ — Přišel člověk žebrák a volal: „Máte kohouta?“ — „Nemáme, zabili jsme ho, tuze nám skřekal za ušima; ale nebudeme dlouho bez něho; až přinesou kohouty ke kostelu na prodej, koupíme si jiného.“ Žebrák odešel, a dcera běžela na podlahu a dala kohoutovi jíst. Když se vrátila, napomínala ji matka: „Nepouštěj ho, ještě tu chodí člověk ten a nedá pokoje.“

Čas dochodil a myslivec stavěl mlýn. Matka vzala kohouta a vyhodila ho na střechu. Kohout začal zpívati. Čert právě nesl skálu, kterouž měl řetězy opasanou na zádech; ale jak kohout zazpíval, klesla jeho moc, tak že s kamenem upadl a nemohl mlýna dostavěti. Skála ta ostala pod horou ležeť až do dneška, a v ní jsou vytlačeny záda a řetězy, jak ji zlý duch na sobě připnutou měl. Nahoře pak již byl skoro dostavěný mlýn a struhy vykopány, a u mlýna byla chalupa, v které strašilo, tak

že tam žádný člověk ani bývati ani nocovati nemohl, v létě ani v zimě.

Přišel pak jednoho večera vysloužilý voják cestou pod horou a mluvil sám k sobě: „Kde pak já hříšný tu budu nocovat? Přítele tu nemám, a jísť nemám co; půjdu někam kus jídla sobě vyptat.“ Šel s Kněhyně na Záhorsko a prosil: „Buďte tak dobří a dejte mi něco jísť, a potom půjdu do chalupy nahoru, abych tam přenocoval.“ Řekl mu hospodář: „Nemožno tam přenocovať, jest tam ukrutná hrůza!“ — Voják ale pravil: „Já se tam přece dám, ale dnes ještě ne, napřed se přichystám.“ Šel do Frenštátu, koupil si tam hromničku a přišel na třetí den zpátky. Lehl si do baráku a fajčil. Začal kouřit — plesk po dýmce, dýmka mu vypadla z úst na zem. „Ty hloupý blázne,“ zvolal, „byl jsem tolik let vojákem, a ty mi dýmku vyrážíš? Počkej, počkej, však my si trefíme.“ Rozsvítil svíčku, pomodlil se, zapálil si a kouřil. Zase plesk po dýmce! — „Počkej,“ huboval, „po třetí mi ji nevyhodíš!“ Zapálil si tabák rozžatou svíčkou a obešel do kola. Za chvíli to klepalo na dvéře, neozýval se; klepalo se po druhé; mlčel. Až když po třetí se zaklepalo, promluvil: „Kdo co potřebuje, ať přijde ve dne.“ Dvéře se otevřely, a vstoupil do jizby pocestný myslivec, na němž voják koňské kopyto dobře znamenal; i ptal se ho: „Proč jste sem přišel?“ — Myslivec odpověděl: „Zabloudil jsem a chci s vámi tu přenocovať.“ — Voják vstal a řekl: „Když jsi sem přišel, přišels, ale báti se nebudeme.“ Vzal svíčku a pleskl myslivce, který hned ostal v postavě ďábla ve vší šerednosti před ním státi a mluvil: „Mohls mi toho nedělati: propusť mne, a já nechám tebe na pokoji a ty mne.“ — Voják odpověděl: „Nepustím tě, až se mi zavážeš, že každého člověka

necháš na pokoji, co svět světem bude.“ Ďábel se ztratil, a na stole ležel pecen chleba a hrudka sýra. Voják pravil: „Když sis to nachystal, přijď a jez.“ Potom pokapal chléb ten hromničkou a chléb i se sýrem ztratil se, a nastala bouřka ukrutná. Voják vyšel pod širé nebe, aby na něj chalupa nespadla, a nebylo mu nic. — Šel k fojtovi a vypravoval, co se mu tam přihodilo, aby tam šel a se přesvědčil, že tam již nikdy více křiku nebude. Do roka vojáka dobře chovali, a viděli, že jim z mlýna a z chalupy zlý duch nebude nic více škoditi.

16. Čertův mlýn.

Na Radhošti byl mlynář velice bídný. Když byl v největší bídě, přišel k němu čert a pravil: „Mlynáři, proč jste tak smutný?“ Mlynář: „Jakž nemám být smutný? mám devět dětí a živobytí žádné; co si mám počnouť?“ — Čert: „Víšli co, ty již tak dlouho živ nebudeš, prodej mi ten mlýn na tři sta let.“ — Mlynář: „Dášli mi hotové peníze?“ — Čert: „Což bych ti hotových nedal; kdybych peněz neměl, nekupoval bych mlýn od tebe. Co pak žádáš za ten mlýn na těch tři sta let?“ — Mlynář: „Abych neošidil ani sebe ani tebe, přestanu na tom, co na třikrát uneseš.“ — Čert: „Tys dávno hloupý, kdybys byl řekl, abych ti snesl všecky peníze, co jsou pod naší mocí, mohls jich míti všecky.“ — Mlynář: „Myslíšli, že bych ti to nebyl řekl, kdybych to byl věděl?“ — Čert: „Již se stalo; chcešli ty peníze dnes neb zejtra?“ — Mlynář: „Pravda že dnes; zejtra musím zaplatiť, co jsem dlužen.“ — — Čert mu přinesl třikrát peněz, mlynář je přijal a řekl: „Ale víš co, do smrti já ti odtud nepůjdu!“ —

Čert: „Však já tě odtud vyháněť nebudu; ale horší jest to, pane mlynáři, nemáme žádného svědka.“ — Mlynář: „Nepotřebujeme žádných svědků; až budu testament dělať, postavím to do něho, že děti odtud odejdou pryč.“ — Stalo se, jak mlynář povídal. Na druhý rok umřel, a postavil do testamentu, že děti mají ze mlýna pryč. Čert tam přebýval dvě sta let.

Za dvě sta let šel jakýsi husar z vojny, a ten měl jednu nohu dřevěnou, ustřelenou. Přišel na Dolnobečvanské fojtství a povídal: „Prosím pěkně o nějaký oběd!“ — Fojt*) se ho tázal: „Pane husaře, co si poručíte?“ — Husar: „Však víte, že jsem chromý voják: co mi dáte, s tím budu spokojen.“ — Fojt: „S radostí vám oběd daruji, jenom mi oznamte, co jste slyšel nového ve světě.“ — Husar odpověděl: „Na všecky strany vojny, jak vám povědomo; ale spíš vy budete něco nového tady u vás věděť.“ — Fojt řekl: „Což bych tady věděl u nás nového, chyba jeden mlýn tady máme, a v něm přebývá již dvě sta let čert, a ještě má býť v něm sto let.“ — Husar: „To jsem já ten, co by rád tak starého čerta viděl. Pane fojte, dejte mi posla, chleba a světla, co bych se šel do toho mlýna podívat.“

Posel s ním šel, nesl mu potravu, nápoj a světlo, a šli. Jak přišli čtvrt hodiny cesty od mlýna, povídal posel: „Pane husaře, hen (tam) je ten mlýn,“ a ukázal mu prstem. — Husar: „Což je mi po vašem ukazování, musíte se mnou tam jíť.“ — Posel pravil: „Kdybyste mne hned v tu chvíli zabil, tam s vámi přece nepůjdu.“ — Což husar měl dělat! vida, že člověk má strach, sebral své věci a šel tam sám.

*) Fojt = rychtář, starosta.

Když přišel husar do mlýna, nebylo tam žádného doma; vzal své věci, položil na stůl a rozžal světlo. Seděl sám do desáté hodiny. Přišla desátá hodina, kdosi klepal na dvéře. Husar volá z pozastola: „Jsili ten čert, přijdi ke mně do jizby, víš, že já jsem starý husar chromý.“ — Když vešel do jizby, povídal husar: „Ty jsi čert; povídá se, že jsi špatný; vždyť ty máš španělské šaty.“ (Přišel v zelených šatech.) — Čert odpovídá: „Pravdať, pane husaře; dnes je 14 dní, dal jsem za ty šaty 100 zlatých stříbra.“ — Husar povídá: „Proč pak ty odcházíš z toho mlýna?“ — Čert odpovídá: „Já mohuli zde ve mlýně pořád býti, když mám práci jinde a bez toho žádných melců nemám; ale ještě tu budu 100 let sám a za 100 let tu budeme čtyři.“ — Husar řekl: „Žádné kontrakty dnes nebudeme dělať, můžeš se hned odpraviť.“ — Čert povídal: „Ty mi tu žádných fuků dělati nebudeš!“ — Husar řekl: „Myslím, že se tě nebojím; dávno již jsem si žádal, takového čerta viděť, jak ty jsi.“ — Čert: „Což ty nechceš smlouvy držeti se mnou?“ — Husar: „Pravdať že nechci.“ — Čert: „Víšli, co jsem já?“ — Husar: „Dobře vím, že jsi čert; ale můžeš odejíť, chcešli, po dobrotě!“ — Husar byl ve víře stálý a znal čerta slovy svázať, vstal a šel s ním na mlýn a mlel, až mu půl řiti umlel. Čert ho prosil a volal: „Ale, pane husaře, vždyť mne pusťte, pokud svět světem bude, do toho mlýna nepřijdu.“ — Husar, když se mu tak zavázal, propustil čerta. Když čert utíkal, přišlo mu přes Radhošť jíti. Přes vrch nesl kovář měch kovářský a naptal si ševce, by mu pomohl nésti. Když ten měch nesli, velice pršelo. Kovář povídal: „Co uděláme? měli bysme zmoknouť, roztáhneme měch a vlezeme oba do něho!“ Ale hlavy přece nechali ven, aby se nezadusili. Tu přišel

k nim čert, díval se na ně a povídal: „Již jsem tak starý čert; pamatuji třikrát město a třikrát hory na tom místě, ale ještě jsem takového zvířete neviděl, co by mělo dvě hlavy a jeden břuch (jedno břicho). Půjdu se optat své stařeny, jestli ona ho kdy viděla.“ — Čert odběhl, ale kovář se ševcem nečekali, až se navrátí; vylezli, porvali měch a utekli pryč; měliť strach, že jich sebere.

17. Janíček s voničkou.*)

Byl jeden král a ten měl velice hezkou dceru. Předvolal všecky sousední prince, aby se na ni přišli podívat, kterému by se líbila. Ti princi se settledřekli, který z nich ji prv uvidí, že ji dostane. Jeden z těch princů hned si dal udělať valašské šaty: klobouk široký, nohavice krátké až po kolena a burou halenu**), krbce***), kopice†), palici a brunclík zelený††). Tak spravený šel cestou, a vzal si čtyry bochníky chleba. V cestě potkal žebráka, a ten ho prosil o kus chleba. On mu dal jeden bochník a jeda dále, potkal druhého žebráka; ten ho zase prosil o kus chleba. Dal mu druhý bochník a jeda dále, potkal třetího žebráka: ten ho zase prosil o kus chleba. Dal mu třetí bochník a jeda dále, potkal čtvrtého žebráka; ten ho zase prosil o kus chleba, a on mu dal čtvrtý bochník. Poslední žebrák dal mu kara-

*) Vonička jest kytečka.

**) Burá halena t. j. tmavě šerá čili tmavošedá halena. (Jungmann.)

***) Krpec čili krbec = bačkor, podšlapky z kože, na způsob sandálů = Bundschuhe.

†) Kopice = húněné punčochy — papuče.

††) Brunclík jest vesta bez obojku, jak se v okolí Rožnovském říká, t. j. bez límce.

báč, palici, píšťalku a mošnu, a řekl: „Koho tím karabáčem pobiješ, každý mrtvý ostane; tu palici když strčíš do země, budou se ti kolem ní ovce samy pásti; na té píšťalce když budeš pískati, ovce ti budou jak chceš skákati; a do té mošny když dáš sýra, nikdy ho nevyjíš.“ — Šel do zámku, kde ten král s tou krásnou princkou býval a prosil o službu. Dostal službu za pasáka, a říkali mu Jan. Když tu službu měl, hnal své stádo ovec na pastvu a pásl. Přišel k němu myslivec. On mu dal z mošny své hodně sýra a prosil ho, aby mu zapásl*), že se půjde podívat někam na ptáky, že o jeduěch ví. Tož ten myslivec mu zapásl a Jan šel tam dálej se podívat. Spatřil tam v hoře veliký dům, a v tom domě stál obr a vařil si něco na rendlíku. Obr jak ho zhlídl, popadl šín**) železný, veliký, chtěl ho zabíť a volal: „Cos ty škvoře malý tudy chtěl?“ — Jan nemeškal, šústnul ho tím karabáčem a zabil ho hned do smrti. Potom šel odtud pryč za svými ovcemi. Na druhý den šel zase do té hory a zas tam uviděl druhého obra; i ten si vařil něco na rendlíku a jak ho spatřil, zvolal: „Již ty škvoře jsi zas přišel, cos mi mého bratra zabil?“ a již se hnal po něm s železným šínem. Jan nemeškal a zas ho šoustnul svým karabáčem a do smrti ho zabil. Potom se sebral a zas tam odtud odešel za svými ovcemi. Na třetí den tam šel a neuviděl tam žádného. Šel se podívat do toho domu a do světnice, co tam je. — Uviděl tam skřínečku***), jako půl čtvrtě

*) Aby mu zapásl, t. j. aby mu zahleděl na ovce, aby hlídal ovce, by nikam nezašly.

**) Šín t. j. tyčka.

***) Skřínečku položil jsem tuto místo piksly, jak pohádkářka pravila.

velikou. Udeřil na ni, a hned dva mužové vyskočili: „Co pán v zámku chce?“ — Jan odpověděl: „Já chci, nežli z toho zámku odejdu, uviděť, co je tu ještě více.“ — Ti dva muži ho vyvedli do zahrady. Tam bylo velice krásné kvítí. On si utrhnul těch kvítků několik a uvil voničku. Potom se vrátil za svými ovcemi a hnal domů. Jak hnal po městě, ta vonička velice voněla. Začal si pískať na té své píšťalce, a všecky ovce pára s párou začaly skákať. Princka se v okně dívala, velice se smila, až jí zavoněla a do očí padla ta jeho vonička. Hned poslala své sluhy, aby jí Jan tu voničku poslal. On ale odpověděl jim: „Kdo takou voničku chce míť, musí sám přijíť a musí řeknouť: „Janíčku, daj mi tu voničku!“ — Princka přišla a říkala mu o tu voničku: „Janíčku, daj mi tu voničku!“ — On jí odpověděl: „Kdo tu voničku chce míť, musí řeknouť: „Janíčku, prosím tě, daj mi tu voničku!“ — Ona hned řekla: „Janíčku, prosím tě, daj mi tu voničku!“ a on jí tu voničku dal.

Na druhý den šel zase do toho domu a do té zahrady, a ještě pěknější voničku uvil, která ještě jednou tak líbezně voněla. Když na večer hnal ovce domů, princka stála v okně a vyhlídala; vůně od té voničky naplnila celé město. Ruče běžela princka k němu a pravila: „Janíčku, prosím tě, daj mi tu voničku!“ — Ale on jí odpověděl: „Kdo tu voničku chce míť, musí řeknouť: „Milý Janíčku, pěkně tè prosím, daj mi tu voničku!“ Princka řekla co mohla sladce: „Milý Janíčku, pěkně tě prosím, daj mi tu voničku!“ On jí tu voničku dal, a ona ji měla na okně. Od veliké vůně celé město naplněné bylo, že se lidé chodili na ně dívat.

Na třetí den uvil třikrát pěknější voničku a tu princce dal, aniž musila o ni prosiť. Na čtvrtý den šel zase do té hory a do toho domu, nabral tam na hromadě dukátů a tomu myslivcovi je dal, co mu ovce zapásal, a pravil: „Našel jsem tam takých plíšků pod jedlou, jestli máte doma děti, můžete jim je dáť, aby si hrály."

Myslivec spěchal domů, a ty plíšky si schovali on a jeho žena. Žena pak ho navedla, aby Janovi řekl, že se kolem toho děti bily, že ještě aby jim dal aspoň ze dva, ze tři. Myslivec to tak Janovi pověděl, a Jan řekl, že půjde ještě pod tu jedlu hledat, ale již tam nic nenašel.

Když zase přihnal domů, povídali si tam, že za měsíc se budou ti princi sjížděť na tu dceru se dívat; že princka má šátek a prsten, a že ten šátek i ten prsten dá tomu z princů, kterýž by se jí zalíbil.

Jan zatím celý měsíc bedlivě pásl, a za měsíc se ti princi se všech končin sjížděli. Všickni již byli přichystáni, a milý Jan ještě ovce pásl. Rychle zastrčil svou palici do země, aby se ovce kolem ní pásly, nemeškal, šel do toho hradu v té hoře a udeřil na tu skřínečku. Dva mužové hned vyskočili: „Co pán v zámku chce?" — Jan odpověděl: „Já chci své bílé šaty, co na mne patří, a bílého koně, stříbrem kutého a vyloženého." — Hned to všecko měl, jel do zámku k té princezně, a ostal nejzady*). Všickni princi jeli v největší slávě a nádheře kolem ní, ale ona žádnému nepodala toho šátku až Janovi.

Když bylo po tom, Jan se sebral na svém bílém koni a ujel pryč. Na večer přihnal domů, princka přišla k němu a povídala mu: „Jane, tys to byl!" — Ale

*) Nejzady — najzady — nejposlednější.

on zapíral, že on to nebyl, že kde by on ty šaty vzal? — Princka pravila, že včil toho nechá tak, ale za měsíc, když se princi zase sjedou, že se doví.

Za měsíc princi zase přijeli na princku se dívat po druhé. — Jan šel do hradu v lese, udeřil na skřínku, a ti dva mužové hned vyskočili: „Co pán v zámku chce?“ — Jan odpověděl: „Já chci své červené šaty, co na mne patří, a červeného koně, zlatem kutého a vyloženého!“ — Hned všecko měl, jel k princezně do hradu, a zase ostal nejzady.

Všickni princi jeli ještě s větší krásou kolem ní, ale žádnému nepodala svého šátka až jemu. Jak bylo po slávě, Jan se sebral zase na svém červeném koni a ujel pryč. Král, její tatík, sice naporučil, aby ho chytli, ale přece tu chvíli ho nechytli.

Když Jan večír přihnal ovce domů, princka k němu přišla a povídala: „Janíčku, tys to byl!“ On ale zase zapíral a hněval se, že myslí, že on to byl, a pravil: „Což vy si na mne myslíte? Já jsem ani blízko nebyl, a již po druhé mi křivdu děláte!“ — Princka povídala: „Na třetí měsíc, až se princi sjedou, my se jistě dovíme; šak tě poznají!“

Na třetí měsíc princi se sjeli na princku se dívat po třetí. Jan přichystaný nebyl. Šel do zámku v lese, udeřil na skřínku, a hned ti dva muži vyskočili: „Co pán v zámku chce?“ — Jan odpověděl: „Já chci své černé šaty, co na mne patří, a svého vraného koně samými diamanty kutého a vyloženého.“ Hned to měl a jel do hradu k princezně.

Když zase všickni v nejmožnějším lesku a blesku kolem princky jeli, nepodala žádnému z nich svého třetího šátka a prstena až Janovi. Všickni princi

již byli přichystáni, aby ho chytli; on se ale rychle obrátil a chytnout ho nemohli. Jeden princ však aspoň svou šavlí jej na stehně poranil.

Odložil v zámku koně a šaty, jako po dvakrát, šel za svými ovcemi, kde měl hůl do země zastrčenou, a ovce se mu pásly dobře. Tož on si lehl do slunéčka a tu poraněnou nohu zavázal si tím šátkem od princesky a usnul. Princka přišla za ním na pole a viděla ho spát. Hned poznala šátek, kterým svou ránu na noze zavázanou měl. Tož ona ho obudila a řekla: „Vítaj, Janíčku, už jsi ty to!“ — Jan se hned přiznal a řekl jí, kdo on je, a že s těmi prvějšími princi se umluvili, kdo ji prv uvidí, že ji dostane, a proto že se spravil za Valacha a vstoupil u nich do služby. Princka hned s velikou radostí přivedla ho k otci královi, a za krátký čas byla svadba. Princi všickni banovali*), že oni ji nedostali!

18. Chudý kovář.

Byl jeden kovář, a ten byl chudobný. Měl ženu a čtyry děti, ale zámožnost žádnou. Přišel k němu jednoho dne vojenský důstojník a řekl: „Uděláš mi 8000 podkov!“ Kovář řekl: „Udělám!“ Důstojník pravil: „Za několik neděl přijdu zase pro ně,“ a odešel.

Kovář byl rád, že dostal tak dobrou práci. Ale že neměl žádné zámožnosti, musil si železo vydlužiť, a dal se s chutí do práce a pracoval, až byl hotov. Brzy potom přišel zase vojenský důstojník a pravil: „Jsili již hotov s těmi podkovami?“ — „Jsem hotov!“ byla odpověď;

*) Banovali t. j. litovali, pykali.

„tuto v komoře vedlejší jsou složeny.“ — Důstojník řekl: „Naber jich do měchu a pones jich za mnou!“ Kovář nabral do měchu podkov, co mohl unésť, a šel za důstojníkem. Za chvíli přišli k hoře veliké. Důstojník udeřil prútečkem na skálu, skála se otevřela, oba dva vešli a skála se zase za nimi zavřela. V hoře byla krásná, veliká konírna, a v té konírně nesmírné množství koní, a na nich seděli muži. Tito všickni seděli a spali, a koně stáli a spali; jenom důstojník sám chodil a nespal. Ten kázal kovářovi, aby podkovy přinešené vysypal v koutě na hromadu, a šel s ním zase ven a tak dlouho s ním chodil, až všecky podkovy odnosil. Když přinesl posledníkráte, tázal se důstojník: „Co jsem dlužen?“ Kovář odpověděl: „Já vám to nechám na dobré vůli, co mi sám za ně dáte!“ — Důstojník pravil: „Brachu, nemám ti co dáť, neboť ničeho tu není, než jedině ta hromada koninců; naber si jich do měchu, v kterém jsi podkovy nosil.“ — Kovář se zarmoutil a pomyslil si: „Já ubožák jsem si udělal takový dluh a toli jsem se při tom natrápil, a ty mi teď kážeš, abych si za to za všecko nabral těch koninců!“ ale nahlas neřekl nic, jen stál tiše a smutně. Důstojník zase mu kázal: „Naber si těch koninců co uneseš!“ — Kovář zase nic. — Důstojník po třetí vážně a přísně pravil: „Naber si těch koninců, co se jich do měchu vejde, a odejdi!“ — Kovář se dal do práce a nabral plný měch koninců. Důstojník ho propustil, a jak vyšel, hora se za ním zavřela.

Ubohý kovář zůstal u hory stáť a bědoval: „Bože, Bože! co budu dělať? Doma mám ženu a děti, ty na mne již čekají, že přinesu hromadu peněz, a já zatím přinesu hromadu koninců. Čím pak zaplatím veliký dluh za železo? Koninců mám sám doma dosť; s těmito se

neponesu domů.“ To řekl a vysypal konince z měchu na hromádku u jednoho stromu a šel domů.

Když přišel domů, žena mu běžela před dům naproti a volala: „Vítaj, mužíčku, vítaj s cesty tvé; jak pak se ti dařilo?“ Muž: „Zle!“ — Žena: „A proč pak zle? Kde pak máš peníze za podkovy?“ Muž: „Nedal mi ten pán žádných peněz, ale jenom koninců do měchu!“ — Žena: „Inu, co žertuješ se mnou? Ukaž mi peníze!“ — Muž: „Věru, věru, ani halíře nedostal jsem!“ — Žena lomila rukama a vzdýchala: „Ty máš dluh u železníka za železo; já mám dluh u pekaře za mouku, u řezníka za maso, a ty pravíš, že jsi peněz nedostal? Nelži, nelži, mužíčku!“ — Muž: „Nelžu, milá ženo: tamhle máš měch, převrať ho a uhlídáš, že v něm byly konince.“ — Žena vzala měch a převrátila ho; tu vypadlo z něho asi 15 kusů dukátů. Radostně zvolala: „Já jsem věděla, že se mnou jenom žerty tropíš; tu máš množství peněz.“ — Muž: „Co ti napadá, či snad fantaziruješ?*) Mluvíš o penězích, a já vím, že tam byly konince!“ — Žena sebrala dukáty, přinesla je do jizby na stůl a pravila: „Jsi ty hlúpý člověk! podívaj sa!“ — Kovář se díval a skutečně viděl čisté dukáty. — Žena tázala se ho: „Kde pak jsi ostatní vysypal?“ — Kovář: „Tam u hory u jednoho stromu; pojďme a vizme, že tam jsou samé konince. Oba dva vzali s sebou měch a spěchali k hoře; když k ní přišli, zaradovali se nesmírně, neboť uviděli hromadu dukátů, žluťáčků jako pěkných kanárků. Ruče sebrali veliký poklad do měchu a šli domů. Kovář mluvil cestou: „Cože já jsem byl hlúpý člověk; kdybych jen byl ten svůj měch dobře natlačil; myslil jsem si, že

*) Fantaziruješ t. j. blouzníš.

konínců mám doma dost, a proto jsem vysypal dukáty z měchu a šel jsem prázden, zarmoucen domů." Hned zaplatili všecky dluhy, chalupu i kuznu *) pěkně si postavili a byli dobře živi až do smrti.

19. Kněží Jesuité.

Byli kněží Jesuité. Jednoho velmi nábožného z nich přišel zlý duch pokoušet. Hned ráno, jak vstal z postele, krásná ženská přišla k němu do světnice, stála u dveří a přála mu dobré ráno. On se na ni podíval a uviděl jí koňské nohy. Tak hned poznal, že je to ďábel; toho v rychlosti zaklel, že se nemohl s místa pohnouť, šel ke svým spolubratřím a oznámil jim, jak a v jaké podstatě k němu ten ďábel přišel. Přišli všickni a zaklelí ho. Potom se ptali, proč se opovážil toho nábožného kněze pokoušeť. — On jim odpověděl, že ten kněz ještě nemá žádného těžkého hříchu na své duši, a proto že ho chtěl pokoušeť a k hříchu svodiť. Oni mu povídali: „Za to musíš u nás sloužiť rok a den a co ti poručíme, všecko musíš dělať, jak patří na ženskou; ale ne abys myslil, že to můžeš dělať jako ďábel; musíš všecko dělať jako pořádný člověk, tak, jak my ti poručíme." — Nebylo pomoci, ďábel sloužil a všecko dělal, jak mu poručili.

Bylo ještě pět neděl do roka do dne; tu jich ďábel prosil, aby ho již propustili na jednoho měšťana svadbu, že jest to 140 mil odtud a že oni tam musejí býti všeci z pekla na té svadbě. Oni mu povídali: „Myslíšli sobě, že ti těch pět neděl darujeme?

*) Kuzna t. j. kovárna, kde se kuje.

Nemáš nic darovaného, musíš nám sloužit, jak jsi zavázán. Dovolíme ti; jak odpravíš oběd, můžeš odejít, ale zejtra musíš zase přijít oběd vařit." — Ďábel odpravil oběd a ztratil se.

Na druhý den bylo 11 hodin, měl vařit oběd a ještě nebyl doma; bylo 3 čtvrtě na dvanáctou, ďábel přiletěl, prostíral na stůl a hned dával oběd. Jak byli ti panáčci *) po obědě, ptali se ho, jak ten oběd navařil. — On povídal: „To můžete věděť, že jsem já ho nenavařil; třebať já jsem ďábel, hovězí maso musí přece dvě hodiny vřít, a já jsem zavázán, dávati vám oběd jak přísluší na člověka; proto máte dnes oběd ze zámku." — Panáčci se ho ptali, jak to mohl udělať. — On povídá: „Dobře! Kuchař nosil na stůl, a já jsem mu všecko ustačil sebrať a zas prázdné talíře nazpátek donésť. Kuchař myslil, že to páni sjedli, a páni ničeho neviděli a pořád čekali, skoroli jim kuchař oběd přinese. Nechal jsem jim jenom jedno jídlo, to poslední. Kuchař ho přinesl na stůl těm pánům, oni naň hleděli jako blázni a povídali mu: „Copak ty nás děláš za blázny a neseš poslední jídlo a polévku žádnou?" Kuchař povídá: „Vždyť již jste sjedli polévku i celý oběd!" — Oni pravili: „Vždyť jsme ještě ničeho neviděli, až to poslední jídlo!" a tak se s tím kuchařem spírali. Páni se museli rozejíť od stola bez oběda od zlosti, a ďábel se tomu zasmál, a panáčci se tomu také zasmáli, neboť věděli, že by darmo poučovali ďábla, že špatně podělal. — Včil se ho tázali, jak se měl na té svadbě. — On odpověděl: „Ah, ani se

*) Panáček se říká téměř na celé Moravě knězi, po sv. Cyrillovi čili Kyrillovi, bratru sv. Methodia, kteřížto bratří byli apoštoly moravskými. Kyrillos totiž jest v naší řeči panáček.

mne neptejte; zle jsem se měl!“ — „A proč pak zle?“ ptali se panáčci. — „Nepovím!“ řekl zlý duch. — Oni pak mu kázali, aby pověděl. — Tož on pravil: „Nu, ten měšťan již byl náš, již jsme ho měli, všickni jsme kolem něho stáli, jen jeho duši vzíť, když na smrtelné posteli ležel*); tu přišla ta široká paní**), přistřela ho svým pláštěm, a nic jsme neviděli. Utřeli jsme fousy a šli jsme pryč. Musilť ten měšťan také něco dobrého udělať.

20. O jednom uhlíři.

Za času císaře Maximiliana byl jeden chudobný uhlíř, který měl svou chaloupku v lese, kde uhlí pálíval. Když zase jednou pálil, šel císař lesem na procházku, přišel také k uhlířovi a pravil: „Pomáhej Pán Bůh!“ — Uhlíř: „Dejž to Pán Bůh! Vítám vás pěkně!“ — Císař: „Děkuji pěkně; co pak to tu děláte?“ — Uhlíř: „Pálím uhlí!“ — Císař: „Co pak od toho máte?“ — Uhlíř: „Inu mám od toho, jak kdy moc napálím.“ — Císař: „A co pak tu jíte?“ — Uhlíř: „Chaloupku svou mám odtud trochu daleko, proto si zde vařím koláčky (knedlíky). Prosím vás, kdo pak jste vy?“ — Císař: „Já jsem Maximilian!“ — Uhlíř: „Ahá, vy jste ten Mastný Jan?“ — Císař ho nechal při tom, ačkoliv se mu v duchu musil zasmáť. — Uhlíř: „Co pak tu v lese děláte, Mastný Jane?“ — Císař: „Vyšel jsem si trochu na procházku!“ — Uhlíř: „Nepochybně již máte hlad, tak jako já, počkejte trochu, až se mi uvaří koláčky, můžete se mnou pojísť; dočkajte,

*) To byla ta svatba zlých duchů.
**) „To byla Matka Boží, Panna Maria,“ vysvětloval pohádkář.

dočkajte, hned budou hotovy." — Ochotně přiložil na uhlí, aby brzy vřely, a pak vytáhl koláčky dřevěnou vidlicí z hrnce, dával je na mísku, omastil je a pravil: „Pojďte se mnou jíst, Mastný Jane!" — Císař vzal od něho dřevěnou vidlici a napíchl si kus koláčky; ale bylo vidět, že mu velice nechutnají. — Uhlíř jej pobízel: „Jezte, jezte s chutí, vždyť nejsou z choré (černé) ale z bílé múky." — Ale Mastný Jan se poděkoval, že nemá hladu. Uhlíř se ho dále ptal mezi jídlem: „Jsteli pak také ženat?" — Císař: „Toť že jsem!" — Uhlíř: „Máte také jakých dětí?" — Císař: „Mám! Až přijdete do města, navštivte mne také, mám tam svou chalupu; ptejte se jen na Mastného Jana, a každý vám poví, kde bydlím; potom vám ukážu svou ženu a své děti." — Uhlíř s radostí slíbil, že jej navštíví, a císař dal mu s Pánem Bohem a odešel.

Za nějaký čas vezl uhlíř uhlí do města, a když ho odbyl, zpomněl si, že má navštívit Mastného Jana. — Císař již před tím dal rozkaz u všech stráží, kdyby se nějaký muž ptal na Mastného Jana, aby ho hned přivedli k němu do hradu císařského. I ptal se skutečně uhlíř, kde by tu přebýval Mastný Jan. — Vojáci na stráži jsoucí zavedli ho do hradu císařského, a když ho císařovi oznámili, hned ho k sobě připustil. Přišel do jizby, a když poznal hosta svého z lesa, pravil: „Ale Mastný Jane, vy máte pěknou chalupu a pěknou jizbu; já takové nemám; vy myslím jinačích koláček jídáte, než jsem já vám dal v lese; proto vám tam nechtěly chutnat. Ale kde pak máte své děti?" — Císař: „Ty jsou v druhé jizbě: počkejte, hned vám je přivedu."

Císař přivedl krásně ošacené prince své a představil jich uhlířovi. Uhlíř: „Ale to máte čisté chlapečky; já

jsem jim s sebou něco přinesl, myslím, že jich taková bračka bude těšit;" a vytáhl z kapsy dlouhánské střechýle a dal jim je. Pak se ptal dále: „Mastný Jane, kde pak máte svou ženu? Ukažte mi ji!“ — Císař: „To vám také rád udělám; ta zase bývá v jiné jizbě.“ — Šel k ní a řekl jí, že jest u něho sprostý muž na návštěvě, kterýž ji viděti chce; aby se nehněvala, kdyby jí něco nemilého řekl, ale ať všecko, co řekne, za dobré přijme. Císař přivedl manželku svou a řekl: „Vidíš, to je má žena!“ — Uhlíř: „Ale na mú dušu, Mastný Jane, vy máte pěknú ženu. Máte tu všecko dobře spořádané.“

Císařovna zase odešla, a císař se uhlíře ptal, budeli co jísti. — Uhlíř: „Máteli pohotově, jedl bych něco!“ — Císař dal služebníky svými na vzácných mísách donést dobré studené pečeně, bílého chleba a drahého vína, a uhlíř si nechal dobře chutnati; když se najedl, pravil: „To věřím, že vám moje choré koláčky nechutnaly, vyť jináče žijete, nežli já!“ — Císař pak obrátil řeč na ty střechýle, které uhlíř přinesl jeho chlapečkům, a ptal se ho: „Kde pak jste přišel k těm hůlkám?“ — Uhlíř: „Těch mám v lese dost; když pálím uhlí, tož toho takového mnoho teče; já to házím na hromadu, mohlo by se toho na dva, na tři vozy naložit.“ — Císař: „Víteli co, já s vámi pojedu a naložím si toho na vůz!“ — Uhlíř: „I můžete si těch střechylek nabrať co chcete, leží jich tam u mne jako suchého dříví!“

Císař tam zajel a dal střechylky jeho naložiti na vozy, o kterých uhlíř nevěděl, že to bylo samé zlato. Vzal pak také uhlíře a jeho ženu i děti s sebou do zámku svého ke dvoru a dal jim dobrou výživu. Ale uhlířovi se to nelíbilo, bylo mu teskno, i pravil císařovi, kterého zatím poznal: „Nejmilostivější pane, pěkně si tu

chodím, dobře jím a piju, to je pravda; ale bez práce nemohu být; v lese při práci měl jsem větší zalíbení nežli zde při dvoře bez práce." — Císař odpověděl jemu: „Já nechci, abys byl bez práce; ani já bych bez práce nechtěl býti. Chcešli, jdi do mé zahrady a pracuj, budu mít z toho radost." — Uhlíř i uhlířka a dorostající děti jeho vycvičili se časem v zahradnictví a zůstali tam až do smrti a často vykládali sobě o pálení uhlí a o příhodě s Mastným Janem.

21. Hloupý čert.

Byl jeden švec chudobný, a ten již od bídy nevěděl, co má dělat. Již se mu na světě živu býti stýskalo. Měl moc dětí, a žádný mu nechtěl pomoci. Neměl žádného živobytí ani pomoci na světě. V zoufalosti umínil si, že se oběsí. Vzal provaz a šel do lesa, že se bude věšet. Potkal se s ním čert, a on hleděl po stromě, kde by mu bylo lepší viset. Když se s ním ten čert potkal, ptal se ho: „Co ty tu hledíš?" On povídal: „Budu dřít lýtky a budu chytat dítky!" *) Čert mu řekl: „Co chceš, co nás necháš?" — Švec odpověděl: „Přinesešli peněz, co budeš moci najednou unést, nechám vás!" — Čert mu ty peníze přinesl a šel zpátky do pekla.

Když do toho pekla přišel, ptali se ho zlí duchové, co by byl na světě nového viděl. — On jim povídal, že

*) „Budu dříti lýčí (lýko) a budu chytati vaše dítky" t. j. čerty. Ve mnohých pohádkách bývá lýčí jediným prostředkem, kterým se zlí duchové svázati a skrotiti mohou.

jeden švec chodil po lese a že mu řekl, že bude dříť lýtky a pak chytať dítky! Zlí duchové mu povídali, že mu měl zaplatiť, aby jich nechal na pokoji. On pak jim řekl, že mu donesl peněz, co mohl unésť. Jim pak zdálo se, že moc zaplatil, a poručili mu, aby k němu šel, aby se pasovali; který bude silnější, že toho ty peníze budou.

On k němu přišel a povídal mu: „Ty, já jsem ti přece moc těch peněz dal za to, abys nás nechal. Půjdem spolu za pasy, a který budem silnější, toho ty peníze budou.“ Švec si rozmýšlel, jak by ho přemohl. — Věděl, že v jistém místě medvěd spával a odpočíval, proto řekl k čertovi: „Mám staříčka*) 99 let starého; udeříšli tím staříčkem o zem, udeříš i mnou.“ — Tož ten čert šel se ševcem, a švec mu ukázal toho medvěda a povídal mu: „To je on, jdi s ním zápasit; jestli udeříš jím, udeříš i mnou.“ Čert zbudil medvěda a povídal mu: „Pojď, budem se pasovať, který kterým o zem udeříme.“ Medvěd chytil čerta a praštil jím o zem, až se mu v očích zasvítilo. Čert utekl do pekla. Zlí duchové ptali se ho, který byl silnější. On jim řekl: „Nechci s tím člověkem nic míti; to musí být člověk potvora, má staříčka 99 let starého, a ten mi tak vyplatil, že jsem až oslepnul, co mnou o zem udeřil; jakou sílu musí teprv on sám míti?“

Zlí duchové však povídali, že mu těch peněz přece moc dal, a poslali jiného čerta k němu, aby šel a řekl ševcovi, že budou chodiť na předbížky, který prudčeji bude běhať, že toho ty peníze budou. Šel druhý čert na novo k němu, k ševcovi, a povídal mu, že s ním

*) Dědouška, dědečka.

musí jíť na předbížky. Švec mu odpověděl: „Mám chlapce tři dni starého; ustačíšli tomu chlapcovi běhať, ustačíš i mně.“ — Čert se ho ptal, jak se ten chlapec jmenuje. — Švec mu řekl, že se jmenuje Jankeš, a zavedl čerta pod strom, kde měl zajíc svůj pelech. Čert volal: „Jankeši, vstávej, půjdem na předbížky!“ Ale zajíc jak skočil, nečekal, až se s ním — s čertem srovná, rola nerola, kříb nekříb*), trn netrn — jen utíkal, až přiběhl do hlubokého potoka. Zajíc spadl, a čert spadl za ním a celý se potloukl**); když pak se čert podíval, zajíc již byl na kopečku, a již za ním vylezť a jej dohoniť nemohl. Vrátil se zpátky do pekla a povídal: „To je člověk potvora, již s ním nechci nic míť; má tři dni starého chlapce a nemohl jsem ho dohoniť: jak bych teprv jej samého dohonil?“

Jeden z duchův pekelných řekl mu: „Ale ty jsi hloupý; půjdu já k tomu ševcovi a zkusím jeho sílu.“ — Přišel k němu třetí ďábel a povídal mu: „Dal jsem ti těch peněz moc; ale kdo z nás je silnější, toho budou ty peníze. Budem nosiť koně kolem lesa: který toho koně třikrát obnesem, toho ty peníze budou. — Švec vybral z konírny nejčerstvějšího koně a vedl ho k lesu; když přišli k lesu, čert mu povídal: „Nes!“ — Ale švec mu řekl: „Neponesu já, musíš nésť ty!“ — Tož čert vzal koně a nesl třikrát, ale nemohl ho unésť, odpočíval si. — Švec mu potom povídal: „Ty sis odpočinul, ale já si nebudu odpočívati; ty jsi nesl koně na zádech, ale já ho ponesu mezi nohama.“ Potom si vyskočil na koně, vyřezal mu prutem a oběhl les třikrát hned. Tož švec

*) Pole nepole, křoví nekřoví.
**) U Rožnova říkají: sdruzgal.

povídal čertovi: „Vidíš, já jsem silnější nežli ty!“ — Čert šel zpátky do pekla a povídal: „To je věru člověk potvora, nechci s ním nic míť; já jsem nesl koně na zádech, a ledva jsem ho unesl; a on ho vzal mezi nohy, ještě mu prutem vyřezal, a hned ho třikrát kolem lesa obnesl.“

Zlí duchové však ještě nedali pokoje. Poslali čtvrtého ďábla, aby šel k ševcovi, který bude lepší pískať, že toho ty peníze budou. Čert přišel a povídal k ševcovi: „Pískej!“ — Ale švec nechtěl pískať a řekl: „Pískej ty napřed!“ — Čert písknul po nejprv, a list se stromu letěl; a jak písknul po druhé, haluzčí padalo; a jak písknul po třetí, konarčí*) letělo. — Švec povídal: „Ty jsi již pískal třikrát, a letělo listí, haluzčí a konarčí; ale já jak budu pískať, budou se stromy zvracet; nechcešli o oči přijíť, zavaž si jich.“ — Čert povídal: „Ó bratře, zavaž mi jich!“ — Švec mu oči zavázal. Pak se ohlídal na všecky strany, kde by našel lepší drveno**), a jak ho uhledl, tož si ho vzal, ruky si dobře poplul, písknul a toho čerta tím drvenem přes hlavu řízuul a povídal: „Vidíš, já jsem ti povídal, že poletí stromy!“ — Čert ho prosil, aby již nepískal, že ho hlava bolí. Ale švec na to nic nedbal a řekl: „Když jsi ty třikrát, já musím také třikrát“ — a písknul a zas ho tím drvenem po hlavě řízuul, a tak až do třetice. — Čert ohluchl a oslepl; strhnul šatku***) s očí a nedíval se, jeli který strom zvrácený nebo není, ale utekl do pekla, odkud nikdy více nepřišel ševce pokoušet. †)

*) Konar = větev, konarčí = větví veliké a silné.
**) Drveno, drvisko, dřevo.
***) Šatka = šátek.
†) V této výborné žertovné pohádce, jako ve mnohých jiných, doličuje se čert za hloupého proti člověku. Jasně zrcadlí

22. Hloupý Jura.

Byli tři bratří lenoši a zloději. Měly býť hody. Povídali si: „Nemáme ničeho, kde se obstaráme na ty hody? — Prvý povídal: „Půjdu ke kmocháčkovi, má pěkná jablka, natrhám si jich.“ — Druhý povídal: „Půjdu do dvoru k ovčákovi, má pěkné berany*), ukradnu mu jednoho berana.“ Oba tito bratří nenáviděli bratra třetího a vadili se s ním: „Ty hloupý Juro, ty se o nic neobstaráš; ty bys potom jenom z hotového jedl.“ — Jura povídal: „Já půjdu k fojtovi na ořechy.“

Na večer se rozešli. Jura natrhal těch ořechů a šel za kostelem do kostnice a louskal jich tam. Tam měl čekať svých bratrů. Hlídači slyšeli v kostnici louskať; myslili, že straší. Pana faráře v místě nebylo, ten býval v sousední osadě. Šli tedy k fojtovi a prosili ho, aby s nimi šel do kostnice, že tam straší. Fojt povídal: „Jsem tak velice nemocný, že nemohu ani na nohách stáť; žádný lékař mi nemůže pomoci.“ — Hlídači stáli na svém. Fojt tedy kázal pacholkovi, aby ho vzal na záda a zanesl ho tam. Pacholek ho vzal, a hlídači stavili se u kostelníka pro svěcenou vodu. Když přišli ke kostnici, Jura myslil, že bratr nese toho berana, a volal: „Již ho neseš?“ — Pacholek dostal strach — bác fojtem o zem, a utíkal pryč. Fojt se polekal, skočil na nohy a utíkal za ním; utíkaje domů, přeskočil

---

se v ní učení křesťanské, že pravou moudrostí, kteráž pochází z milosti Boží, člověk vezdy a ve všech věcech zvítěziti může nad ďáblem a pokušením jeho.

*) V okolí Rožnovském: barany.

parkan*), a hned byl ve světnici. Domácí se divili, že tak brzy a bez lékaře ozdravěl.

Na druhý den oznámil fojt na obci, aby se hlásil ten, kdo byl na jeho ořechu, že mu dá deset toralů. Jura přišel k němu a fojt mu povídal: „Hloupý Juro, měl bych tě potrestať za krádež; ale žes mi pomohl, a žádný mi pomoci nemohl, tu máš slíbených deset toralů; ale nikdy více nekraď.“ Jura slíbil, že již nebude krásť, a šel domů.

Včil ho měli bratří rádi, že měl peníze. Oni si jich od něho vypůjčili, spravili si šaty a řekli: „Půjdeme do světa a budeme si hledať nevěsty. Ty, hloupý Juro, ostaneš doma; tyť by sis co pěkného našel.“ Oba dva odešli, a Jura odešel také.

Šel do lesa, byl jako omámený. Slýchával v tom lese o zakletém zámku. Když přišel na to místo, kde byl zámek pobořený, zašla ho noc; neviděl než jako v jeskyni světlo Vešel tam, aby tam přenocoval. Žádného tam nebylo než kočky, a ta hned povídala: „Vítaj, Juříčku, vítaj, kde jsi se tu vzal?“ Jura se toho uřísnul**), že kočka mluví, a chtěl utéci. — Ona mu přimlouvala, aby se nebál a se jen vrátil, že to nic není zlého; chceli se mu jísť, aby šel do komory a si vzal, co mu libo, a že může u ní sloužiť.

Byl tam rok, dobře se měl, neviděl žádného kuchaře, ale jídla vždycky v komoře uchystaná našel. Jiného nedělal, než tak někdy dříví a nic jiného. To dříví měl po roce ukládat do veliké hraně***). Kočka mu

*) Parkan — ohrada prkenná.
**) Uřísnul se — ulekl se, žasnul.
***) Hraň — hranice.

povídala: „Na ten den tu hranici zapálíš a mne do toho ohně vhodíš; a kdybych jak chtěla prosila, nepomoz mi, ale nech mne shořeť.“ — Jura odpověděl: „Toho já nemohu udělať; měl jsem se u tebe tak dobře a včil bych se ti měl tak zle odplatiť?“ — Kočka pravila: „Neudělášli to, jak ti poroučím, budeš nešťastný; udělášli to, budeš šťastný.“ — Jura zapálil tu hraň a když nejvíc hořela, chytil tu kočku a hodil ji do ohně. Ona chtěla ven utíkat; on jí nedal. Při tom se tak unavil, že lehl a usnul. Jak se vyspal, probudil se, otevřel oči — zbořeniska nebylo, slyšel krásnou hudbu, viděl pěkný zámek a množství služebníků. Divil se tomu všemu velice. Přišla k němu paní krásně oblečená a ptala se ho, jestli ji zná. — Jura povídal: „Jak bych vás, milost paní, mohl znáť, jak živ jsem vás neviděl!“ — Paní řekla: „Já jsem byla ta kočka; čarodějnice mne zaklely a v kočku obrátily. Včil pojedeme k tvým bratřím, kteří tě nenáviděli, abychom viděli, jak se jim vede.“

Hned mu dala pěkné šaty obléci, do hezkého kočáru zapřahli se koni, a jeli. Jak přijížděli k dědině, povídala paní: „Obleč se do svých starých šatů!“ Potom zavolala žebračku v dotrhaných šatech a poslala jich spolu, sama pak ostala za dědinou stáť v kočáře. — Bratří jak uviděli Juru s otrhanou žebračkou, křičeli: „Ten si vede starou otrhanou nevěstu a sám také je doškubaný!“ — Oni již byli oba ženati a měli oba dva dost bídy; tož ho vyhnali, že ho doma nepotřebují.

Jura šel za dědinu, převlekl se, sedl do kočáru, a jeli teprv spolu s paní. Jak přijel kočár k chalupě, ostal stáť. Bratří se ptali: „Což za krásný vůz, a vzácný pán a krásná paní k nám jede?“ Nemohli bratra svého poznati. Ona jim povídala: „Hle, jak jste bratrovi ubli-

žovali, a z něho jen posměch měli; vy máte dosť bídy, a jemu se dobře vede; polepšíteli se, také se vám dobře povede.“ — Potom jich obdarovala a odjela s Jarou pryč.

23. O mysliveckém.

Byl jeden sedlák a ten měl jediného syna, toho dal myslivcovi do učení. Když se vyučil, učinili rodiči slib, že kdo koho z nich dvou přežije, má putovati do Říma. Sedlák umřel, a selka chystala se na pouť do Říma. Synek, vyučený myslivec, tázal se jí, půjdeli s ní. Matka mu dovolila, aby šel. Když šli, přišli na cestě do hor a tam otměli. Syn složil oheň*), aby tam přenocovali. V tom slyšeli stříleť na blízku, a syn hneď vstal a šel se podívat v tu stranu, kde rána padla, aby zvěděl, kdo tam s nimi v hoře nocuje. Přišel na dvanácte obrů, a ti si strojili večeři. Dřív nežli se mohl skrýti, uviděli ho obři, a jeden z nich volal: „Stůj, červíku, a pojď k nám, my tě budem potřebovať, dostaneš večeři a půjdeš s námi!“ — Mládenec se jich bál a vymlouval se, že má nedaleko svou maměnku a tu že nemůže opustiť. Oni pak mu povídali: „Jdi pro svou maměnku a doveď ji také k večeři.“ — Šel, přivedl maměnku, a oba dostali od obrů dobrou večeři.

O jedenácté hodině se sebrali a šli ku krásnému zámku; zámek byl obehnán pevnou zdí, za kterou stáli vojáci na stráži; ti pak této noci všickni tvrdě spali; na zdi pak byl psík, který štěkal; pokaždé obudil spící vojáky, tak že se tam na princesku obři dostati nemohli. Kázali myslivci mladému, aby toho psíka zastřelil. On za-

*) Složil oheň t. j. rozdělal oheň.

měřil — p u k: a psík byl dole. Aby se tam přes vysokou zeď dostali, stoupnul obr na obra, a po nich vzhůru vylezl myslivecký mládenec na zeď a spustil se po hedbávné šňůrce dolů do dvora, aby jim bránu otevřel; avšak brána byla tak dobře uzamknuta klíči, že jí otevříti nemohl. Tedy se dali podkopati bránu, aby podlezti mohli. Když již byla díra dosti veliká, lezl prvý obr; jak tam strčil h l a v i s k o, myslivec stál bokem a š k r á b ho mečem; hlava ulítla, a on tělo ostatní vtáhnul do dvora; a tak učinil v tichosti a rychlosti všem dvanácti obrům.

Když byl se všemi hotov, šel do zámku. Vojáci strážní spali jako začarovaní; přijda na vrch do pokoje princesky, vzal s t ř í b r n é n ů ž k y, ustříhl jí kus košilky a strčil i s nůžkami do kabelky, na důkaz, že tam byl. Devíti obrům jazyky vyřezal, třem jich nechal, a k ránu odešel k maměnce, aby s ní putoval do Říma.

Ráno se vojsko obudilo: viděli obry zabité, psíka zastřeleného, a žádný nevěděl, jak se to stalo. Princeska také vstala a nevěděla ničeho. Setník vojenský byl chytrý a chlubil se, že on sám zavraždil dvanáctero obrů, kteří se chtěli do zámku vedrati a všecko odnésti. Otec chtěl ho za tu udatnost odměnit a chtěl mu svou princku za manželku dát. Princka nedůvěřovala setníkovi a vyjádřila se, že bude čekat do dne do roka, přihlásíli se někdo, kdo by ty věci byl vykonal.

Do roka žádný nepřišel. Dala si vystavět velikou hospodu vedle cesty a ráda poslouchala, když přicházeli pocestní z dalekých krajin a vypravovali, co kde znamenitého viděli a slyšeli. Jednoho dne přišel mladý myslivec do hospody a dal se do řeči s ostatními lidmi. Druh druha se vyptával, druh druhu žaloval a vypravoval, co kdo zkusil za živobytí svého, a princka poslouchala. Myslivec vy-

kládal: Před rokem putoval jsem do Říma s matkou svou, v lese přišli jsme na dvanáct obrů; oni nám oběma dali dobrou večeři a vedli mne do zámku nedalekého, kde mi kázali, abych psíka štěkajícího zastřelil. Namířil a střelil jsem, a psík spadl dolů. (Princka bedlivě poslouchala.) Potom stoupnul obr na obra, a já jsem po nich vylezl na zeď, a se zdi spustil jsem se po hedbávné šňůře do dvoru, a měl jsem jim vrata otevříť. Nemohl jsem otevříť a také jsem ani nedbal. Tož obři dali se bránu podkopati, a když měli dostatečnou díru, druh za druhem lezl děrou do dvoru; já pak jsem mečem každému uťal hlavu a tělo jsem vtáhl do dvora. Potom jsem všel do zámku, ba až do pokoje k princce, a strážné vojsko spalo, a žádný se neobudil." — Po těch slovích přiskočila princka a zvolala: „Ah, ty jsi můj vysvoboditel! Dlouho již jsem na tebe čekala!" — Ráno jej přivedla k tatíkovi a povídala: „Otče, hle, tu je můj osvoboditel, kterýž dvanáctero obrů zbil a zámek i život náš ochránil, když setník se všemi strážnými spali!" — Král hned dal předvolati setníka, kterýž posud ještě na svadbu s princkou čekal, a myslivec se ho tázal: „Kde pak máte nějaký důkaz statečnosti své, buď jazyk nebo zub z některého obra?" — Setník se vymlouval: „Chrobáci obrům jazyky vyžrali!" — Myslivec pak řekl: „Já jsem zhubil dvanáctero zlých obrů a devíti jsem vyřezal jazyky, třem pak jsem jich nechal; na důkaz pravdy tuto mám nůžky stříbrné, které jsem v ložnici princky vzal a jimiž jsem spící princesce ustříhl tento kousek košilky!" — Setník vyznal lež svou a podvod svůj, byl za to na smrt odsouzen a čtyřmi voly roztrhán. Pravý osvoboditel pak, myslivec, si princku sebral, a slavila se veliká svadba, na kterou i matka myslivcova přivežena byla.

24. Zahradníček Strupáček.

Byl jeden sedlák a jezdil vždycky světem. Když jednou přijel domů, obhlédal své hospodářství, zůstal u jednoho stromu v zahradě stáť a povídal sám sobě: „Mám ženu, co plodu nemá, ale mi aspoň hospodyňuje; mám kobylu, co hříběte nikdy nemá, ale mi aspoň tahá; ale ty, strome, jsi tučný, pěkný, ale ovoce mi neneseš: tebe uvrhnu na oheň.“ Šel, vzal pantok*) a přišel k tomu stromu stínat ho. Ale tu uhledl dvě jablka na té jabloni. Dívá se na ně a praví: „Přec urodíš cosi; může býť, že se polepšíš!“ Vylezl a utrhl jich.

Potom šel do konírny, a tam mu jedno jablko vypadlo. Kobyla hmat ho a sjedla. Přišel do jizby a řekl manželce své: „Dvě jablka se urodila na té jabloni neplodné; jedno mi kobyla sjedla, a jedno máš ty!“ Za čas v jeden den a v jednu hodinu žena porodila chlapečka, a kobyla se ohřebila a měla hřebečka. Sedlák měl velikou radost z toho, že se mu tak podařilo, a hned to hříbátko tomu chlapečkovi obětoval. Synek, když růstl, s hříbátkem, vždycky si zahrával, a hříbátko k němu vždycky rozprávělo, ale potajmě. Co měl někdy vydržeť Janeček, vždycky ho vystříhal hřebeček.

Tatík jezdil světem a nebyl nikdy doma. Za matkou dochodil žid a donášel jí nové šaty, ona pak mu strojila hostiny; proto se bávala, jak přijde otec domů, že chlapec na ni všecko vyzradí. Žid jí také přimlouval a radil, aby ho otrávila. Druhého dne hříbátko šromotilo v ko-

*) Pantok = veliká kladní sekyra, hlavatka, oštěpačka, tesařská sekyra.

nírně, až se zdálo, že konírna p r o m i n e*). Jano tam letěl a pravil: „Co je ti, můj hřebečku.“ — Hřebeček odpověděl: „Aj, co mi je; již máš v jídle jed, za čtvrt hodiny budeš otráven!“ — Janeček to jídlo nejedl, ale dal ho psovi. Psa to jídlo hned roztrhlo.

Jak viděli, že Janeček toho jídla nejedl, matka se domnívala, kdo mu poradil, aby toho nejedl. Zdali to hříbátko mu nějakou radu nedává? — Ale ten žid jí povídal: „M y h o z k a r t í m e**), neboj se nic! Já mu dám ušiť šaty a jedem je napustím; jed ho hned roztrhne.“ Potom přišel žid s v e l i k o u p o k l o n o u k Janečkovi a pravil: „Tuť jsem ti dal šaty ušiť, Janečku, tuť je máš!“ — Ale h ř í b á t k o, se zdálo zas, ž e p r o m i n e, co šromotilo. Chlapec šel zas k němu na poradu, máli ty šaty obléci, že jsou pěkné. — Hřebeček odpověděl: „Janečku, neoblíkej, bylo by s tebou zle, šaty jsou jedem napuštěny!“ Neoblekl jich.

Tatík právě přijel ze světa. Matka všecko na chlapce žalovala, že jen s hříbětem hrá. Ale Janeček povídal: „Tak ne, milá m a m i č k o, co pak vy děláte?“ — Matka ho l i s k l a po hubě, vyhodila ven a bědovala mužovi, že musí dáť hříbě pryč, že chlapec nechce do školy chodiť; sice že ona od něho půjde. — Tatík zavolal si chlapce a řekl: „Janečku, já to hříbě dám pryč!“ — Synek ho prosil, aby to nedělal a povídal: „Milý tatíčku, dáteli hříbátko pryč, které jste mi obětoval, já půjdu též pryč, k d e mne oči ponesou! Ale až já budu s vámi sám, všecko vám vyložím na maměnku.“ — Matka, jak to poslouchala, řekla tatíkovi: „Pojď ty sem do jizby!“ a potom mu

*) P r o m i n o u t i užito jest tuto ve smyslu: p r o p a d n o u t i, z b o ř i t i s e.

**) Z k a r t í m e rozuměj: z k a z í m e, z a h u b í m e.

všecko povídala, že jen hrá s hříbětem a že se zlenoší, aby to hříbě zastřelil a chlapce na učení dal. Bálať se o svou kůži.

Hříbátko šromotí v konírně, Janeček k němu jde a povídá: „Co je ti, můj hřebečku? Či bys jedl, či bys pil?“ — Hřebeček odpovídá: „Nejedl bych ani nepil; otec tvůj mne již zastřelí, již čistí pušku. Ale ty se nastroj a vypros, abys mne směl ještě jednou přistrojiť a na mne sednouť; a jak tatíček bude chtěť střeliť, ty se poděkuj a ujeď. Neboj se nic, my se spolu uživíme.“ Synek se nastrojil a jak tatík s puškou na dvůr přišel, prosil ho, aby ho nechal ještě jednou přese dvůr přejeť na hřebečku. Že si ještě objede, a potom aby si ho zastřelil. — Otec mu to dovolil, a když Janeček na hřebečku seděl, zvolal: „Milý tatíčku, děkuji vám za vaše chování, a s Pánem Bohem tu buďte!“ Jen se mihnul přese dvůr a již byl pryč.

Když přijeli na jednu zelenou louku, tam byla studénka. Hřebeček mluvil: Janečku, napij se vody, nebude se ti chtěť jísť!“ Janeček se napil. Potom řekl hřebeček: „Umyj mi hřívu!“ Janeček tak učinil, a hříva zůstala zlatá. Hřebeček pravil: „Sobě umyj též vlasy na hlavě!“ Janeček si umyl vlasy a hned zůstal zlatohlávkem. Hřebeček povídá: „Včil půjdeš do města a mne tu necháš v jeskyni; dáš se učiť za zahradníčka. Jdi ke královi, ten má starého zahradníka, on tě přijme a bude tě míť rád.“

Janeček se rozloučil s hřebečkem, přistřel si zlaté vlásky vlasenkou*) a šel do města. Když přišel ke

*) Postavil jsem slovo vlasenka místo užívaného v lidu parubka, což povstalo ze slova paruka, paručka (franc. la perruque).

královi, hned se mu ulíbil; že bude míť mladého zahradníka. V zahradě bylo všecko vyschlé; jak ale tam přišel Janeček a pokopával stromy, všecko se přijímalo, že nevěděl král, jakou radost nad mladým zahradníčkem má; a všickni ho měli rádi a říkali mu zahradníček strupáček, že vlasenka byla jako hlava strupovatá.

Jednou sejmul vlasenku a rozčesával si v koutě v zahradě své zlaté vlasy. Domníval se, že ho žádný nevidí, ale princeska, dcera králova, ho viděla a spatřila jeho zlaté vlasy. Hned se jí ulíbil a pomyslila si v duchu, že jinšího nebude chtěť.

V tom čase král, který měl tři dcery, povídal, aby do roka každá si zvolila ženicha, že se musejí vydávať. Ty dvě starší dcery do roka měly ženichy, ale ta nejmladší neměla žádného. Jak se král otec ptal: „Máteli každá ženicha?“ ty dvě řekly: „máme!“ a ta nejmladší pravila: „Já mám svého zahradníčka a jiného nechci.“ — Král povídal: „Já dám zahradníčka vyhnať, a ty ho nedostaneš“ — Princeska povídá: „Tatíčku, když dáte zahradníčka vyhnať, já též půjdu pryč!“

Když přišla neděle, šel Janeček pokaždé k svému hřebečkovi do jeskyně, oblekl se tam do princeských šatů a šel do kostela. Král si myslil: „Odkud je ten princ?“ — Chtěl s ním mluviť, ale jak kněz přežehnal, královi se udělala na očích mhlíčka, a princ vždycky ušel; král s ním nemohl mluviť, neboť zašel do své jeskyně, převlekl se a potom se odebral na zahradu.

Když pak otec král nemohl s nejmladší dcerou nic spraviť a nechtěla odstoupiť od zahradníčka mladého, přijal on ho za zetě svého, ale jak byl v šatech v zahradě, tak ho dal sezdať a takou poklonu svojí dceře udě-

lal*), že jí žádného veselí neustrojil, a nechal jich bývať v malé chaloupce.

Ale přišlo jednou, že měl jíti na vojnu ten král proti svému nepříteli. Přišel též Strupáček do hradu ze své chaloupky a pravil: „Nejmilostivější tatíčku, já půjdu též se podívat, kde budete bojovať!“ — Král odpověděl: „Synku, co ty tam spravíš? Ale, chcešli, sedni si na toho valacha a po zadku již se podívej; ale mohl bys doma býť.“

Strupáček ale šel k svému koníčkovi, oblekl šaty co nejkrásnější, až se zlatem svítily, objel vojsko královo, jel královi naproti a žádal o komando**). Král mu odevzdal komando, on hned táhl proti nepříteli, střílel — a všecko padalo. Byla z toho v královském vojsku radost veliká, a každý se ptal, že odkud je ten princ. — Král rozkázal, aby ho nepouštěli a jemu řekli, aby jel s nimi. Ale on nechtěl. Tož mu král vzal šavlu a píchl jej do nohy, jak mu chtěl utéci, ale přece mu utekl.

Po vojně jak přijeli domů, dělali velikou hostinu. Král si zpomněl na zahradníčka Strupáčka, co má jeho nejmladší dceru a co s nimi ničeho neužíval. Šel do chaloupky k němu a spatřil, že tam bylo krásněji než u samého krále; od jasnosti až padnul, když viděl poval***) a stěny samé zlato a drahé kamení. Dcera princka krále zdvihla, a král přistoupil k zeťovi a tázal se: „Co je ti, synu můj?“ — a tu viděl jeho nohu šátkem omotanou, krev mu tekla. Král hned zemdlel a jak ho přivedli k sobě, zvolal: „Co jsem já učinil; maje takového prince na svém hradě, tak jsem mu ubližoval!“ —

*) Ironicky praveno.
**) Komando t. j. velitelství, vůdcovství, aby byl vůdcem.
***) Poval t. j. strop.

Hned vzali zahradníčka Strupáčka do hradu, a teprv velikou hostinu strojili jemu a manželce jeho. Janeček ale, když se stal princem, šel si pro svého hřebečka, a král mu odevzdal všecko království. Za 14 dní musel hřebečka zabíť, tak to chtěl hřebeček sám míti. Mladý král se ho tázal: „Proč já tě mám zabíť?“ — Hřebeček odpověděl: „Já jsem měl přijíť do člověka a přišel jsem do koňského těla; ty mne musíš včil vysvobodiť.“ Janeček s bolestí mu hlavu mečem sťal, a jak mu hlavu sťal, holubice vyletěla z koně, poděkovala se Janečkovi a tam ta pryč.

25 O třech holubicích.

Jistý kupec odumřel syna, a ten syn byl 19 let starý. On své matce povídal: „Milá matičko, já půjdu zkusit svět!“ Ona pravila: „Můj milý synu, jdi, ale dlouho ve světě nebuď, neboť jsem stará a ráda bych ještě měla od tebe nějakou pomoc ve stáří svém.“ Pak ho vypravila na cestu a rozloučila se s ním.

Syn odešel do světa a šel, až přišel do lesa, kterým šel dva dny a ještě nevěděl, kde by jeho konec byl. Na třetí den zase šel dále a přišel k jakési chalupě. Když do té chalupy vstoupil, spatřil tam strašného chlapa, který na stoličce seděl a hned se ho ptal, kam jde. — „Já sám nevím, kam jdu — jdu si hledat nějaké štěstí, nějakou službu!“ — On mu řekl: „Chcešli, můžeš u mne sloužiť!“ — Hlad ho již nutil, a proto zůstal tam ve službě. Pán mu povídal: „Musíš u mne sloužiť do dne, do roka: to je nejkratší čas!“ — Sloužil u něho rok a den. Dobře se u něho měl a věrně mu sloužil. Jeho pán byl čaro-

dějník, ale v ničem mu neubližoval. Měl velký rybník a na ten rybník se chodily tři holubice koupat, a každá z nich měla tři zlatá péra. Ty tři holubice byly tři princky zaklnuté.

Jak vysloužil rok a den, pravil čarodějník: „Co ti dám za tu tvou službu?“ — On odpověděl, že to ponechá jeho dobré vůli. Čarodějník mluvil: „Ty jsi hodný člověk; pojď se mnou do mého sklepa a vezmi sobě jak se ti líbí moc peněz a jaké peníze chceš, zlaté nebo stříbrné. On si nabral, co mohl unésť, a čarodějník mu přidal k tomu ještě tu jednu holubici a tak mu povídal: „Jak přijdeš domů, nemášli obydlí svého, dej si ho postaviť, z té holubice vytrhni ta tři péra a tak jich uschovej, aby žádné oko lidské na ně nepřišlo; z té holubice budeš míti krásnou princku, kterou si vezmeš za ženu.“

On přijal holubici, navrátil se domů a dal si vystavěti dům. Ve zdi sobě nechal tajné místečko pro ta tři péra, která tam zazdil. Jak ta tři péra vytrhl, z holubice stala se krásná princka, a ta o těch pérách nevěděla, ale jeho matka o nich věděla; jí se přiznal a okázal jí, kde jich má.

Byli spolu tři čtvrtě léta. Potom odjel na hon do lesa s jiným pánem, a matka zůstala doma s nevěstou. Matka pravila k nevěstě: „Milá nevěsto, já se té tvé kráse nemohu ani dosti vynadiviť; kdyby člověk celý okršlek světa zešel, netroufám, aby tak krásnou ženskou našel.“ — Nevěsta odpověděla: „Milá panímámo, to ještě jest malá krása; ale kdybych dostala jenom jedno zlaté péro svoje, viděla byste, jak bych byla krásná.“ — Matka hned šla, jedno péro vzala a dala jí ho. Ona ho do sebe píchla a mnohem krásnější zůstala. Matka se na ni dívala a pravila: „Ty bys byla ještě krásnější, kdybys

všecka tři péra dostala.“ Potom šla, vzala ještě dvě ostatní péra a zas jí jich dala. Nevěsta jich do sebe píchla, a hned zůstala holubicí. Jako holubice vyletěla oknem a děkovala jí: „Děkuji vám, má nejmilejší matičko, že jste mi ta tři péra dala; počkám ještě na svého manžela, abych se s ním rozloučila.“ Pak si sedla na střechu a čekala, až by její muž přišel z lesa.

Mužovi v lese spustila se silně krev z nosu, tak že se ulekl velice a povídal, že již jakési neštěstí doma se stalo. Sednul na koně a spíchal domů. Jak přijížděl k domu, holubice naň volala: „S Pánem Bohem, manžele milý, děkuji tobě za tvou věrnou lásku, ale víckráte mne neuvidíš!“

Holubice odletěla, a její manžel plakal a naříkal sobě a s matkou svou stejně se vadil, že odejde zas, kam ho oči ponesou. To si umínil a šel zas nazpátek k tomu čarodějníkovi, u kterého sloužil. Jak k němu přišel, on mu hned povídal: „Aha, nezachoval jsi rady mé, již ti tentokráte nepomůžu; ty tři holubice již tady nebývají; ale jdi k mému bratrovi, ten má všecky ptáky pod svou mocí a všecka zvířata, jestli by snad ona o tom věděla, kde ty holubice bývají. Bratr můj jest půl druha sta mil odtud, ale já ti dám kuličku a když si tou kuličkou třikráte kulneš, budeš tam ještě dnes na večer a optáš se ho, zdali on o těch holubicích ví, a řekneš mu, že jsem já tě k němu poslal.

On se s poděkováním odebral, tou kuličkou si třikrát kulnul a na večer tam byl. Vyřídil mu od bratra pozdravení a prosil ho, aby mu pověděl, víli, kde ty tři holubice jsou, co se koupaly na jeho bratra rybníku. On odpověděl: „Milé dítě, já o nich nevím, ale musíš dočkati až na ráno; já mám všecky ptáky a všecka zvířata pod svou mocí; budouli o tom vědět, bude dobře.“

Ráno šli do lesa, on písknul na píšťalku, a hned plno ptáků přiletělo a hned se ptali: co pán poroučí? — On pravil: „Já se vás ptám, víteli který o těch třech holubicích zlatých, co se koupaly na mého bratra rybníku?“ — Žádný nevěděl. — Zapísknul zas na píšťalku. Všechna zvířata přišla; medvědi, lvi, veverky, vlci a všechna zvěř, a hned se ptali, co pán poroučí. — On pravil: „Já se vás ptám, víteli které o těch třech holubicích zlatých, co se koupaly na mého bratra rybníku.“ Žádné nevědělo. — Povídal: „Milý brachu, já tady neporadím; ale včil ještě máme třetího bratra; jestli ti on o nich nepoví, již se o nich nedovíš. Bývá odtud ještě 140 mil a má všecky ďábly z pekla pod svou mocí. Dám ti zas takou kuličku, tou sobě třikráte kulneš a na večer tam zůstaneš.“

Kulnul si třikrát a na večer tam přišel. Ten čarodějník seděl v trávě na zahradě, měl hlavu střapatou tak jako kropáč, břicho měl tolké jako vědro, nos mu dosáhnul až na pupek a byl holý jak čagan*) — tak strašný byl. On se ho velice uleknul a ten mu povídal: „Nelekej se, mé dítě, nelekej; třeba jsem já tak strašný, ale srdce mám dobré. Co pak chceš?“ — „Já jsem přišel od vašeho bratra a prosím vás, kdybyste mi nějakou vědomost dal o těch třech holubicích zlatých, co se koupaly na vašeho bratra rybníku.“ „Milý synku, já o nich nevím; ale ráno, jak vstaneme, zavolám své tovaryše, jestli některý o nich ví.“

Ráno jak stanuli, šli do lesa; čarodějník zapískal na píšťalku, a hned plno čertů přišlo; bylo jich také ukrutné množství, až celý les byl tmavý. On se velice

*) Čagan = obušek valašský místo hůlky.

ulekunl, ale čarodějník mu povídal: „Neboj se, neboj, ani vlas s hlavy ti nespadne.“ — Ti čerti se ptali: „Co pán poroučí?“ — On pravil: „Víteli který o těch třech holubicích zlatých, co se koupaly na mého bratra rybníku?“ Nevěděl žádný. — Čarodějník se ohlídal a mluvil: „Kde pak je ten chromý?“ — Ten byl ještě kdesi na zadku, ale již spíchal a bál se, že zmešká. Přijda tázal se: „Co pán poroučí?“ — Čarodějník odpověděl: „Já se tě ptám, víšli o těch třech holubicích zlatých, co se koupaly na mého bratra rybníku.“ „Ach já o nich dobře vím; včil jsem jich naháněl, koupou se v červeném moři!“ — Čarodějník kázal: „Toho člověka zde vezmeš a doneseš ho na ten zámek, v kterém bývají, jehož střecha jest zlatem pobitá.“ — Tomu člověkovi pak řekl stranou do ucha: „Když se tě bude čert ptáti, jak tě má nésti, jestli tak, jak jde vítr, řekni že ne tak; jestli tak, jak jde krok, také řekni, že ne; jestli tak, jak jde vzduch, tož ty řekni: ano, tak aby tě nesl. Kdyby ti spadla čepka s hlavy, když tě ponese, nepovídej mu, že ti spadla a neobhlídej se po ní, sic by tě čert pustil a nedonesl by tě tam. Když budeš 7 mil od toho zámku, již ho budeš vidět, a on se tě optá, jižli ten zámek vidíš? Ty zavři oči a řekni, že nevidíš. Jak budete tři míle od zámku, již ho budeš dobře vidět; on se tě zase optá, jižli ten zámek vidíš. Ty zase zavři oči a řekni, že nevidíš. Potom již budeš nad střechou, nad samým zámkem: on ti zase řekne, jižli vidíš ten zámek, ale ty řekni, že nevidíš; on by tě pustil na střechu a ty bys nemohl slézt.“

Čert vzal člověka a letěl s ním jak jde vzduch. Jak byli sedm mil od zámku, ďábel se ho ptal: „Jižli vidíš ten zámek? Již ho jest dobře vidět!“ — On zavřel oči

a povídal, že nevidí. — Letěli dále. Jak byli na tři míle od zámku, zas se ho ptal, jižli vidí ten zámek. — On zase zavřel oči a pravil, že nevidí. Jak byli nad samou střechou, pravil čert: „Včil již ho myslím vidíš, již jsme nad střechou.“ — On zavřel oči a řekl: „Oh, nevidím!“ — Čert zlostně mluvil: „Tož ty musíš býti, chlape, slepý, ještěli ho nevidíš, jsa již nad samou střechou.“ Potom ho ze zlosti vzal a posadil za stůl do královské residencí. Tam seděly ty tři princky za stolem a pletly zlatem. Jeho žena seděla v prostředku, hned ho poznala, vyskočila a radostně ho vítala, div že neomdlela: že on toliké míle přešel za tak krátký čas. „Oh, vítej, můj nejmilejší manželi, vítej, náš vysvoboditeli; ty nás všecky vysvobodíš, co jsme v tom zámku zakleti.“

Byl tam dlouhý čas. Jednoho dne vzala jeho manželka klíče, vodila ho po všech světnicích a komorách a všecko mu ukazovala. Jenom jednu světnici mu nechtěla odemknouti.

Ty tři princky byly každý den dvě hodiny ráno holubicemi a od večera tři hodiny, a musely se chodiť koupat na červené moře. Když zase jednou se šly koupat, on sobě myslil: „Proč mi ty ten jeden pokoj nechceš otevříť?“ Potom šel, hledal klíč mezi klíčemi a ten pokoj si otevřel sám. V pokoji tam uviděl draka s třemi hlavami, a ten byl zavěšen pod povalem tak, že každá hlava byla na jednom háku napíchnuta a zavěšena. Pod tím drakem stály tři sklenice vody. On se leknul a utíkal nazpátek; ale ten drak naň volal: „Nelekej se, neutíkej, vrať se nazpátek a podej mi tu sklenici vody, budeš míti jedenkrát život darovaný.“ On mu podal tu jednu sklenici vody, kterou když drak vypil, hned mu ta jedna hlava spadla s toho háku, a on prosil dále: „Včil

mi podej tu druhou sklenici vody, budeš míti dvakrát život darovaný. On mu ji podal, drak ji vypil druhou hlavou, a ta hned spadla s háku. Drak pravil: „Včil dělej, jak chceš; podej mi tu třetí sklenici nebo nepodej, ale podat mi ji musíš.“ On mu ji se strachem podal, drak ji vypil třetí hlavou a odpadl celý. Včil byl zase zdráv, hned se zchytil a letěl na červené moře; tam ty tři holubice honil, až tu jednu chytil, a to byla ta jeho žena.

Ty dvě přišly nazpátek do zámku, začaly plakat a naříkat a povídaly mu: „Ty nešťastný človéče, radovaly jsme se, že nás vysvobodíš, a včil jsi nám ještě hůře udělal, včil se musíme trápiti až do soudného dne!“ — On plakal, že mu to ještě více líto, že své živobytí nastavil, aby svou ženu dostal, a včil že mu ji drak uchytil. — Ty tři zaklnuté princky měly tři bratry, kteří také byli zaklnuti; jeden z nich byl zaklnut v tom samém zámku a byl tam koněm. Jednoho dne pravil ten kůň zarmoucenému manželovi: „Včil není draka doma, pojďme, a ukraďme mu tu princku!“ Šli do zámku drakova, vzali i odvedli mu princku a utíkali s ní domů. V zámku toho draka byl druhý bratr těch tří princek zaklnutý, a byl také koněm.

Když přišel drak domů, pravil koňovi: „Kde pak jest má princka.“ — Kůň odpověděl: „Již pro ni přišli a odvedli ji!“ — Drak si ruče sednul na toho koně a pravil: „Včil pojedeme co sil stačí, musíme jich dohnati.“ — Kůň odpověděl: „Již jich nedoženeme!“ — Drak: „Jen pojďme, musíme jich dostati.“

Rozjeli se a dohnali jich blízko zámku. Drak hned uchytil tu princku a řekl člověkovi: „Slíbil jsem ti za tu jednu sklenici vody darovati život; včil ho máš darovaný;

ale vícekrát se neopovaž do hradu mého přistoupiť.“ Drak na koni svém navrátil se s princkou do hradu svého.

Po čase opět mluvil kůň k člověku truchlícímu: „Již toho draka zase není doma, pojďme tu princku zase odnésť.“ Šli a zase mu ji ukradli.

Drak přijda domů, ptal se koně svého: „Kde jest má princka?“ — Kůň odpověděl: „Již jest zle, zase nám ji ukradli, ale včil již jich nedohoníme!“ — Drak: „Musíme jich dohnať!“ Sedl na něho, letěli a za nimi se hnali, až jich dohnali. Jak jich dohnali, drak princku uchytil a řekl člověkovi: „Tu máš již za druhou sklenici darovaný život; ale přijdešli po třetí, roztrhám tě na kusy.“

Ten již celý smutný plakal a naříkal sobě, že jest své ženy již na věky zbaven. Ale kůň mu povídal: „Dám ti ještě jednu radu; vím mladá krkavčata: půjdem spolem, a ty budeš ta krkavčata vybírati na stromě; staří budou do tebe skákati a tě štípati, nebudou ti ty mladé chtět dáti, ale ty jim řekni, že jim mláďať spíše nedáš, pokuď by ti nedonesli srostlou a živou vodu. Jak ti té vody přinesou, vezmi jedno krkavče, utrhni mu hlavu, omáčej ho v té srostlé vodě a tu hlavu mu přilep, aby ses dověděl, pravouli vodu ti donesli. Jestli se ptáče sroste, budeš vidět, že to jest spravedlivě srostlá voda. A jak sroste krkavče, vezmi živou vodu a nalej ptáčeti do zobáka; obživneli krkavče, budeš vědět, že to jest spravedlivě živá voda.

On tak učinil, a staří krkavci přinesli mu té vody v kožených baňách. On vzal jedno krkavče, utrhl mu hlavu a omáčel ji v srostlé vodě; krkavče srostlo. Potom mu vlil do zobáka živé vody, a bylo živé. Pak dal krkavče zase do hnízda, sebral vodu a šel s koněm domů.

Doma pravil kůň k němu: „Draka není dnes doma,

pojďme a hleďme, co bychom mohli princku dostati. Šli, odvedli ji a utíkali s ní co mohli.

Drak přišel domů a ptal se koně svého: „Kde jest má princka?“ Kůň odpověděl: „Již jí zase nemáme; ukradli nám ji, ale tentokrát jich již více nedoženeme!“ — Drak hněvivě mluvil: „Bylo by zle, abychom jich nedohnali; jen pojďme rače!“ — Letěli za nimi a doletěli k zámku právě když do brány přichodili, a v bráně drak princku chytil a povídal k člověkovi: „Ty bezbožníku, pravil jsem ti, jak přijdeš po třetí, že tě roztrhám!“ Hned ho chytl, vzal každou nohu do jedné dlapy, roztrhl ho na poly a s princkou i s koněm svým odešel.

Kůň domácí vzal tu srostlou vodu a namáčel obě půlky v ní, slepil je spolem, a on zase srostnul; pak vzal tu živou vodu, nalil mu jí do huby, a on byl živý. Potom se sebrali a šli do svého zámku. Nyní bolestně plakal a naříkal sobě, že již jest konec, že již má býti své manželky na vždycky zbaven. Kůň ho těšil řka: „Včil já sám již nevím, jakou bych ti dal radu. Již jsme tam byli třikrát a pokaždé nám ji uchytil; posledně byl jsi také sám již roztrhán; nevím, jak to včil bude. Ale ještě mám jednoho bratra za červeným mořem, ten jest také zaklnutý a jest také koněm. On má více síly nežli já i drak v celém těle. Kdybychom toho mohli dostati, tož bychom draka jistě zabili; ale to bude těžká věc, on slouží u Ördögbáby*)! — Pokusíme se o to, půjdem tam, dostanemli se nějak za červené moře. Poslechnešli rady mé a naučení mého, které ti dám, dostaneš toho koně. Musíš u Ördögbáby tři dny sloužiti, a jak ty tři

*) Ördog čti erdok, slovo maďarské, na moravsky: čert čili ďábel: ordög-bába tedy = čertova bába.

dni vysloužíš, vymiň sobě za službu toho chudého koně. Budeš tam pásti 12 koní přes tři dny. Ale žádný tam ještě ty tři dny nevysloužil. Jak první den odsloužil, již každému na druhý den Ördögbába hlavu uťala a na hák ji zavěsila. Dej si pozor. Jak budeš těch 12 koní pásti, můžeš se najísti do sytosti, co ti Ördögbába doma dá; ale když ti dá na pole chleba s sebou, toho nejez, zahoď ho pryč; kdybys ho snědl, přišlo by na tebe velké spaní, koně by se ti ztratili, a Ördögbába by ti za to hlavu uťala a na hák zavěsila.“

Šli spolem, až přišli k červenému moři. Jak již přicházeli blízko, spatřil neobyčejně velikou muchu, která se v pavučinách válela a nemohla si pomoci. On šel k ní a pravil: „Nebohá mucho, tyť nemůžeš z těch pavučin vylezť; počkej, já ti musím pomoci.“ Ty pavučiny byly jako veliká plachta, on jich roztrhl na polo, mucha vylezla a pravila: „Děkuji ti za to, žes mi pomohl; utrhni sobě jednu nožku ze mne z podbřícha a jak s tebou bude zle, zpomeň si na mne, a já ti budu na pomoci.“ On sobě myslil: „Což pak ty, mucho, můžeš mi býti na pomoci?“ Ale přece vzal tu jednu nožku z ní a schoval ji.

Šel dále a uviděl vlka, a ten měl přiložený ocas velikým klátem (velikou kládou) a nemohl si pomoci, neboť vlk má hřbet v celku tuhý a nemůže se ohýbati. On hned ten klát odvalil a vlkovi pomohl. Vlk mu povídal: „Děkuji tobě, žes mi pomohl; vezmi si z nohy mé jeden pazour a jak s tebou bude velice zle, zpomeň si na mne, a já ti budu nápomocen.“ On si vzal jeden pazour a schoval si ho.

Jak přišel k samému moři, viděl tam raka tak velikého jak třívědernou bečku. Ten rak byl vzhůru břichem obrácen v písku a nemohl si pomoci. On šel,

obrátil raka jak se patří a pomohl mu. Ten rak se ho ptal: „Dalekoli jdeš?“ — On odpověděl, že jde k Ördögbábě za červené moře. Rak pravil: „Mé dítě, já ti udělám přes to moře most, abys mohl přejíť; ale ještě si utrhni ze mne jednu nožku z podbřícha a jak s tebou bude velice zle, zpomeň si na mne, a já ti budu nápomocen.“ On si tu nožku vytrhl a schoval. Rak se obrátil v moři, a hned všickni raci z celého moře se sešli a sestupovali se tak k sobě, až mu přes to moře udělali most, po kterém on přešel na druhou stranu a přišel až k Ördögbábě. Ona již stála před domem a hned ho vítala, dobře že jde, že jí bude koně pásti. Dala mu dobře pojísti a poslala ho na pole, odevzdala mu 12 koní a povídala mu: „Musíš mi ty koně dobře pásti, aby se ti z nich ani jeden neztratil; jak se ti z nich jeden ztratí, budeš o krk menší. Hle, zde jest 24 sloupů, na každém sloupě jest jeden hák a na třiadvaceti hácích jsou již hlavy napíchány; ten poslední hák čeká na tvou hlavu. Budešli mi koně zle pásti a ztratíli se ti jeden z nich, bude tvá hlava na tom háku viseti.“

Tak ho vypravila na pastvu s těmi koňmi a dala mu kus chleba, aby se nemořil hladem, aby měl co jísť. On pak chtěl přikázaní koňovo zachovati a zahodil ten chléb. Tu však přišel na něho tak ukrutný hlaď, že se nemohl zdržeti, ale musel jíti a toho chleba hledať a jísť. Jak ho sjedl, hned usnul a koni všickni se mu ztratili. On se obudil a neměl ani jednoho koně. Zarmoutil se a pravil: „Dobře Ördögbába povídala, že ta moje hlava bude viseť na tom háku!“

V zármutku svém zpomněl si na tu muchu; mucha hned přiletěla a volala: „Co pláčeš, co naříkáš?“ On jí povídal, že měl hlad a že ten chléb musel sjísť, a potom

že usnul a koně že se mu ztratili; včil že za to bude o krk menší. Mucha jej těšila řkouc: „Nestarej se, mé dítě, já ti pomůžu!“ — Potom hned sebrala všecky muchy, ty lítaly kolkolem a hledaly koně. Když jich našly, bzučely a štípaly jich tak dlouho, až jich přihnaly k pastýřovi. Pastýř jich s radostí hnal domů.

Ördögbába již jich vyhlídala a spatřivši jich všecky, mluvila k němu: „Nó, ty jsi dobře pásl ty koně, neboť jich všecky vedeš domů!“ Pak vzala pantok a tak všecky ty koně mlátila tím ostrým pantokem a toho chudého nejvíce, až z něho kusy masa visely. Jemu bylo líto toho koně, proto že ho nejvíce bila a on byl nejchudší. Ördögbába však vzala masť, pomazala koňovi ty rány, a ty se do rána zas pohojily.

Na druhý den zas ho vypravila ty koně pást a zas mu dala toho chleba a přikázala mu, aby ten chléb všecek sjedl. On však jak přišel na pastvu, podrobil chléb do hlíny a poskákal nohami, aby ho nemusil jísť. Ale platné nic nebylo; musel všecek ten chléb vybrati a sjedl ho i s tou hlínou — tak velký hlad naň Ördögbába dopustila. Za malou chvíli usnul, a koně se mu všecky zase ztratili.

Když se obudil, viděl, že neměl ani jednoho koně. Tož plakal a bědoval, co bude dělati. V tom pak zpomněl si na vlka. Jak si na něho zpomněl, vlk hned přiběhl a ptal se ho: „Co pláčeš, co naříkáš sobě? Neběduj, já ti budu na pomoci!“ A hned šel a zařval na všecky vlky. Vlků se přihnala hromada, a ti chodili, běhali a těch koní hledali. Když pak jich nalezli, po každé straně každého koně dva vlci stáli, a jej za uši k pastýřovi přivedli*). Pastýř se zaradoval, sebral koně a hnal je zase domů.

*) Valaši říkají: přiradikali.

Ördögbába již zase vyhlídala a pravila: „Nó, ty jsi dobře pásl, již druhý den a všecky koně jsi přihnal.“ Ale zas ty koně mlátila pantokem a ještě více jako prvního dne, a pak jich tou mastí pomazala, aby se rány do rána pohojily.

Na třetí den zase ho poslala pást, zase mu dala toho chleba a přikázala mu, aby ho nezahazoval, aby jedl. On však přijda na pastvu, zahodil chléb do písku a nohami ho zastoupal, aby ho nemohl jísť; ale zas musel chléb hledať a jísť, jaký hlad naň dopustila. Jak ho sjedl, hned usnul, a koně se mu ztratili.

Obudiv se plakal, že již tenkráte jest zle, že již mu pomohla mucha a vlk, a rak že mu udělal most, včil že již mu nemá kdo pomoci. Koně nevěděli, kde by se lépe skryli, co by jich Ördögbába tak nebila; proto poskákali do moře, aby jich žádný nenašel. Pastýř chodil zarmoucený a pořáde plakal, že již bude tentokráte jeho hlava na tom háku zavěšena; ale přece ještě zpomněl si na toho raka Jak si naň zpomněl, rak se zamíšal v moři, a hned všeci raci se sešli, ty koně hledali v tom moři a štípali, až jich vyhnali z moře ven. Ten hubený již nevěděl, kde by se měl lépe skrýti, a lehnul si pod toho velkého raka břicho. Ostatní raci ho všudy hledali, až ho našli. Velký rak se musil přeškobrtiť na druhou stranu, a potom vyhnali i toho chudého koně. Pastýř sebral koně, hnal je domů a byl pln radosti, že již má tři dny vyslouženy. Ördögbába již zase čekala a koně pantokem třískala, že se byli zle skryli; třískala, až z nich kusy masa lítaly. Pak jich zase namazala tou mastí, a do rána se to zahojilo.

Ráno se ptala pastýře: „Co pak chceš za tu službu?“ On odpověděl: „Já nechci nic jiného, jenom toho chu-

dého koně!“ — Ona pravila: „To by bylo škaredé, abych ti za takovou dobrou službu tak špatného koně dala; dám ti toho nejpěknějšího!“ — On odpověděl: „Já nechci jen toho chudého!“ — Ona se ho tázala: „Tak mi pověz, proč právě toho chudého chceš?“ — On řekl: „Proto, že mi ho jest velice líto, že vždycky největší bitku trpí, chci jen toho a žádného jiného.“ — Ona pravila: „Tedy ti ho daruju, když ho chceš, ale toho tlustého koně ti také dám; na tom se můžeš domů donésti, a toho chudého si vezmeš s sebou.“

On si na koně tlustého sedl a jel. Jak ale přijížděli ke bráně, chudý kůň mu povídal: „Slez s toho koně dolů a vlez na mne, sice budeš nešťastný!“ — On skočil s koně tlustého a sedl si na chudého. V tom zabručel kůň tlustý: „I dal ti čert v nos!“ a kůň chudý mluvil dále k němu: „Kdybys byl na tlustém koni vjel do brány, on by tebou byl vyhodil do vázání v té bráně, že by se ti byla hlava rozpoltila, a byl bys neživý.“

Tak přijeli šťastně domů do zámku. Jak ho princesky uviděly, že přišel nazpátek, velice se zradovaly.

Domácí kůň řekl jemu: „Včil, bratře, pojďme, draka není doma, princka bude naše!“ Šli a princku odvedli.

Drak přijda domů, ptal se koně svého: „Kde jest moje princka?“ Kůň odpověděl: „Již jest tam ta, tentokráte ji nedostaneme; přišel z pozačerveného moře kůň, ten nás všecky přemůže.“ — Drak na to nic nedbal, jen za nimi letěl a dohnal jich u brány; hned zase chtěl princku chytit, ale již nemohl. Kůň z pozačerveného moře ho kopytem střelil po nose, tak že se hned vyškobrtil, a ti dva druzí koňové naň skočili a všeci ti spolem draka usmrtili.

Přišli s princkou do zámku a přáli sobě vespolek

štěstí, že nepřítele svého přemohli. Potom domácí kůň, co ty rady dával, povídal jemu: „Včil, ty můj milý švakře, vezmi můj meč, který jest zavěšený pod povalem, a setni mi hlavu.“ On se zarmoutil a řekl: „Oh, jak bych to mohl udělat za tolikeré dobrodiní, které jsi mi prokázal?“ — Kůň pravil: „Můj milý příteli, já ti nemohu vyjeviť, proč mi máš hlavu stnouti; ale kdybys mi ji nesťal, udělal bys mi velice zle.“ — On se tedy již nezdrahal, vzal meč a uťal mu hlavu. Krev fikla na dva sáhy zvýše, a hned z něho byl krásný princ. To vida nemeškal, ale uťal též oběma druhým koňům hlavy, a hned z nich zůstali krásní princové jako z prvního. Všickni mu děkovali za vysvobození a ustanovili jej v tom zámku králem, v kterémž on se svou manželkou a s dvěma sestrama manželčinýma v lásce a svornosti živi byli až do smrti. Ti tři bratří pak opanovali zámek toho usmrceného draka.

26. Divotvorná mošna.

Byl jeden král a měl syna. Tomu synovi dochodilo 24 let, a otec mu povídal: „Dítě moje, odevzdám ti císařství, kterým vládnu!“ — Syn řekl: „Tatínku můj, toho já po vás nežádám; chci ještě na několik let do světa jíti, abych něco zkusil, jak to mezi lidmi jde, abych v tom byl přesvědčen.“ — Otec mu v tom neodporoval a loučil se se synem svým; a když se s ním loučil, řekl mu: „Kdo ví, dítě moje, buduli já dotud žíť, až ty se nazpátek navrátíš!“

Syn odešel, a když chodil po světě, přišel k jednomu myslivcovi a prosil ho, aby ho vzal k sobě do práce. Myslivec mu povídal: „Mám sice mládence, ale

můžeš u mne zůstat, budu potřebovat dvou mládenců, proto že mám velký svět lesa, než ho pozobchodíš, a i půl roka je. Myslivec se s tím novým mládencem sebral, každý vzal svou pušku a potravy do mošny a šli.

Jak přišli do velkého lesa, královský syn si přemýšlel, kde by se mohl myslivcovi ztratit, co by mohl sám svým rozumem všecky ty hory přezpytovat. Zdařilo se mu, že odešel od myslivce. Měl psa, a tomu bylo chrt; s tím psem chodil po horách celý den, ale že nebyl v nich povědom, zbloudil. Přišel večer a nemohl nikde nocovat, a chtělo se mu jíst; tož sobě rozmlouval: „Kde budu nocovat a co budu jíst?“ — Potom ale povídal po německu svému chrtovi: „Co budeme jíst?“ Ten chrt mu odpověděl: „Půjdu a uhoním laň, a vy složte velký oheň, upečeme si ji a budeme jíst.“

Mládenec skládal oheň, a chrt šel honit. Uhonil laň, ale nemohl ji zmoci; běžel tedy pro pána svého a povídal: „Pojďte se mnou, je tam velké zvíře, pomozte mi ho k tomu ohni dotrakat*).“ — Jak ho k tomu ohni dotrakali, hned na čtvrtě ho porubali a pekli. Sotva prvá polovice se upekla, hned se jí dělili a jedli. Jak se najedli, celé ostatní zvíře spekli a dal ho do mošny, kterou na sobě nosil.

Přišlo ráno, zase chodili lesem a chtěli vyjíti ven. Les byl tak veliký, že na koni z něho nebylo s to za den vyjeti. Zase zabloudili a zašla jich druhá noc. Královský syn povídá: „Pro Pána Boha, co budem dělat? Čili nám snad není možná z toho lesa

*) Dotrakati vidí se mi býti v překrouceném slově doštragati, jehož pohádkář užíval; dotrakati t. j. dotáhnouti.

vyjíti?“ Sem i tam po lese chodil a díval se. Uviděl světlo v jakési chaloupce a řekl svému chrtovi: „Půjdeme tam, dostaneme nocleh, a někdo nás na druhý den může z toho lesa vyvést, poněvadž že jsou tudy lidé známí.“ —

Tam byla stará ženská; ta chystala večeři a povídala: „Co jste vy tu přišli? Vždyť přijdete k zahynutí!“ — Mládenec odpověděl: „Pro Pána Boha, dyť snad nebude tak zle, jak vy to pravíte; dyť já jsem myslivecký mládenec a nemám žádných peněz; jsemť povinen, hory svého pána obhlídať, a jak mi co chybí, mám za pokrm svůj trávu.“ To pověděl stařeně z velké hrůzy. — Ona šla a přinesla mu večeři a povídala: „Pojezte!“

Jedenáctá hodina dochodila v noci, kdy se přisypalo 45 zbojníků. Oni se ho tázali, co tam chce. Stará žena, jak on jí to řekl, za něho mluvila; on nemluvil nic, neboť již vadnul od strachu. Oni mu povídali: „Pojď, ty trhane, s námi!“ — Hned se sebral a šel a povečeřel s nimi. Oni pak po večeři v půlnoční hodinu se sebrali a šli na procházku, jak to jejich obyčej býval, a jemu řekli: „Nečekej nás ráno: jak mi přijdem, ať jsi pryč!“

Na ráně to bylo, když se procítil; díval se po stěnách a tam viděl mošny viseť na klínkách. Na těch mošnách byly nápisy, jak ta která mošna vypadá. Na jedné byl podpis: „V této mošně jest klacek*), a čím více se tím klackem na tu mošnu tluče, tím víc vojska z ní vyskakuje.“ — Mládenec si pomyslil: „Kdyby mi Pán Bůh dal, abych tu mošnu mohl za svoji

*) V Rožnovsku klocek.

vyměniť!“ — Stařena šla do kuchyně, a mládenec — smyk tu mošnu s klínku a tu svoji tam za ni zavěsil. Udělal staré ženě poklonu za nocleh a za večeři a šel hned přes les, co by se dostal ven.

Rozmlouval sobě: „Kterak bych já se z toho lesa mohl dostať ven?“ — Rychle vytáhl klacek z mošny a s radostí na tu mošnu udeřil. Tu hned vyskočili čtyři muži, až by se jich byl brzo lekl, a oni tak z hodna na něj volali: „Co pán poroučí?“ On odpověděl: „Vyveďte mne z toho lesa ven!“ — Tak daleko byl zašel do lesa*), že celý den a celou noc jej z něho vedli. Jak ho vyvedli z lesa, povídal: „Včil mne doveďte k mému tatínkovi do města.“ — Ti mužové odpověděli: „Kde pak jste se tu vzal?“ Vždyť vy sám ani nevíte, kolik mil jste zašel: včil musíte k svému otci dlouho jíť!“ — On odpověděl mužům: „To mi nic nedělá, jen když již vím, čí budu.“

Přišel do města svého a šel nejprv do hospody s velkou radostí, věda, že již králem bude, a v té hospodě poručil si jísť a píť. Jak ho obsloužili, on se jich ptal: „Pane hospodský, co u vás nového slyšeť**)?“ — Hospodský povídá: „Věřte, zle jest tudy; měli jsme krále starého, dobrého; ten byl dlužen druhým králům moc vojska, proto že nemohl nikdy zvítěziť, vypůjčoval si ho; včil pak oni ho chtěli o jeho panování připraviť a přišli k němu, aby jim jejich vojska vrátil. Jak to vojsko vrátil, chybili mu ještě tři pluky na vrátku.

*) Původně zněla věta ta: „Tak daleko byl v tom lese zajděný.“

**) V okolí Rožnovském zavládá již valně nářečí slovenské; i tuto praví moravský Valach: „Co u vás nového počúť?“

Včil je u nás zle. Náš král měl syna, a ten je ve světě, a starý král musí býti jejich obsluhou. Tak se stalo. On poklízí jim kuřata, holuby a po chodbách umetá." — Jak mu to hospodský tak vypověděl, syn přenáramně splakal, tak že se od pláče zastaviť nemohl, že otec jeho na takou přišel. — Hospodský povídal: „Co pak nad ním pláčete, či jste vy jaký jeho přítel?" — On mu odpověděl: „Oh, žádný přítel! Co víte víc, pravte dále!" Hospodský povídal: „Jestli nebylo prvé za starého krále dobře, včil jak ti mladí, cizí to dostali, není možná pro ně obstáti. Sedláci pole zastavují, louky prodávají, statky mrhají a ještě nemohou těch platů těm králům dávať, které oni velké po nich žádají! Neboť nejsou hodni, co by jich psi sežrali!" — Ten pocestný myslivec řekl: „Pane hospodský, jistě se to tak může stáť, jak mluvíte!" — Potom zaplatil a vyšel na město.

Tam potkal ženu, a ta žena hořce plakala. Tázal se jí: „Ženo, co pláčete?" — Žena odpověděla: „Oh, zle je se mnou; chodil k dceři mé sedlák na posezenou a chtěl, aby zaň šla; s velikou radostí by zaň šla, ale se bojí, že nám bude naše dluhy vyčítať, které na domě máme; skrze dva nešťastné krále jsme zadluženi; jednou za den jsme jídali a těm bezbožníkům jsme povinnosti velké klásti musili." On jí odpověděl: „Moja ženuško, netaj ničeho, nebrž nechť je co je na světě, všecko přede mnou řekni, však já tomu brzy udělám konec; jen se ty včil jedenkrát do smrti na mne podívej, co já za hrdinský kousek tudy na městě udělám!" — Vytrhl z mošny od zbojníků vyměněný klacek a udeřil na ni. Vyskočili čtyři muži a ptali se ho: „Co pán poroučí?" — On jim odpověděl: „Dotud tlučte na

tu mošnu, až vyletí nejposlednější." — Oni tloukli, až jich ruka za pěstí bolela, až vyšel ten nejposlednější, kterému z huby velký oheň páchl, a ten pravil s udatností svému pánovi: „Co pán poroučí? Vždyť na 60 let jsem procitnutý nebyl až včil!" — Bylo vojsko po celém městě, po ulicích, po rynku, kde který státi mohl, a všickni se ho ptali: „Co pán poroučí?" — On jim naporučil: „krále, co v tom městě jsou, aby mu všecky svedli na rynk*)." — Jak jich svedli i otce jeho, on těm cizím povídal: „Vy nejste hodní, než vás chrtům dáti sežrať, jak vás tu v městě vyznávali: sneste mi sem koruny, co máte a korunu mého otce také!" — Ta byla nejpěknější, a hned ji zase posadil svému otci na hlavu, a všechen lid měl radost velikou, že mají svého dobrého krále. Cizí krále pak dal utratiť.

Jak byli utraceni, odpověděl lidu: „Jednu třetinu těch platů, co vám připadá na měsíce, budete svědomitě odvodiť; a ty dvě třetiny vám odpustím." Tu oni všeci společně mezi sebou s velikou radostí poklonu mu udělali a on jim pravil: „Moje děti, radujte se a nic se nebojte; vyť jste všickni poddaní moji, a já vás budu zastávať, co nejvíc budu moci. Otec pak mu odevzdal všecky tři koruny, a byl slavně korunován. Všickni rádi k němu přistoupli, platů jim ubylo, a stali se zámožnými v několika létách.

27. O vojákovi, synu kovářově.

Za starodávna žil v Praze kovář velice majetný, a ten měl dvě děti, jednoho syna a jednu dceru. Syn,

*) Rynk čili ryňk jest prostranství v městě, rozdílné od ulic podlouhlých — tržiště, místo trhové (Jungmann) náměstí.

když dorostl, dostal se na vojnu. Otec se s ním loučil a prosil ho, aby si na něj zpomněl, až se mu nejlíp povede.

Za krátký čas oblíbili si ho páni vojenští tak, že se stal tělesným strážníkem císařovým. Byl již 9 let ve vojsku, ale na otce svého jako by byl zcela zapomněl. V roce desátém přišel do milosti samého císaře pána, tak že se mu nyní tak dobře vedlo, že si ani nepřál lepšího živobytí. Tu obživla v srdci jeho zpomínka na otce, zastesklo se mu po něm, a hned umínil si, že musí otce svého navštívit. Žádal o propuštěnou. Císař pán jej nechtěl propustiť, neboť ho měl velice rád; on však prosebně žádal o propuštěnou, aby stařičkého otce svého ještě jedenkráte na tomto světě uviděl. Konečně tedy propustil jej císař pán a řekl jemu: „Proto že jsi byl ve službách svých tak bedlivý a věrný, jdi do konírny mé a vyber si koně, který se ti nejvíce líbí;“ a také peněz mu dal dosti. Osedlal si koně bujného a jel k Praze.

V Praze vyhlídl si hospodu vzácnou a najal si jizbu krásnou, v nížto byly dvě postele. Potom se tázal hospodského, zdali ještě na živě jest starý kovář tak a tak zvaný, toho že by měl rád, aby jeho koňovi přibil podkovu, neboť prý o něm slýchal, že umí nejlíp podkovy přibíjeti. Hospodský odpověděl, že toho hodného kováře dobře znal, ten však že již před třemi roky umřel. Měl prý jednoho syna, jemuž měla veliká majetnost otcova připadnouti, o tom však že se neví, jeli živ nebo mrtev. Dcera kovářova dostala prý po otcovi všechnu majetnost, proto že nebylo o synovi ani vidu ani slechu; ta však spustila se Pána Boha a cnosti, promrhala celý zděděný statek a stala se ošklivcem celému městu. Rozkázal host hospodskému, aby nařídil po-

domkovi, by mu, možnoli, onu osobu přivedl. Stalo se; sluha ji našel, přivedl a dostal od pána dukát. Večeři poručil přistrojiť na dvou stolích; za prvním stolem jedl sám a za druhý stůl posadil sestru svou, kterou v tom okamžení, kdy k němu do jizby vstoupila, poznal; ona však jej nepoznala.

Po večeři se jí dal poznati, že jest bratr její a hned počal ji kárati a tupiti, že promrhala celé dědictví po otcovi, on že nyní přišel domů a ničeho nebude míť. „Co tu mám dělať?“ řekl, „nesmím ani hlavy vystrčiť, ani se k tobě hlásiť pro hanbu, kterou jsi živobytím svým učinila rodičům v hrobě a mně na živě; nemohu zde ostati, ale musím z otčiny své drahé do širého světa — kam mne oči ponesou.“ — Potom v hněvu velikém vstal, svázal sestru provazem, svázanou ji položil na lůžko a bil ji co síly měl. — Hospodský slyšel křik ten a viděl, kterak host nakládá s přivolanou ženskou, a napomínal jej, aby toho nečinil, že k tomu nemá žádného práva. Host mu vyložil, co a jak je s tou ženskou, požádal jej, aby o tom nikomu nic neřekl, že by se musel hanbiti, že jest bratrem takové spustlé osoby. Hospodský umlkl, příchozí zaplatil, co dlužen byl, dal si koně vyvésti, uvázal sestru na koně a ujel s ní z města v tmavé noci.

Ujížděl až do svítání a od svítání až do noci, kdy přijeli do pustých hor. Byla pak taková tma, že již ani chodníka neviděli. Hodnou chvíli ostali státi, až měsíček vysvitnul a jim ukázal, že mají dvojí cestu před sebou I řekl bratr: „Sestro, pověz mi, kterou cestou mám jeť?“ Sestra odpověděla: „Ty jsi moudřejší než já, zvol kterou chceš; já však myslím, abys zvolil ušlapanější.“

Jeli zase dále; v lese byla tma ještě větší, a opět nevěděl, v kterou stranu by se dáť měl. — Slezl s koně,

vylezl na vysoký dub a ohlížel se na všecky strany, kde by nějakého světla uviděl, aby tam přenocovati mohli. Uhledl světlo nedaleko, zavázal kámen do šátku svého a zaměřil v tu stranu, kde byl světlo viděl.

Nejeli dlouho a přijeli k jakémusi velikému stavení; byl to velikánský hrad. V hradu tom bylo světlo, a když k němu přijeli, brána se jim otevřela a on vjel do hradu. I konírna byla otevřena a v ní nachystán obrok pro jednoho koně. Zavedl tedy koně svého do konírny, neboť mu již bylo obroku velice potřebí. On sám vedl sestru svou do hradu a vstoupil do veliké otevřené jizby, kde světlo na stole hořelo, a pro dvě osoby jídla přistrojena byla. Měl již veliký hlad I čekal, až by někdo přišel, koho by požádal o večeři a o nocleh. Žádný nešel. Sedl si tedy a nechal si dobře chutnati, i sestře své poručil, aby jedla.

Když byli pojedli, přišla do jizby osoba ženská a promluvila k němu: „Příteli, co pak tu chceš? Tyť jsi nešťastný, že jsi do hradu toho přišel. Zde jest 24 zbojníků, a ty nevyjdeš odtud živý.“

Voják odpověděl: „Nechť již je tak nebo tak, jak Pán Bůh dá; ale já se jich nebojím.“

Ženská pravila: „Že se nebojíš? To se mi líbí, já sama ti budu nápomocna. Jdi spat, a ráno, až vstaneš, zkusím tě, jak silný a udatný jsi.“ — Ženská odešla z jizby, voják si lehl do lůžka odstlaného a sestra ležela svázaná na zemi. Ráno vstal voják z lůžka svého, umyl a pomodlil se a čekal, až by ženská neznámá k němu přišla.

Za malou chvíli přišla a zavedla jej do sklepů pod hradem, kde stála sklenice s nápojem jakýmsi. Ženská mu nalila do malé skleničky a pravila: „Vypij tuto skleničku a pojď vzhůru, ať zkusím sílu tvou; pohnešli tam

dubem velikým, bude dobře a přemůžeš zbojníky.“ — Voják vypil skleničku podanou, vyšel k dubu a zatřepal jím jako mladou osykou. — „Dobře bude, zvolala ženská, tu máš druhou skleničku a zatřep dubem ještě jednou.“ Voják vypil i druhou skleničku a zatřepal stoletým dubem tak silně, že konary (haluzy) dolů padaly. — Ženská radostně pravila: „Bude z toho něco! Tu máš třetí skleničku: vypij a zatřep ještě jednou dubem.“ — Voják učinil tak, a vyvrátil dub se všemi kořeny a odhodil ho z toho místa jako lehký kůl.

Zase zavedla jej ženská do hradu, ukázala mu všecky věci a vypravovala jemu, co a jak se s ní dělo. Pravila: „Já jsem dcera králova. Jednoho dne vyjela jsem s komonstvem svým na procházku, a tu nás přepadli zdejší zbojníci samojedníci, zabili služebníky mé a jenom mne nechali na životě, když jsem jim slíbila, že chci až do smrti u nich zůstati. Ó jak bych já ti byla vděčna, kdybych se mohla tvou pomocí odtud vyvětiť.“

Pak jej vedla do sklepů a ukázala mu veliké bečky s penězi. On pak uviděl na stěně visící meč, který sebou v pošvě házel; spěšně vytáhl meč svůj a strčil ho do pošvy na stěně, z kteréž meč vyňal, a ten strčil do pošvy své, aniž ženská po sklepě chodící o tom zvěděla. V tom cosi prasklo, ženská se ulekla a zkřikla: „Již jest zle! Již jdou samojedníci!“ Oba ruče*) spěchali ze sklepů zhůru, ale přesvědčili se, že zbojníci ještě nejdou. Voják se jí ptal, co by to byl za meč ve sklepě, že se v pošvě pořád třepe. Ona mu pověděla, že meč ten má takovou moc, když ten, kdo ho má, řekne toli a toli

*) Ruče t. j. rychle, čerstvě.

hlav dolů, hned všecky hlavy na ránu spadnou. Ona pak bála se tím více, čím více se blížil čas, kdy zbojníci přicházeli domů. On pak řekl jí, že se pranic nebojí a že jich jistotně přemůže a ji vysvobodí.

Pak mu přinesla snídaní, a on se chutně najedl a napil. Králova dcera tázala se ho. kterak se míní bránit, zdali počká, až bude všech 24 po hromadě, aneboli se spustí do nich, jak po osmi domů se navrátí. On volil potýkati se s nimi tak, jak po osmi přicházívají.

V tom bylo slyšet na nádvoří hluk náramný; králova dcera strachem vadla a pravila, že již prvních osm přichází. Voják postavil se na prah a zvolal hlasem velikým: „Všech osm hlav dolů!“ a na ránu všech osm hlav spadlo. Králova dcera podivila se tomu, neboť nevěděla o tom, že měl u sebe ten meč ze sklepa. Za hodinu ohlašoval nový hluk příchod druhých osmi zbojníků. Voják opět vyšel jim naproti a zvolal hlasem hřmotným: „Všech osm hlav dolů!“ a opět leželi všickni zbojníci bezhlaví na zemi.

Zase za hodinu mělo přijít posledních osm samojedníků, o kterých mu pravila dcera králova, že jest mezi nimi nejstarší zbojník a vůdce, jemuž ani střelená ani ťatá neuškodí; toho že musí hledět od spodku poranit, jinak že ho nepřemůže.

Jakmile posledních osm přicházelo, zvolal voják co hrdla měl: „Všem hlavy dolů!“ — Sedm jich padlo, osmý však ostal na živě a hned se dal do potýčky s ním. Boj byl veliký; a již vůdce padlých samojedníků přemáhal vojáka. Tu si zpomněl, že musí od spodku sekať. To učinil, až ho dostal na zem, kde mu mečem svým hlavu sťal a ji přes plot do zahrady přehodil.

Králova dcera mu děkovala, že ji z moci těch straš-

ných zbojníků vysvobodil; nyní že půjde domů, aby šel s ní a vzal si zlata a stříbra co mu libo; i tento hrad že náleží jemu; nechať dělá, jak chce.

Voják však odpověděl: „Kam půjdu? Má sestra je špatná osoba, tak že se stydím mezi lidi vykročiť; pro mne jest všudy stejno, proto zůstanu nějaký čas zde. Králova dcera mu ještě jednou děkovala a pak odešla.

Voják byl milovníkem zbroje a honby, proto řekl, že půjde do lesa na zvěř; neboť v bečkách bylo jen samé maso z lidí, jež byli zbojníci pozabíjeli a jedli. Sestra jeho ostala doma a vařila oběd.

Tu šla na dvůr pro vodu ke studni, a uťatá hlava volala ze zahrady na ni, aby jí té vody podala. Ona se ohlédala, aby zvěděla, kdo k ní mluví. Hlava stála na svém a opětně žádala vody. Sestra se bála a jak tu vodu nesla, šustla ji přes plot na hlavu, která v tom okamžení přes plot přeskočila a s tělem se spojila, tak že vůdce zbojníků zase živ byl. Děkoval jí za vodu a pravil, aby se nebála, jenom bratra nenáviděného aby mu pomohla se světa sprovodiť. Sestra byla hned povolna v tom.

Zbojník dal jí radu tu: „Udělej se nemocnou a řekni bratrovi, že se ti zdálo, že jenom maso z mladého vlka tě uzdraví; on půjde, a zvěř ho roztrhá."

Když se bratr z lovu navrátil, nalezl sestru v posteli, která se přetvařovala, jako by nebezpečně nemocna byla. I řekla k němu hlasem slabým: „Roznemohla jsem se, bratříčku, a ve snách zdálo se mi, že jenom maso z mladého vlka pozdraví mne." Bratr odpověděl přívětivě: „O to jest mi malá starost; mladých vlků běhá v okolí tomto dosti; přinesu ti jednoho."

Odešel a pustil se do lesa; brzy stál v husté seči, kde zahlídl mladého vlka se starou vlčicí, která krotce a uctivě

proti němu se postavila a pravila: „Stůj, nestřílej, chybíš; co žádáš, pověz a dostaneš.“ — On žádal od ní mladého vlka, kteréhož mu vlčice ochotně odevzdala a také ještě píšťaličku přidala. — On pak tuto přijal, uschoval, mladého vlka do hradu vedl a sestře oznámil, že potřebného léku již má.

Starý samojedník znovu radil jí, aby po bratru žádala mladého medvěda, mladý vlk že již přišel pozdě, ten že jí více nepomůže. Medvěda že jistotně nedostane, medvěd prý se nebojí střelené rány a roztrhá jej. Sestra uposlechla rady samojedníkovy, aby zahubila bratra dobrého a řekla jemu: „Že jsem neměla mladého vlka hned, včil mi již nepomůže; ale zdálo se mi ve snách, že by mi maso z mladého mědvěda pomohlo.“

Dobrý bratr řekl jí: „I mladých medvědů jest v lesích hojnost; kdybys mi to byla hned řekla, mohl již tu býti; ale měj strpení, půjdu ti ruče pro něho.“ Odešel, a za chvíli nalezl rozsedlinu, v nížto sobě hověl mladý medvěd se starou medvědicí, která krotce a uctivě proti němu se postavila a pravila: „Stůj, nestřílej, chybíš; co žádáš pověz a dostaneš! On žádal po ní mladého medvěda, kterého mu medvědice ochotně odevzdala a také ještě píšťaličku přidala. On tuto přijal, uschoval mladého medvěda do hradu vedl a sestře oznámil, že potřebného léku již má.

Starý samojedník nadouval se hněvem ukrutným, proto že mu divoká zvěř neškodila, i řekl sestře: „Bratr tvůj jest horší než já a než čert; divoká zvěř se ho bojí a neprotiví se jemu; ale žádej po něm mladého lva; když ho bude loviť, jistotně od lvice bude roztrhán.“ Sestra po třetí přetvářila se a řekla bratrovi:

„Ani mladý medvěd již více nepomůže mi; ale zdálo se mi, že by maso z mladého lva jistotně pomohlo mi.“

Bratra to již mrzelo, že dvakráte nadarmo si dal práci a že to hned na ránu neřekla; ale přece šel do lesa, nedlouho chodil a již zaslechl z pozdálí lvici řvoucí, jíž po boku statně si vykračoval mladý lev. Voják ostal stáť, namířil a chtěl střeliť. Tu i lvice postavila se mu pokojně naproti a pravila vážnými slovy: „Stůj, nestřílej, chybíš; co žádáš, pověz a dostaneš!“ — On žádal od ní mladého lva, kteréhož mu lvice smutně sice ale ochotně odevzdala a také ještě píšťaličku přidala, řkouc: „Hlasu píšťalek tvých uposlechnou mladá zvířata a budou ti na pomoc, kdykoliv by se ti mělo zle vésti.“ On přijal ji, uschoval, mladého lva do hradu vedl a sestře oznámil, že potřebného léku již má.

Starý samojedník přišel k sestře vojákově a pravil: „Není žádné pomoci, ty musíš hleděť, bychom se jeho meče zmocnili; onť jest věru horší než ďábel, i lvice se ho bojí a ochotně mu přepouští mládě své. Řekni mu, že jsi již úplně zdráva, ale že máš o něj strach, aby neupadl do těžké nemoci, proto že se musil se zbojníky a s divokou zvěří tak namáhati; že mu uděláš koupel, aby se umyl, občerstvil a posilnil. On oddělá meč svůj, a já přiskočím a vezmu mu ho.“

Nevděčná a nevěrná sestra zase chopila se rady samojedníkovy, aby zahubila bratra hodného. Vstala s lůžka svého a mluvila k němu: „Bratříčku, již jsem zdráva a čerstvá; ale o tebe mám veliký strach, abys neupadl do nemoci po takovém namáhání se zbojníky a s divokou zvěří. Kdybys ty mi onemocněl a umřel, kam bych se já ubohá poděla? Připravila jsem ti koupel, nejlepších

zelin jsem nasbírala a vodu ohřála; již je všecko hotovo; jdi a vykoupej se!“

Bratr uvěřil sestře své, odložil šaty a oddělal meč svůj, kterýž na holém těle opásaný měl, a položil ho vedle sebe. Sotva že byl vkročil do koupele, přiskočil z vedlejší jizby starý samojedník, chytl meč a utekl. Voják ruče vylezl z koupele, oblekl se v šaty své, vytrhl mladý dub, jemuž korunu ulomil a odhodil, a s tlustým sochorem běžel za starým samojedníkem. Nastala půtka strašná: samojedník sekal mečem a voják bránil se mu sochorem. Druhou rukou vyndal píšťaličky a zapísknul. Mladý vlk, medvěd a lev sběhli se na pomoc, ale nikterak nemohli samojedníka přemoci; zvěř zůstala stát, samojedník utekl a jak mohl, vojákovi se vyhýbal. Voják však tak dlouho stíhal jej, až mu meč zase odňal, když byl v hustém lese tvrdě usnul. Samojedník procitnul, sáhal po meči, ale již ho více neměl. Voják znovu pískl na zvěř, a počal nový boj; i začal do něj od spodku sekati, poranil ho, hlavu mu odťal — a tak se nepřítele svého navždy sprostil.

Potom šel do hradu a vyhledav sestru svou, hněvivě pravil: „Sestro, včil jsi mne již po druhé zradila. Tyť jsi nejšpatnější tvor zemský. Života jsem ti nedal, nebudu ti ho ani bráti; ale půjdu odtud, kam mne oči povedou; ty pak ostaneš sama v těchto pustých horách. Duše má jest velice zarmoucena z nevěrnosti tvé, a proto co živ budu, nebudu se holiti. Tebe však za dvojí zradu přece potrestati musím.“

Šel a vzal koně svého, zabil ho a do pola odřeného přivázal ho v lese ke stromu silnému; sestru pak uvázal u druhého stromu tak, že jen s tíží na koně dosáhnouti a kousek masa z něho urvati mohla, aby dlouho se trápila a hladem nezhynula. Sám pak nabral si z beček

ve sklepě peněz, co unésti mohl, vzal zvířata s sebou a odešel z hor těch.

Přišel do města velikého, kdežto byly všecky domy černým suknem potaženy. Zašel si do hospody a ptal se hospodského, co by to mělo znamenati. Hospodský odpověděl: „Náš pan král má jedinou dceru na rodě; ta se mu před časem ztratila a tak rok se mu zase navrátila. Ale za městem v jeskyni zdržuje se drak, jemuž musí den co den panna z pořádku za stravu dávána býti. Tím způsobem zhynulo již tolik mladých děvic v městě našem, že se poddanstvo zprotivilo a úsilně žádalo, aby král také dceru svou draku vydal. Král musil přivolit, a zejtra již povedou jedinou dceru jeho k drakovi, kterýž ji roztrhá a sežere, nenajdeli se nikdo, kdo by ji vysvobodil. — Kdyby se však někdo našel, co by ji zachránil, ten má dostati dceru jeho za manželku a s ní celé království!“

Voják rozkázal, aby hospodský zabil a upekl celé hovado; každému zvířeti dal z něho celou čtvrt a sám také se dobře najedl. Potom se dal zavésti tam, kde byla peleš žravého draka, že by také rád viděl dceru královu.

Celý zarostlý, jak byl, šel tam i se zvířaty svými, když se blížila hodina, v kterou měla kněžna býti přivedena. Veliký průvod vedl ji za malou chvíli v tu stranu, kde stála krásná kaple; všickni se tam s kněžnou ještě pomodlili... a odešli zpátky do města, kněžnu však tam samu ostavili.

Všechen lid se rozešel, jenom voják se zvířaty svými čekal pozdaleku a volal hlasem velikým: „Draku šeredný, vstávej a vylez!“ — Tu lezl drak z peleše své, a voják hned přiskočil a počal se s ním potýkati. Celou silou

sekl ho mečem svým, tak že hlava jako makovice na zem spadla. Ale nic platno, jednu hlavu drakovi srazil a sedm nových mu za ni narostlo. Voják však nedal se zastrašiť a zvolal hlasem hřmotným: „Všech sedm hlav dolů!“ a hned na ránu všech sedm hlav spadlo, a zvířata se dala také do draka a roztrhala ho na kusy. Voják šel a ze všech sedmi hlav vyřezal jazyky, které do papíru zamotal a u sebe uschoval.

Kněžna děkovala mu za osvobození své a vidouc, že on i zvířata jeho jsou velice upachtěni, vybídla jej, aby si lehli na trávníku a odpočinuli. Když tam pokojně leželi, sňala všecky zlaté řetězy své a zavěsila každému zvířeti jeden na krk; udatnému vojákovi pak dala svůj drahý prsten, sama mu ho na prst strčila a zaslíbila se mu, že nebude žádný jiný krom něho manželem jejím.

Jak tu všickni leželi a usnuli, přišel služebník králův, aby se podíval, zanechalli drak jaké kostky z dcery jeho, aby je pochoval. On však k podivení svému viděl, že kněžna jest zdráva a že vedlé zarostlého vojáka na trávníku spí; zvířata pak stála u nich na stráži, ale odespala též. A byla tak ospalá, že neviděla, kterak služebník vojáka zabil a všech sedm hlav z draka s sebou do zámku královského vzal.

Medvěd se první probudil a zpamatoval; vida pak pána svého mrtvého, vybídnul i vlka a lva, a všickni skokem pádili do hor, nasbírali zelin, přiběhli zpátky, obložili zelinami hlavu pánovu a vzkřísili ho zase k životu.

Mezi tím procitla kněžna a vidouc, že vysvoboditel její mrtev jest, dala mu pěknou voničku do ruky a odešla k rodičům svým do zámku královského, kde služebník již rozhlásil a se zaříkal, že on kněžnu vysvobodil a draka zahubil.

Voják pak, když přišel k životu, pohrozil zvířatům, že měly špatnou stráž, a hned s nimi odešel a chodil po celý rok světem.

Po roce v ten samý den přišel zase do toho města, kteréž bylo červeným suknem potaženo. I ptal se hospodského, co by to znamenalo. — Hospodský pravil: „Dnes rok byla jediná dcera králova vedena drakovi za kořist, ale služebník králův draka zabil a dceru jeho od smrti vysvobodil; a proto měl ji dostati za manželku a s ní celé království. Dcera králova však příčila se tomu a pravila, že služebník ten ani draka nezhubil ani ji nevysvobodil, že to byl cizí muž s třemi zvířaty. Služebník však ukázal na důkaz udatnosti své sedm hlav drakových a král mu uvěřil. Dcera pak, vidouc, že pan otec na svém stojí, aby si vzala služebníka za manžela, vyžádala si jeden rok; nepřijdeli pravý vysvoboditel do dne do roka, že se stane jeho manželkou. Dnes jest onen výroční den, a proto má býti v zámku královská svadba.

Zarostlý voják řekl hospodskému: „Vsaďme se o 100 kusů dukátů, že budu jísti z té polévky, z které ještě žádný z hostů svatebních nejedl!“ — Hospodský se usmál a pravil: „Kdybych měl těch 100 dukátů, jak jich nemám, hned bych se vsadil; nebo kterak by mohl takový sprostý, zarostlý, špinavý, neohrabaný člověk jísti se stolu královského?“ — „Uvidíme,“ pravil voják, a hned napsal psaníčko a poslal vlka s ním do zámku, řka: „Ty jsi chytrý a silný, ty projdeš stráž, ačkoliv jest silnější než jindy; jdi ke kněžně a polož jí hlavu na klín; ona již bude věděť, co má dělať.“

Vlk prošel beze všech nesnází stráže a přijda do večeřadla, vlezl pod stůl a položil hlavu svou kněžně

na klín. Kněžna hned poznala vlka a řetěz svůj, lekla se a pomyslila si: „Kde je pán toho zvířete, a co je s ním?“ Přečetla psaníčko a rozkázala, aby se dalo zvířeti tomu do hrnce polévky, z které ještě žádný nejedl. Kuchař hned tak učinil a hrnec s polévkou uvázal na krk zvířeti, které ji pánu svému doneslo.

Tu ji mám, pane hospodský! — Oč se vsadíte, že i pečeni se stolu královského dostanu, z které ještě žádný nejedl?“ — Hospodský zase nechtěl tomu věřiť. Voják napsal druhé psaníčko a dal ho medvědovi s těmi slovy: „Ty jsi ještě silnější nad vlka; stráže budou již dvojnásobné, ale ty prorazíš je; jdi ke kněžně, polož jí hlavu svou na klín, a ona již bude věděť, co má dělať.“

Medvěd podésil příchodem svým stráže tak, že bez překážky došel až do večeřadla. Vlezl pod stůl a položil hlavu svou kněžně na klín, která mu zase psaníčko odjala a hned rozkaz dala, aby kuchař přivázal medvědovi pečeni, z které posud nikdo nejedl. — Medvěd odešel, ale král nevěděl, co by to bylo — jakou to má dcera jeho známost se zvířaty v horách. Ale přede všemi hosty netroufal si dcery své se ptáti.

Voják opět okázal hospodskému pečeň a řekl mu, aby se vsadil, že i vína ze sklepů královských dostane z takové bečky, která ještě nebyla načata. — Hospodský již neměl chuti se vsaditi, a voják napsal třetí psaníčko a poslal ho kněžně po lvovi. Stráže již byly ztrojnásobeny, a strážníci chtěli mu příchod zabrániti. Lev pak zařval tak mocně, že jim zbraň z ruky popadala, a on pěkně až do večeřadla ke kněžně se dostal. Tato vzala od něho psaníčko a rozkázala sklepníkovi, aby mu dal vína z té bečky, která posud nebyla načata.

Sklepník odešel, ale si pomyslil: což pak ví lev, bylali bečka napočata nebo nebylali? Načerpal vína z bečky již načaté a dal ho lvovi. Tento však nerázně hodil drahou nádobu s vínem na zem a celou ji roztřepal. Kněžna se rozhněvala a přísně rozkázala sklepníkovi, aby přinesl vína z bečky nenačaté. Sklepník ustrašený tak učinil, přivázal nádobku lvovi na krk, který odběhl k pánu svému.

Král nyní nemohl toho vydržet, vstal a přistoupil k dceři své a ptal se jí, co by to bylo s těmi zvířaty divokými. Ona mu pověděla, že tato zvířata pomáhala přemoci draka vysvoboditeli pravému, který musí nedaleko býti; ona prý ta zvířata dobře zná i jejich zlaté řetězy, které jim tak rok vlastní rukou na krk zavěšovala. Vysvoboditeli svému pak že dala prsten a slib, že nikdo jiný nebude manželem jejím.

Král rychle poslal nejčerstvějšího běhouna svého za lvem, aby vyzvěděl, kde se jeho pán zdržuje, a aby ho přivedl ke královi.

Lev uháněl přímo přes ploty a bodláky a běhoun za ním s nebezpečenstvím života. Jeho lehounké šaty byly celé poškubány, když přišel do hospody. Tam uviděl, an si právě z nejlepšího vína královského, které lev přinesl, nalévá do skleničky člověk špatný, zarostlý, dvě léta neholený a všechna tři zvířata byla při něm. Běhoun celý udýchaný a polekaný zval ho, aby přišel ke královi. Voják pak pustil se hrubě do něho, nadal mu a vyhnal ho.

Král se ho ptal: „Kde je ten člověk?“ Běhoun: „V hospodě u Dřevěné kachny.“ Král: „Proč jsi ho hned sem nepřivedl, jakož jsem rozkázal tobě?“ Běhoun: „Zval jsem ho, aby přišel, ale on mne vy-

špinil a vyhnal!“ Král: „Pod ztrátou života svého hned tam zase půjdeš a přivedeš ho!“ Běhoun: „Nejmilostivější králi a pane můj, raději volím života svého pozbýti, nežli bych ještě jednou se odvážil ku strašnému člověku!“

Voják zatím znovu se dohadoval s hospodským, že pro něj přijede královský kočár se šesti koňmi. — Hospodský s úsměvem pravil: „Leda snad se šesti kocoury!“ — A nežli ještě hádka jejich ukončena byla, zarachotil před hospodou kočár královský se šesti koňmi, zůstal stát, a první komorník králův vyskočil a prosil vojáka poníženě, aby ráčil s ním do zámku královského jeti. On vstal, sedl do kočáru a jel; zvířata hopky za kočárem také do zámku. Tam již byly pro něj zvláštní jizby přichystány; on se dal oholit, umýt a přistrojit v šaty rytířské, a byl slavně uveden mezi hosty do večeřadla.

Když se posadil mezi hosty, počala kněžna mluviti takto: „Vzácní páni hosté! Jsem u veliké nesnázi a potřebuji rady vaší. Před rokem měla jsem zlatý zámek a zlatý klíč k němu, který jsem ztratila. Dala jsem si udělati klíč stříbrný; a když jsem ho již měla, zase našla jsem ztracený klíč zlatý. Dejte mi včil dobrou a moudrou radu, který z nich bych měla sobě podržet.“ — Všickni povstali a jednohlasně radili, aby si podržela klíč zlatý, se zámkem zlatým a podle něho dělaný. — Kněžna pak pokračovala: „Hle, tento pán jest ten zlatý klíč, můj pravý vysvoboditel, kterému jsem se zaslíbila a kterého jsem ztratila. Onen jest toliko klíč stříbrný, který se mi vtíral co vysvoboditel nepravý.“

Král se tázal po důkazích, jimiž by osvědčil, že skutečně jest pravým vysvoboditelem dcery jeho. Nastro-

jený voják vytáhl z kapsy papír se sedmi jazyky dračími a tázal se služebníka králova, který se za vysvoboditele vydával, a žádal od něho důkazův. Tento vytáhl oči, jež byl z hlav drakových vyloupl. I otázal se ho voják: „Kde byli jazykové, když jsi k hlavám přišel?“ Služebník vyznal, že jazykův již více v hlavách nebylo.

Král hned odsoudil služebníka toho pro špatný podvod na železného koně, na kterém zaslouženou smrt svou nalezl.

Kněžna pak zradovala se velmi, že pravého vysvoboditele svého dostala za manžela.

Po hlučné a veselé svadbě teprv zpomněla si mladá královna na sestru manžela svého, kterou byla na hradě zbojnickém poznala. I ptala se, jeli ještě živa a jak se jí daří. — Mladý král vypravoval manželce své, kterak jej byla dvakráte zradila a v nebezpečenství smrti přivedla, zač on ji potrestal tak, že jest uvázána a toliko s tíží kus masa s koně urvati může, aby hladem nezhynula.

Královna ihned dala zavolati lékaře svého a ptala se ho, zdali by ještě při životě a při zdraví zachována býti mohla, jestli posud neumřela. — Lékař řekl, že by mlékem ženy kojící ještě při životě zachována býti mohla. Královna rychle dala zapřahnouť, a lékař jel s králem do hor, kde sestra králova posud byla na živě, ale již počala mechem obrostati, a z koně již tu byly toliko suché hnáty, které ona hladem hryzla. Odvázali ji a posadili do voza; nabrali též zlata a stříbra hojnost ze sklepů hradních a jeli do zámku královského.

Sestra králova se pěkně vyhojila a byla na dobro zdráva. Královna jí slíbila, že ostane až do smrti při

dvoře královském a že bude toliko postel stláti. Ona však neměla žádné lásky k bratrovi a byla s tím nespokojena, že i komorné královniny mají své slečny a služky, ona pak, sestra králova, že musí postel stláti.

Vymyslila si novou pomstu a záhubu královu. Šla ke kovářovi a dala si udělať velikých udic, ješto prý jakési zvíře chodí jim na drůbež a na to že chce ty udice nastražit; aby prý byly brzy hotovy, a že si pro ně sama přijde.

Šla pro ně sama a nastrojila je v posteli pod plachtou královou.

Král, její bratr, si po obědě lehl, aby odpočinul, ale tu mu náhle zuby udic těch vletěly do boků, tak že na ránu mrtev byl.

Věrná zvířata, vidouce pána svého mrtvého, zase hupky do hor pro zeliny, kterými mrtvolu jeho obložila, tak že jej opět zkřísila.

Potom si dal král sestru svou předvolati a pravil: „Víšli co, sestro, ty jsi mne již tolikráte zradila; ačkoliv jsem ti života nedal aniž ti ho bráti chci, přece spravedlnost žádá, abys byla potrestána.“ Potom rozkázal katům, aby ji přivázali k sloupu a tak dlouho zasypávali pískem, až by nekajícího ducha svého vypustila.

Nyní přišla i zvířata pořádek dělat s pánem svým. Mluvila takto: „My jsme tak dlouho sloužila tobě věrně, proto včil prosíme, abys nám zaplatil!“ Král: „Co pak žádáte po mně za svou službu věrnou?“ Zvířata: „Nežádáme nic jiného, než abys nám hlavy postínal.“ Král: „Kterak bych vám to mohl udělať za to, že jste mi byly v nebezpečenstvích na pomoc, že jste mne opatrovaly a k životu křísily?“ Zvířata: „Učiň nám tak, králi, sice by bylo s tebou i s námi zle!“

Král: „Inu když jinak nechcete, staniž se vůle vaše!" Pak jim hlavy postínal, a hned proměnila se zvířata v krásné rytíře, kteří v ta zvířata zakleti byli; i drak zabitý byl král začarovaný, který nyní s třemi rytíři vysvobozený přišel ke královi, a všickni se mu poděkovali a pak se rozešli do svých zemí.

Král pak s milou královnou svou byl ještě mnoho roků živ, a poddaní ctili a velebili jich pro velikou spravedlnost a dobročinnost.

28. Silný Jura.

Byl jeden sedlák velmi bohatý a měl jediného syna, z něhož byl velice potěšen. Povídal manželce své: „Dobře mi to dítě chovej, aby bylo silné a kdysi nám na pomoc!"

Když synkovi sedm let pominulo, byl by pořád jedl a všecko projedl. Sotva se dočkali čtrnáctého léta, poslali ho do světa, aby si hledal službu.

Přišel k jednomu sedlákovi. Jenom selka byla doma. On ptal o službu. — Selka povídá: „Dočkej, až hospodář přijede, ten tě jistě přijme!" Dala mu pecen chleba — hned jí ho sjedl.

Hospodářovi, když přijel, hned se chasník líbil, že by mu byl dobrý. Ptal se ho, co bude chtěť na rok služby. Chasník odpověděl: „Nic nechci, nic, než co sním a proderu šaty."

Hospodářové, jak se dozvěděli o tom, hned se k tomu sedlákovi sešli, aby se podívali, co to za pacholka, že za peníze sloužiť nechce. — Pacholek zase pravil: „Já budu za to sloužiť, co sjím a proderu, a jak od vás pryč půjdu, tři pohlavky vám dám." — Sedlák na to

svolit nechtěl, že mu dá peníze, aby mu ty pohlavky nedával. Ale sousedé mu povídali: „Jak chce, tak udělej, ty tři pohlavky přece udržíš!“ — Tož na to svolil a pacholek ostal u něho na službě.

Přišlo od hraběte, by na panskou robotu jeli a veliká dřeva z lesa do zámku vozili. V té obci žádný uvézti nemohl těch dřev, a byla veliká pokuta ustanovena, jestli jich nedovezou. Pacholek skoro vstal, koně krmil a hospodyň snídaní chystala: dvě měřice zemáků uvařila, chleba po měřici upekla a tak ho na cestu vyslala.

Když do lesa přijel, žáden ze sedláků nemohl ta dřeva naložiť. Pacholek praví: „Hospodáři, uhněte mi, až já pro největší dřevo vyjedu. Když k největšímu dřevu přijel, pantokem do něho ťal a sám na vůz ho naložil. Potom střelil po koních bičem, ale ti vozem ani pohnouť nemohli; opřel se jednou rukou — jak by nic to uvezli.

Ženy vyhlídaly, který první pojede, a viděly, že co nejposledněj jel, již nejprv jede. Když k hraběnce dřevo přivezl, 100 dukátů dostal; hraběnka mu povídala: „To máš, synku, zpropitného, hospodář nechť si pro záplatu přijde. Jak přišel domů, hned ty peníze hospodářovi dal, by za ně obilí na chléb koupili. — Sedlák by se ho byl rád zbyl, ale o své tři pohlavky se bál.

Poslal on ho do lesa pro drva, a jak přijde domů, co by oběd schystán nebyl. Přijel domů, hospodyň pláče, že klíče jí spadly do studně. Studně byla hluboká, pacholek pro ně přece hned lezl. Hospodář se sedláky kameny nachystané měl. Jak tam vlezl, chtěli ho tam tím kamením zaházeť. On tam odtud křičí: „Hospodáři, ode-

žente mi ty slepice, ať ten písek na mne neházou!“ — Sedlák se zhrozil a všecky hospodáře poslal pryč. Když pacholek ze studné vylezl, klíčů nenalezl, ale opřel se a hned komoru odemknul. Oběd se hned chystal, a bylo všecko v pořádku.

Po obědě rži na vůz naložili, a hospodář mu poručil, aby jel do mlýna, kde žádný nemele a kde jen sami zlí duchové přebývají.

Pacholek jel, a když do toho mlýna přijel, hned ho zlí duchové vítali: „Kdež pak ty jsi tu se vzal? Jak pak jsi ty silný?“ — Pacholek chtěl snášeť obilí, ale oni mu povídali: „Šak ti to tovaryši snesou, netřeba ti nosiť. Pojď, tady máš pětičtvrtní truhlu s penězi, jestli ji zdvihneš, tvoje bude!“ — Pacholek pravil: „Nejprv ty musíš zdvíhať, ať tě uvidím!“ — Zlý duch uzdvihnul ji na čtvrt lokte zvýše a pacholek na půl lokte. — Zlý duch povídá: „Nemáš na tom dost, budeš vyhazovať mlýnským běhounem*).“ — Pacholek odpověděl: „Nejprv ty musíš vyhazovať, abych viděl, jak jsi silný.“ — Zlý duch jím vyhodil, a pět minut ve vrchu zůstal. Pacholek jím vyhodil, a museli půl hodiny čekať, než spadl na zem.

Když to udělal, mouku měl zemletou a všecko na voze naloženo, i tu truhlu s penězi.

Když přijížděl domů, sedlákova dcerka křičela: „Pacholek jede ze mlýna domů, ani ti zlí duchové ho tam nechtí.“ Pacholek přijeda domů, řekl: „Hospodáři, tu máte peníze na chleba a na co potřebujete.“ — Mouku i peníze složili a hospodář pravil manželce své: „Ženo, jen mu dávej, co chce, šak peněz máme dost!“

Ještě jednou ho do toho mlýna poslal. Zase tam

*) Mlýnský běhoun = kámen.

zlým duchům nějaký kousek vyvedl. Vyhazoval mlýnským běhounem a jednou ho tak silno vyhodil, že dvě hodiny čekali a kámen ještě dolů nespadl. Potom naložili mu mouku, a pacholek jel domů.

Když přijel domů, kámen mlýnský před konírnou ležel; tak daleko jím přehodil. Pacholek ho odkopl a povídal si: „Budeš tady dobrý, máme tu moc bláta."

Sedlák by se ho byl rád zbyl. ale o své tři pohlavky se bál. Dcera ho prosila: „Jurko, odpusť mému tatíčkovi ty pohlavky!" — On povídá: „Toho udělať nemohu; jeden odpustím, ale dva nedaruji!" — Dcera ho prosila: „Když jsi již jeden daroval, odpusť i ty dva." — Jurka řekl: „No, že ty jsi jeho dcera, udělám to pro tebe a odpustím mu i ty dva."

Sedlák se zradoval a chtěl mu dáť z těch peněz, co si vezme, ale Jurka pravil: „Z těch peněz mi dejte udělať pušku čtyry centy s tíže a mošnu osm centů těžkou; když to bude hotovo, půjdu od vás pryč." Sedlák nemeškal a hned mu to dal dělať.

Když to bylo hotovo, nabral si Jurka na cestu peněz a pospíchal do světa. Jda po silnici, potkal pocestného a ptal se ho: „Kam ješ?" *) — Pocestný povídá: „Do světa!" — Jurka se ptal: „Co jsi za řemeslník?" — Pocestný odpověděl: „Koželuha!" **) — Jurka se ptá: „Jak jsi silný?" — Koželuha praví: „Sto centů kladivo zdvihať a na kože búřiť znám!" — Jurka řekl: „Když jsi tak silný, pojď se mnou: budeme dva."

Šli spolem kousek dál, potkali druhého pocestného a ptali se: „Co jsi za řemeslník?" — Odpověděl: „Švec!"

*) V Rožnovsku důsledně: „Kde ideš?"
**) Koželuha, obyčejně koželuh.

— Jurka se tázal: „Jak jsi silný?“ — Švec řekl: „Jsem dost silný; moje kleště jsou čtyry libry ztiží a moje šídlo půl libry, i tři čtvrtě, jak které; to mám s sebou; můj košíř ševcovský váží třicet liber, ten musí být veliký, nebo kože jsou silné.“ — Jurka mu povídá: „Když jsme všeci tři silni, půjdeme spolu.“

Šli a přišli do jednoho lesa; v tom lese byl zámek, a v tom zámku ničeho nebylo, jenom jíst a pít dost. Tam se najedli, napili a naspali, a na druhý den šel Jura s koželuhou na hon na zajíce. Švec doma vařil.

Když začal drva štípať, přišel k němu chlap a ptal ho o polévku. Švec řekl: „Pojď drva štípat, a teprv ti polévky dám!“ — Chlap se rozhněval a ševce celého doškrabal.

Jurka přišel z honu, viděl jej dodřeného a ptal se: „Co paks ty dělal? jsi celý dodřený!“ — Švec odpověděl: „Jak jsem drva štípal, pozudíral jsem se.“

Na druhý den Jurka zůstal kuchařiť, a ti dva šli na zajíce. Jeho těžkou pušku museli kouleť, a mošnu nesli spolu oba dva. Postavili ji pod buk a tam spali.

Když trouvali, že je oběd hotov, šli domů a nic zabitého nepřinesli. Jura se ptal: „Co je ta puška zamatlána?“ — Švec odpověděl: „Postavili jsme ji k buku, ona se nám zvrátila, spadla a zamazala se.“ — Jura povídá ševcovi: „Včera jsi povídal, že tě drva poškrabala — mne nic. Chlap pravdať přišel ptát polévky; polévky jsem mu dal, a maso mu ponesem; hodnou krkoškou*) mu stůl přistřeme.“

Hned se sebrali a šli za ním; byl v tom zámku.

*) Krkoška t. j. suk na dřevě, také dřevo sukovité. Vlastně jest krkoška toli co krk, hrdlo.

Jura se ho ptal: „Což ty tu děláš?“ — Chlap odpověděl: „Já tu jsem na stráži, mám tři zakleté princky pod mocí.“ — Jura se tázal: „Kde pak ony přebývají?“ — Chlap povídá: „Tam v té tmavé světnici jsou!“ — Jura kázal: „Pojď, ukaž nám, kde to je, když všecko ve tmě tuto je.“

Chlap jich tam zavedl, Jura udělal světlo a všecky tři princesky uviděl; u každé byl jeden zlý duch. — Jura se ptal prvního: „Dášli mi tu princesku — nebo nedáš?“ — Zlý duch odpověděl: „Já ti ji nedám!“ — Ten černý chlap mu přimlouval: „Dej mu ji, bude s tebou zle, jako se mnou zle bylo!“ — Zlý duch mu jí přece nedal. Když mu jí nedal, milý Jura chyt ho, do země jím uhodil, až zem prolomil. Jednu princku již vysvobodil a měsíček od ní dostal.

Šel k druhé a tázal se zlého ducha: „Dášli mi tu princesku nebo nedáš?“ — Druhý zlý duch, když viděl, co se stalo prvnímu, hned mu ji po dobrém dal. Ta mu dala slunéčko.

Jura šel na toho třetího: „Dášli ty mi tu princesku čili nedáš?“ — Ten mu jí dát nechtěl, že jí nemůže dát. Jura se rozhněval a hned mu pohlavek dal, že mu zlý duch princesku rád vydal. Ta mu dala hvězdičku.

Když byly všecky tři princesky vysvobozeny, sebraly se a šly odtud pryč s koželuhou a se ševcem. Jura se tam s tím zlým duchem zabavil. Zlý duch mu pořád tmu dělal, ale Jura ho za vlasy natáhl, že mu hned zase světlo udělal. Když přišel do jizby, neviděl tam ani svých společníků ani princesek. Sebral svou pušku a mošnu a šel zarmoucený odtud. Zlý duch ho prosil: „Já půjdu s tebou!“ — Jura odpověděl: „Já tě nechci, neboť jsi špatný: kdož by s tebou chodil?“ — Zlý duch pravil: „Já tu

sám nebudu, ty mne musíš s sebou vzít!“ — Jura řekl: „No, tak si pojď; ale že jsi tak škaredý, přece s tebou nebudu chodit, vlez do té pušky.“

Když zlý duch do té pušky vlezl, šli odtud pryč a přišli do královského města. Šli jednou ulicí, tam byl zlatník, a ten by byl rád dobrého tovaryše našel, co by měsíček, sluníčko a hvězdičku udělal. Jura se k němu za tovaryše dal, ač jak živ zlatníkem nebyl. Když vstoupil do světnice, žádal o jídlo. Zlatník mu donesl chleba, po čtvrti fasolů mu dal a tázal se ho, co zlata na měsíček přijde. — Jura odpověděl: „Dvě libry a čtvrt bude dost, a za tři dny měsíček bude hotov!“ — Zlatník mu zaopatřil zlato, ale Jura nic nedělal.

Když tři dni dochodily, Jura čistil měsíček, co měl od první princesky. Když to bylo hotovo, pospíchal k mistrovi, aby ho ke královi princeskám donesl. Když král měsíček uviděl, chválil zlatníka, že tak čistou práci dělat zná. Zlatník ale spravedlivě vyznal, že to jeho tovaryš dělal. Král tedy na tovaryše odkázal, by si pro zpropitné přišel. Zlatník to s radostí tovaryšovi vyřídil, ale Jura odpověděl: „Což bych já k němu chodil, on má takou cestu ke mně, jakou já k němu!“ Král druhé princesce sluníčko dělat dal, a zlatník se ptal tovaryše, co zlata na sluníčko přijde. — Jura odpověděl: „Pět liber zlata bude dost, a za pět dní bude sluníčko hotovo!“ Jura zase nic nedělal, ale když pět dní dochodilo, vyčistil sluníčko, co měl od druhé princesky a poslal zlatníka s ním ke královi. Král měl z toho ukrutnou radost a zase dal říci tovaryšovi, aby si přišel pro zpropitné; ale Jura zase nešel.

Třetí princesně dal král dělat hvězdičku, a zlatník se tázal tovaryše, co zlata na hvězdičku přijde. —

Jura pravil: „Tři libry zlata bude dost, a za tři dny bude hvězdička hotova.“ — Zlatník mu zlato přinesl, a Jura zase nic nedělal; ale když tři dni dochodily, vyčistil hvězdičku, co od třetí princesky dostal, a poslal jí ke královi. Král byl velice spokojen, a tovaryš měl velké zpropitné dostat ale nechtěl proň jít, aby král sám k němu přišel. Když Jura ke královi nechtěl jít, král i se svými princeskami v kočáře k zlatníkovi přijel. Když přijeli, tovaryš ještě spal a když ho budil zlatník, řekl: „Nechť pak přijde až ke mně, já k němu nepolezu!“

Král se rozhněval: „Co je to za jeden, že já musím za ním všady jít?“ — Ale přece šel, aby ho poznal.

Když král s princeskami až k němu do světnice vstoupil, Jura teprv nohavice na sobě zapínal. Princesky, jak ho spatřily, hned ho poznaly, že je to ten, co jich vysvobodil, a hned s milým Jurou do hradu pospíchali.

Když Jura na kočár sedl, kola se zlámala, a musili přesednout do silnějšího kočáru, a tak Juru do hradu dodali.

Když přijeli do hradu král by byl rád ránu z té pušky slyšel. Jura do ní tři libry prachu vsypal, a když vystřelil, všecka okna v celém městě se rozmlela, věž spadla s kostela, a princeska zlého ducha z pušky letět viděla a také to hned svému otci ukázala. Když šli do světnice, Jura šel po předku, stoupl na schod, a ten se hned zlámal. Jura pravil: „Jděte vy po předku, já bych to všecko zlámal!“ — Šli, a on šel jen z lehka za nimi. Přišel do jizby, zavěsil si na lištvu pušku i mošnu, ale lištva se polámala. Jura zvolal: „Což to tu máte všecko slabé?“ Král kázal hned všecko ze silných drev udělat, a chystala se hostina veliká. Švec a koželuha také seděli za stolem, a Jura přesmutný na

ně hleděl že ho tak chtěli oklamat. Když bylo po obědě, Jura jich spolem popadl a třepal jimi tak, že prach a popel z nic zůstal. Potom si vzal jednu princesku za manželku a byl králem po smrti starého krále.

29. Ptáček a zlatá vajíčka.

Jeden švec měl dvou chlapců, jednomu bylo Josef a druhému Jan. Poslal jich do lesa na drva. Oni tam celý den byli a přišli až večer domů. Tatík se na ně velice rozzlobil, že tam celý den byli, pobil jich a ptal se, co tam dotud dělali a co odtud přinesli? Přinesli ptáčka, kterého tam chytli, a dali ho za okno. Do rána snesl ptáček zlaté vajíčko. Donesli ho ke kupcovi prodat. Kupec jim pověděl, že on toli peněz nemá zaň. Tož ho donesli k jednomu pánovi, a ten jim dal pět set stříbra za to vajíčko.

Na druhý den snesl ptáček zase vajíčko. Žena ševcova donesla ho ke kupcovi, a kupec se jí ptal, zač to vajíčko je. Žena odpověděla, že za to první dostala pět set stříbra. Kupec se hned zradoval, vajíčko jí odkoupil, ptal se, že kdo jim taká vajíčka nosí? Ševcová odpověděla: „My máme takového ptáčka, který nám každý den jedno snese.“ — Kupec se šel naň podívat. Ptáček byl celý černý a na křídlách měl napsáno: „Kdo toho ptáčka sjí, císařem bude.“ — Ten kupec neceknul, co tam bylo psáno, byl neupřímný. Měl chlapce, a u ševce měli dceruška; kupec prosil, aby mu tu dcerušku dali, že on dá synovi všecko svoje jmění; aby se sebrali s jeho synáčkem, který již byl hodný. Milý švec na to svolil.

O svadbé se musil ten ptáček uvařit, a žádný ho neměl jísť jenom nevěsta a ženich. Kuchařky již vařily,

a ti dva chlapci byli zlí, že dostali skrze toho ptáčka toli bitky a že ho včil jísti nemají. Nešli na její svadbu a zůstali doma. Jak vyšla kuchařka z kuchyně, ptáček ještě nebyl na polo upečený, chlapci ho vzali, sjedli a utekli. Josef dal Jankovi jenom kousek a sám sjedl hlavu a celého. Potom ale báli se tatíčka a utekli pryč do světa dalekého.

Jak tam v tom světě byli, přišli do jedné hospody. Hospodský byl jenom sám se svou ženou, a neměli žádných dětí: řekl jim, aby tam u něho zůstali, že mohou něco uchránit na dvoře*). Na noc jim dali slámu, aby spali.

Na druhý den ráno hospodský schraňoval slámu a našel míšek s dukáty pod hlavou. Hned jim pověděl, aby tam u něho již vždycky byli. Byli tam a dobře se měli.

Na druhý den šla kuchařka sbírat slámu. Zase takový míšek dukátů našla. Chlapcům nic nepověděli, jenom jich u sebe vždycky měli.

Potom jednou milý Janek si schránil peřiny a slámu sám; také našel ten míšek s dukáty a potom již každý den, až měl peněz moc. Hospodský, když již žádnýkrát nic nenašel, vyhnal jich pryč. Hospodská pravila, aby jim dali servít**) za to, co tam sloužili. Hospodský na to svolil a dali ho Jankovi. Janek šel se svým bratrem dále do světa; dal Josefovi trochu peněz a poslal ho od sebe pryč.

Ten servít měl v sobě takou moc, že když ho prostřel, jaké chtěl jídlo měl. Včil šel Janek sám dále do

*) Že mohou na dvoře poklízeti.
**) Servít, francouzsky: serviette, ubrousek.

světa. Potkal ho jakýsi člověk, a ten, když poznal jeho servít, říkal mu, aby mu ho dal, že mu dá mošnu, z které dva vojáci vyskočí, když na ni udeří. Milý Janek na to svolil a hned svůj servít za jeho mošnu vyměnil. Když se rozešli, Janek bác na mošnu; dva vojáci byli při něm. On jim kázal: „Jděte za tím člověkem a seberte mu ten servít." Vojáci běželi, ten servít mu odebrali a přinesli ho Janovi. Jan měl již oboje, a šel dále.

Zase našel jiného člověka, a ten, když jeho servít poznal, žádal ho, aby mu ten servít dal, že mu zaň klobouk dá. Jan odpověděl: „Co by mi bylo po tom klobouku?" — Ten člověk pravil: „Tím kloboukem když začne točiť na hlavě, se všech stran vojna jde a z toho klobouka vojáci střílejí z kusů." Jan na to svolil, dal mu servít a odešel. Jak ale odešel, udeřil na mošnu, vojáci byli při něm, a hned je poslal za tím člověkem, aby mu ten servít odebrali. Odebrali a přinesli mu ho. Tak již měl servít, mošnu a klobouk.

Zase potkal člověka, a ten, když u něho uviděl ten servít, chtěl ho po něm, že mu zaň dá palici. Jan ale odpověděl: „Co bych měl z té palice?" — Ten člověk řekl: „Kdo se kolem ní točí, pod tím roste hora, až by byl na velikém kopci." Jan svolil, dal mu servít, vzal palici, ale hned zas poslal vojáky, aby mu servít odebrali. Již měl servít, mošnu, klobouk a palici.

Přišel do jednoho města a slyšel, že je tam jeho bratr císařem. Chtěl jíť k němu, ale stráž mu povídala, že co tam chce, že na prosto jde do zámku s takým šírákem*). — Janek udeřil na mošnu, a

*) Šírák jest široký klobouk.

hned byli dva vojáci při něm. On jim kázal: „Vybijte těm chraponnům, co mne tam nechtí pustiť!“ Strážníci se ulekli a hned ho propustili.

Přišel k svému bratrovi, kterýž mu řekl, že ho má znáť! — Jan ho dobře poznal a odpověděl mu: „Což bys mne neznal, vždyť jsem tvůj bratr!“ — Josef, císař, mu poručil, že aby ty šaty se sebe shodil a oblekl si ty, co on má. Ale Jan povídal: „Ani za celé císařství těchto svých šatů nesvleču.“ Císař ho nechal a svolal všecky hosty známé, a těch bylo několik tisíc. Milý Jan se ho ptal, co tolká hostina bude stáť. On mu odpověděl, že dvakrát sto tisíc stříbra. Ale Jan mu řekl, že on takovou hostinu udělá z ničeho, aby šel a pozval jich třikrát toli.

Hosté se sjeli, hostiny nebylo. Bylo 12 hodin, kuchařky se ještě k ničemu ani nebraly. Císař měl veliký strach, že mu bratr Jan hanbu udělá, a žádal ho, aby již něco chystal. Jan pak mu odpověděl, že již má všecko přichystáno. Potom prostřel svůj servít na stůl, a ten byl velice špinavý. Císař mu domlouval, že taký špinavý servít nesmí na stole býť, a shodil mu ho pod stůl. Jan udeřil na mošnu a poručil vojákům svým, aby mu hned servít na čisto vymáchali. Netrvalo to čtvrt hodiny, již byl servít zase na stole, a jaké kdo chtěl jídlo, měl. Milý Jan seděl za stolem, všeci se z něho smili, že jaké klobučisko špatné má na hlavě. Potom všeci císařovi řekli, že ten servít jemu patří, ale Jan mu ho nechtěl dáť. Bratr císař mu hrozil, že o hlavu menší bude, jak mu ho nedá. — Jan mu řekl: „Schystej si, bratře, všecko své vojsko, bude vojna; ale ty sám se skryj; do čtrnácti dní budu ti čekať.“

Jak měl císař všecko přichystáno, vojna velká měla

být, a milého Jana, bratra císařova, chtěli zabiť. Vojsko se již sbíralo, a Jan jim odpověděl, aby se všickni kolem něho samého sestoupli, ale císař aby se schránil. — Všecko vojsko okolo něho stálo, ale Janovi nic neudělali. Chytnul se palice, začal se kolem ní točiť, a milé vojsko císařovo se dívalo a myslilo, že on jen tak žertuje. Všeci naňho hleděli a myslili, že pořád rovno naň hledí, a zatím již měli hlavy zhůru obráceny.

Když byla pod ním veliká hora, začal kloboukem točiť; z klobouku začalo vojsko z kusů střílet a všecko vojsko císařovo postřílelo, že mu maka nic neostalo. Hned kázal císař vystrčiť prapor, že je pokoj, že císař nechce vojny míť s bratrem Janem. Jan se zpátkem točil kolem palice, až konce nebylo a on na rovině stál. Od té doby měli spolem pokoj. Jan zůstal s bratrem v lásce a ve svornosti, a byli oba dva stejně císaři. Potom dal v celém císařství prohlásiti, že ti, komu patří ten klobouk, ta mošna a palice, aby si pro ně přišli, že jim jich po spravedlnosti vrátí.

30. O Vojtíškovi, princi královském.

Byl jeden král, a ten byl se svou ženou již dlouhá léta, a neměli chasníka žádného, až potom za čas měli chlapečka. Když jim ho Pán Bůh dal, král se manželky ptal, které by si naptali kmotry. Královna odpověděla, aby si naptal, které on sám chce. Král pak povídal, že ráno půjde a ať potká, koho potká, ty že za kmotry naptá.

Na druhý den ráno vyšel z hradu a potkal dvou žebráků, a ti byli svatý Petr a Pán Bůh sám,

on to ale nevěděl a těch naptal za kmotry. Když jich naptal, šli a okřestili ho a dali mu Vojtíšek.

Jak šli po křestu svatém ze zámku, to si oba kmotři povídali, co mu budou vázať jeden a druhý? — Sv. Petr povídal: „Co já mu mám vázať? Já mu budu vázať, aby se mu na zemi dobře vedlo, čeho by si přál, aby měl.“ — A Pán Bůh zase, že mu bude vázať, aby se mu po smrti dobře vedlo. V tu chvíli pak, co si to kmotři povídali, chodil u zámku voják na stráži, a ten to všecko poslouchal a věděl, jakou ten chasník bude míti moc. Hned si myslil, jak by tu jeho moc mohl pro sebe zužitkovať.

Zatím již vyšla královna na úvod do kostela. Potom šla jednou se svými služkami na procházku, a jak vyšla z domu, zůstala v zahradě seděť s Vojtíškem; služky šly po předku. Jak tam seděla, odespala a chlapečka měla na klíně. Ten voják, jak to uviděl, shodil zbraň a šaty vojenské, šel k ní, vzal jí chlapečka s klínu a utekl s ním pryč.

Když s ním utekl, přišel do hory*), a v té hoře přišel do jedné chalupy, a tam byla vdova po myslivcovi. Voják ji žádal, aby tomu chasníčkovi prodala mléka. Ale ona mu povídala, že ani tak pro něho by to neudělala, ale že to udělá pro toho chasníčka, že je tak krásný, a proto že mu darmo mléka dá. Ten chasníček jí tak do oka padl, že ho od něho odkupovala. On jí ale povídal, že jí ho nemůže prodať; chceli si odkoupiti chasníčka, aby si odkoupila i jeho. Ona povídala, jeho že si nemůže odkoupiti, ješto jest teprv 14 dní po smrti mužově; že se nemůže již včil vydávať, ale aby dočkal ně-

*) Hora béře se v okolí Rožnovském často za les.

který čas, potom že se to může státi, potom že bude moci i jeho si odkoupiť.

Král zatím doma dal svou manželku z hněvu zazdíť, že ztratila synáčka, a vzal si jinou manželku.

Po některém čase vzal si voják vdovu po myslivcovi za manželku, a byli spolu živi v pokoji, až bylo Vojtíškovi dvanáct let. Tu mu povídal tatík: „Vojtíšku, nepůjdešli se mnou na hon?“ — Vojtíšek odpověděl: „Tatínku, půjdu rád, jen když mne s sebou vezmete.“

Šli na ten hon, a jak měli snídať, řekl tatík: „Vojtíšku, včil nám patří snídat a nemáme ničeho, než jen kousek suchého chleba.“ — Vojtíšek pravil: „Až přijdeme domů, maměnka nám něco dobrého připraví; snězme kousek toho suchého chleba.“ — Ale tatík řekl: „Kdybys si tak pomyslil, abys měl dobrých jídel a dobrého vína a již by to tu bylo! — pomysli si to!“ — Vojtíšek si to, pomyslil, a hned byl stůl přistrojený a maso, víno, pečenka a chléb na stole. Jak to bylo, tatík s Vojtíškem pojedli, a jak pojedli, řekl tatík: „Vojtíšku, kdyby tu zajíc letěl okolo, zdali bys ho již uměl zastřeliti?“ — Vojtíšek odpověděl: „Ano, tatínku, jen kdybyste mi dovolil.“ — Zajíc běžel, Vojtíšek zamířil, a zajíc hned ležel. Potom běžela laň, a tatík pravil: „Ale Vojtíšku, zdali bys i tu laň zastřelil?“ — Vojtíšek zamířil, a laň již ležela. — Milý otec si pomyslil: „Ten tak dobře střílí a teprv je chlapčisko*); kdybych já tak mohl jak on.“

Na třetí den povídal manželce, že půjde na hon, ona že musí Vojtíška doma zastřeliť a srdečko z něho mu dáť; a jak ho nezastřelí, že on zastřelí obou

*) Chlapec, chlapčisko = v okolí Rožnovském se vůbec říká: ogar, ogařisko, ogarec s přímyslem hanlivým, potupným.

jich. Manželka byla nad tím ukrutně smutna a truchliva, neboť ho měla velice ráda. Vojtíšek přišel domů a vida, že matka pláče, povídá: „Co je vám, maměnko?“ Ona odpovídá: „Ani ti nebudu pravit!“ Vojtíšek ji prosil, aby mu to přece pravila; a matka mu povídala, že ho má z rozkazu otcova zastřelit. On pak jí řekl: „Nestřílejte mne; máme kohouta, toho zabíjeme a jeho krev rozstříkejme a to srdce z něho vyjmeme, a řekněte, že to jest srdce ze mne; zatím ho to omine, a pak již mne nedá zastřelit.“

Matka to tak udělala. Vojtíšek se ukryl pod lůžkem, a když přišel manžel domů, žena mu podala srdce z kohouta. On jí povídal: „Když včil máš srdce z Vojtíška, tož mi ho usmaž, a já ti povím, co a jak je. On měl všecku moc; co si na světě pomyslil, všecko udělal; až jeho srdce sním, budu já na jeho místě a co si na světě pomyslím, všecko udělám jak on!“

Jak to tatík tak řekl, Vojtíšek hop z podlůžka a řekl: „Hle tatínku, nevěděl jsem, že takovou moc mám, ale žes mi to včil zjevil, ty se obrať v psa a maměnka v pušku*). Stalo se; on byl psem, a ona byla puškou. Tož ostal sám tam a měl jen toho psa a tu pušku.

Po nějakém čase rozeslal král po všech myslivcích, aby se sešli, že bude veliký hon. Vojtíšek šel také na ten hon s tím psem a s tou puškou. Všickni páni se rozcházeli v kolo, a král uhlídal malého myslivečka a řekl: „Tamhle ještě jeden mysliveček jde: toho já si zvolím a budu s ním střílet!“ — Šel vedle krále Vojtíšek a co si pomyslil, všecko zastřelil, tak že měl on a

*) Pohádkář užil slova flinta místo: puška, ručnice.

král množství zvěřiny nastřílené. Král povídal: „Zdá se mi, že ani toli zvěřiny nemám, co se jí tuto nastřílelo.“ — Vojtíšek odpověděl: „Jakkoli jsme mnoho nastříleli, chci aby jí bylo ještě desekrát víc.“ — Stříleli zase, a přibíhalo a postřílelo se ještě desekrát víc zvěře. Král kázal svolati myslivce, aby viděl, mocli mají oni nastřílené zvěře. A ti neměli žádný nic. Tož jich bylo ukrutně hanba, že taký chlapec toli nastřílel a oni, tací vyvolení myslivci, nic neměli.

Potom byla v lese hostina. Po jídle řekl král: „Včil budou se nějaké kousky prováděť, kousky všelijaké; ty nejmenší myslivečku, začni!.. jaký pak ty bys nám kousek provedl?“ — Vojtíšek povídá: „Ano, jasnosti královská, jen jestli mi ráčíte povoliť jaké kousky provodiť!“ — Král mu povolil. Tož Vojtíšek pravil: „To je můj pes, a to je má puška; a včil chci, aby z toho psa byl člověk a z té pušky též!“ — Stalo se. Oni jak to uviděli, všickni se přenáramně uřísli*), co to za hrůza. Král se ho tázal, kdo by byl a odkud by byl. Vojtíšek vyprávěl ze svého života, co věděl, a král se ptal tatíka před ním stojícího a strachem se třesoucího, kde vzal toho chlapce, když ještě byl dítětem malým. — Tatík všecko vyjevil, a král poznal, že Vojtíšek jest jeho synek vlastní. Vojtíšek zvolal velikou radostí: „Jasnosti královská, vy jste můj tatínek pravý, a to je maměnka, co mne vychovala; ale kde je ta matka, co mne pod srdcem nosila?“ — Král se zarmoutil a pravil: „Musím se ti přiznati, dal jsem ji zazdíti za to, že tebe ztratila!“

Potom všickni šli do zámku královského a člověka, co byl psem a zase člověkem učiněn, svázali a vedli ho

*) Uřísli se, t. j. ulekli, ustrachovali se.

s sebou. Král ukázal synovi místo, kde byla nevinná matka jeho zazděna. Zedníci hned rozebrali zeď, ale nebylo tam po matce nic než jen prach. Vojtíšek splakal a povídal: „Já chci, aby byla z toho prachu má matka tak krásná, jak bývala.“ Ona hned tak byla krásná, jak bývala, král ji objal, odprosil, plakal před ní a vzal si ji zase za pravou manželku svou a tu, co Vojtíška vychovala, vzal si za kuchařku a tu, co si vzal za druhou ženu, poslal pryč. Toho pak, kterýž Vojtíška malého vzal matce s klína, dal zakopat do země až po krk, aby tak podle zásluhy bídně zhynul.

31. Hloupý Jan.

Byl jeden člověk bohatý a měl tři syny. Nejstaršího vypravil do světa. Byl ve světě tři léta. Po třech letech přišel domů pěkně ošacený, tož otec za jeho pěkné chování ve světě udělal mu hostinu, pozval všecky přátely k ní a chtěl mu prokázať čest.

Když po té hostině bylo, prosil mladší bratr otce svého, aby mu také dovolil do světa jíti. Otce to těšilo, že i mladší syn chce do světa jíti, vypravil ho slušně na cestu a povídal mu: „Budešli se tak hezky chovať jak starší bratr tvůj, také ti prokážu takovou čest jak jemu. On přislíbil otci, že se bude usilovať, co bude moci, nejlíp svou čest ve světě zachovati. Chování jeho bylo slušné po celá tři léta. Po třech letech se vrátil zpátky k otci. Otce to těšilo, že přišel pěkně ošacený, udělal mu hostinu ochotněji nežli tomu staršímu.

Ten třetí byl nejhlúpší, a bylo mu Jan. Ten nic jinšího nedělával doma, jenom v prachu na peci

se popelil. Prosil on také otce svého, že by rád šel na tři léta do světa. Ale otec povídal: „I jdi, ty ohyzdníku, ty hlúpý Jane, co pak ty můžeš ve světě vycestovať?“ — Ale on na otcovo tupení nedbal a všemožně ho prosil, aby ho do světa pustil. Otec s velikou radostí pustil hlúpáčka do světa, že se ho na nějaký čas zbaví a vypravil ho co mohl nejmožněji.

Když Jan šel do světa, přišel za jednu vesnici a tam kravaři *) zabíjeli nemravného psíka. Toho od nich vyprosil, aby byli tak dobří a nezabíjeli ho, než aby mu ho darovali. Darovali mu ho. Šel dále, a psík za ním běžel. — Za druhou vesnicí zabíjeli kravaři nemravnou kočku. Janovi se všecko sešlo **). Prosil jich o tu kočku, aby mu ji darovali. Dali mu ji, a ona běžela také za ním. Za třetí vesnicí zabíjeli kravaři hada. On ho zas od nich vyptal, aby ho nezabíjeli, aby mu ho darovali. Darovali mu ho.

Tož psík běžel u něho, kočka za ním a had za kočkou. Had povídal Janovi: „Kde půjdu, choď za mnou!“

Na podzim, jak se skrývali do děr, šel had až k svému královi, který nade všemi hady panoval. Když tam šel, povídal Janovi: „Mně bude můj král domlouvať, kde jsem se tak dlouho zabyl, že již všickni jsou pospolu, jen já že jsem kdesi tak dlouho zalezl. Já si budu stěžovat, že bych byl bez tebe o život přišel. Král se tě bude tázať, co ti bude za to dlužen. Bude ti dávať zlato a stříbro za odměnu. Ale ty nechci nic jiného než hodinky, co visí na stěně; ty žádej. Ty hodinky mají v sobě takovou moc, když jich pohladíš, že, nač v světě

*) Kravař t. j. pastucha u krav, pasák.
**) Janovi se všecko hodilo.

pomyslíš, všecko budeš míť." Stalo se tak, a král hadů mu ty hodinky dal. Když vyšel z díry, chtěl věděť, májili takovou moc. Byl lačný k jídlu, pohladil hodinky a pomyslil si, aby měl na té louce, na kterou vyšel, bochýnek chleba a k tomu chlebu kus masa a k tomu masu žejdlík vína; a hned to bylo všecko v tom okamžení na té lučině. Měl z toho velikou radost, že takový dar od krále hadů obdržel. Jak pojedl, šel dále. Když přišlo na večer, pohladil hodinky a pomyslil si, aby měl světnici a v ní lůžko a v tom lůžku peřiny, a na stolíku aby měl skvostnou večeři. Hned to bylo všecko. Po večeři lehnul do lůžka a vyspal se do rána, jak sluší na pocestného člověka.

Potom se vrátil zpátky k otci svému s radostí velikou, že mu otec udělá takovou hostinu, jako jeho starším bratřím oběma. Ale otec žádné hostiny mu neučinil, že přišel v těch šatech, v kterých od něho vyšel, neboť se proto pohněval. Jan vylezl na pec a zase se popelil, jak se popelíval předešle.

Ale na třetí den rozmrzelo ho to, slezl, vyšel na dvůr, pohladil hodinky a pomyslil si, aby stál dům na dvoře na tři patra zvýší a ten dům aby byl všelijakými věcmi obtáhnutý a v tom domě aby byly stoly nádherné a na těch stolích cervety rozličné*), šálky stříbrné, lžíce, vidličky a nože zlaté. Bylo toho mnoho a všeho dost v tom domě. Včil šel k otci svému a povídal mu, když on mu hostinu neudělal, že on udělá jemu, aby se šel podívat do jeho domu, jaké má nářadí a náčiní. Otec šel a se podíval, co hlúpý Jan učinil. Tázal se ho, kde

*) Cervety říká se v Rožnově, kde se jich v okolí bez počtu dělá, servítům čili ubrouskům.

on takovou moc mohl obdržeť, že tak nádherný dům v okamžení zbudoval. — Jan povídal: „Otče, jděte a pozvěte přátely a příbuzné, já jim budu jinačí hostinu činiť, nežli jste vy bratřím starším oběma dvěma vystrojil.

Otec všecky pozval, přízeň se sešla, a bylo jim všem vespolek divno, jak se to mohlo státi, že oni ničeho neviděli a neslyšeli a on tak v krátkosti tolik jídel sebral. Když byli po prvém stolování, rozešli se, a Jan prosil otce, aby mu jel pro krále do hostiny a král aby sebral s sebou i princku. Pohladil hodinky a pomyslil si, aby bylo šestero koní na dvoře a kočár zlatem a stříbrem okovaný a na koních střapce ze zlata a ze stříbra.

Otec stanul ke kočáru, ale nesedal do něho, že se mu zdálo neslušno, aby sednul do kočáru, který slušel pro krále. Když přijel před královský palác, král se díval s královnou i s princkou, a nemohli se dost vynadiviť tak nádhernému kočáru i s koňmi a s nástrojím. Otec žádal o čest, aby král přijel na hostinu k synovi. Král s ochotností sednul do kočáru i s manželkou a s princkou, a jeli k Janovi do hostiny.

Jak troufal Jan, že král jede s princkou a s královnou, pohladil hodinky a pomyslil si, aby byla šest mil cesta mramorem vyložena až k jeho domu. Když již byl král na cestě, divil se, že jak živ takovou cestou necestoval.

Jak pohladil hodinky, jak troufal, že král nedaleko domu jest, a pomyslil si, aby se starý otcův domek zbořil a nádhernější aby se vystavil, na čtyry patra vysoký, a kolem domu aby byly ploty ze zlata a ze stříbra a z damašku, jak se sluší pro krále; a v tom domě aby byly vzácné tabuly (stoly), cervety (ubrusy) zlatem a

stříbrem vyšívané*) a na těch tabulách taková jídla, co by jich král ještě jak živ nebyl okusil. A všecko to bylo hotovo na jedno okamžení.

Král přijel s princeskou a s manželkou až k domu a pronadivit se mohl, že on, král, tak krásného paláce nemá jako Janův dům. Pozvali i jiné vzácné pány a stolovali pospolu radostně a upřímně, jak se sluší na tak hodný lid.

Po hostině prosil král otce, aby dal syna Jana jeho princce, že mu dá všecko království a všecko komonstvo i vojsko. Hned byla svadba a po sdavce**) ujel král sám do svého hradu i s královnou, a princesku nechali s zetěm Janem v krásném jeho domě.

Za krátký čas Jan se princce nelíbil, že byl sprostý. Ona ho prosila, aby jí pověděl, jakou mocí vystavěl dům a způsobil nářadí, jídla a všecko na jedno pomyšlení. On jí pověděl, jakožto své manželce, že má hodinky, které když pohladí, že všecko hned je, nač na světě pomyslí. — Ona si myslila, jak by mu je odňala. I poštěstilo se jí, že mu jich nočního času vzala, pohladila a si pomyslila, aby stál na dvoře kočár se čtyrmi koňmi přistrojený. Hned to bylo. Sedla do něho a ujížděla k otci královi. V hradě otcovském sebrala některé služky své bývalé, sedla s nimi zase do toho kočáru, a ujížděly k moři. Jak přijeli k moři, pohladila hodinky a pomyslila si, aby byl přes moře most a uprostřed moře dům nádherný, co ho ještě žádný jakživ neviděl. Stalo se na pomyšlení její všecko, a vjeli přes most do domu.

*) Vykladač pravil gremžované.

**) V okolí Rožnovském říká se sdavka místo sdavky plur.

Když tam přijely, pohladila hodinky, aby se most za nimi hned zase zbořil. Stalo se zas.

Ale Jan doma si stěžoval všem, že se zjevil s tajemstvím svým manželce a ta že mu hodinky vzala a zmizela. Otec i matka, bratří a všeci měli z něho smích, že jakým byl učiněn pánem a teď že nemá ničeho.

S velkou žalostí choval psíčka a kočičku, které za dávného času od kravařů byl vyptal. Sebral jich s sebou a utíkal do dalších krajin, neboť nemohl pro žalost u svých bydleti.

Přišel do velikých pustotin, kde se krkavci slétali na jednu horu; čekali na jednoho krkavce. Všickni již byli pohromadě a když přiletěl, domlouvali mu, kde že zůstal tak dlouho, že již se blíží zima a že mají do cizích krajin odletěť. On jim povídal, že viděl dům v moři, kteréhož tam jak živ neviděl, že jest k pronadivení nádherný a že tam nikdy nestával.

Jan seděl nedaleko pod stromem, a když to slyšel, napadlo mu, že to bude dům jeho manželky, která má jeho hodinky. Sebral se a šel až k moři s tím psíkem a s tou kočkou.

Když přišel k moři, řekl psíkovi: „Ty znáš dobře plavať, a ty kočičko jsi bystrá, sedni si psíkovi na záda: nechať tě přenese k tomu domu. Psík se tam schová za vraty, a ty vlez kradmem do dvoru a do světnice a přemýšlej, jak bys ty hodinky dostala.“

Psík a kočka učinili tak, jak jim Jan rozkázal. Psík přenesl kočku mořem až k domu a ostal za vraty; kočka pak vběhla do dvoru a do světnice. Poznala princka, že to jest kočka jejího manžela; a kočka, jak hodinky zahlídla, sedla pod ně. Ale princka jak to viděla, vzala je a zanesla do sklepa do truhly a zamkla

truhlu. Kočka vklouzla za ní do sklepa a ukryla se, co ji princka nespatřila. Zavřela sklep a kočku nechala v něm. Kočka pak dotud škrabala truhlu, až ji rozedřela; potom hodinky do huby vzala a čekala, až přijde princka do sklepa. Princka jak zase přišla, kočka s hodinkami škrk ven, co ji princka nezahlídla. Venku po tichoučku povídala psíkovi: „Pojď, půjdeme spolu k moři, ale jak budeš plavat, nemluv ke mně nic!“ Psík zachoval napomenutí to a nemluvil k ní nic, až přijížděli k břehu, tu se jí ptal: „Mášli ty hodinky?“ — Kočka neodpovídala, bála se, že by hodinky padly do vody. Ale psík tázal se jí po druhé: „Mášli ty hodinky?“ Již byli u samého břehu, tu odpověděla kočka: „Mám!“ a v tom jí vypadly hodinky do moře. Tož se spolu vinili, že je pozbyli.

Oba byli lační, oba se dívali smutně do hlubokého moře, kam hodinky padly. Tu přiběhla ryba k břehu, kočka jí lapla, a byli rádi, že se oba najedí. Ale ryba prosila, aby ji nesežírali, že má devatero mladých, ty že by zahynuly. Slíbili jí, že ji na živě nechají, jestli jim ty hodinky z moře přinese Ona jim je přinesla, a oni vzali hodinky a pospíchali k svému pánovi.

Jan, jak je dostal, hned je pohladil a pomyslil si, aby se dům v moři ztratil i s princkou i se všemi, co v něm byli. Stalo se. Potom šel Jan zpátky k rodičům i s hodinkami i s psíkem i s kočkou, a tož spolu žili, až se jim potrhaly žíly.

32. Ševcův syn jak se králem stal.

Byl starý žid, veliký boháč. Jakož lidé podnes, co vzácného mají, židům prodávají, tak se stávalo i za staro-

dávna. Jistý člověk našel pěkný prsten a donesl ho tomu židovi na prodej. Žid ho lacino koupil, člověk pak domníval se, že ho draze prodal, a odešel. Žid si dal prsten na prst, obracel ho a točil jím na prstě, aby ho dobře prohledl. Jak jím otočil, zjevili se mu dva bílí duchové a uctivě se ho ptali: „Co pán poroučí?“ Žid se polekal, neznaje moc prstenu, ale brzy se zpamatoval a odpověděl jim, včil že ničeho neporoučí, že chtěl jenom poslušnost jejich zkoušeti, aby zatím odešli. Duchové odešli a žid počal chápati, že v tom prstenu musí býti jakási moc neobyčejná, a hned si předsevzal, že jí musí brzy zkusiti.

Za několik dní nastrčil si prsten na prst a točil jím. Ti dva duchové v okamžení stanuli u něho a ptali se: „Co pán poroučí?“ Žid jim rozkázal, aby mu do rána zaopatřili jednu věc; jak ráno vstal, již jí měl u sebe. Vida věc žádanou, pomyslil si: „Ten prsten se mi dobře vyplatí!“

Toho času dostal starou knížku, která jednala o pokladech; pilně v ní četl a dověděl se o velikém pokladu, kterýž dostati bylo nebezpečno; již mnoho lidí prý ho dobývalo, ale žáden ho nedostal, každý o život přišel. Žid zatočil prstenem, a duchové přišli: „Co pán poroučí?“ — On pravil: „Četl jsem v knize staré o pokladech v jistém kopci v té a v té krajině; poklady tyto bych rád měl.“ — Duchové odpověděli: „Toho nám není možno vykonati; při těch pokladech jsou jiní duchové zemní, oni pak že jsou jenom větroví duchové; že však o pokladech těch vědí.“ — Žid mluvil: „Když o nich víte, dejte mi rady, kterak by možné bylo, dostati jich.“ — Duchové: „Kdo pokladův těch zmocniti se chce, musí míti nevinného chlapečka, který by mohl

do kopce vjíti; v kopci jest zakletý hrad, a v tom hradě jsou jeskyně jako velké jizby, a v jedné jizbě visí na stěně zámek uzamknutý na niti zavěšený, kteréhož žádný nedostane, leda nedospělý a nevinný chlapec. Kdo ten zámek dostane, tomu bude snadno k pokladům přijíti."

Žid od té chvíle přemýšlel, kde by si najmul nevinného chlapce, s jehož pomocí by se dopídil zámku v kopci zavěšeného.

Jednoho dne šel za městem na procházku a uviděl tam mnoho chlapců, co si hráli na svini *). Jeden z nich viděl se mu býti velice obratný, jen že byl sprostě oděný, maje šaty na sobě otrhané. Zavolal si jej stranou a ptal se ho, čí by byl. Chlapec odpověděl: „Já jsem ševcův Míchal!" — Žid pak mluvil: „Synku, řekni otcovi, aby mi udělal nové boty, že si pro ně za týden přijdu; ty pak máš tento peníz za vyřízenou."

Míchal přiletěl domů, a viděl, že jest otec smuten, proto že byl hladný a žíznivý, neboť byl chudobný, tak že ani neměl zač koupiti konopě a smůly; a když Míchal spatřil otce smutného, zvolal radostně: „Tatíčku, máte udělať jednomu pánovi boty, za týden si pro ně přijde; hle i mně dal hezký krejcar, abych vám to vyřídil. Musí býti tuze bohatý!" — Otec podíval se na peníz a poznal, že to jest dukát. Hned ho chlapcovi odebrál, koupil zaň kože a udělal boty bez míry.

Za týden přišel žid k ševcovi a ptal se, jsouli jeho boty hotovy. Švec odpověděl: „Vy jste si žádných bot u mne nezamluvil, ba já jsem vás ani jak živ neviděl." — Žid: „Pane mistře, dal jsem vašemu chlapcovi peníz zlatý,

*) Jistý způsob hry v míč, který se do důlků koulí.

aby vám vyřídil, že bych rád měl od vás nové boty.“ — Švec: „A tak, to je jiná! prosím vás, posaďte se na stoličku; boty jsou hotovy, ale ten chlapec mne pomátl, on mi mluvil o jakémsi velkém pánovi; jsteli vy to a zaplatíteli mi boty, budou vaše.“

Žid si sedl, zul staré a obul nové boty, které byly na židovu nohu jako ulité. Žid měl z toho radost a dobře mu zaplatil. Potom chválil Míchala a žádal otce, aby mu ho svěřil a do služby dal, že dá otcovi dukát na měsíc a chlapečka že dá ve všech potřebných věcech vyučiť. Švec byl bídný a nuzný, proto se shlídl peněz a dal židovi chlapce svého.

Žid chlapcovi dobře hověl a posílal ho bedlivě do školy. Již dlouho mluvil mu o jeskyních v kopci a dodával mu zmužilosti, aby jej mohl co nejspíše do té díry vypraviť. Jak věrně trval, že by byl již dosti smělý, zatočil prsténkem na prstě, duchové přišli a k jeho rozkazu zanesli jej i chlapce až k tomu kopci, v kterém ty poklady byly, o kterých mu duchové pověděli, že bývají dvakráte do roka otevřeny; a nyní právě byl ten čas, kdy se k nim přijiti mohlo.

Jak tam byli, strhl se hrozný vítr, tak že se zdálo, že všecko roztrhá a rozboří; ale žid a duchové přimlouvali chlapcovi, aby se nic nebál, že se mu nic zlého nestane, jen aby tam vlezl, a že v první jizbě nalezne na stolku klíč; tím aby odemkl jizbu druhou, a potom i třetí, v kteréž na stěně visí zámek: ten aby mu donesl. Kdyby se mu co chtělo na oči stavělo, aby se nic nebál, jen aby šel dále. Ale chlapec nechtěl pro ten hrozný vítr do té díry lézť. Žid ho chlácholil a pořád k tomu měl, aby jenom šel, a nastrčil mu svůj prstének na prst. Chlapec se dal konečně přece pohnouť a šel.

Musel lézti děrou příliš velikou, až přišel do první jizby; tam vzal klíč, otevřel druhou i třetí jizbu a sejmul zavěšený zámek, který hned do své kabely uschránil. Vyšel z pokojů a přišel na velkou zahradu, kdežto bylo mnoho stromů s ovocem překrásným, až od radosti nevěděl, kde je a co se s ním děje. Natrhal si toho ovoce, co mu do kabely vlezlo, a chtěl zase vyjíti, aby židovi zámek donesl.

Tu se mu zjevil vážný stařeček a ptal se ho, co by tu chtěl. — Chlapec odpověděl: „Poslal mne sem žid, můj pěstoun, abych mu odtud zámek donesl; a to musím vykonati.“ — Stařeček pravil: „Vykonej to, ale vykonej to pro sebe, a nikoliv pro žida; židovi toho zámku nedávej!“ Touto rozmluvou chlapec se zabavil, ale chtěl přece židovi ten zámek donésť.

Jak přišel k té díře, kterou do kopce vlezl a kterou měl zase vylezť, hořel z ní takový plamen a zbouřil se tak hrozný vítr, že žida zanesl daleko od kopce do chrástí, a chlapec nemohl nikterak ven.

Co měl nebohý žid dělať? Prsténka neměl, myslil, že chlapec v kopci ztratil život, a proto jiné pomoci nebylo, než jen se trochu zpamatovati, v kterou stranu by ten kraj byl, odkud se dal od duchů přinésti; a tak ptaným chlebem*) šel zpátky do svého kraje.

Chlapec ostal v kopci několik dní, tak že hladem ledva tam vydržel. Na štěstí mu žid dal voňavou vodičku v láhvičce; byl by tam zahynul, ale tou se posilňoval. V úzkostech svých zpomněl sobě na prstének, co mu žid byl dal, a nastrčil si ho na prst, aby se jím trochu potěšil a pobavil, neboť ho tam bylo teskno

*) Ptaným chlebem = o žebrotě.

velice. Jak začal tím prsténkem na prstě točit, zjevili se mu dva bílí duchové a ptali se ho, co potřebuje. — Chlapec se uleknul a pravil, že by rád domů k tatíčkovi. Duchové jej hned vzali a donesli ho až do domu otcovského.

Otec, jak ho uviděl, měl velikou radost, i jeho celá rodina, neboť všickni domnívali se, že ho vícekráte žádný z nich na tom světě neuvidí. Tatík jeho měl v řemesle svém již hezkou zásobu z peněz, kteréž mu žid měsíčně za chlapce dával a včil dávati přestal. Míchal zatím věděl prsténka moc a co s pomocí jeho může dělati, a také si zpomněl na ten zámek, pro který byl poslán. S hrůzou zpomínal si, co vystál strachu, než do díry lezl, jaký hlad tam trpěl, když zámek již měl, a jak nemohl ven pro oheň a plamen, který v té díře hořel.

Vyndal zámek z kabely své, ohledával ho a škrabal v něm tak dlouho, až ho otevřel. — Jak se mu zámek otevřel, hned přišli jiní duchové, co byli od toho pokladu. Míchal pak si pomyslil: „Dobře, toť bude tak jako s tím prstenem.“ — Duchové se ho ptali: „Co pán poroučí?“ Míchal odpověděl: „Včil nic; chtěl jsem se jen přesvědčiti o vaší poslušnosti; prozatím odejděte!“

Míchal sedával s otcem svým při práci, a ptal se jednoho dne, co by v domově se bylo stalo za jeho nepřítomnosti. Otec mu vypravoval, že se roznáší pověst o královi a jeho třech princkách, které nesmějí žádného mužského vidět, a jich také žádný mužský; proto prý nesmí nikdo se přiblížiti do krásné zahrady, kam ony chodí na procházku.

Míchal si umínil, že jich musí viděť, zatočil prsténkem na prstě a dal se od duchův bílých zanésti do jmenované zahrady, kde princky pod košatým stromem

sedaly. On si vylezl na strom a čekal, až by princky přišly. O třetí hodině přišly, posadily se pod strom, a on se na ně díval; ale ony nevěděly o něm. Jak odešly, dal se od duchů zase domů odnést a přišed pravil otcovi, že tu nejmladší dceru královu dostati musí za manželku; a kdyby ji dostal, že by snad mohl státi se králem. Otec se řeči jeho usmál a pravil: „Ševcův syn chce býti králem; abych ti ještě snad nemusel ruce líbat."

Toho času vypsal král pozvání všech rytířů a šlechticů, aby bojovali vespolek o jednu z jeho tří dcer; a kdo by přemohl ostatní, ten že dostane dceru, kterou bude chtít, a s ní celé království. Michal dozvěděv se o tom, dal otci svému toho ovoce ze zahrady v kopci, poslal ho ke králi, rozkázal mu, aby mu to ovoce za dar přinesl a jej poprosil, by také připuštěn byl k těm hrám rytířským. Otec se napřed zpěčoval, ale nemoha se synem obstáti šel ke králi, a když byl připuštěn, povídal: „Jasnost královská, oč vás budu žádat, ale nerád bych vás rozhněval; syn můj posílá dar!" — a dal mu dvě převzácné hrušky.

Král vida tak drahý dar, neboť ty hrušky byly z drahého kamení, velmi se zradoval a hned se tázal, co by za ně žádal. — Otec odpověděl, že syn jich darem posílá a poníženě prositi dá, aby k vypsaným hrám u dvoru královského také připuštěn byl, aby se mohl pokusiti o nejmladší dceru. Král mu toho neodepřel, ale pravil, že může s tou výminkou přijíti, jestli mu těch drahých kamenů přinese na devíti velbloudech. — Otec doma vypravoval synovi řeč královu, a syn radostně zvolal: „Již jest má!" — Otec se tomu velmi divil, jak by to mohlo býti a kde by takové množství drahého kamení nabral.

Míchal zatím dal se donésti k tomu kopci, do kterého s pomocí zámku vešel, a rozmlouval se stařečkem. Stařeček mu pravil: „Tyť chceš býti králem! Budeš králem, ale potom se měj na pozoru, abys o všecko nepřišel. Včil můžeš všeho použíti, co v kopci tomto jest!“ — Míchal se potěšil řečí tou a dal se domů přenésti. Doma otevřel zase zámek a rozkázal duchům, aby mu do rána přivezli toho drahého kamení na devíti velbloudech, a krásné brnění s bujným koněm a skvostnou zbraň.

Duchové odešli, a do rána to bylo všecko pohromadě. Ještě spali u ševců, an hudebníci ladili sobě nástroje své pod oknem; otec to slyšel, vstal a díval se oknem na ulici, viděl velbloudy a hudebníky a běžel, aby zbudil syna svého. Přišed k němu do komůrky, viděl na stole krásné šaty, jak na prince patří, obudil ho a vypravoval mu, co byl před domem viděl. Syn vstal a oblekl se do těch šatů. Jak se oblekl, byl učiněný princ; potom šel napřed, hudebníci za ním a velbloudi naposled. Tak šel do hradu královského a žádal strážníky, aby ho oznámili u krále. Strážníci tázali se ho, kdo by byl. On pak odpověděl: „Já jsem ten, co mám býti panem zetěm královým!“ Když ho tak ohlásili u krále, král se hrozně podivil, neboť si byl myslil, že synu ševcovu nebude možno, donésti mu takové množství drahého kamení. Podíval se do okna a spatřil velbloudy a hudebníky, a jej krásně oděného, jak na prince patří. Zavolal ho do světnice a pravil mu: že snad jináč nemyslí, jenom býti jeho zetěm? On odpověděl, že nejináč než tak. Věděl se také dle způsobu vysokých stavů chovati a uměl kolikero řečí, kterým ho dal žid vyučiť, chtě býti skrze něj šťastným; ale obrátilo se to na jinou stranu. Král pak řekl jemu:

„Za měsíc sjedou se princi ze všech sousedních krajin a budou se potýkati: zvítězíšli nade všemi, staneš se zetěm mým.“

Za měsíc sjížděli se princi známí i neznámí. Míchal přijel na krásném koni nejposlednější, šaty měl nejskvostnější ze všech, a za kloboukem zlaté peří. Král ho nepoznal, princeska ho nepoznala, a žádný z princů ho neznal, on pak přemohl všecky, a princka tomu byla velice ráda. Hleděla, aby s ním mohla mluviti a jej poznati, kdo by byl; on však sebral se a ujel do kopce. Tam koně uvázal, šaty složil a ve svých šatech jel domů. Doma se ptal tatíka, bylli také se dívat na potýkání. Otec mu odpověděl, že byl, že tam bylo mnoho princů, ale jeden z nich že byl nejudatnější, o kterém žádný neví, odkud byl, neboť prý se hned ztratil, jak bylo po veselosti; princka prý žádala, aby se celá ta věc odložila na druhý den a potýkání aby se opakovalo.

Druhého dne vzal si Míchal jiného koně a jiné šaty ještě krásnější a jel zase do hradu královského. Tam přemohl opět všecky a zalíbil se princesně, která nevěděla, jeli to ten samý co včera zvítězil.

Po veselosti chtěl zase prchnouti, ale všickni princi kročili mu v cestu, jak jim byl král poručil, a přivedli ho ke královi. Král včil teprv poznal, že to jest ten samý, který mu byl na devíti velbloudech přivezl drahého kamení, a proto pravil: „Jsi udatný, dcera má jest s tebou také spokojena, a proto dostaneš ji za manželku svou. Ale pověz mi kde pak míníš s ní bývati?“ Míchal prosil jen o kousek země, co by si mohl vystavěti vzácný hrad, v kterém by s princkou bývati mohl. Král mu hned naproti paláci svému vykázal místo, aby si tam vystavěl svůj palác.

Míchal mu poděkoval a to místo od krále přijal. Král pak dal zavolati princku a ptal se jí, jestliže ona k tomu svolí. Ona ráda svolila, a byli hned sesdáni.

Jak věrně bylo po sdavce, Míchal zatočil prsténkem a odemkl zámek velikou mocí. Nesmírné množství duchů zjevilo se, a všickni tlačili se k němu a volali: Co pán poroučí? že již kolik set let neprocitli a nyní znenadání vyvoláni jsou. — On jim pověděl to místo, které od krále přijal, a rozkázal jim, aby mu tam postavili palác mnohem pěknější nežli jest hrad královský, co by podlaha nikdy se nemusila mýti, poval *) co by se skvěl a svítil; venku aby byl zlatem obtáhnutý, střecha a stěny aby byly zlaté; potom světnice, komnaty, sklepy, chlévy, konírky; též aby most od paláce nového do hradu otcova byl ze zlata, aby pan otec král ke mně a já k němu přicházeti mohl. Všecko to aby bylo do rána hotovo. Duchové odešli, a Míchal šel do hradu, a měli hostinu svadebnou, při které se nejvíce bavil se svou manželkou. Po hostině hosté se rozešli, on šel ke svému otci na noc, jeho mladá manželka pak ostala v hradě otcovském.

Ráno, když se král obudil, viděl v jizbách svých velikou záři, tak že se ulekl, mysle, že snad hoří. Skočil s lůžka svého, letěl k oknu a uviděl nový palác ze samého zlata a stříbra a drahého kamení, od kterého se ta záře do jeho paláce odrážela. I divil se tomu velice, kterak to možno, tak honem a tak skvostnou budovu vystavěti. Obudil své domácí, a šli se tam podívat, a přesvědčil se, že jest všecko ještě důkladněji vystavěno nežli v královském paláci. Potom hned se tam ti noví manželové přestěhovali, a byli tam spokojeně a štastně živi.

*) Poval = strop.

Na jaře zlíbilo se královi vyjeti do pustých hor na hon, a vzal také svého pána zetě s sebou; princeska však ostala doma.

Toho času navrátil se žid z dalekého světa v bídě a nouzi domů a tázal se, co by se bylo stalo nového v otčině jeho za ten dlouhý čas, co on byl ve světě. Pravili mu, že divná věc se stala, že prý ševcův syn dostal nejmladší princku za manželku a že si krásný palác vystavěl za jednu noc. Žid hned věděl, co a jak se to mohlo státi, a přemýšlel, kterak by do toho paláce dostati a prsténka i zámku zmocniti se mohl.

Věděl, že paničky mají vždycky rády něco nového a pěkného; proto prodal kde co měl, a nakoupil drahých a divných věcí, zvláště mnoho pěkných nových prsténků a zámků. Jak to měl nakoupené, šel do paláce a dal se ohlásit, že má pěkné, drahé věci: jestli by mladá paní princeska sobě něco neoblíbila a nekoupila? Ona ho dala nahoru zavolat, a on jí hned rozkládal a ukazoval, aby si něco vybrala. Ona si vybrala a domluvila některé věci, žid pak podával jí zlaté prsténky a zámky, které že by rád také vyměnil za staré, máli princeska jakých. Princka viděla ve stole již dávno se povalovati zlatý prstének, který její manžel nenosil, a zámek neúhledný; nevědouc, jaký by to byl prsten a zámek, vzala jich a vyměnila za nové a doplatila ostatek. Žid se zaradoval, poznav hledaný prsten a zámek, a odešel z paláce domů.

Doma, když byl večer, začal zámek otvírati, až ho otevřel; potom zatočil prsténkem na prstě, tak že obojí duchové přišli a se tázali: „Co pán poroučí?“ Žid pravil: „Do rána ať jsem já a princeska i s tím novým palácem co nejdál na osamělém ostrově, co by o nás

žáden nevěděl a nás nenašel.“ Duchové to hned vykonali a jich zanesli, jak měli poručíno.

Druhého dne navrátil se král se zetěm svým a s hrůzou viděl, že tam paláce není a že i jeho dcera princka zmizela. Tázal se strážníkův svých, jestli co viděli a slyšeli. Oni pravili, že nic neviděli a neslyšeli, že bylo, jak při stavení, všecko ticho. Tu se král velice rozhněval, zeťovi svému nadal čarodějníkův a vyhnal ho, aby se hned vydal na cestu a hledal svou manželku; jestli jí nenajde, aby mu nikdy více nepřicházel na oči, sice že by byl synem smrti. Přece však dal mu několik vojáků s sebou a peníze na výživu a na útraty.

On hned hybal a umínil si, že tak dlouho bude světem chodiť, až se o svém paláci a o své manželce dozví. Cestou se všudy ptal, kdo by věděl nebo kdo by byl slyšel o takovém paláci, aby mu pověděl. Žádný o něm ani nevěděl ani neslyšel. On šel pořád dále, až přišel k moři; tam se ptal každého plavce, víli aneb slyšelli o tom paláci. Jeden plavec mu pověděl, že viděl na jednom ostrově palác, kterého tam před tím nebývalo, že jest krásně vystaven až ku podivu. Míchal si hned pomyslil: „To bude můj palác!“ Neboť když se byl doma ptal, kdo by do paláce byl všel za ten čas, než se palác ztratil, povídali mu, že jenom jakýsi žid tam byl. On si hned pomyslil, že to jiný nebyl jako ten šibal, neboť by to žádný jiný nebyl věděl a dokázal, jedině on.

Hned si najal loď, jednoho vojáka vzal s sebou a jel tam, kdež mu bylo řečeno; a skutečně zahlídl palác svůj na ostrově. Jak již byl blízko, hleděl, aby ho žádný nezpozoroval a neuviděl pomimo princesku. Za noční chvíle přistál a hledal, kde by se mohl na ostrově ne-

daleko paláce ukrýti, aby o něm žáden nic nevěděl. Nalezl tajné místečko v křibí (křoví), loď poslal zpátky, a on toliko sám s vojákem svým tam zůstali.

Ráno vždycky skoro hleděl, kde by ji mohl uviděť. Brzo se mu podařilo, že ji uviděl v okně, ale velmi smutnou. Ona plakala; proč — to si může každý pomysliť, jak jí musilo býti, když krom starého mrzáka žida žádného známého tam neměla. Žid pravda jí všelijaké vyražení dělal, ale jí nebylo nic milo, a nic ji netěšilo, aniž jí co chutnalo; byla by se tam brzy utrápila.

Míchal jí dával ze svého zákrytu rozličnými znameními na vědomost, že jest tu, a sám se jí ukazoval, aby ho viděla. Tu najednou ona ho zpozorovala, a dobře se podívala na něho, jestli se jí v tom smutku jenom tak na oči nestaví. Ale přesvědčila se, že to on jest. Hned na něho kývala rukou, aby se skryl, aby ho nikdo neuviděl, a přemýšlela, jak by s ním mohla býti a promluviti.

Na druhé ráno s ním se sešla a promluvila. On se jí prvně ptal, neví-li, kde žid ten prsten a zámek má. Ona mu pravila, že jakýsi prsten a zámek na krku na zlaté tkanici nosí, že obé velmi opatruje a nerad o tom slyší, když se ho ptá, co to má a proč to tak bedlivě opatruje. Míchal jí řekl, kdyby ten opatrovaný prsten a zámek od něho mohla nějak dostati. Ona odpověděla, že neví, jakým způsobem by k těm věcem mohla přijíť; ale brzy jí napadlo, že žid rád pije drahé víno. Řekla Míchalovi, aby v té skrýši dočkal, dala mu tam potravy, aby hladu neměl on ani jeho voják; ona pak že bude bedliti, jak by těch věcí co nejspíše mohla dostať.

Běžela a dívala se po židovi; ale žid ještě spal. Jak stanul, ona již měla snídaní hotové; jí dobře

chutnalo a byla vesela, co žida velice těšilo. Také mu připomněla, že k obědu vína není; žid hned pro víno poslal duchy, slyšev, že by dnes sama ráda vína se napila. Pomyslilť si žid: „Teď bude s ní větší radost a pohodlí; snad nebude více tak smutna bývati.“

Při obědě ona byla přívětiva a vždycky mu něco vymýšlela, čemu se žid zasmál; častokráte mu připíjela, aby mu tím líp chutnalo. Když se hodně napil, přišly na něj dřímoty, tak že si na pohovce lehl a usnul.

Jak dobře spal, kývala a dala znamení z okna svému manželovi, aby honem přišel. Jak přiběhl, řekla mu, že již dobře spí. On se jí ptal, máli jaký sekáč nebo co podobného. Ona mu přinesla starý palaš, kterým on přeťal zlatou tkanici, a prsten i zámek vzal mu a dobře uschránil u sebe. Žid pořád ještě spal.

Za malou chvíli Míchal otočil prsténkem a škrábnul do zámku. Čtvero duchů hned stálo u něho, kterým on rozkázal, aby žida spícího, nežli se procítí, zanesli daleko do pustých hor, odkud by nikdy více do své krajiny nevyšel, palác pak s nima oběma i s vojákem čarapárem*) aby přinesli zase na to samé místo, kde byl prvé stál.

Mezi tím, co duchové palác povětřím nesli, seděl Míchal, jeho manželka princeska a voják za stolem, a dali si chutnati jídla i staré víno; i ty ostatní čarapáry, jichž nechal u moře stát, aby čekali na něho, dal od duchů přinésti.

Všecko se stalo, jak byl poručil. Z rána spatřil král otec nový, krásný palác před svým hradem státi.

*) Čarapár, v Uhřích czerepár znamená italského vojáka s černými punčochami. Nyní se říká člověkovi zbabělému, bázlivému: „Byl by z tebe čerepár!“

Tu bylo radostného vítání po kolik dní; slavili se na hradě nové hry a veselosti, král sezval mnoho hostů, chválil zeté statečného, o kterém se nyní teprv dokonale přesvědčil, že není žádným čarodějníkem.

Včil svolal Míchal všecky duchy a povídal jim: „Chci, abych měl od vás do úplné smrti pokoj. Jaký vy chcete pokoj míti ode mne? Kterak vás mohu vysvobodiť?“ — Oni pravili: „Vy nám pomůžete, vezmeteli ten starý zámek, utřeteli ho na prach a rozpustíteli ho do povětří; prsten pak v hmoždéři také do zrnečka roztlučte a prach do povětří pusťte.“ — Jak to udělal, přišly dušičky na okna mu děkovat, řkouce: „My jsme vám pomohly k mohovitosti do smrti, a vy nám do věčné radosti.“ Potom se ztratily.

Byla pak tam sláva převeliká, a střílelo se dnem i nocí z velikánských kusů. Já sám točil jsem se kolem hostů, hodovníků a dělostřelců, z nichžto jeden v radostném zmatku místo náboje chytil mne, do kusa mne nabil a vystřelil, a tak jsem přiletěl až sem.

33. Tři bílé růže.

Jeden otec měl tři dcery; on byl kupec, chodíval na trhy a prodával mušelín, kanafas a jiné takové věci. Kdykoli šel na trh, vždycky ho prosily ty dvě starší dcerky, aby jim tam koupil na nějaké drahé šaty. Ale ta nejmladší nežádala otce o nic a když se jí otec ptával, co jí má koupiť, říkávala, že již dost na tom, když dvě prosí, že by mu jeho majetství nestačilo. Poslušná byla v domě jako cizí děvečka, když slouží, a hleděla jenom své práce. Ty druhé dvě sestry pak jen se strojily vždycky do těch pěkných drahých šatů.

Že ta nejmladší dcerka byla tak statečná v každé práci, otec, jak šel zase na trh, ptal se jí, co chce, aby si také něco zvolila, co by se jí líbilo, že jí rád přinese. Ona odpověděla: „Tatíčku milý, když mi něco přinésť chcete, co se vám bude líbiť, já na tom spokojena zůstávám.“ — On přece chtěl od ní slyšeť, co by chtěla, aby řekla, že on jí to z lásky přinese jak těm druhým. Tož ona prosila otce svého o tři bílé růže.

Otec, jak přišel na trh, těm dvěma dcerkám zas koupil, pro tu třetí ale neviděl nikde těch bílých růží. Potom šel vedle jednoho zámku, a to byl zaklnutý zámek, a tam viděl v zahradě bílé růže. Tu si znovu zpomněl, že té své nejmladší dceře má donésť ty tři bílé růže. Šel do té zahrady a chtěl utrhnouť tři růže. Ale byl tam u té růže veliký škaredý pes, a ten nic neříkal, až on ty milé růže utrhl. Jak jich utrhl, pověděl ten pes: „Komu ty růže dáš?“ — Otec pravil, že dcerce svojí! — Pes ale řekl: „Za ty růže musíš tu dcerku sem dovésť, sic by bylo s tebou i s dcerkou zle!“

Otoc se nad tím velice zarmoutil a nevěděl, máli s těmi růžemi odejíť či nemá. Tak ho tam zašla tma, a on musel v tom zaklnutém zámku zůstať na noc. Když tam povečeřel, tož se po těch světnicích procbodil a žádného tam nenalezl, jenom na stolíku pro jednu osobu večeři přichystanou, i také lůžko pro jednu osobu ustlané. Zůstal tam na noc.

Ráno, když vstal*), voda, utírák, snídání a všecko bylo přihotovené. Když posnídal, bral se dolů. Přišel k němu ten pes, když již chtěl jíť ze zámku, a pravil

*) U Rožnova důsledně se praví: „když stanul“.

mu, jak mu tu dceru tam nedovede, že s ním zle se stane. Ale peněz mu moc dal. Potom se bral otec smutný tím velikým lesem domů. Když přišel domů, měl radost i žalost. Dal těm dvěma starším dcerkám ty drahé šaty, a té nejmladší dal ty tři růže a pověděl: „Dcerko má nejmilejší, tys mi nejtěžší dar kázala přinést; ty máš za ty růže do toho zaklnutého zámku jíť, kde jsem jich v zahradě utrhl. Ale tys mladá, je tě škoda; já tam půjdu za tebe.“ —

Dcerka pak zvolala: „Tatíčku můj nejmilejší, já tam chci jíť, toť bude největší radost pro mne!“ — Starší sestry se jí smály a přály jí to; stavěly se, jako by plakaly, ale byly by si musely oči namazať cibulí.

Otec vzal dcerku, a šli tam do toho zámku. Když tam přišli, byla pro dvě osoby večeře nachystána i lůžka ustlána. Zůstali tam oba v pokoji. Ráno když vstali, zase voda, utírák a snídaní byly pro oba přichystány. Když pojedli, přišel ten psík k nim a pravil, že ona tam musí zůstať. Otec tam s ní byl dva dni a třetí den šel pryč. Stříbra a zlata zas mu dal moc. Dcerka tam ale sama zůstala. Jídlo a pití měla vždycky přihotovené, a v celém zámku nebylo žádného jen ona a ten psík. Ten psík přichodil dvakrát za den ji těšit. Když tam trvala celý rok, prosila psíka, aby ji propustil k otcovi, jeli ještě živ.

Když přišel čas, na který ji propustil, šla k otci svému. V zaklnutém zámku měla všeho dost — jídla, pití, krásných šatů, ale přece ji tam nic netěšilo a toužila jen tatíčka svého viděť. Ten psík jí dal na 14 dní dovolení tam býti u otce; jak těch 14 dní přijde a ona se nevrátí, že bude zle s ní i s tím psíkem.

Jak přišla domů, otec měl velikou radost, že ji uviděl a že zas tak pěkná k němu do domu přišla, jak byla odešla, a hned se jí pilno ptal, jak se tam má. Ona odpověděla: „Tatíčku můj milý, dobře se tam mám: co chci jísť a píť, všeho mám, a jaké šaty chci, také mám; ale přece jsem vděčna, že jsem vás, tatíčku, živého uviděla. Mám na hodinu za 14 dní býť doma, kdybych nepřišla, zle bych sobě i tomu zvířeti udělala.“ Ty sestry nedobré jí chtěly udělať zle, chtěly ji zadržeť, aby se jí zle vedlo; zdržely ji den, ale již více nemohly; již ji to tam táhlo — jenom již jíť.

Šla, a když do zámku přišla, to zvíře již tam na tom místě u toho lůžka leželo a neživé bylo. Když k němu mluvila, ani se nehnulo. Tu ona zplakala, že jak ona sama včil tam bude, když to zvíře pro ni mrtvé ostává. Potom se smutně do lůžka položila.

Ráno, když vstala, žádného jídla ani umývadla nachystaného neměla. Teprv žalostně naříkala a plakala: „Bože můj, co jsem to udělala, že jsem se tam ten den zameškala!“ — Pořád stála a plakala a to zvíře pořád hladila. Když ho potom tak na té zemi zdvíhala, kůže s něho pěkně se svlekla, a z toho psíka zůstal pěkný princ. Povstal na nohy a povídal: „Má nejmilejší, tys mi pomohla a včil budeš má. Já jsem byl zaklnutý i to město. Včil jsme všickni osvobozeni a ty budeš královnou až do smrti.“

Nedobré sestry jí chtěly podělať zle, ale zatím jí udělaly dobře.

34. Pás sv. Jakoba

Byl jeden král a neměl po 7 let žádných dětí, On to pokládal s manželkou svou za trest Boží. Umínil sobě,

denně hodinu večerním časem pod širým nebem se modliti, aby obdrželi děťátko od Pána Boha.

Po roce porodila královna dítě, jehož jméno bylo Vincek. Měli velikou radosť z toho dítěte; kde chodili, všudy ho s sebou měli.

Jak mu byly čtyry roky, byli s ním v zahradě u kvítníků; Vincek se tam v tom kvítí přebíral. Otec a maměnka jeho seděli na stoličkách, a zpomněli si že zapomněli za obdržené dítě Bohu děkovať celé čtyry roky, a umínili sobě, že který z nich prvé zemře, ten co zůstane na živě, za to dítě k sv. Jakobu do kostela*) bude putovať.

Vincek jak měl pět roků, již byl poslán do škol, kde mu velice šťastně šlo; do osmnáctého roku všemu se vyučil, co potřeboval. V ten čas otec král zemřel, a Vincek byl ze škol na pohřeb propuštěn. Otec měl pohřeb, jak na krále sluší. Potom musil Vincek s maměnkou zůstati doma, nechtěla ho od sebe pustiť.

*) K svatému Jakobu do kostela důsledně říkal výmluvný vypravovatel v pohádce této, což mne přivedlo na myšlenku, že snad pohádkou touto míří se původně na pověstné poutné místo: „San Jago di Compostella“, což ovšem v ústech Slovana snadno se mění v „svatého Jakoba do kostela“. — San Jago di Compostella jest po Jerusalemě a Římě nejslavnější poutní místo. Toto španělské město, 20.000 obyvatelův počítající, má své jméno od sv. Jakuba apoštola Velkého, jehož posvátné kosti tam odpočívají. Místo to nazývalo se prv: „Ad sanctum Jacobum Apostolum“ čili Giacomo Postelo a z toho zkráceně „Compostello“. Máli pohádka tato základu a kořene dějepisného — kdož to může jistiti nebo popírati? Že však toto pohádkové vypravování o pouti k svatému Jakobu do kostela míní pouť do San Jago di Compostella, snad se i tím poněkud odůvodniti by dalo, že rek pohádky této jmenuje se Vincencius a popřední patron země španělské jest sv. Vincenc.

Za tři měsíce na to byl s maměnkou v té samé zahradě na procházce, a přišli k tomu kvítníku, kde on v pátém roce svém v kvítí se přebíral. Posadil se na stoličku, kde tenkráte matka s otcem seděla, a řekl matce svojí, že jestli pamatuje na to, co sobě povídali s otcem. Ona do konce zapomněla, on pak jí připomonul, že jí otec nebožtík řekl: „Který prvé zemře, ten co po něm zůstane, musí za něho putovať k sv. Jakobu do kostela.“ Jak to maměnce připomněl, od veliké žalosti omdlela. On ji přivedl k sobě a řekl jí, aby se nestarala, že on ty písně a modlitby, co na tu pouť budou potřebovať, všecky vyhotoví.

Když je vyhotoveny měl, učili se s maměnkou ty písné a modlitby nazpamět. Jak všecko uměli, maměnka chtěla jen sama putovať, ale Vincek nechtěl; kdyby mu ještě znovu dvoje království dala, že všecko chce opustiť a jenom s ní k sv. Jakobu do kostela putovať. Když viděla maměnka, že on dokonce jináč svoliti nechce, odvedli království strýčkovi, vzali sobě osla na cestu a co potravy potřebovali, a tak rozloučili se s celým hradem; královna dala všem mateřského požehnání, a jeli na tu pouť.

Maměnka chtěla, aby Vincek na toho osla sedl; Vincek ale nechtěl, že je mladý, ona pak že je starší, ona že musí sednouť a on že toho osla povede. Byl připraven na cestu ne jako princ ale jako myslivec.

Jak odjeli od hradu, jeli pořád dva týdně ve dne v noci a přijeli do jednoho města; za tím městem byly hrubé hory. Tam se pozastavili a ptali se, jak daleko ještě odtud k svatému Jakobovi do kostela. Řekli jim: „Půjdeteli tou silnicí, máte 60 mil; půjdeteli přes hory — 40 mil; jen že, kdo do těch hor vjel nebo vešel, žádný z nich nevyšel.“

Maměnka říkala Vinckovi, aby radši tou silnicí jeli, co by byli svým životem ujištěni. On ale nechtěl a řekl, když na pouť jde, že chce něco vytrpěť, že tak ta pouť bude platnější, než co by ničeho trpěti neměli. Potom mu maměnka svolila, a jeli do těch hor.

Jeli celý den až do tmavé noci samými pustými horami, co nebylo viděť jen do nebe. Jak již jich ale tma zašla, Vincek hledal dutý strom, co by mohl svou maměnku před divokou zvěří uchrániť. Když ho našel, sebral peřinku s osla, dal ji do stromu a povídal, aby maměnka se tam položila. Když se měla položiť, vyzpívali písně k svatému Jakobu a pomodlili se; on ale vytáhl meč a stál u maměnky na stráži, osla pak pustil se pást.

O jedenácté hodině v noci, jak maměnka již spala, veliký oblesk v horách se udělal, že bylo světlo jako ve dne. Jemu to bylo divno, proč takový oblesk v noci se stal. Odešel od své maměnky a dával pozor, kde se to světlo začíná. Šel pak tak dlouho od své maměnky pryč, až k tomu světlu přišel.

Když k tomu světlu přišel, spatřil strom, který byl velice vysoký a hlaný*). On se díval na ten strom, a na tom stromě byl zlatý pás; ten pás tak se v samém vrchu třepal, a od toho pásu ta jasnost po celých těch horách byla. On ale kleknul pod tím stromem a modlil se k Pánu Bohu, aby mu dal vnuknutí, jemuli ten pás patří a budeli mu k jaké potřebě. Vnuknutím vybízen lezl pro ten pás na strom. Ale leza spadnul dolů, nemoha obutý vylézti. Sezul tedy střevíce, namazal si nohy

*) Hlaný v okolí Rožnovském = holý, nahý (strom), bez haluzí.

pryskyřicí, co z toho stromu vypíštěla, a zase lezl a vylezl až k samému tomu pásu. Jak ale k němu vylezl, přečetl, co na něm bylo napsáno: „Ten pás je od svatého Jakoba, a kdo ten pás na svém holém těle bude nosiť, nepřemožitelnou sílu od Pána Boha míti bude.“

Chtěl ten pás na sebe sebrati, ale pokud byl oblečen, na sebe ho sebrať nemohl. Svlekl se sebe šaty a na holé tělo ho připásal. Když ho připásal, slezl s toho stromu dolů, oblekl se zase do svých šatů, co před tím měl, a děkoval Pánu Bohu za ten dar, že mu může ten pás býti v těch horách potřeben, a odebral se zpátky ke své maměnce.

Než přišel k maměnce, již se rozsvětlívalo; maměnka ale tvrdo spala. On tedy šel hledat osla, ale osla již nebylo; potom šel hledat studené vody, aby jak se maměnka probudí, mohli se umýti. Když vodu našel, přišel k maměnce a zbudil ji; jak ji zbudil, omyli se, písně a modlitby k svatému Jakobovi zase vykonali a putovali dále přes ty hory. Jak cestou putovali, Vincek pořád písně k svatému Jakobu zpíval.

V poledne přišli na jednu louku, a na té louce na jakoukoliv květinku pomyslil, taková tam byla, a vůně jejich velmi líbezná. Povídal své maměnce: „Maměnko, tady se můžeme nějaký čas zdržeť, nebo takové vůně a takových květin ani v našem paláci královském nemáme. Posadili se na té skále a obědvali. Vincek sobě sednul na skálu a maměnka na měkký trávník. Vincka již něco tlačilo; vstal a díval se, co ho to tlačí. V té skále byla veliká kroužka*) železná, a ta ho tak

*) V okolí Rožnovském krúžka t. j. kroužek jinde na Moravě.

hrubě tlačila. Když tu kroužku uviděl, povídal svojí maměnce: „Maměnko, ta kroužka v té skále jistě nadarmo není, pod tou skálou jistě musí něco býti; já tu skálu oddělám a přesvědčím se, co tam je. — Maměnka pravila: „Milý synku, kde bys ty tu skálu oddělal: kdyby tu bylo 24 chlapů, nejsou v stavě oddělati ji.“ — On ale řekl: „Já nejsem tak silný, ale moc Boží je velká; s pomocí Boží ji oddělám;“ — a chytnul tu skálu za kroužku a odstavil ji na bok. Jak ji odstavil, dolů byly schody. Hned prosil svoji maměnku, aby ho tam pustila se přesvědčit, co tam je. — Ona ale nechtěla; bálať se, aby tam o své živobytí nepřišel. Když ji po druhé prosil, pustila ho.

Jda po schodech dolů, čítal jich — bylo jich 24. Jak sešel dolů, brána byla otevřena, a tam byl velice krásný palác udělaný, že v jeho zámku tak krásně nebylo jako tam v tom paláci. Když do toho zámku přišel, vešel do jedné světnice; tam nebylo nic než k jídlu a k pití nachystáno. Vešel do druhé světnice — to samé, až jich tak 11 přešel; a ve všech byla stejná jídla a stejné pití. V té jedenácté se mu velice líbilo, tam se nějaký čas zadržel a říkal sám sobě, že ani ve svém zámku tak krásně nemá jako v tomto pokoji.

Tu najednou v druhé světnici vedle něho veliký šromot*) a křik se stal, že se až ta světnice třásla, co on v ní byl. On vyšel z té světnici a šel se přesvědčit, co v té druhé světnice je. Přišed ke dveřím, klepal na ně; tam hned volají, kdo je, jen aby vešel do pokoje. Když tam vešel, spatřil tam 12 obrů, a ti hned ho vítali: „Vítej, ty zemský červíku; kdes ty se

*) Jinde na Moravě šramot.

tady nabral? Již jsme tu 80 let a takového červíka jsme tady neviděli!“ A hned mu říkali, že s nimi může kamarádiť*). Na to ale nechali s ním řeči a začali se mezi sebou bíti. Vincek jim povídal: „Proč pak vy se mezi sebou tak bijete a pořád tak křičíte?“ — Oni odpověděli: „Povíme ti to, šak víme, že od nás nevyjdeš. Nám umřel otec, a ten byl přes 100 roků starý, a všeckým majetstvím nás podělil rovno, jenom plášť, co po něm zůstal, žádnému neporučil, a ten chceme všickni míti.“ — On jim ale na to řekl: „To se snadno spořádáte, rozdělte ho na 12 kusů, a budete míť každý kus.“ — Jak jim to ale pověděl, ti hned všickni se svými palaši na něho. Jak viděl, že se všickni naň ženou, vytáhl svůj meč a zvolal: „Doufám v Boha všemohoucího, že vás všecky jednou ránou o vaše hlavy připravím!“ Seknul tím mečem, a hned jedenácti obrům hlavy odletěly. Ten dvanáctý, prv než seknul, padl na zem i s hlavou a zůstal živý. Vincek ale nevěděl, že při živobytí zůstal; odebral se z toho zámku, šel k své maměnce a vykládal jí, jak je v tom paláci převelmi krásně, a řekl, že si tam vyprosil 14 dní, aby se tam spolu mohli zdržeti.

Šel i s maměnkou do toho zámku; vešel s ní hned do toho prvého pokoje. Tam předně jedli a pili, co se jim líbilo. Potom ji vodil po všech pokojích, ale do toho dvanáctého ji přece nedovedl; než v tom jedenáctém pokoji sobě oblíbili. O čtvrté hodině po poledni řekl své maměnce: „Maměnko, půjdu do těch hor na hon!“ — Ona ho nechtěla pustiť, že kdyby se jí tam v takové zemi

*) Slova kamaráditi na Moravě v lidu vůbec užívá se místo přáteliti se s někým, společníkem býti, stovaryšiti se, sdružiti se.

něco stalo. Ale on jí říkal, aby byla ubezpečena, že se jí tam nic zlého nestane. Propustila ho. Jak vyšel po schodech do hor na ven, začal tak zpívati písně k sv. Jakobu, až v horách ječelo*).

Když slyšel dvanáctý obr, že Vincek již venku zpívá, přišel k jeho maměnce a povídal jí: „Ty včil musíš mou manželkou zůstati, a když nezůstaneš, připravím tě o živobytí.“ Matka měla veliký strach a přislíbila mu to. Když mu to přislíbila, on jí řekl: „Víš co, manželko má, včil musíme o tvého syna živobytí hráť. Já ti povím, ty, když bude měť z toho honu přijíť, uděláš se velice těžce nemocnou, a když k tobě přijde, řekni mu, že již tentokráte snad svůj život dokončíš; — jak se tě bude ptáť, jestli se ti něco ve snách nezdálo, po čem by ti lepší bylo, řekni mu, že se ti zdálo ve snách, že je v těch horách sanoť**), která má devatero mladých, co by ti od té sanoti mléka půl žejdlíka nadojil. Když k ní přijde, ona ho roztrhá, a tak se ho zkrátka zbavíme.“

Na to přišel Vincek z honu, a obr ušel do sklepa. Když přišel do chodby, slyšel maměnku velice stonať***). On ale co nalovil zvěřiny, nechal v chodbě a běžel zrovna k své maměnce a řekl jí: „Co pak se vám stalo, má milá maměnko, že jste tak tuze nemocna? To je tady velice zle, že tu žádných lékařů není, a já sám nevím, čím bych vám pomohl. Jestli pak se vám něco ve snách nezdálo?“ — Ona mu řekla: „Mně se

*) Moravský Valach vyslovuje jačelo. Ječeti t. j. rozléhati se.

**) Sanoť, jinde na Moravě saň jest obecné jméno velikých živočichů z rodu ještěrek, jako drak.

***) Stonati t. j. vzdychati, lkáti, naříkati si, bědovati.

zdálo ve snách, jak jsem dřímala, že je tu v těch horách sanoť; kdybys mi od ní půl žejdlíka mléka donesl, že bych vyzdravěla." — Vincek povídá: „Aj maměnko, když se vám to zdálo, to bude jistě pravda; já tu sanoť musím najíť!"

A hned vyšel do těch hor a chodil do té*), až ji našel pod jednou skalou. Ona právě ležela, a každé to mladé ze svého cicka táhlo. On ale odhodil jedno mladé a dojil do koflíka. Potom přišel k maměnce zpátky. Jak jí ale dal to mléko, ona hned vyzdravěla. Jak vyzdravěla, dala večeři. Potom se pomodlili, a každý na svůj pokoj šel užívat spánku.

Ráno, jak vstanuli, zase pomodlili se, maměnka připravila snídaní, a Vincek ji zas po snídaní prosil, jestli může na ten hon jíti. — Ona mu řekla: „Tož můžeš; vždyť já již budu dnes zdráva!" — Vincek byl z toho potěšen a odešel na hon.

Když ale vyšel do hor, zase začal zpívať ty písně k sv. Jakobu, až to lesem ječelo. Obr jak uslyšel, že již je Vincek na honě, přišel zase k jeho matce a řekl: „No jak, manželko milá, donesl on ti toho mléka?" — Ona odpovídá: „Nevím, co donesl; donesl jakéhosi mléka, jeli to ono?" — Obr mléka okusil a pravil: „Oh, pravdať že je! Já nevím, on tu sílu sám od sebe míti nemůže, když tu sanoť přemohl. Nás bylo 12 obrů, a on jich 11 na jednu ránu zabil; a kdybych já se nebyl ukryl, také by mne byl zabil. Z toho vidím, že má nepřemožnou sílu. Ale já ti poradím. Ty se zas dnes úděláš tak těžce nemocnou, těžší, nežli jsi včera byla, a řekneš mu zas,

*) Chodil do té t. j. doby, které slovo u vypravování se zamlčuje.

že se ti zdálo ve snách, že je v těch horách na jedné lučině strom a na tom stromě jsou tři jablka: kdyby ti ta tři jablka utrhl a donesl, že kdybys jich okusila, snad bys vyzdravěla. Pod tím stromem jest do kola kolem přes půl sáhy s tloušťky samých hadů a jedovatých žížal*), ty žížaly ho zaštípou."

Vincek šel z honu a zpíval si. Jak obr slyšel, že Vincek jde, skryl se zas do sklepů. Vincek jak přichodil do chodby, posloucbal, jestli jeho maměnka zas nestůně. Ale ona zase stonala. Zase odložil zvěřinu, co nalovil, v chodbě, běžel k své maměnce a řekl: „Maměnko, maměnko! Snad jste zas těžce nemocna?" — Ona mu řekla: „Milý Vincku! dnes jesť mi hůř nežli včera!" — „Oh maměnko, zvolal Vincek, to je velice zle, když tady žádné pomoci není; nezdáloli se vám zase něco ve snách?" Ona mu povídá: „Milý synu, zdálo se mi, že je v těch horách jedna lučina, a na té lučině že je stromek, a na tom stromku jsou tři jablka; kdybych toho jednoho jablka okusila, že bych vyzdravěla." — On ale řekl: „Maměnko, včera se vám to zdálo, a bylo to pravda; jistě to dnes zas tak bude."

Sebral se a šel do těch hor, až přišel na tu lučinu, kde ten vysoký strom byl. Viděl na tom stromě ta tři jablka, šel k němu, vzal si svoji kyjanku**), rozhrnul ty jedovaté žížaly na obě strany, hleděl na strom vylézť, ale nemohl; chytl ho do ruk, vytrhnul ho i s kořeny a přinesl ho až k zámku; potom s něho utrhl ta tři jablka maměnce a dal jí jich: jsouli to ta tři jablka? Ona dělala, že jich jí, ale měla jinší nachystaná; a jak

*) Žížaly v okolí Rožnovském žažuly.
**) Kyjanka krátký hrubý kyj k otloukání.

jich pojedla, zas hned vyzdravěla. Připravila večeři, jak prvým dnem, pomodlili se, vyzpívali písně, a každý svůj spánek zas užívali.

Na třetí den ráno připravila snídaní. Vincek řekl: „Maměnko, já již dnes nepůjdu na hon, neboť vy byste zas byla nemocna; však již máme té zvěřiny na celý týden dost." — Ale ona mu pravila: „Ještě dnes můžeš jíti na hon, vždyť já již budu nadobře zdráva, dnes již na sobě dokonce žádné nemoci necítím." — Vincek se odebral a šel.

Jak vyšel do hor a začal zpívať, obr přišel ze sklepa a pravil: „No, jak manželko milá, donesl on ti ta jablka?" — Ona odpověděla: „Nu já nevím, jsouli to ona; donesl, ale nevím, co to jsou za jablka!" — Ale on řekl: „Oh, jsou, jsou; podívej se, vždyť i ten strom stojí před okny! Já povídám, že on nepřemožitelnou sílu při sobě má. Ale víš ty co, včil musíš zkoumať, jestli on něco na holém těle nenosí; a já ti poradím, jak to nejsnadněji vyšetříš. Víš, on rád doma míval koupel, tož mu ho po večeři připravíš, ale ne aby se oblečený koupal, než tak, jak se na svět narodil."

Vincek šel z honu domů, a ten obr, jak ho uslyšel, skryl se do sklepů. Vincek, jak přišel domů, neslyšel maměnky stonať, přišel s velikou radostí, že přec jedenkrát maměnku zdravou našel. Maměnka hned dávala večeři, a po večeři říkala Vinckovi: „Vincku, já jsem ti připravila koupel, jestli bys se chtěl koupať?" — On jí na to řekl: „Maměnko, to jste mi vděk udělala*), víte, že jsem to nejradši doma míval."

*) I v okolí Rožnovském mluví se o matce a otcovi v množném počtu, ku př. zde: „To jste mi vděk udělaly!"

Když se do toho koupele svlékal, zůstal v spodních nohavicích a v košili. Maměnka mu ale na to řekla: „Jak pak se tak budeš mýti v nohavicích a v košili? Vždyť to svleč se sebe dolů!“ — On jí ale na to povídal: „Maměnko milá, zakud jsem byl malý, nestyděl jsem se vás; ale včil jest to před Pánem Bohem hřích, a za druhé stydět se také za to musím; ale jak vás, maměnko, rád mám, přece to pro vás udělám.“

Svlekl se sebe nohavice a košili dolů — a tu takový oblesk na tu světnici přišel, že se maměnka ulekla, až omdlela. Jak on ale zase maměnku zpamatoval, odepjal ten pás zlatý a dal ho na stolík. Sám se koupal, a maměnka se dívala, co je na tom páse napsáno. Přečtla ona*): „Ten pás je od svatého Jakoba, a kdo ten pás na svém holém těle nosiť bude, nepřemožnou sílu od Pána Boha míti bude!“ — Vincek, jak se okoupal, připjal zas na sebe pás a oblekl se, jak prv byl. Potom se zase pomodlili a svůj spánek užívali.

Na čtvrtý den ráno, jak posnídal, zas šel na hon. Jak ale do hor vyšel, začal zpívať. Obr, jak uslyšel, že již je Vincek venku, přišel k matce jeho a řekl jí: No, vyšetřilalis co, nosíli on co na svém holém těle?“ — „Oh, prý, ovšem že nosí, odpovídá ona, on má zlatý pás, a na tom páse jest napsáno: „Ten pás je od svatého Jakoba, a kdo ten pás na svém holém těle nosiť bude, nepřemožnou sílu od Pána Boha bude míti!“ — Obr řekl: „Tak vidíš, já jsem povídal, že on sám od sebe té síly nemá; my včil musíme přemýšlet, jak bysme ho o ten pás připravili. Ale já ti poradím: Ty se zas dnes udělej velice nemocnou a jak on z honu přijde, řekni mu,

*) V Rožnovsku: přečtnula, čtnúti, čtnul, čnul.

že již tenkrát umříť musíš, že se ti již nic nezdálo a že je ti převelice těžko; ale že aby byl aspoň tak dobrý a ten zlatý pás odepjal a dal na stolík. Já zůstanu pod tím lůžkem ležeť a budu čekať na něho, až zdříme, a potom já mu ten pás vezmu."

Na to přichodil Vincek z honu. Obr, jak uslyšel, že jde, skryl se Vincek slyšel stonať svou maměnku, hned k ní přiběhl a křičel: „Mamčnko, maměnko! Což je to s vámi za smutnou novinu, když vy pořád jenom nemůžete?" — Ona mu povídá: „Milý Vincku! Včil již víckrát nevyzdravím; ještě mi tak těžko nebylo, jak je mi včil, a nic se mi nezdálo. Ale víš co, aspoň ten zlatý pás mi odepni a dej ho na stůl, co bych se s ním něco těšila." — Vincek povídá: „Oh, maměnko, jak já vás mám rád, já všecko pro vás udělám!" Odepjal ten zlatý pás a dal ho na stolík; opřel se na své lokty na tom stolíku a dívaje se na maměnku, zdřímal. Obr ale, jak viděl, že Vincek dřímá, chytl ten pás, a již ho Vincek nedostal, ač také po něm chytnul. I řekl mu obr: „Vidíš ty, jak jsi ty mi 11 mých bratří zabil a, kdybych já se ti nebyl skryl, i mne bys byl zabil; ale včil já tobě konec udělám." — Vincek ale padl před ním a před svou maměnkou k nohám a prosil ji, aby mu vyžádala u něho milost. Maměnka ale měla srdce zatvrzelé a řekla mu: „Jak jsi zasloužil, tak drž." — Když ale nemohl u matky žádnou milost vyžádať, prosil obra, aby co chce s ním udělal, jenom aby mu života neodjímal. — On mu na to odpověděl: „Víš co, života ti neodejmu, ale oči ti vyloupať musím, abys nás nevyzradil." — Dali mu jeho věci, co měl s sebou, a musel kleknouť, obr mu oči vyloupal a schoval mu je do jeho mošny. Jak měl oči vyloupané, matka ho vzala za

ruku, vedla ho z jeskyně ven a ještě ho třikrát kopla řkouc: „Jdi, mrcho proklatá, však ses nás již dost napokoušel!“

Vincka toli nebolelo, co mu obr oči vyloupal, jako ta slova, která od své matky slyšel. Ale jak přišel k sobě, vstanul se země a chodě po horách, zpíval písně k svatému Jakobu, až hory ječely, a chodil tak dlouho sem a tam po těch horách, až zase našel ten strom dutý, co v něm jeho maměnka nocovala. Potom sobě v tom stromě nocleh oblíbil. Ale tu na třetí den již měl veliký hlad; tož Boha prosil, kdyby mu s nějakou pomocí přispěl, že sám sobě již rady dáti nemůže.

Na to ale mu udeřila laň do noh a přinesla mu v hubě upečeného zajíce; a tak ta laň denně třikrát jísti mu donášela.

Když již tam asi tři čtvrtě roku byl, umínil sobě, že bude pod šírým nebem Boha prosiť ve dne v noci, kdyby ještě jedenkrát svého zraku mohl nabýti, a prv že s kolen nepovstane, pokud odpověď neobdrží. Tak tři dni a tři noci se modlil pořád stejně, až v tu třetí noc naň volalo: „Ale Vincku, Vincku! Co toli prosíš a žádáš, vždyť již tvá prosba nebesa proráží!“ — On ale řekl: „Pane, jenom zraku kdybych ještě jedenkrát nabyl!“ — Na to mu hlas řekl: „Vyjmi ty suché oči z mošny své, ovlaž jich v ústech svých a přilož na místo, kde prv byly, a zas zraku nabudeš!“ — Vincek řekl: „Oh, jak by se ujaly oči moje, an jsou tak suché, jako lískové oříšky?“ — Zas hlas volá: „Netrať důvěry v Boha a učiň tak, jak máš poručeno!“ — Vincek vyňal oči z mošny své, svlažil jich v ústech svých, přiložil na svá místa a hned zraku nabyl.

Jak ale zraku nabyl, zase padnul na kolena svá a

umínil sobě, že dotud bude děkovati Bohu, až dostane odpověď, jeli jeho modlitba vyslyšena. Ale v krátkém čase naň hlas volá: „Vincku, vstaň zhůru a běž rychle do zámku, tvé věci visejí na lištvici*), a tvá maměnka se s tím obrem v zahradě prochází.“

Vincek rychle běžel do zámku, přiběhl do pokoje, viděl pás na lištvici viseť, hned ho zas na své holé tělo sebral, oblekl se, jak prv býval, sednul ke stolíku a díval se do zahrady, jak se jeho maměnka s tím obrem prochází. To jeho srdce velice bolelo, že maměnka jeho tak škaredě se chová, a rozjímal si v duchu: „Když oni do pokoje přijdou, co mám s nimi dělať?“ — Ale pomyslil sobě: „S maměnkou jsem se vypravil na pouť, musím ji tam přece zavésť; ale tomu obrovi hlavu setnu.“

Na to oni přišli ze zahrady a jak ho viděli seděť u stolíka, hned padli před ním na kolena a prosili o milost. Maměnce dal milost, ale obrovi hlavu sťal.

Potom prosil svou maměnku, aby se upamatovala dobře, co s tím obrem prohřešila, aby když přijdou do toho kostela k svatému Jakobu, ani toho nejmenšího hříchu nezamlčela. Prosil ji, umíli ještě ty písně a modlitby, kterým on ji prvé naučil? Ale maměnka dokonce všeho zapomněla. On jí řekl: „Ještě se tu pozdržíme 14 dní, až se to zas všecko tak dobře naučíte, jak jste před tím uměla.“

Když se tomu všemu zase naučila, odebrali se ze zámku a putovali do toho kostela. Ta laň ale s Vinckem pořád chodila, až přišli do toho kostela. Když pak přišli k svaté zpovědi, Vincek velice malou pokutu měl, ale maměnka velice velkou. Milý Vincek více prosil a se

*) Lištvice = lištva, lištvička, misník.

modlil skrze maměnčinu odpověd nežli skrze svoji. Jak ale maměnka poslední pokutu uloženou vykonala, před prostředkem oltáře zemřela.

Vincek ale, když viděl, že maměnka jest mrtva, předně prosil Pána Boha, aby mu dal seznati, máli maměnka ještě jakou poskvrnu na sobě, že by ji rád za ni odprosil. Potom spravil maměnce při tom kostele pohřeb. Když pak byla do hrobu dávána, velice litoval, až od veliké lítosti srdce v něm puklo, a také v tom samém hrobě pochován byl. — A laň s toho hrobu nevaryla*), až se tam samým řváním roztrhla.

35. O kolářovi.

Byl jeden kolář, a ten měl tři syny. Jak ti tři syni zrůstali po smrti otcově, nejstarší povídal mladšímu, že by mu patřilo jíti do světa. Mladší mu na to svolil, aby šel. Na cestu mu napekli koláčů a buchet, aby hladu netrpěl.

Když byl připraven na tu cestu, cestoval, přišel do jedné hory a pomyslil si, že je kolář, že mu netřeba chodiť pěšky, že si může udělať vozík a že se může voziť. Jak začal dělať ten vozíček, přišel k němu stařiček a povídal mu: „Pomoz Pán Bůh, mládenče!“ — On pak ho nepozdravil, a dělal. Stařiček se ptal: „Co děláš?“ — Odpověděl mládenec: „Jsem kolář, netřeba mi pěšky chodiť, mohu si vozík složit a se voziť!“ — Stařiček mu povídal: „Však on ti jezdiť nebude!“ — Mládenec na to nic nedbal, jen svou práci konal a sta-

*) Nevaryla t. j. nevarovala, neustoupila. (Jungmann.)

říčka v ničem nepozdravil. Stařiček od něho odešel. — Složil vozíček, ale nechtěl mu jezdiť. Když mu nechtěl jezdiť, rozházel ho, buchty snědl a když již neměl na cestu ničeho, vrátil se zpátky domů.

Zas povídal ten mladší bratr: „Tys již byl v cizině, půjdu teď já do světa.“ Jakou měl merendu*) ten starší, takou měl i ten mladší, a vypravil se na cestu. Přijda na to místo, kde byl bratr jeho, našel tam ten vozík rozházený. I pomyslil si, že je kolář, že si může vozík složiť a že může jezdiť. Zase k němu přišel ten stařiček a povídal mu: „Pomoz Pán Bůh, mládenče!“ — On pak ani se neohledl, a dělal. Stařiček se ho ptal: „Co děláš?“ — Mládenec odpověděl: „Jsem kolář, netřeba mi pěšky chodiť, mohu si vozík složiť a se voziť!“ — Stařeček mu povídal, že mu nebude jezdiť. On na to nic nedbal, jen svou práci konal a stařička v ničem nepozdravil. — Stařeček od něho odešel. On ten vozík složil, ale nechtěl mu jezdiť. Rozhněval se na ten vozík a zas ho rozházel, merendu sjedl a vrátil se zpátky domů.

Zas povídal ten nejmladší bratr: „Vy jste již byli v cizině, půjdu teď já do světa.“ Zase mu napekli, a šel a přišel na to místo, kde ti prvší dva ten vozík skládali, a zase si pomyslil, že je kolář, že mu netřeba

*) Merenda jest slovo latinské, v národu našem zhusta potřebované. Merenda znamená výslužnou. Říká se na př. „Jdi tam, řekni mu to, a bude po merendě;“ anebo: „To je merenda,“ t j. to jsou věci! — Věta svrchní tudyž by byla: „Jak se vedlo staršímu, vedlo se i mladšímu.“ Avšak srovnáme-li větu: „Jakou měl merendu starší, takou měl i mladší“ s větou dolejší: „merendu sjedl,“ vysvítá jasně, že merenda tuto béře se ve smyslu výslužného, jež druzí bratří bratrovi odcházejícímu za práce konané na cestu dali.

chodiť, že si může udělať vozík a že se může voziť. Když byl ve své práci, přišel k němu zas ten stařiček a zas mu povídá: „Pomoz Pán Bůh, mládenče!“ — A on tu řekl: „Dejž to Pán Bůh! Vítám vás, stařičku!“ — Stařiček se ho ptal: „Což děláš, mládenče?“ — Mládenec odpověděl: „Stařičku, já si dělám vozíček; jsem vyučený kolář, a proto si myslím, že mi netřeba chodiť. že se mohu na vozíku voziť.“ — Stařiček mu povídá: „Dobře máš, mládenče; ale on ti nebude sám od sebe jezdiť.“ — Mládenec ho prosil, aby byl tak dobrý a mu pomohl ten vozíček složiť, že co má za potravu, to mu dá, a že budou spolu jísť.“ — Když se stařičkem vozíček složili, pojedli, a mládenec sedal, že se poveze, a stařiček mu povídal, že nepojede, dokud on mu nepomůže. Potom mu dal prúteček a řekl: „Jak ruče tím prútečkem budeš točiť, tak ruče ten vozíček bude jezdiť; jenom co potkáš v hoře, všecko na ten vozík vezmeš.“

Točil prútečkem a jel. Potkal žebráka, ten měl dlouhé nohy. Hned ho vzal a jel dále. Když ho již měl, potkal druhého, ten měl dvě zlaté koule. Zas ho vzal s sebou a zas jel dále. Včil potkal třetího, ten měl rozdávenou hubu, a toho také s sebou vzal.

Tož jeli všeci čtyři a přijeli na večer do jedné hospody a večeřali. Když večeřali, podívala se dívka oknem na ten vozík a viděla ty dvě zlaté koule na řebřínách viseť; i vyběhla ven a chtěla ty koule ukrásť; jak na ně sáhla, hned se jí ty koule k rukám přilepily, a odtrhnouť se nemohla. Ti čtyři pak povečeřali a jeli celou noc, a ta dívka běžela s nimi.

Ráno přijeli na druhou hospodu k snídaní. Jak snídali, dívka tam pekla chléb a jak vymetla pec, běžela

s tím pometlem ven a uviděla tu dívku u těch koulí stát; myslila si, že chce krást, a tím pometlem pleskla jí po zádech a povídala jí: „Co ty tu u toho vozíku děláš?“ — Ale to pometlo přilepilo se jí na záda, a nemohla se odtrhnout. — Ti zatím posnídali, sedli na vozík a zase jeli, a dívka držela pometlo v ruce a běžela také s nimi.

Přijeli na poledne na třetí hospodu, tam kydala dívka ze chléva hnůj a jak jich u vozíku stát uviděla, běžela na ně s vidlemi a povídala jim: „Co vy nemravy tu stojíte? Jedna krade zlaté koule, druhá jí pometlo na zádech drží?“ — Drbla tu druhou vidlemi do boku, a ty vidle zůstaly jí na boku lepit.

Ti pak zatud (zatím) pojedli, sedli na vozíček a jeli do města; a tam byla princeska, ta od narození nikomu se nezasmála, a bylo řečeno, komu se zasměje, že toho manželkou bude. Jezdili tam hrabata a páni se všelikým uměním, co by byli rádi, aby se jim zasmála; i také princi přijížděli; ale žádnému se nezasmála, až ten přijel do toho města s vozíkem a s těmi osobami.

Jak začal po městě jezdit, princka koukala z okna a spatřila ho na městě, a tomu se ukrutně hlasitě zasmála. Král s královnou uslyšeli smích princky, běželi na vrch k ní do pokoje a ptali se jí, komu se tak směje. — Ona jim to ukazovala na městě, oni se tomu také museli smát, an jakživi takového žertu neviděli.

Král si hned pro koláře poslal a povídal mu, že má býti jeho zetěm, že má dostati to království s tou princeskou, ale jen tehdy, jestli mu vykoná kousek. On se ho tázal, že jaký? — Král povídal s úsměvem: „Jestli troje pečení chleba najednou sní a čtyry várky piva vypije, že ta princeska mu bude dána.“ Kolář šel k tomu,

co měl ústa rozdávená, a tázal se ho, jestli si troufá troje pečení chleba sjísti a čtyry várky piva vypíti. — Ten s tou rozdávenou hubou odpověděl: „Ještě více sjím a i vypiju," — jen aby mu dali.

Hned pekaři pekli troje pečení chleba, a sládci začali pivo vařiť. Jak to bylo hotovo, svezli mu to, a on postavil toho s rozdávenou hubou do jednoho kouta, a sám stanul do druhého kouta, bral pecének za pecénkem a pořád mu do úst házel. Včil vlil do konvy pivo a z konvy do úst, až to pivo všecko vypil. Potom šel hlásit královi, že již svou povinnost vykonal a že již nemá ničeho.

Král se tomu zadivil, ale povídal mu, že ještě není ta princka jeho, že ještě musí jeden kousek vykonať; řekl: Tři sta mil odtud je studénka, a z té studénky musí mu v tu samou hodinu vody donésti. Kolář povídal královi, že donese.

Šel k tomu, co měl ty dlouhé nohy, a tázal se ho, jestli si troufá vrátiť se v hodině s vodou od studénky na 300 mil vzdálené. On povídá: „Ještě prv (spíše)!" — Tož pro tu vodu šel o 11. hodině a přišel k té studénce, a bylo půl dvanácté; a zdálo se mu, že je ještě skoro (brzo), že si může lehnouť a odpočinouť. Lehl si a usnul. Tři čtvrtě na dvanáctou dochodily, a toho s vodou tu nebylo. Kolář šel k tomu, co měl ty dvě zlaté koule, a ptal se ho, troufáli si kterou z těch koulí na toho, co pro tu vodu šel, dohodiť a jej zbudiť." — On pravil, že troufá. Tož hodil prvou a neudeřil ho; a hodil druhou a tou ho udeřil. Ten, jak se zbudil, poznal, že jsou to koule jejich, sebral obě a pomyslil si, že již čas jíti, a na poledne byl s vodou tu.

Král mu povídal, že ještě musí jeden kousek vykonať, chceli míti jeho princku. Povídal, že má 12 zajíců a tři-

náctou srnu, jestli jich upase, že mu bude princka dána. On zase svolil, že bude pásti. Pastili mu to stádo po poledni, a on přes město hnal, a lidé se tomu dosti divili. Když přihnal na pastvu, zajíci se mu rozběhli a srna také. Začal si naříkať a plakať, že měl býti králem, že již tolké kousky vykonal a že teď nebude ničím.

Zjevil se mu zase ten staříček, který mu pomohl ten vozík dělať, a ptal se ho: „Mládenče, co pláčeš?“ — On si mu žaloval: Že měl býti králem a že nebude ničím; že mu král dal pásti 12 zajíců a třináctou srnu a že se mu to rozběhlo. Staříček mu dal píšťalku, aby si na ni zapísknul, že se mu to všecko sběhne. Jak začal pískať, všecko se mu dohromady sběhlo. Pásl vesele a pískal si a zpíval. Na večer přihnal všecek dobytek domů. Král mu kázal, že je musí pásti do třetího dne. Přes noc se uradil král s královnou, že pošlou ráno na pastvu k němu toho jednoho zajíce odkoupit, a dali udělať železnou truhlici, aby z ní nevyběhl, jak ho do ní dá. Princka se převlekla za hadrnici a šla kupovat zajíce. Kolář jí ho nechtěl za žádný peníz odprodať, ale když velice prosila, slíbil jí dáti jednoho zajíce, budeli čtvrt hodiny skákať, jak jí bude pískať. Princka si myslila, že jí kolář nezná, a svolila na to. Kolář pískal hned zdlouha, hned zčerstva, a princka točila se a skákala až k smíchu. Když byla hodně udýchána a unavena, dal jí jednoho zajíce do té truhlice. Princka, jak toho zajíce měla, s radostí běžela domů. Když ale přicházela k hradu, kolář začal pískat, zajíc roztrhl železnou truhlici, a tentam. Princka plakala a naříkala a s žalostí si stěžovala u krále, co se jí stalo za neštěstí, že jí zajíc utekl.

Odpoledne vzala královna ocelovou truhlici, spravila se za žebračku, šla k němu na pastvu a prosila

ho, aby jí prodal jednoho zajíce, že bude v městě hostina a že k ní musí míti zajíce, kdyby ho kde měla vzíť. On jí prodať nechtěl, ale po mnohém prosení slíbil jí zadarmo jednoho zajíce, budeli o j e d n é n o z e celou čtvrt hodiny kolem zajíců skákať a prsty sobě luskať pod nos. Královna rovněž domýšlela se, že ji kolář nezná, a svolila na to. Skákala o jedné noze a luskala; zajíci se plašili, ale kolář jich píšťalkou pohromadě držel. Dýchala již strašně a několikráte upadla, ale se zas sebrala a skákala dále, až se kolář také hlasitě rozesmál. Potom jí dal jednoho zajíce do ocelové truhlice. Ona s radostí chvátala do zámku se zajícem. Jak přiběhla k zámku, začal kolář na pastvě pískať, zajíc z truhlice š k r k, r o z e d ř e l ji a prchl. Královna si naříkala a stěžovala, že má po radosti.

Na druhý den ráno šel král sám, a spravil se za žebráka, dal si udělať m ě d ě n o u truhlici, přišel k němu na pastvu a prosil, aby mu prodal toho jednoho zajíce. Ale on povídal že mu ho neprodá, „ale budešli celou čtvrt hodiny na pastvě kozelce převracet*), dám ti zajíce.“ Král, mysle, že ho kolář nezná, aby mu zajíce vyloudil a dceru dáti nemusil, jal se převraceť kozelce, čemu jakživ nebyl zvyklý. Často špatně se převrátil a za čtvrt hodiny se celý porouchal. Kolář, když se dosti vysmál, dal mu zajíce do měděné truhlice. S radostí chvátal král domů a myslil, že jemu zajíc z truhlice měděné neuteče. Ale jak přicházel k zámku, kolář začal pískať, a zajíc z m ě d ě n i c e z a s s e m u v y d ř e l. Všeci tři aspoň z toho těšili se, že jich kolář na pastvě nepoznal, že byli spraveni za žebračky a žebráky.

*) K o z e l c e p ř e v r a c e ť t. j. kotrmelce dělať.

Jak přihnal domů, povídal mu král: „Již jsi všecko vykonal, ale ještě jednu věc musíš konať. Musíš tři měřice pravdy měřiti a naměříšli jí, dostaneš dceru mou za manželku!“ — Kolář s radostí na to svolil a žádal po královi, aby dal vybubnovať, by se lidé sběhli, jak bude na městě pravdu měřiti. — Lid se sešel, a král, královna i princka také přišli a posadili se v kole mezi lidem na vysoké lavice. Kolář kázal přinésti tři měřice a sháněčku *).

Když byli všickni pohromadě, dělal, jako by z měcha cosi nasýpal do měřice, a při tom mluvil: „Pásl jsem zajíce a srnu; tu ke mně přišla hadrnice a dávala mi mnoho peněz za jednoho zajíce, ale neprodal jsem. Povídal jsem jí však, že dostane zajíce, budeli mi skákať, jak jí budu pískať. Hadrnice svolila na to a skákala, jak hned uvidíte.“ V tom vystoupil ten, co ty dlouhé nohy měl, za hadrnici přistrojený, a skákal, jak mu kolář pískal, hned zdlouha, hned zčerstva, a při tom prováděl takové posuňky, jako by byl velice upachtěn, že se všickni smíchem až pukali a sám kolář pískati nemohl; jenom princeska se nesmála, ale zastírala si oči šatkou. Kázal pak přistrojené hadrnici odstoupiť stranou.

Když shromáždění utichlo, vzal druhý měch a šel k té druhé měřici. Zase dělal, jako by z měcha cosi nasýpal do ní, a při tom volal: „Do druhé měřice budu měřiti pravdu tu: Pásl jsem zajíce a srnu; tu ke mně přišla žebračka a dávala mi mnoho peněz za jednoho zajíce, ale neprodal jsem. Povídal jsem jí však, že dostane zajíce, budeli o jedné noze kolem stáda skákať a

*) Sháněčka t. j. náčiní z úzké desky as loket dlouhé, ke shánění vrchu při měření obilí, též: shonec, shánidlo, sháňka, shrnovačka (Streichholz).

prsty si luskat pod nos. Žebračka svolila na to a skákala o jedné noze a luskala si pod nos, jak hned uvidíte.“ Tu vystoupil ten, co ty dvě zlaté koule měl, za žebračku spravený a skákal o jedné noze a luskal si pod nos a při tom vyhazoval zlaté koule a chytal jich tak obratně a tak směšně, že se všickni smáli; jenom královna se hanbila velice.

Když se dost nasmáli, kázal kolář spravené žebračce odstoupit, šel k třetí míře a dělal, jako by z třetího měchu cosi do ní nasýpal. Při tom vyprávěl: „Pásl jsem zajíce a srnu; tu ke mně přišel žebrák a dával mi mnoho peněz za jednoho zajíce, ale neprodal jsem. Povídal jsem mu však, že dostane zajíce, budeli celou čtvrt hodiny převracet kozelce na pastvě. Žebrák svolil na to a převracel kozelce, jak hned uvidíte.“ Včil vystoupil ten, co měl tu rozdávenou hubu, spravený za žebráka a začal kozelce převracet; při tom však svou rozdávenou hubou tak se šklebil a kabonil, oči tak vyvaloval, že již nikdo od smíchu obstáti nemohl; jenom král se mrzutě na to díval. — Když se všeci vynasmáli, kázal i třetímu odstoupit.

Včil postavil všecky tři, hadrnici, žebračku a žebráka, ke třem měřicím a volal: „Abyste věděli, že jsem do těch měřic věrnou pravdu měřil, povím vám, že jsem hadrnici, když se skákáním unavila, dal zajíce do železné truhlice; a žebračce, když se upachtila, dal jsem zajíce do ocelové truhlice; a žebrákovi, když se převracením kozelců dotloukl, dal jsem zajíce do měděné truhlice; ale za to jsem nemohl, že jim všickni tři zajíci zase utekli a ke mně přiběhli, jak jsem začal na svou píšťalku pískat. Ale ještě použiju této sháněčky, abych jí sehnal vrch a pověděl vám, kdo byla

ta hadrnice, kdo byla ta žebračka a kdo byl ten žebrák; při tom se podíval tak směle na krále, královnu a princku, že tito zvěděli, že jich byl poznal; nechtěli býti vyzrazeni a zahanbeni, a proto král kázal: „Mládenče, vrchu na měřicích nebudeš sháněti, neboť jsem ti toliko kázal, abys naměřil pravdy do těch tří měřic; to jsi skutečně učinil, tož ti již svou princku dám za manželku bez shánění vrchu."

Lidé by se byli rádi dověděli, jaká to byla hadrnice, žebračka a jaký žebrák, ale kolář jim to neřekl, proto že již mohl přestať býti kolářem a že se mohl státi králem, což se také po několika dnech naplnilo.*)

36. Dvanáctero bratří koňáků.

Byl jeden sedlák v Uhrách, ten měl dvanáctero synů, a ti se hodili všickni k vojenskému stavu; do dvanácti roků byli všickni na koních. Toho času, než ten nejmladší byl přijat, bylo těch jedenáct již na vojně, a všickni byli darebáci. Ten nejmladší ale, když přišel k vojsku, dobře se držel a do čtrnácti dní byl desátníkem.

*) Pohádku o kolářovi nechtěl jsem vynechati ve sbírce této pro mnohé pěkné vlastnosti pohádkové; avšak tak, jak se v okolí Rožnovském vypravuje, nesměl jsem jí postaviti; jmenovitě výminky, pod kterými kolář hadrnici, žebračce a žebrákovi zajíce dáti slíbil, jsou v původném vypravování tak hanebné a ohyzdné, že se ucho mé hrozilo, jich poslouchati. Kéž by v okolí tom původní vypravování nikdy více neposkvrnilo ústa vypravovače a srdce posluchačův! Kéž by budoucně pohádka tato raději s koncem změněným se povídala, jakož ve sbírce mé se nalezá!

Jak se dostal za desátníka, psal otci domů, že ho ten vojenský stav velice těší a že by ho ještě více těšil, kdyby otec bratrům peníze neposílal, že bratří den na den skrzeva opilství v trestu sedí. Otec hned odepsal synům, že z nich větších darebáků dělat nebude, nežli již jsou, aby se včil učili z těch peněz žíti, které od císaře pána dostávají; až prý bude vědět, že velice potřebují, že jim teprv zase pošle.

Jak ale bratří to psaní od otce obdrželi, pomyslili sobě, že jisté nejmladší bratr skrzeva ně otcovi tak psal, a hned protiva němu zášť vzali. Umluvili se mezi sebou, že ho vezmou s sebou na procházku a že potom s ním uprchnou od toho krále, co u něho sloužili, k jinému.

Když se na tu procházku vypravili a na koních do polí přijeli, řekli mu: „Víš co, Ludvíku, jak naší rady neuposlechneš, bude s tebou zle.“ — Ludvík pravil: „Což bych se vám já, bratří, protivil; jen mi povězte, co míníte dělat.“ — Oni mu ale řekli: „Víš ty co, my u našeho krále nebudeme sloužiť a chceme se k jinšímu dostať; ale ty s námi, kam budeme chtěť, musíš jeť.“ — Ludvík viděl, že by se nadarmo protivil a podzvolil se jim. Když se jim podzvolil, oni mu pravili: „Ty jsi nejmladší bratr ale nejchytřejší a také jsi již desátníkem, tak my tebe musíme včil všeci poslouchat.“ Na to se brali dále a jeli k horám.

Když do těch hor přijeli, jeli tři dni a tři noci přes ně, ale již jim obroku a potravy scházelo. Přišli v tom čase na jednu hospodu, tam se ubytovali, a potom sobě poručili večeři. Při té večeři jim hospodský řekl: „Milí koňáci, víteli vy co, já bych pro vás věděl dobrou službu. Nedaleko je veliký zámek, a v tom zámku je 12 zakletých princesek; ty princesky ale jsou všecky dcery je-

dnoho otce, a vy jste všeci synové jednoho otce, a žádný jich nemůže osvobodiť a dostať, nežli až se najde zase otec, který by měl 12 synů. Jen že vám dají velkou práci, než jich osvobodíte a dostanete.“ — Nejmladší bratr Ludvík řekl: „Víteli vy bratří co, dobře by to pro nás bylo; ale jaká ta služba bude, vy mi v tom musíte býť věrni!“ Oni mu odpověděli: „Náš milý bratře, kdybychom měli všeci život svůj za tebe dáť, neopustíme tebe!“ — Na to ale zaplatili, co byli dlužni hospodskému, a jeli do toho zámku.

Když do toho zámku přijeli, nebylo tam žádné stráže. Konírny byly otevřeny, a zrovna do nich se svými koňmi vjeli. Pro 11 koní byl stejný obrok na jedné straně nachystán, a pro toho dvanáctého ozvlášť pro sebe na druhé straně, a obrok lepší. Uvázali své koně a vešli do první světnice. V té světnici byl stůl přistrojený, a pro 11 osob bylo na něm nachystáno; pro dvanáctou osobu bylo ozvlášt přistrojíno na jiném stolku. Když se ti bratří měli posadiť k tomu jídlu, pravili: „Bratře Ludvíku, ty máš na zvláštním stolíku nastrojeno, pro tebe musí býť všecko lepší, a pro nás jedenáct již stejné.“ — Sedli si a jedli. Po večeři říkali sobě: „Co ale budeme míti za službu včil?“

Na to přišla paní, ta byla celá černá a vedla jich do jiné světnice; v té světnici bylo 11 lůžek v jednom pořadí, a to dvanácté bylo ve zvláštní světnici. Ludvíka ta paní hned sebrala, vedla ho do té světnice a povídala: „Milý Ludvíku, my již tak dávno jsme tady začarovány. Tys nás přišel se svými bratřími vysvobodit. Budeteli se dobře držeť, budete vy i my šťastni. My jsme tu skrze jednu čarodějnici začarovány, a ta vám bude veliké překážky dělat, ale vy se jí v ničem pod-

manit nedejte. Ty máš s sebou 11 bratrů, necháš jich státi od deváté až do jedné hodiny s půlnoci na stráži, každého čtvrt hodiny. Ten první, co bude tu čtvrt hodiny stát, bude vidět mnohá vojska táhnout, a hudba bude velice pěkně hrát; když přijdou naproti němu, zůstanou stát, a namíři své kusy, a budou zrovna do něho střílet; ale on nechat nikdy ze své boudky strážnické nevyjde. A podobně ať se chovají také ostatní bratří!"

Jak bila devátá hodina, zavedl Ludvík prvního bratra na stráž a dal mu naučení, jak se chovati má. — Hned slyšel hudbu krásnou a viděl veliké množství vojska, které proti němu táhlo a zrovna před ním se postavilo. Když se postavilo, namířilo své kusy proti němu, jak v boudce stál, a střílelo do něho; rány slyšel a oheň viděl, až mu hrůzou vzhůru vlasy vstávaly, ale nic se mu nestalo; on stál pevně v boudce své. Na to se vojsko změnilo, a přijelo 12 obrů: ti všickni začali svými paláši do té vojácké boudky sekat; on ale přece neuhnul.

O čtvrt na desátou přišel druhý bratr na stráž. Když ale ten druhý bratr zatáhl, přijelo najednou 12 ženských na koních; všecky se svých koní dolů poskákaly a chtěly bratra na stráži vítat; ale on začal do nich svým palášem sekat. Ty se najednou změnily, a začala muzika hrát, při které začali samí jeho známí tančit, co jich ve své vesnici měl, a pořád ho volali, aby šel mezi ně se obveselit; ale on neříkal nic. Na to přijel jeden s trakačem, ten trakač byl jen o půl kolci, a zrovna do té boudky naň jel. On ale křičel na něj: „Stůj!" — Ten mu ale odpověděl: „Křič ty jak chceš, já přece zrovna na tě pojedu!" — Když již přijížděl k samé té boudce, bratr na stráži vytáhl paláš a seknul po něm; jak po něm seknul, hlavu mu na ránu uťal, a ten se ztratil i s trakačem.

O půl desáté šel třetí bratr na stráž. Tu přijely dvě eskadrony kavalerie, u které ti bratří sloužili. Ti mu řekli: „Vidíš, tys myslil, že vás nenajdeme, když jste od nás uprchli, a my jsme již tady.“ — On jim odpověděl: „Což se my vám naprotivíme? Však nás nejmladší bratr, Ludvík svedl k tomu;“ a již chtěl vystoupiť ze své boudky; ale jak pravou nohou vystoupl, ti ho hned chtěli na kusy roztrhať. V tom ale Ludvík stál ve bráně, a začal svým palášem mezi ně sekať, až milého bratra přece obojoval.

O třech čtvrtích na desátou přišel čtvrtý bratr na stráž. Jak ale ten přišel, zase celá armáda proti němu táhla; ale Ludvík mu dal naučení, že kdyby se mu co chtělo před oči stavělo, aby na nic nedbal, aby jenom udatně na stráži stál, za čtvrt hodiny že se to všecko změní. Armáda postavila se kol kolem zámku, a stříleli, sekali, píchali do boudy, až bratr na stráži již strachem nic neviděl a neslyšel. Když se armáda ztratila, byl již málo živý.

O desáté hodině přišel pátý bratr na stráž. Tu přijelo na dvanácti koních 12 ohnivých mužů, a ti obstoupili do kola tu vojáckou boudku a všickni začali do ní sekať. Ten již měl toli hrůzy, že začal hlasitě volať na bratra Ludvíka. V tom ale, co zavolal, ti ohniví muži boudku s ním vyvrátili, a v tom on vystřelil. Jak vystřelil, Ludvík hned s hlídkou*) vyběhl. Jak ale přiběhl k té boudce, ničeho tam nebylo, ale bratr již neživý byl. Ludvík ho chytl za vlasy, zatřepal jím a řekl: „Ty pěkně střežíš!“ — On se zpamatoval a pravil: „Bratře, tos měl věděť, jak mi včil dobře bylo; já jsem jak živ v tak krásném paláci nebyl jak včil; ti ohniví

*) S hlídkou t. j. patrolou (patrouille, francouzsky).

muži mne sebrali s sebou a řekli mi, že tu včilší čtvrt hodiny budeme všickni měť dost práce, že do té jedné hodiny nebudeme stáť."

O čtvrt na jedenáctou přišel šestý bratr na stráž. Ludvík šel k té černé paní, k princesce, a povídal jí, že tenkrát je s nimi zle. Ona mu odpověděla: „Milý Ludvíku, všecko to bude dobře; budete prvé hotovi než do jedné hodiny; za tu včilší čtvrt hodiny nás vybojujete; nebo včil nás dvanáct samých s vámi bojovati bude; ale nechť se vám v jakékoli způsobě zjevíme, jenom o naše živobytí musíte hráť. Jak nám všem dvanácti hlavy neutnete, nevyjdete odtud živí. My všecky teď pojedeme na ohnivých koních, paláše budeme míť tak dlouhé jak vy, ale vy na svých koních nesmíte jeť, neboť vy byste nám neutekli; v druhé konírně jest jiných 12 koní, na ty sobě posedejte, a ty si sedneš na brůnu*). Ale včil necháš toho sedmého bratra stáť na koni na stráži, a vy se přichystáte po straně a jak on vystřelí, hned abyste tam byli.

Když byl šestý bratr rozličnými ohnivými zvířaty strašen a znepokojován, bylo půl jedenácté, a sedmý bratr přišel na koni na stráž. Tu přijelo 12 princesek na ohnivých koních, a jely zrovna k němu do té boudky a začaly do něho ohnivé prskavky pouštěť. On vystřelil, a Ludvík s ostatními desíti bratřími přijel, začal hned rozkazovať, a princesky všecky hned proti nim jely a začaly sekať, ta prostřední princeska skočila k tomu bratrovi, co na stráži stál, a on, jak ji poznal, hned jí ruku podal, a ona mu ji hned upálila. Tu najednou začali

*) Brůna, bron, brony kůň, plísek, plesnivec, sivý kůň, sivka, plavka, ein Schimmel.

všickni koňáci slábnouť. Ludvík ale, jak poznával, že již slábnou, měl od té paní černé prsten, zatočil tím prstenem na prstě, a ony se hned všecky ztratily. — Přišel k svému bratrovi, co měl ruku upálenou, a začal mu hřešiť, že mu poručil, aby se ničemu nedal omámiť, a on že se přece tomu poddal. On pravil: „Bratře, víš co, však ta černá paní snad bude míti takovou masť, co se mi pod ní ta ruka zase zhojí.“ — Ludvík mu na to odpověděl: „Já vím, že se ti ruka zase zhojí, ale my musíme ještě jednu noc skrze tebe tráviť!“

Ostatní bratří stáli na stráži až do jedné hodiny s půlnoci, ale nic více se jim před oči nestavělo.

O jedné hodině ale, jak se bratří položili na svá lůžka, zámek začal hořeť. Ludvík vida, že zámek hoří, běžel k té nejmladší princezně a radil se jí: co včil budou dělať? Ona mu řekla: „Víš, milý Ludvíku, co: ty včil musíš trpěť za všecky; tam v tom třetím dvoře je ta čarodějnice, ona vás chce všecky spáliť; ty ale jsi tak čerstvý a obratný na své brůně, sedni si na ni a jeď do toho třetího dvoru. Ona včil právě pije ze studnice vodu a má proutek za sebou; vezmi jí ten proutek a ťukni po ní a jak se ti v kámen obrátí, již se na ni více nedívej a hned přijď sem.

Ludvík sedl na koně svého a jel do třetího dvoru. Když tam přijel, právě to tak bylo, jak mu princeska pověděla; on sebral proutek a ťuknul po čarodějnici, a ta se hned v kámen obrátila.

Když ale přijel zpátky, již byly všecky princesky spolu, a všecky byly již bílé. Hned milému Ludvíku velice děkovaly, že už on jich jedenkráte přece vysvobodil. Potom šly do konírny a tam daly svoje koně zapřáhnouť,

posedaly na svoje kočáry každá s jedním bratrem a jely k otcovi.

V té cestě ale bratří zase proti Ludvíkovi smýšleli, že když se to přednese u krále, že on jich sám vysvobodil, tak on dostane sám království a s nimi kdo ví jak bude. Princeska nejmladší ale se dozvěděla, že bratří o jeho živobytí hrají. Ona hned jela zpátky s Ludvíkem, jich nechala jeť po předku a řekla: „Víšli co, tvoji bratří tě chtí zabíť!“ — On ale odpověděl: „Já se jich všech nebojím!“ — Na to ale oni všickni proti němu povstali a začali se s milým Ludvíkem sekať. Ludvík ale byl obratný, bránil se, všem hlavy uťal, a jel s dvanácti sestrami ke králi.

Jak ho král z daleka spatřil, hned kázal, aby všecko vojsko vytáhlo, a dělal mu parádu největší a vítal ho vlastním jménem Ludvíkem: „Vítej, Ludvíku, mladý panovníče! Vím, žes ty mé dcery osvobodil, a já jsem na tebe již dávno čekal; ale kde pak máš svojich 11 bratrů?“ On mu na to odpověděl: „Milostivý králi, moji bratří mne již chtěli dvakrát zabíť, tak jsem byl přinucen, mezi nimi se brániť; na to mi Pán Bůh štěstí dal, že jsem je všecky porazil.“ — Král mu odpověděl: „Když jsi to sám vybojoval, sám také budeš míť všecko!“ Potom mu hned s nejmladší princeskou dal svadbu strojiť. Ludvík vzal si ji za manželku a byl králem; a jestli nezemřel, tož žije podnes.

37. Kdo zlého volá, dovolá se ho.

Byli dva bratři, jeden byl chudobný, a druhý byl bohatý. Chudobný se chtěl vypraviť s tím bohatým do

lesa na drva a přišel pro něho ráno. Ten bohatý ještě spal. Žena toho bohatého dala švakrovi kousek chleba, ale její muž nechtěl vstáti, že až se naspí *). Chudobný bratr jeho šel sám do lesa a toho chleba kousek sjedl v cestě. Když pojedl, povídal sobě: „Bože, což to mám za stravu na celý den?“ — Když přišel do lesa, ten kousek chleba, co mu ostal, dal si na peň, a dělal drva. Potom již mdloba naň šla a chtělo se mu velice jísť. Šel pro ten kousek chleba, ale již ho tam nebylo. On však hned toho zlého nezpomínal **), ale povídal si: „Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal!“

Tu přišel černý chlapíček, ten chléb mu přinesl a povídal mu: „Když ty jsi mne nezpomněl, já jsem ti ho navrátiť musel.“ — Potom se mu namlouval, že půjde k němu do služby; ale ten bídný ***) člověk mu odpověděl: „Jak bych tě do služby bral, vždyť nemám sám co jísť!“ — Ten černý chlapíček ale pořád mu říkal, aby ho jen vzal do služby. Když jináč nebylo, tož si ho vzal; onť nevěděl, co byl za jeden.

Ten chlapíček hned vzal celý strom, až se jeho hospodář nad tím velice divil, neboť on sám nesl jenom trošku proti němu. Za maličký čas malý pacholek nanosil drev dost, ale neměli co jísť. Pacholek povídal: „Hospodáři, já půjdu na mlatbu!“ Hospodář na to svolil.

Přišel k jednomu sedlákovi a povídal, že mu půjde mlátit. On ho hned vzal, a pacholek mu řekl, že mu sám

*) Až se naspí říká se u Rožnova, tak jako: až se nají, napije.

**) On hned toho zlého nezpomínal krásně řečeno místo: „On hned neklnul“ (neklel).

***) Bídný t. j. chudý, chudobný.

všecko zboží*) vymlátí. Vymlátil mu všecko: obilí**), ječmen a žito***), a na jednu hromadu házel všecko zboží, co zbylo.

Sedlák se přišel na něho dívat a křičel, že co to dělá! — Pacholek ale mu odpověděl, aby poshověl, že bude hned dobře. Potom jak začal víť, každé zrnko na zláštní hromadu šlo. Jak mu to všecko spravil, sedlák se ho ptal, co za to bude chtěť. Pacholek mu odpověděl, že špetku toho zboží. Sedlák mu svolil, že co unese, aby si vzal. Pacholek pravil, že si půjde pro měch. Jak pro ten měch šel, viděl jednu robu, a ta bělila plátno, a povídala: „Nechť si ho čert sebere, já ho sbírať nebudu.“ Pacholek, jak to slyšel, šel, sebral to plátno, ušil si veliký měch a všecko zboží do něho dal; ale ještě mu scházelo do toho měcha, tož milý sedlák musil sesypať všecko zboží, co měl na hůře. Sedlák se smál, myslil, že to neunese, a sesypal mu všecko. Pacholek ale všecko to zboží vzal na rameno a unesl ho. Sedlák, když to viděl, pustil na něho hřebce; ten hřebec velice kousal, a sedlák myslil, že ho potrhá a že on to zboží pustí. Ale pacholek popadl hřebce, hodil ho také na záda a i toho nesl. Potom pustil sedlák na něho býka: ten velice bodal a rohama hnal; pacholek vzal i býka, a na záda s ním. Sedlák pustil na něho kance, ten byl velice zlý, myslil, že ho roztrhá a že on všecko pustí; ale pacholek vzal i kance a všecko donesl domů svému hospodářovi.

Zboží měli a ta hovada též měli, ale mastnoty neměli. Pacholek zas šel, a tam roba vážila máslo;

*) Zboží t. j. obilí.
**) Obilí t. j. žito, jinde réž.
***) Žito — rozuměj pšenici.

spadl jí kámen na prst, a ona hned zavolala: „Nechť to máslo čert vezme!“ — On hned přiskočil, všecko máslo sebral a šel s ním domů; včil měli čím mastiť.

Ale ten sedlák šel s tou robou naňho žalovat, že co to má za čeledína? Šel do zámku představit se, a ti páni se ho ptali, proč to zboží sedlákovi a proč to máslo robě vzal. On jim odpověděl, že mu sedlák svolil, vzíti sobě, co unese, a ta roba že povídala: „Nechť to máslo čert vezme!“ Oba nic nevyžalovali a museli s nepořízenou odejíť.

Ale ti páni, když slyšeli, že má ten pacholek tolkou sílu, povídali sedlákovi, že musí přivézť ten a ten velikánský strom do zámku zejtra do poledne; jak on ten strom přiveze, že bude ještě směť toho pacholka míť u sebe; ale jak ho nepřiveze, že budou oba o krk menší.

Šli domů; sedlák měl velikou starost, ani spáť nemohl; ale ten pacholek dobře spal. Již bylo devět hodin, ještě spal. Hospodář vstal skoro ráno a vždycky svého pacholka budil, ale ten mu vstávať nechtěl, že má času dost. Sedlák již nad tím plakal. Tož ten pacholek vstal, zapříhl ta tři zvířata, a již se k tomu lesu bral. Jel pro milý strom. Když tam přijel, viděl, že se druhým sedlákům lámala kola, a on měl jenom lehké kolečko z kolovrátku*). Přišli k milému stromu, ten byl velice veliký, že ho nebylo ani přehlednouť. Milý pacholek popadl strom, vytrhl ho i s kořeny a položil si ho na ten svůj vozík. Sedlák si sednul na hřebce, ale ohlednouť se nesměl. On se ale přece trošku ohlednul, a tu spatřil, že, kde jedou, jsou samé

*) Kolovrátek jistý druh přeslic.

bařiny, a zdálo se mu, jako by se měli vyvrátiť; také viděl, jak sami zlí duchové ten strom drželi. Jak jeli přes město, ten strom porouchal domy, co byl tak velký. Když ale přijeli před zámek, všeci páni utekli, co se toho polekali; ten pacholek se mu ale zmizel a nikdy více ho nespatřil.

38. Chlupatý princ.

Byl jeden král a měl syna, a ten již byl veliký. Král mu chtěl odstoupiť království a kázal mu, aby se oženil. On pak se ženiť nechtěl, že se mu nelíbila žádná z jeho stavu královského, a říkával, že jakou bude chtěť, tu si vezme. Král mu povídal, že to nemůže býť, ale přece povolil mu, že měl jen toho.

Syn odjel do světa a hledal dlouho. Jedenkráte jel vesnicí, a tam prala sedlákova dcera své šaty; ta se mu ulíbila. Vešel na vodu a mluvil k ní: „Vy, panenko, jestli pak byste mne chtěla?“ Ona mu pravila, aby neměl z ní smíchu. On pak řekl jí, že nemá žádného smíchu a že bude královnou.

Šel s ní k jejímu taťkovi a povídal mu to. Otec mu také pravil, aby toho nedělal, že jeho dcera nehodí se do královského rodu a že je chudobná. Princ však nechtěl od svého odstoupiť a šel to oznámit svému otci královi. Král mu na to odpověděl: „Jest to sice chyba, že si chceš dceru sedlákovu vzíti za manželku, ale když jináč nechceš, jeď si pro ni.“

Dal zapřahnouť pro sebe a pro nevěstu čtvero koní, a pro její rodiče po dvouch. Všickni přijeli do paláce královského, a byla svadba.

Po svadbě za půl druha roka musil mladý král do vojny. On již dávno znamenal, že matka královna na jeho ženu měla záškvaru*), proto že pochází z chudobného stavu. Hleděla, jak by ji z hradu královského vybyla. Nežli mladý král do vojny odešel, řekl manželce své: „Manželko, co ty podpíšeš, tomu budu věřiť!"

Když odešel, matka přemýšlela, jak ji vyzbýti pryč. Chtěla to udělať všelijakými konci, až pak slyšela, že v tom městě bývá čarodějnice, tu hned dala si zavolať, aby jí poradila. Čarodějnice ptala se, jeli těhotná. Matka odpověděla, že je. Čarodějnice na to povídala: „Tož jí pomůžeme." Dala matce královně prášek a řekla: „Při stolování dejte jí ho do kofliku, ať ho vypije, a bude hned spomoženo." Mladá královna při stolování vypila ten prášek s vínem, a za dva měsíce porodila chlapečka chlupatého.

Matka synovi svému do vojny odpísala, jak a kterak. Mladý král na vojně měl z toho žalost velikou a odpísal manželce své, aby mu sama dala zprávu, jeli to pravda nebo není. — Ona sama odpísala, že je tak.

Včil psal mladý král z vojny matce své, aby manželce jeho vydali na rok stravy a všech potřebných věcí a zavedli ji i s chlapečkem k moři; tam ať se uplete loď, a na tu loď ať se naloží strava, potřebné věci, jeho manželka a rozeňáťko a ať se pustí po moři.

Ona se plavila, až bylo nedaleko půl roku; chlapec byl již chytrý, bylo mu již tři čtvrtě roku, již mluvil a učil se modliť Otčenáš. Ona si ho sama křestila na

*) Měla na ni záškvaru, t. j. měla na ni zlé oko — vysvětlil pohádkář sám.

člunč, proto že ho doma nepřipustili ke křtu, a dala mu jméno Janek. Matka mu povídala, že má na nebesích Otce, a vykládala mu o světě, o městech, a o lesích, kde bývá černo. Chlapec se jí ptal, že jest pořád bílo, kdyže přijdou do lesa, kde by bylo černo. Matka odpověděla: „Až dá Bůh, přijdem, co bude a i černo."

Po roce již nebylo stravy, a tu připlouli k lesu. Chytli se stromu a vylezli do hory. Matka povídala: „Janku, tu budeme, a spravíme si nějakou boudku." Janek pak řekl: „Ukažte mi, jak bych postavil tu boudku." Ona mu to ukazovala, a on nanosil kamení a dříví, a ustavili boudku. Potom ušel Janek od boudky na bok a stál mezi stromovím. Když tak stojí, letěl vedle něho jelen. Janek udivil a ulekl se, co to je. Šel do boudy a volal: „Maměnko, letělo tu veliké zvíře: mělo čtyry nohy a dva veliké rohy." — Matka mu povídala: „Nemohls ho chytiť? To byl jelen; byli bychom pekli!" — Janek odpověděl: „Já jsem to nevěděl, až zejtra ho chytnu."

Na zejtří zase stanul na boku u boudy, a jak přiletěl jelen, drap ho za rohy, přivlekl před boudu a volal: „Již je tu; jak pak ho mám zabíť?" Matka odpověděla: „Napřed ho udeř do čela, a potom ho zapíchneme nožem, svlečeme ho, jak ti to ukážu."

Rozpárali ho, svlekli mu kůži, rozsekali maso a dali ho vařiť. Když se najedli, povídala matka: „Ale, Janku, kdybysme hovězího masa měli? Jdi se podívat do města!" Janek se ptal: „Kde pak v městě dostanu masa?" — Matka odpověděla: „Kde se uhledneš kouřiť, tam bude město; a kde bude hromada psů, tam jsou jatky*)."

Přiběhl k městu, a strážníci na bráně ulekli se ho

*) Jatky čili masné krámy.

a stříleli po něm; ale žádná kulka se ho nechytla. Janek běžel do města a vida hromadu psů, letěl mezi ně: psi se rozběhli, šel do jatek, nebylo tam žádného řezníka, všickni utekli; tož on vzal si masa, co mohl unésť a běžel do lesa k matce. Matka mu povídala: „Ano, to je to hovězí maso, ale chleba a rohlíků bysme také potřebovali.“ Janek povídal: „Že jste mi to neřekla? Ale půjdu zase; máteli měch?“ — Matka mu dala jehlu a niť, a Janek zase běžel.

S brány na něj zase stříleli, ale když se ho žádná kulka nechytla, rozběhli se strážníci strachem, a on vběhl mezi prodavačky, které také všecky odběhly. Janek si tam vzal kus plátna, ušil měch, sebral chléb a rohlíky a hodil také několik kousků psům, a ti ho měli rádi. Zase to donesl matce.

Měšťané vedli stížeň u krále, že jim takovou škodu dělá. Král se uvolil, že mu sám všeho dá, a tázal se, kdo by se obral, co se ho chce optať, že dostane obdarování. Jeden se chtěl na to dáť. — Matka zase řekla: „Ale, Janku, potřebujeme mouky, vína a soli, a prase by nám také bylo dobré, pekli bysme buchty a mastili jich dobře.“ — Janek odpověděl: „Donesu to, buďte jistá.“ Sebral se a šel.

Stráž byla dvojnásobně obsaděna; když přiběhl Janek k bráně, byl tam jen ten, co čekal, ostatní utekli; ten pak se na bráně ukryl. Janek když ho tam uviděl, přišel k němu a volal: „Co tu děláš? Ty na mne čekáš?“ — Čekám na tě, řekl strážník, král ti vzkazuje, abys k němu přišel, že ti zaopatří, co potřebuješ.“ — Janek odpověděl: „Kde je král? Doveď mne k němu!“ — Strážník pravil: „Dovedu,“ a šel s ním ke královi, a král, když z okna tu ohavu špatnou viděl, nepředpu-

stil ho. Janek ale kopl do dveří, všel a pravil: „Co mi chceš, králi?“ — Král pravil, že mu dělá velikou škodu. — Janek povídal: „Co ti dělám za škodu?“ — Král mu řekl, aby mu již více žádné škody nedělal, ani jeho měšťanům, že ho zaopatří, a ptal se ho, co potřebuje. — Janek odpověděl: „Potřebuji víno, mouku, sůl a prase.“ — Král jej vzal s sebou do sklepa a dovolil mu, aby pil z prvé bečky. Janek ale řekl: „Králi, pij ty napřed, a pak budu teprv já píť!“ — Král tedy pil napřed, a potom Janek okusil vína ze všech beček; až v zadní bečce se mu víno líbilo, proto řekl: „Králi, toho mi dáš!“ Král svolil, Janek vzal bečku na ramena, zanesl ji do lesa matce a ptal se jí: „Je to ono?“ — Matka praví: „Ano,“ a poslala ho pro tu mouku.

Janek zase šel ke královi a řekl: „Včil mi dej té mouky!“ Král ho vedl do zásobárny, tam si Janek vzal čtyry pytle mouky a špalek soli a šel domů. Potom šel pro prase; i to dostal, a král mu kázal: „Přijď zejtra ke mně, budu s tebou rozprávěť!“

Janek zanesl prase do boudy kamenné a ptal se matky, máli zejtra jíť ke královi, že prý s ním chce rozprávěť, ale že neví co. — Matka mu dovolila, že může jíť. Janek přišel a král mu pravil: „Když jsi tak silný, jeď s mým princem; za lesem jsou tři princesky, a kdokoliv pro ně jel, každého tam loupežníci zabili; jeď tam se synem mým, aby nepozbyl života.“ Janek odpověděl: „Půjdu, a neboj se nic, tvůj princ přijde zase zdravý nazpět!“

Hned sedl princ do kočáru a chtěl, aby si Janek sedl s ním; ale Janek nechtěl a řekl: „Já mám lepší nohy nežli ti koně a poběhnu pěšky!“ Kočár jel, a Janek hned po předku, hned po zadku letěl. Když přijížděli

k tomu lesu, pustil se po předku, a tam byly dvě cesty, jedna čihy a druhá hot. Janek se pustil v pravo, a kočár jel v levo, neboť kočí Janka před sebou neviděl. Janek neslyše dlouho kočára, pomyslil si: „Kde pak je tak dlouho?“ Potom se vrátil a běžel na levou cestu.

Když přiběhl ke kočáru, uhlednul prince u kočáru klečeť, a kolem něho byli zbůjníci. Janek křičel na něho: „O ty hloupý chlape, co tu klečíš, hned běž a sedni si.“ — Těch zbůjníků bylo bez jednoho šedesát. Janek kázal princovi: „Jeď, já se tu spravím!“ Kočár odejel, a Janek chytl každého za krk, uhodil jím o zem a tak všecky poházel mrtvé na hromadu, jenom náčelníka nechal, a tomu povídal: „Ty mi včil ukaž, kde máš svoje věci a klíče od nich!“ Náčelník mu ukázal plné sklepy zlata, stříbra a šatstva všech královských princů, co tam přišli o život. Janek mluvil: „Včil mi dej ty klíče!“ Náčelník zbůjníkův prosil, aspoň ty aby mu nechal. Janek ale klíče odebral a řekl zbůjníkovi: „Včil půjdeš za mnou!“ On šel až ke hromadě, kde ostatní zbůjníci mrtví leželi; tam i jej popadl za krk a položil ho mrtvého na ně. Potom běžel za princem.

Princ ale spíchal, co by mu odjel, aby ho nemohl dohoniť. Janek to zbačil*), že mu chce odjeť; pospíšil za ním a když ho dohnal, koně mu zastavil a řekl: „Kdyby se mi trošku chtělo, udělal bych ti co těm.“ Princ ho ale prosil, aby mu odpustil, a děkoval mu, že ho od smrti vysvobodil. On mu odpustil, a jeli dále, až přijeli do hradu, kde ty tři princky byly.

Princ si oblíbil tu nejmladší z nich, a otec král mu ji slíbil. Za několik dní měla býti svadba. Avšak ty starší

*) Zbačil to, t. j. zpozoroval to.

dvě záviděly to sestře mladší a umluvily se, že ji připraví o život. Janek to zpozoroval, a proto vlezl pod postel té nejmladší princky: O půl noci přikradly se starší dvě sestry k ní a zavraždily ji. Janek jich viděl, ale byl tak unaven, že se nemohl zpamatovať. Potom zase na ráně tvrdo odespal. Ráno přišel otec se dívat a nalezl dceru zabitou. Zůstalo na tom, že ji musil princ zabíti, neboť spal ve vedlejším pokoji. Hned byl odsouzen na smrt, a již ho vyvedli, aby byl oběšen.

Janek procitl a běžel do pokoje k princovi. Nebylo ho tam. Letěl dolů ke kočímu, ptal se, kde je princ. Kočí mu vypravoval, že ho odsoudili na smrt, proto že prý zavraždil nejmladší princku, svou nevěstu, a již prý ho odvedli k šibenici.

Janek odběhl tam, lidé všickni uhýbali. Když tam přišel, princ již klečel na kolenách a měl býti oběšen. Jan zkřikl: „Co tu klečíš?“ — Princ odpověděl: „Katať ni! *) Hned by již bylo po mně, kdybys nebyl přišel!“ Jan volal: „Kteří tě odsoudili?“ — Princ odpověděl: „Již jim to miň! Oni mysleli, že jsem já zavraždil princku!“ — Jan zvolal: „Pojď se mnou ke královi, a já mu povím, kdo princku zavraždil.“

Kati odstoupili, a princ šel s Janem ke královi do hradu, a ten se velice zarmoutil, že dcery jeho starší zavraždily sestru nejmladší. Král hned je dal předvolati a vyslýchati, ale ony zapíraly. Tu vystoupl Janek a pravil: „Tys přinesla o půl noci světlo, a ty nůž, a zapřeteli to, dostanete každá jednu, že bude hned po vás.“ — Sestry se polekaly, vyznaly vraždu spáchanou a hned

*) „Katať ni“ v okolí Rožnovském, jinde na Moravě: „Šlaka bych“ totiž neklečel.

byly odsouzeny na smrt a odpraveny. Král pak dal království své princovi za utrpené strachy a nevinné odsouzení.

Včil zase jeli nazpět domů do města; když přijeli na to místo u silnice v lese, kde mrtví zbůjníci leželi na hromadě, slezl Janek s kočáru a kázal princovi, aby také slezl. On slezl, a Janek mluvil k němu: „Hle jak tu jsou na hromadě, tak bys ty sám mrtev býval. Tam jsi žádnou z těch princek nedostal, tedy včil tuť poklekni a slož mi přísahu, že si vezmeš mou maměnku za manželku!“ — Princ bědoval, že si má vzíti za manželku matku jeho, která snad je taková jako on. Ale Janek mu povídal, že je pěkná. Princ tedy řekl: „Nechť je vůle Boží,“ a přísahal, že si ji vezme.

Jak přijeli domů, hned byla hostina. Tatík se ptal syna: „Jak se ti dařilo?“ Syn vykládal tak a tak, a všecko, i to řekl, že přísahal, vzíti si za manželku Jankovu matku, sice že by nebyl ostal na živě. Král řekl: „Což dělať? jináč není!“ a hned naporučil, aby pro ni jel a vojsko aby se postavilo před palácem a očekávalo ji. Princ, když odjížděl, slíbil, že, budeli hezká, dá znamení ohněm u lesa Jel tam a vzal mýdlo a krásné šaty s sebou. Ona se na břehu mořském umyla a oblekla. Princ, jak ji spatřil, měl radost, dal umluvené znamení a jel s ní do města.

Jak přijížděli k městu, vojsko střílelo a zavzněla krásná hudba. Janek, který běžel vedle kočára, jak to uslyšel, řekl matce: „Maměnko, kdybych to byl věděl, že ti chlapi s těmi dřevěnými troubami umějí tak hráti, dávno bych je byl všecky do lesa sebral, aby vám tam bylo veselo“ Potom lítal přes ten kočár a skákal samou radostí, že maměnka dostala se za krále.

Měla býti hned svadba. Ale matka Jankova povídala, že byla provdána za krále toho a toho a že neví, jeli ještě na živě. Hned se tam vypravili rychlí posli a přinesli zprávu, že král se více z vojny nevrátil a v ní zahynul. — Nyní teprv svolila k svadbě, kteráž byla hlučná a slavná.

Několik roků žili již spolu šťastně, a Janek býval také v zámku. Ale najednou ostal smutný. Matka se ptala: „Co je ti?“ Janek pak odpověděl, že mu je teskno a že ho je hanba bývati mezi nimi; prosil maměnku, aby s ním vyšla, kde žádný nechodí. Matka s ním šla do pole. Tu on jí povídá: „Maměnko, tu máte nůž, a probodněte mne!“ Matka mu řekla: „Ty jsi mi prokázal tolké dobrodiní, jak bych ti to mohla učiniť?“ — Janek nechtěl jináč, prosil ji do třetice a pak žádal, aby aspoň tím nožem proti němu zaměřila, že on se zapíchne sám. Ona tak učinila, on se jí vrhnul na nůž, a jak se toho nože dotkl, medvědí kůže s něho spadla, a on ostal krásným mládencem. S velikou radostí vrátili se do hradu, a mladý král, jeho otčim, pravil: „Víšli co, Jene, já budu zde kralovati, a ty budeš míti to druhé království!“ Ale Jan odpověděl: „Otče, já mám více majetství, nežli zač obě vaše království stojí: tuť jsou klíče od mých pokladů: pojeďme tam a rozdělíme se.“ Sebrali 24 vozů a naložili na všecky zlato, stříbro a drahé vzácné šatstvo. Jan pak převzal to království po třech princkách a panoval tam dlouhá léta.

39. Boty, plášť, klobouk a prsten.

Byl jeden kovář a měl j e d i n é h o s y n a n a r o d ě; bylo mu J a n. Dal ho učiť do škol na kňězství. Ale nastaly zlé časy. otec i matka schudli a museli syna strhnouť s učení.

Jan měl šestero škol, a přece nemohl rodičův svých vyživiť. Jednoho dne řekl: „Otče! matko! Co by ze mne doma bylo? Kanceláře tu není, abych byl písařem, a na řemeslo již jsem starý. Půjdu do světa, najdu si nějakou službu a budu vám peníze posílať. Až budu velikým pánem, prodáte chalupu a pojedete za mnou!“ — Otec i matka plakali, že jich míní opustiť, ale věděli, že má pravdu, že by doma z něho nic nebylo. Propustili ho a požehnali mu na cestu do světa. Jan plakal, až mu srdce usedalo, když odcházel od rodičů stařičkých.

Šel od rána do poledne. O polednách sedl si u studánky pod lipou, jedl a pil, a posilnil a občerstvil se. Šel dále až do samé noci. Šel neznámým krajem a musel v lese noclehovať. Druhého dne zase šel a přišel na pusté hory. Tam zůstal stáť a pomyslil si: „Milý Bože! kde pak se děju?“ — Stál hodnou chvíli, a potom šel zase dále. Přišel do pěkného údolí a tam nabyl třech bratrů. Ti se vadili, až by se byli sbili. On se jich ptal: „Co pak máte mezi sebou?“ — Nejstarší odpověděl: „Umřel nám otec a poručil nám boty, plášť a klobouk; každý chce míť ty boty.“ — Jan se optal: „Proč pak?“ — Nejstarší bratr řekl: „Proto že mají takovou moc, že kdo je obuje na nohy, v okamžení, co si pomyslí, ujde deset mil; plášť má takovou moc, že kdo ho má, může letěť jak chce vysoko a daleko; klobouk má takovou moc, že kdo si ho dá na hlavu, žádný ho nevidí.“ — Jan povídal: „Vyť jste bratří, nevaďte se, ale mějte se rádi. Abyste se déle nehádali, já vás rozsoudím. Dejte mi ty věci.“ — Dali mu boty, plášť i klobouk. Jan si posadil klobouk na hlavu, a neviděli ho; vzal plášť na sebe a boty do ruky: a ulítl tam ten.

Odletěl kus cesty a tam si sedl na kladu a obul

si ty boty. Jak tam na té kladě seděl, klada se svrtla, a hned uviděl, že je tam díra veliká. Vlezl do ní a přišel na schody; po schodech šel pěkně až dolů. Dole byla veliká světnice, ale živé duše v ní nebylo; jen jídlo bylo tam přichystáno pro jednu osobu. Když to viděl, pomyslil si: „Mám hlad, zdali mám pojísť?“ — Opovážil se, položil klobouk na stůl a jedl.

Když pojedl, přišla do světnice stará bába a ptala se ho: „Jak pak vám chutnalo?“ — „Dobře, odpověděl Jan; dáteli mi u vás nocleh?“ — Stařenka řekla: „Dám vám nocleh, dám, budeteli moci obstáť; o půl noci přijde 24 duchů, a ti vás budou divně a jináč nutiť v karty a do tance; vy pak ale jen seďte, ani na ně nehleďte.“

Přišla prvá noc; Jan seděl při večeři, a po večeři zůstal za stolem. Po jedenácté hodině přišlo 24 duchů do světnice, a nutili ho, aby s nimi hrál v karty. Nechtěl. Když nechtěl, začali stavěť kuželky a zvali ho, aby s nimi hrál. Nechtěl. Když nechtěl, začala hudba až milo hráti; duchové žádali jej, aby s nimi šel tančit. Nechtěl, ani na ně nehleděl. Tu ho začali tahati, rváti a bíti, že již myslil, že mu bude konec. V tom však udeřila dvanáctá hodina, a duchové zmizeli.

Ráno přišla stará bába a probudila ho, jak posud na zemi spal. I ptala se ho: „Jak se vám spalo?“ — „Dobře,“ odpověděl Jan. — „Ba nedobře, řekla stařena; ale ta druhá noc bude ještě horší, můžeteli obstáť: přijde 40 duchů, a budou vás nutiť v karty, v kuželky a na tanec; vy pak ale jen seďte, ani na ně nehleďte.“

Ve dne tam Jan pobyl, a dobře jedl Přišla druhá noc. Po 11. hodině přihrnulo se 40 duchů. Ti ho nutili v karty, v kuželky a do tance. Jan nechtěl, seděl, ani

na ně nehleděl. Zase ho trýznili a tahali ještě více; ale když uhodila dvanáctá, nechali ho ležet a zmizeli.

Ráno k němu přišla stará bába, omývala ho vodičkou, přišel k sobě. I ptala se ho: „Jak se vám spalo?“ — „Dobře, pravil, ani jsem se neprobudil.“ — „Ba nehrubě, řekla stařena, měl jste špatný nocleh; ale ta třetí noc bude ještě horší, můžeteli obstáť; přijde 60 duchů, a budou vás nutiť v karty, v kuželky a na tanec; vy pak ale jen seďte, ani na ně nehleďte.“

Ve dne zase dobře jedl. Přišla třetí noc. Po 11. hodině přihnalo se 60 duchů, ti ho obstoupili, lákali, zvali a nutili, aby s nimi hrál a tančil. Když pak nechtěl, chopili se ho a mlátili jím o zem, rvali a bili ho tak, že byl bez sebe a neviděl duchy odcházeť.

Ráno přišla ta stará bába, pomazala ho drahou mastí, a zase přišel k sobě. Stařena mu povídala: „Nebylo by se vám tak zle vedlo, kdybyste nebyl vzal třem bratřím boty, plášť a klobouk. Duchové byli by vás jen nutili, ale nebyli by měli žádné moci na vás. Že jste uposlechl rady mé a nešel s nimi hrát, vysvobodil jste celé zakleté město i s krásnou princeskou, která hned k vám přijde. Až se vám dobře povede, navraťte cizí věci.“ To řekla a odešla.

Potom přišla osoba v bílých šatech, čistá, krásná princeska, a děkovala mu, že vysvobodil ji a celé město. Šel k oknu a viděl na ulici, že tam lidé chodí, vojáci a vozy se hemžejí. Princka mu povídala: „Já jsem jednoho krále dcera, a ty si mne vezmeš a budeš po mém otci králem. Ale můj otec bývá daleko odtud; tu máš prsten, půjdeme k otci mému.“

Oba šli odtud, přišli k otcovi, a již měla býti svadba. Jan chtěl míti své rodiče při tom, a proto žádal princku

a pravil: „Buď tak dobrá, a propusť mne k rodičům, aby byli na svadbě naší.“ — Princka odpověděla: „Je to velice daleko, ale dostaneš se tam. Prsten, který jsem ti dala, má tu moc, že když jím zakroutíš na prstě a si pomyslíš, v okamžení 100 mil ujdeš. Ale na cestě přijdeš ke královi, a ten má krásnou dceru; nesmíš pomysliti ani na ni ani na mne, sice se prsten ztratí a nedojdeš nikam.“

Jan šel, zatočil na prstě prstenem a hned byl na sto mil u jednoho krále; ten měl několik synů, a byl tam velice uctěn. Odtud přišel k druhému králi, a ten měl dceru; ta byla sama na rodě, ale ukrutně sprostá. Král stál na tom, aby si jeho dceru za manželku vzal. — Jan si pomyslil: „Ty člověče, co pak myslíš? Má nevěsta je tak hezká, že jí není ve světě rovné, a tvá dcera je tak sprostá!“ Ale jak si na svou nevěstu pomyslil, prsten se zatočil a byl ten tam.

Jan šel dále, byl smutný a pomyslil si: „Co počnu? Od nevěsty jsem pryč a netrefím k ní ani k rodičům svým.“

Když tak zarmoucený kráčel, zpomněl si na svůj plášť a pomyslil si, kdyby byl u slunce, aby se ho optal, kde by ten zámek byl. — Jak mile si to pomyslil, přišel k slunci. Slunce nebylo doma, jenom jeho hospodyně. I prosil ji, aby mu dala nocleh, že by se optal, zdali slunce ví o tom zámku, kde jeho nevěsta bydlí. Hospodyně popřála mu noclehu. Večír, když se navrátilo slunce domů, tázal se ho Jan: „Víšli o tom zámku, kde má nevěsta bydlí?“ — Slunce odpovědělo: „Nevím, nevím, tam jsem nikdy nesvítilo! Jdi k měsíci a optej se!“

Když se vyspal, zaletěl si v plášti svém do hradu měsíce. Když tam přišel, měsíce nebylo doma, a Jan

prosil jeho hospodyň, aby mu dala nocleh, že by se rád poradil s měsícem. Hospodyň mu řekla: „Musíte dočkati, až měsíc přijde domů, ale bude vám u nás tuze zima, můj pán jest chladný.“ Jan odpověděl: „Již se tu někde ukynu do kouta a počkám, až přijde pán; vždyť mám teplý plášť. K ránu přišel měsíc domů, a Jan ho prosil, aby mu pověděl víli, kde je ten zámek, v kterém jeho nevěsta bydlí. — Měsíc pravil: „Nesvítil jsem v tu stranu nikdy; ale jdi k větrovi, ten profouká každou díru, snad bude o něm věděť.“

Jan se sebral a šel k větrovi. Vítr nebyl doma; jeho žena meluzína byla sama doma. Jan ji prosil, aby ho tam nechala přenocovať, až by její pán přišel. Žena větrová se mu vymlouvala: „Milý brachu, to ti není možno; můj pán silno fučí, bude ti velice zima.“ — Jan odpověděl: „Já se tu skryju a skrčím; na zimu jsem dosti tvrdý a mám teplý plášť.“ — Zůstal tam na noc. Po půlnoci přiletěl vítr a pravil: „Koho tu máš, ženo? jest tu čuch člověka!“ — Žena řekla: „Koho bych tu měla? Ty ses kdesi čuchu člověčího nalokal!“ — Vítr povídal: „Kdosi je tu; pověz!“ — Žena vyznala: „Nehněvej se, mužíčku, člověk jest tu na noclehu a chce tě prosiť, abys byl tak dobrotiv, a dovedls ho na ten zámek, kde jeho nevěsta bydlí.“ — Vítr odpověděl: „Ten je daleko odtud, musím se optati Pána, jak silno mám fučeti, zdali se tam dostaneme. Byl jsem tam včera; má tam býti svadba, na kterou již košile sušily; já jsem jim v tom pomáhal.“ — Vítr šel se optat Pána a když se vrátil, řekl: „Mohu silno fučeti, ale nevím, stačíšli mi.“ — Jan odpověděl: „Mám dobré boty, a jistě ti stačím.“

Zahalil se do pláště, posadil si klobouk na hlavu, obul boty a šel po předku tak čerstvě, že vítr ne-

mohl ustačit. Jak byli na blízku, řekl vítr: „Tu je ten zámek!“ Potom udělal vítr chomáč, a fúk s ním tam zhůru.

Druhý ženich již tam byl; byla hostina před svadbou. Jan chodil po zámku a přišel až ke stolu, kde obědvali. Jej žádný neviděl. On stál vedle nevěsty. Když nevěsta nabírala z talíře polévku, on jí to snědl; a když maso dávala k hubě, všecko jí vzal, tak že prázdnou lžičku a vidličku dávala do huby.

Po hostině si pomyslila: „Všeho jsem si naložila na talíř? a nic jsem se nenajedla; kdo mi to snědl? i sklenku měla jsem plnou, nepila jsem a byla prázdná; kdo mi to vypil?“

Potom šla do kuchyně. Jan za ní. Když byla sama, přiznal se jí, dal klobouk dolů, a uviděla ho. Zaradovala se velice, běžela do světnice k hostům a mluvila: „Pánové, něco bych ráda přednesla!“ — Všickni volali: „Ano, ano!“ — Ona povídala: „Měla jsem zlatý klíč, a ten se mi ztratil. Dala jsem udělať klíč stříbrný a když jsem ho měla, našla jsem ten zlatý. Dejte mi radu: který si mám nechať? — Ženich předstoupil a řekl: „Zlatý klíč jest dražší a k zámku dělaný, ten si tedy podržte!“ — Nevěsta odešla, oblekla Jana do krásných šatů, předvedla jej hostům a řekla: „To je ten zlatý klíč, kterýž mne vysvobodil z trápení, toho jsem si měla vzíti za manžela. On pak se vypravil ke svým rodičům, ale nemohl tam dojíti. Včil se navrátil, když jsem se chtěla provdati za jiného, kterýž jest ten stříbrný klíč. Myslila jsem, že se nevrátí. Včil pak, když se vrátil, podržím si zlatý klíč, jakož stříbrný sám rozsoudil.“

Druhého dne byla svadba, a Jan převzal po starém

otci království. Zajeli si spolu pro staré rodiče a vzali je s sebou do zámku královského. Na cestě stavili se u těch třech bratrů, kterým boty, plášť a klobouk navrátil. Jestli neumřeli, posud na království žijí.

40. Švec hrdina.

Byl mladý chudobný švec. Byly zlé časy, a nezůstalo mu nic, než kousek podešvi a kosíř ševcovský *). Šel do světa a přišel do jednoho dvora; tam si dal za groš kyšky **), tu pil a jedl s chlebem. Když tu kyšku jedl, mouchy létaly kolem něho a pily kyšku s ním. On jim povídal: „Vyť jste nemravy; počkejte, pokapám vám kyšky po stole, potom si pijte pro sebe, a já také pro sebe." Učinil tak, a mouchy sedaly na stůl. Když byly na stole shromážděny, popadl milý švec podešvu ***), a huk na ně udeřil. Tři sta jich porazil a tři sta jich do smrti zabil a ještě se nerozhněval. I pomyslil si: „Kdybych se rozhněval, Pan Bůh ví, co bych podělal!"

Hrdinství vykonané se mu líbilo, a hned si ho dal vyšíť na klobouk a chodil tak po světě. Přišel do velkého města, a tam ho král uviděl z okna a četl mu na klobouku: „Tři sta porazil, tři sta zabil a ještě se nerozhněval, Pán Bůh ví, co by podělal!" — Král si pomyslil: „Co to musí býti za silného člověka!" Měl dvě princesky u dvou obrů; ti je měli ukradeny, a žádný se k nim dostati nemohl. Tož ho dal zavolať a pravil mu,

*) Kosíř ševcovský, také kraják, obyčejně ale špatně knejp.
**) Kyška = sražené, kyselé mléko (Jungmann).
***) Podešva také: podešev.

že mu dá kteroukolvěk dceru, jestli jich vysvobodí od těch obrů nešťastných.

Švec se sebral a šel. V cestě přemýšlel, jak by k těm obrům mohl vejíť. Přišel k nim, a oni ho přivítali: „Pěkně vítám, červíčku zemský, cos tu chtěl?“ — Švec odpověděl: „Přišel jsem se k vám podívat, jak se máte.“ — Ten jeden obr hned s ním šel do zahrady na procházku a když četl jeho sílu na klobouku, řekl mu: „Vyhoď kamenem, jak vysoko vyhodíš?“ — Švec mu odpovídá: „Hoď napřed ty, jak vysoko vyhodíš, potom já hodím!“ — Obr vzal kámen a vyhodil ho; kámen spadl až za tři hodiny. — Švec pravil: „Dej pozor, včil vyhodím já!“ vytáhl z kapsy živého ptáka a vyhodil ho. Obr čekal tři hodiny, čtyry hodiny — již nespadl dolů, a on myslil, že to byl kámen a že se dostal až do oblaků.

Obr nad tím kroutil hlavou a povídá: „Ty, bratře, já roztlačím kámen v ruce, až z něho udělám mouku!“ Vzal kámen a roztlačil ho na prach. — Švec povídal: „Ty, bratře, já roztlačím kámen, až z něho voda poteče.“ Vzal z kapsy mladý sýr, stlačil ho v ruce, až z něho voda tekla.

Obr se velice podivil a pravil: „Ty, bratře, pojďme na škrabáky!“ — Švec si před něj stoupl, a obr mu škrábl po prsou, na kterých měl tu podešev, a myslil, že mu sedřel kůži až na kosti. — Švec řekl: „Pojď sem, bratře, včil já škrábnu tebe.“ — Obr si před něho stoupl, švec vzal z kapsy svůj ostrý kosíř a rozřízl mu prsa od hora až dolů, tak že obr mrtvý sklesl.

Druhý obr se na to díval z okna, a obával se. Hned ho k sobě zval a hleděl si jeho přátelství. Po večeři nedal mu odejíť a chtěl, aby u něho ostal na noc, že je s ním rád.

Princesky, jak viděly, že jeden obr již jest odpraven, měly dobrou naději a co nejvíc mohly ho posluhovaly a hladily. Jedna z nich mu dala prsten, z kterého ukrutnou sílu dostal, a druhá mu dala meč, který když se zatočil, pokaždé hlavu srazil.

Když ty dvě věci měl, odešly od něho princesky, a švec se strojil k spaní. Lůžko již měl ustlané. Klekl si, poříkal*) a šel si na to lůžko lehnout. Když již na tom lůžku ležel, přišlo mu na mysl: „Pohledni ty pod to lůžko!“ Pohledl, a uhledl tam člověka. Slezl s toho lůžka a šel jím kumat**), jeli živý. Byl neživý. Švec si hned pomyslil, že to snad také byl nějaký host, který na tom lůžku našel obrem svou smrt. Vzal toho mrtvého, položil ho do toho lůžka, a sám vlezl pod lože.

Obr v noci přišel a přinesl třícentovou hůl. Přišel a jak řezal, tak řezal na tom loži, až věděl, že má dost. Potom povídal: „Již jsi odbojoval!“ a zas odešel. — Ale švec pod lůžkem nespal, mrtvého vyňal a dal pod lůžko, a sám si lehl do něho.

Ráno obr přišel — člověk byl živý a chodil si po světnici. Vida ho leknul se, až div se nesvalil, a povídal: „Bratře, jak se ti spalo?“ — Švec odpovídá: „O velice dobře! Přišel ke mně člověk, bil***) mne režným kláskem a povídal si: „Již jsi odbojoval!“ Ale mně se jenom snilo, že mne tak trochu potepal. — Obr se toho zděsil, hned ho pozval k snídaní a pravil: „Zůstaň u mne do smrti!“ — Švec odpověděl: „Co bych tu dělal? Jsem pocestný, přišel jsem se k vám podívat a půjdu zase pryč; ale ty dvě princesky půjdou se

*) Poříkal, totiž večerní modlitbu.
**) Kumati t. j. drbnouti, hýbati (Jungmann).
***) Pohádkář řekl: „Hybal mne režným kláskem.“

mnou!“ — Obr povídá: „To nemůže být, sice musíme jít spolu na potýkanou.“ — Švec na to svolil, nemeškal, dal si prstének na prst a vytáhl meč. Jak se obr s holí železnou na něho hnal, švec zatočil mečem a zvolal: „Hlava dolů!“ a hned obr bez hlavy ležel na zemi. Potom sebral princesky a šel s nimi ke královi. Král z toho měl velikou radost a dal mu zlatem vyrýť: „Tři sta porazil, tři sta do smrti zabil, dvou obrů zhubil a ještě se nerozhněval; kdyby se rozhněval, Pán Bůh ví, co by podělal!“ — Potom byla svadba, a švec se stal králem.

41. O chovancovi královském.

Byl jeden král, a ten měl jedinou dcerku na rodě. Vzal sobě chovance, chudobného chlapečka, kterýž byl v jedněch létách s jeho dcerkou. Dal je v zámku svém pospolu vychovať a když povyrostli, posílal je spolu do školy a na všeliké cvičení. Obě děti tak na sebe přivykly a tak se měly rády, že děvčátko bez chlapečka a chlapeček bez děvčátka nechtěli býti; všudy byli spolu, a nikam dcerka králova bez chovance nechtěla chodiť. To trvalo tak dlouho, až byli oba dva velicí. Dcerka králova si chovance tak zalíbila, že si ho chtěla za manžela vzíti. Otec král měl sice chovance svého také rád, ale nemínil ho dceři své za manžela dáti, proto že nebyl z vysokého rodu a že neměl svého erbu.

Jednoho dne dal si ho k sobě zavolať a pravil: „Brachu, dcera má chce tě míť za manžela; já ti ji mohu dáti, když nechce od své vůle odstoupiti, ale ty musíš napřed světa zkusiti a nějaký erb sobě zasloužiti. Proto jdi do světa, a doneseš mi buď 3 vlasy ze Sybilly,

která se točí nad Babylonskou věží, buď tři pérka z mořského patoše."

Chovanec se rozloučil s pěstouny královskými, s jejich dcerou a s celým dvorem a šel do světa. Král mu dal na cestu dobrou výpravu, na obsluhu vojsko, a koní a peněz dost. Na cestě přemýšlel, co by bylo snadnější vykonati. I ustanovil se na tom, že půjde pro tři pérka z mořského patoše.

Cestoval chutě až za hranice království domácího a přišel do města království sousedního na břehu mořském. I ptali se ho lidé, dalekoli jde. Chovanec královský odpověděl: „Jedu k mořskému patošovi pro tři péra." — Prosili ho lidé dobří řkouce: „Mladý pane, když tam jedete, vymožte nám u patoše mořského, aby nám neškodil tak, že nemáme vody. Optejte se ho, jak bychom si pomohli. Vyptáteli se, jak bychom vody dostali, odplatíme se vám velice." — Chovanec královský si to zaznamenal do své knížky a cestoval dále.

Za několik dní přijel zase do jiného království na břehu mořském, kde se ho zase ptali, dalekoli jde, a když se od něho dozvěděli, že jde k mořskému patošovi pro tři péra, oznámili to hned královi svému, který pocestného mladého pána uctivě k sobě pozval a jej prosil, aby se tam mořského patoše optal, kterak by bylo pomoci jeho dvěma princeskám, které se mu proměnily v kamenné sloupy. Jestli se po nějaké pomoci vyptá, že mu dá velkou odměnu. — Chovanec královský zaznamenal si to zas do své knížky, a jel dále.

Za krátký čas přijel do třetího království pomořského, v kterém se již po delší čas nechtělo žádné zboží*)

*) Zboží t. j. obilí.

rodiť. Ptali se ho tamnější obyvatelé, dalekoli jde. A když uslyšeli, že jde k mořskému patošovi, prosili ho úpěnlivě, aby se ho optal, co by měli činiti, aby se jim zboží rodilo; že budou za vyptanou pomoc velice vděčni a uznalí. I to si poznamenal chovanec královský do knížky své, a vydal se na další cestu.

Již přijel k moři na tom místě, kde musil na loďkách k mořskému patošovi převezen býti. Šel k první čarodějnici, co převážela přes moře. Ta však jej hned přivítala takto: „Vítaj mi, ty nebožtíku chovanče královský; tyť z mých rukou již nevyjdeš; do smrti musíš u mne a se mnou bývati.“ — Chovanec prosebně mluvil k ní: „Nehněvej se na mne, nehněvej; přinesl jsem ti vzácný dar a prosím té srdečně, abys mne laskavě převezla k druhé čarodějnici, sousedce své.“ Čarodějnice byla tomu ráda, že se k ní tak uctivě choval a že jí přinesl dar, a ochotně ho převezla k sousedce své a hned mu také ještě poradila, jaký dar jí má dáti, aby mu byla přízniva a úslužna.

Vystoupil z loďky první a šel k čarodějnici druhé a prosil ji, aby byla tak laskava a jej převezla k sousedce, na cestě k mořskému patošovi. — Čarodějnice usmála se na něho smíchem pekelným a zavolala: „Vítaj, nebožtíku chovanče královský, ty mi z rukou mých nevyjdeš; do své nejdelší smrti zůstaneš u mne a se mnou.“ — Chovanec lichotivě prosil ji: „Nehněvej se, nehněvej; tu ti přináším dar, a uctivě žádám, abys prosbu mou naplnila a mne převezla.“ — Čarodějnice přijala dar a řekla: „Že jsi mi přinesl dar po chuti mé, převezu tě.“

Vystoupil z druhé loďky a šel k čarodějnici třetí, a ta byla nejhorší. Sotva jej byla zahlídla, hned napřahovala proti němu své vyzáblé ruce a volala hlasem chrop-

tivým: „Vítaj mi, nebožtíku chovanče královský; tyť jsi vzácný ptáček v království mém; tebe mi nikdo více nevyrve z pazourů žádostivých; neboť jsem si již dávno přála takového služebníka míti: do své nejdelší smrti budeš u mne a se mnou bydleti." — Chovanec přívětivě ale vážně odpověděl: „Milerád bych do své nejdelší smrti u tebe ve službě stál, kdybych neměl další cestu před sebou; cestuji v záležitostech důležitých k mořskému patošovi a přináším ti dar s prosbou, abys mne k němu převezla." — Čarodějnice vzala dar, dívala se naň se všech stran, rozmýšlela se a pak pravila: „Hle, mládenče, že jsi tak pěkným darem obdaroval mne, daruji ti život a převezu tě k mořskému patošovi, ale pod tou výminkou, jestli mi slíbíš, že se patoše optáš, jak dlouho jej budu ještě muset převážeti. Neboť již ode dávna mám těžkou povinnost na sobě a musím jej dvakrát za den převážeť." — Chovanec odpověděl: „S radostí se ho optám!" a zaznamenal si to též do knížky své.

Vystoupil z třetí loďky a za krátký čas byl u zámku mořského patoše. Všel do zámku a spatřil patošovu ženu, která pekla chléb. Tato když ho zahlídla, smutně k němu promluvila: „Oh, chasníčku milý! Což pak tu chcete? Mám zlého pána; jak mile přijde domů, roztrhá a sežere vás!" — Chovanec pravil: „Dobrá paničko! Jestli vy mi pomoc a ochranu svou dáte, ničeho se nebojím, neboť jsem slyšel o veliké moudrosti a moci vaší. Ba jsem již předkem přesvědčen, že dosáhnu, proč sem přicházím." — Patošova žena ptala se ho: „A proč pak jsem přicházíte?" — Chovanec: „Přicházím pro tři péra z mořského patoše a pak o radu v těchto čtyrech věcech: kterak by se dopídili v království odtud třetím — vody? kterak by dvě princesky v království druhém, které v ka-

menné sloupy se obrátily, zase k životu přišly? kterak v království prvním by si pomohli, aby se jim zboží rodilo? — a jak dlouho ještě první odtud čarodějnice pána vašeho převážeti bude?" — Žena patošova poznamenala si všecko po pořádku na papírek, ukryla chovance pod lůžkem a zavalila ho novopečeným chlebem, aby ho mořský patoš, až přijde domů, necítil.

Patoš přiletěl k zámku svému. Žena jeho napomínala ukrytého chovance: „Buď ticho a ani nedýchej; již je pán můj zde!" — Mořský patoš, obrovský drak, přilezl do jizby a pravil k ženě své: „I fuj, babičko milá, máš tu mladého člověka; vydej mi ho, dobře bych si na něm posvačil." — „I jdi, mužíčku drahý, pravila jeho žena, koho bych tu měla? Ty ses nalokal venku lidského vzduchu a včil myslíš, že tu mám mladého člověka." — Patoš řekl: „Nezapírej, ženuško, máš tu mladého člověka, máš; dej mi ho, ať posvačím." — Žena si k němu sedla, hladila ho a zpívala mu, až usnul. A když usnul a již hodně tvrdě spal, zatočila si jedno péro okolo ruky, šmik — péro bylo ven, a rychle vhodila ho pod lůžko. — Patoš procitnul a mluvil: „Co mi nedáš pokoje, ženo milá?" — Žena odpověděla: „Já ti nic nedělám, byli tu ti lidé, cos jim tu vodu zkazil, a žádají rady, jak by zase vody dostali." — Patoš pravil: „To je lehká pomoc, nechať si uříznou lískovou omlaď, co v roce vyrostla, a tou nechať třikráte na skálu udeří, a budou míti vody dost!" To řekl a zase usnul.

Jak již začal chrůpati, zamotala si žena patošova druhé péro kolem ruky, a šmik — bylo ven a již také pod lůžkem. Patoš se zase probudil a zabručel: „Co pak nedáš pokoje?" — „Ale vždyť já ti nic nedělám! Byli tu ze sousedního království poslové, a ti tě prosí o radu,

co by měli dělať, aby jejich dvě princesky, co se v kamenné sloupy obrátily, zase obživly. — Patoš odpověděl: „Tu je snadná pomoc; nechať uříznou dvě omladi lískové, co do roka vyrostly, a nechať jimi oběma ženským sloupům dobře pod kolenami vyšupají *), hned budou živy.“ To vypověděl a zase usnul.

Když opět dobře spal, zamotala si žena patošova třetí péro, a šmik — jenom ho natrhla, ale nedotrhla. I zvolal mrzutě: „Dej mi pokoj, povídám ti!“ — Žena zase pravila: „Já ti pranic nedělám; byli tu lidé, kterým se nechce na polích žádné zboží rodiť, a rádi by věděli, jak by si pomohli.“ — „Těm je snadná pomoc,“ pravil patoš, „nechať si uříznou tři omladi lískové, co do roka vyrostly, a ty ať vpíchnou do země, z prostředního ať udělají křížek, a bude se jim více než kdy jindy rodiť.“ — Ještě hodnou chvíli nespokojeně bručel, ale zase usnul.

Když pak silně chrůpal, omotala si žena natržené péro kolem prstu, a šmik — dotrhla a hodila ho ruče pod lůžko. Patoš vyskočil a zařval: „Už mám zlost, ženo, proč mi dnes nedáš pokoje?“ — Žena chlácholivě pravila: „Ale, mužíčku milý, jen se tak nedurdi; já za to nemohu, že tě lidé pořád vytrhují ze spánku; byla tu čarodějnice, co tě dvakráte za den přes moře převáží, a ptala se, dlouholi tě ještě převážeti bude.“ Rozhněvaný patoš odpověděl: „Té babě nebude do smrti spomoženo; bude mne převážeti až do soudného dne! — Ale včil ať již mám pokoj, sice bude s tebou zle!“ — Žena pravila: „Lehni si, lehni; včil již nedám, aby tě kdo znepokojoval ve spánku tvém.“

Ráno vstal patoš a snídal. Mezi snídaním zase mu

*) V okolí Rožnovském: vyšmárají.

zaváněl mladý člověk, a znovu dorážel na ženu svou, aby ho neskrývala, ale mu ho k snídaní vydala. Žena však velmi přívětivě chlácholila jej: „Tyť ses mužíčku včera někde nafounněl vzduchu venkovského, a včil ti ten čuch pořád ještě v nose vězí.“ — Patoš se najedl do syta, proto se spokojil s výmluvou ženy své, a odletěl pryč, jakož každého dne zrána činíval.

Chovanec pod lůžkem oddechl si, že jest bezpečen, a že se mu všecko dobře podařilo. Vylezl, protáhl oudy své a upřímně poděkoval ženě patošově za služby jemu prokázané a šel k čarodějnici, aby ho zase převezla přes moře na druhou stranu. Čarodějnice již nedočkavě na něj čekala, a proto se ho hned ptala, jak dlouho ještě bude museť patoše převážeť. — Chovanec odpověděl: „Vím to, vím, ale nepovím dříve, až mne přes celé moře převezeš a doprovodíš; potom ti to s radostí povím, neboť tě mám rád za to, žes mi dopomohla k patošovým pérům.“ — Čarodějnice opět tázala se ho: „Snad nebudu museť vždycky patoše převážeti?“ — Chovanec ji těšil a sliboval, že ji to poví, až se dostanou za moře.

Když vystoupil z její loďky na břeh, čekali ho tam jeho vojáci. On zatím sedl si na svého koně a děkoval jí za všecko dobré, zvláště za převážení, a konečně jí řekl slova patošova: „Tobě nebude do smrti spomoženo, musíš patoše převážeti až do soudného dne!“ To řekl a bodl koně svého, že jako prudký vítr uháněl a hned za hranicemi čarodějnice byl. Čarodějnice tak se rozzlobila a takové vlny mořské nadělala v okamžení, že chovancovy vojáky i s koňmi ubíhajícími do moře spláchla, chovance však již zastihnouti nemohla, neboť byl již ten tam z moci její.

Když byl v jistotě za jejími hranicemi, dal si ta

tři péra patošova za klobouk a jel do hlavního města pomořského království. Král dal svolati radu svou, aby vyslyšeli řeč chovancovu, kterak by si pomoci mohli, aby se jim rodilo na polích. Chovanec řekl: „Máte uříznouti tři omladi lískové a vpíchnouti je do země, z prostřední pak udělejte křížek, a bude se vám více než kdy jindy rodit.“ — Rada ta líbila se královi i radcům jeho tak, že pomoci té snadné hned upotřebovali a přesvědčili se, že je dobrá. Z vděčnosti dal mu král dvě setniny vojska. Všickni byli dobře ošaceni a všemi potřebami opatřeni.

Chovanec v čele vojska svého jel dále, až přijel do druhého království, kde ho již toužebně očekávali. Král sám vyšel mu naproti a ptal se ho, jak by se mohlo pomoci dvěma princeskám v kamenné sochy obráceným. — Chovanec pravil: „Králi, rozkaž uříznouti dvě lískové omladi, co do roka vyrostly, a dej jimi sochám kamenným dobře pod kolenami vyšupati, a hned budou živy.“ — Král tak dal učiniti a když se na své vlastní oči přesvědčil, že rada jeho byla dobrá, dal mu také dvě setniny dobře vypraveného vojska.

Chovanec královský jel opět dále a přijel do posledního království, kde jej všickni obyvatelé s velikou slávou přijali a se ptali, kterak by si k vodě pomoci mohli. — Chovanec odpověděl: „Uřízněte lískovou omlaď, co v roce vyrostla, a tou třikráte o skálu udeřte, a budete mít vody dost.“ — Stalo se tak hned u jeho přítomnosti, a proto dali mu tři setniny vojska.

Měl tedy 7 setnin vojska od tří králův, a veliká zásoba potřeb vojenských a potravy vezla se za nimi na mnohých vozích.

Jak přitáhli k městu, kde královský jeho pěstoun sídlil, poslal mu po zvláštním poslovi psaní, aby mu toho

14*

svého chovance v tu chvíli vystavil*); nevystavili ho, že psa kočky v městě jeho živiti nebude**). Král se polekal a hned mu odpísal, že nemá chovance svého doma, že odešel zkusit světa. — Chovanec však poslal mu druhého posla, který mu vyřídil, že na tom není dosti, že musí pověděť, z jaké příčiny odešel do světa; nepovílí, že celé město zhubí. — Král ustrašený sebral honem všecky klíče od zámku svého na zlatý talíř, šel pěšky k němu a kleče na holých kolenách, odevzdával mu klíče zámku svého na znamení, že se mu podrobuje na milost.

Chovanec, když viděl, že starý otec a matka, jeho největší dobrodincové a pěstouni, se před ním tak pokořili, poklonili a o milost prosili: kázal jim, aby povstali, že není hoden, aby před ním klečeli. Potom se jich ptal po příčině, z které chovanec odešel do světa. — Otec král vypravoval, že si vzal za chovance chasníka chudobného, kterého jediná dcera jeho chtěla míti za manžela; že pak pocházel z nízkého rodu a neměl vlastního erbu svého, poslal ho do světa, aby si erb zasloužil. „Uložil jsem mu k tomu konci, aby mi donesl buď tři péra z mořského patoše anebo tři vlasy ze Sybilly, která se točí nad Babylonskou věží.“ — Chovanec pravil: „Já soudím, že to nebyla od vás hezká věc, chovanci svému uložiti takovou úlohu a zkoušku, proto že si ho chtěla dcera vaše vzíti za manžela.“ — Otec vyznal s lítostí, že chybil, a prosil opětně o milost. — Chovanec se jich ptal: „Poznali byste chovance svého, kdyby včil k vám přišel?“ — Otec: „Ovšemť že

*) t. j. vydal.
**) t. j. že ničeho na živě nenechá.

bychom ho poznali, jen kdyby se nám co nejspíše navrátil!“ — Chovanec: „Otče můj, co se vám zdá, nejsemliž já sám chovanec váš?“ — Otec i matka pozorněji na něho pohledli a oba dva zároveň vzkřikli radostně: „Drahý chovanče náš!“ Chovanec slezl s koně, objímal pěstouny své, posadil jich oba do svého krásného kočáru, kterýž byl mezi dary souseda krále, sedl si také k nim, a jeli do zámku. Celé jeho vojsko táhlo za nimi.

Největší radost však měla princeska, která v ouzkosti doma očekávala, jak se opověděné nepřátelství skončí. Toho se nenadála, že ten, kterýž otcovi vojnu vypovídat se zdál, jest její nastávající manžel a král.

Po velikých přípravách byla svadba a veselí při kterém mladý král veřejně vypravovati musil své příhody na dalekých cestách, když jel pro tři péra z mořského patoše. Po svadbě pak řídil po mnohá léta království celé.

42. Kukačka.*)

Jeden otec měl tři syny, a povídal nejstaršímu, aby šel někam na službu, že jich doma nemá jak živit.

Nejstarší se sebral a šel. Přišel k jednomu sedlákovi a ptal ho o službu, aby ho vzal. Sedlák povídal, že vezme, ale že se u něho rozhněvat nesmí; kdyby se rozhněval, že by mu uřezal nos; a když se hospodář na něho dožere, on zas aby jemu uřezal nos. Jak bude kukačka kukat, že jim dojde rok. Zůstal u něho na službě, a hospodář ho poslal mlátit na mlatevnu**). Pacholek mlátil s druhými mlatci. Přišlo k snídání;

*) Kukačka = zezulka.
**) Mlatevna = mlat ve stodole, humno.

druhé mlatce volali k snídaní, ale on aby ostal tam dáť pozor. Snídaní nedostal; oběda zas nedostal; večeře zas nedostal. Ráno ho poslali zas do stodoly. Jak přišlo k snídaní, on se již rozhněval, že nedostal snídaní; sedlák vzal nůž, nos mu odřezal a poslal ho pryč ze služby. On přišel zas zpátky domů, ale nosa nepřinesl.

Otec povídá: „Když sis tak pěkně vysloužil, žes nosa nepřinesl, tož půjde zas ten mladší na službu, a ty zůstaneš doma!“

Mladší se sebral a šel. Zas přišel k tomu sedlákovi, co byl ten starší. Zase takou domluvu sobě udělali jak s prvým. Sedlák pacholka poslal do stodoly. Mlátil den, jísť nedostal; na druhý den zase žádné snídaní. Rozhněval se zas, a zas pozbyl nos jak ten prvý, a potom ho sedlák poslal ze služby.

Když přišel domů, hlásil se ten nejmladší, že půjde na službu. Ten byl hloupý, a dělali z něho smích. On přece povídá, aby mu pověděli, kde to je, že on ho půjde zkusit. Ti mu pověděli a smáli se mu, že zas tak vypadne jak oni.

Šel a přijda k sedlákovi, ptal se ho, vezmeli jej na službu. Sedlák mu povídá, aby ostal na té službě. Zase si dělali domluvu, že se nesmí rozhněvať ani hospodář na pacholka ani pacholek na hospodáře; kdo se rozhněvá, že ztratí nos. Pacholek mu povídá: „No, tož může tak býti!“ a hned se ptal, co prý bude dělať. — Hospodář odpovídá: „Půjdeš na mlatevnu mlátit.“

Jak přišlo k snídaní, druhé volali, jeho nevolali. Mlatci odešli k snídaní, ten nabral do měchu zboží*), šel ho prodat a snídaní dobré si koupil.

*) Zboží rozuměj v mluvě moravských Valachů obilí.

Hospodář se ho ptá po snídaní: „Jsili ty zlý a rozhněvalli ses?“ — Pacholek odpovídá: „Oh, co bych pro jedno jídlo byl zlý, to mi nedělá nic!“

O polednách zase ho nevolali k obědu. Ten nabral do dvou měchů zboží a zas ho dones prodat do hospody, neboť si myslil, že poobědvať musí lepši jak posnídať, že tedy toho zboží musí býť víc.

Hospodář se ho po obědě zase ptal, jestli se rozhněval. On mu povídá: „Co bych se rozhněval, šak já jsem poobědval lepši jak vy!“

Večer zas ho nevolali k večeři, nechali ho tam hlídať. Ten nabral jen do jednoho měcha zboží, prodal a večeři si koupil.

Hospodář se již dověděl, že pacholek prodává zboží, a povídal ženě: „Ženo, to je jakýsi taškář, již mu jísť musíme dáť, on by nám to zboží všecko prodal.“

Pacholek se ptal včil hospodáře, jestli se rozhněval pro to. — On povídal: „Což pak o špetu *) zboží, proč bych se rozhněval?“

Na druhý den již mu dali jísť. — Jak vymlátili, povídal hospodář pacholkovi: „Pacholku, budeš voziť hnůj!“ Pacholek se ptal, kam. — Hospodář mu řekl: „Šak psík s tebou půjde, a ukáže ti; kde si lehne, tam budeš skopovať **).“

Pacholek vezl ten hnůj, a psík šel s ním. Psík přišel k pádolu ***), tam si lehl, proto že bylo horko, a nemohl doběhnouť až na pole. Pacholek skopoval do toho pádolu. Jak skopil, jel nazpátek zas nakládat a tam vy-

*) Špeta = špetka = trocha = troška.

**) Skopovati, skopiti, skopením nahromaditi (Jungmann).

***) Pádol t. j. jámka uvezená (vybraná) od vody.

vezl a do pádolu skopoval čtyrycetkrát. Hospodář jde se podívat na pole, vidí tolký hnůj ve zmole na cestě, a na roli nic. Šel domů a ptal se pacholka, že kde ten hnůj skopoval, že mu tolkou škodu udělal a na roli že nedovezl nic. — Pacholek povídá: „Kde mi psík ukázal a kde si lehl, tam jsem skopoval, jak jste mi kázal. Ale povězte mi, hospodáři, jsteli pro to rozhněvaný." — Hospodář odpovídá: „Což pak pro ten hnůj bych byl rozhněván!"

Přišla neděle. Hospodář a hospodyně strojili se do kostela a kázali pacholkovi: „Než přijdeme, navaříš nám oběd, postavíš maso a dáš zemáků pod polévku a petružele do toho." Když odešli, pacholek vařil oběd. Měli maličkého psa, a tomu bylo Petružel; on ho vzal, zabil a dal ho do toho masa vařiť. Když přišli domů, nesla hospodyň psíkovi žrát, ale když přišla k boudce, nebylo ho tam; i ptala se, kde se děl Petružel pes. Pacholek pravil, že mu ho kázali dáť do masa. Ona mu řekla, že mu kázala dáť do masa petruželе ze zahrady, ale ne Petružela psíka, to pěkné a dobré hovádko. Pacholek se ptal hospodáře, jestli je zlý? — Hospodář odpověděl: „Oh, proč bych byl zlý pro takého psíka?"

Jindy zase byl zhozený svátek *). Hospodář šel s hospodyní do kostela a povídal pacholkovi: „Jak bude po mši svaté, jestli budou kde co dělať, tož ty dělej též!"

Druhému sedlákovi, sousedovi, přišli tesaři pobíjeť střechu a shazovali staré šindely dolů. Pacholek když to viděl, vzal řebřík, vylezl na střechu a shazoval též šindely s hospodářovy střechy, a ta byla nedávno nově

*) Zhozený svátek jmenuje se v lidu svátek prv zasvěcený, ale později vyzdvižený. Na takový den nábožný lid přece samovolně nekonává žádné služebné práce, a světí ho.

pobita. Když přišel hospodář z kostela, byla celá střecha strhána. — Hospodář pravil: „Co mi děláš za škodu?“ — Pacholek odpovídá: „Řekl jste mi, jestli budou kde co dělať, abych dělal též; u souseda shazovali šindel, já též, jak jste mi kázal. Ale povězte mi, jsteli zlý, hospodáři?“ — Hospodář: „Oh, nejsem, co pak bych byl pro to zlý, to ještě nejsou všecky peníze!“

Večer se radili s ženou, jakou by mu dali práci, co by utekl; a povídali si, že je to jakýsi taškář a že jim mnoho škody nadělá, než ten rok dojde. Uradili se, a hospodář šel a řekl pacholkovi: „Máme bahnivý dvůr velice; budeš dělat mostek přes ten dvůr, ale tak, co by byl vždycky jeden schodek tvrdý a druhý měkký!“ — Hospodář si pomyslil: „Šak ty mi toho nevystavíš!“ Ale pacholek povídá: „Může býť; mně jest jedno, co dělám, šak já ho do rána přece udělám!“

Hospodář šel spat, a pacholek si rozmýšlel, z čeho ten mostek bude dělať. Hospodář měl sto ovec v ovčírně — pacholek si povídá: „Dobré ony budou na ty schodky!“ Hned pozabíjel všecky ovce, *nohy jim odrúbal i* hlavy; jednu dal vždycky zhůru hřbetem na jeden schodek a druhou dal na druhý schodek zhůru břichem a povídal si: „To bude právě tak dobře, jeden bude tvrdý schodek a druhý měkký, *tak mu uhovím*.“ Jak všecky ovce vydal a již měl hotový mostek, šel spat; ale nohy a hlavy zakopal do hnoje, aby jich neviděli, a ty schodky zamazal pěkně hlínou, aby jich nebylo znáť, z čeho jsou dělány.

Ráno se ho ptal hospodář, jeli již mostek hotový. — Pacholek povídá: „Již jsem se i přespal, již je dávno všecko hotovo; pojďte se podívat, *jestli jsem vám uhověl*.“ — Hospodář šel i s hospodyní zkoušet, jaké to bude. Jak na ten mostek vešli, byl dokonale jeden

schodek tvrdý a druhý měkký; ale co to bylo, nevěděli. Pacholek se ptal hospodáře, uhovělli mu. Hospodář povídá: „Dobře je to, jsi za to hoden chvály!“

Potom přišel pastýř pouštět ovce na pastvu. Ovce nebylo ani jedné. Hospodář dělá křik, kde se ovce děly? — Pacholek povídá: „Šak je máte na dvoře na mostku všecky; jedna je zhůru hřbetem, a to je tvrdý schodek; druhá je zhůru břichem, a to je měkký schodek; z jiného to nebylo možná.“ — Hospodář pravil: „Pro Boha, žes tolkou škodu nám udělal, co myslíš?“ — Pacholek se ale ptal: „Hospodáři, jsteli zlý?“ — Hospodář odpověděl: „Oh, co bych pro to byl zlý, šak ovce budou zas!“

Večer se radili se ženou, jak by ho z domu vypravili, co by již mohl jít pryč? Žena povídá: „Já vylezu skoro ráno na hrušku a zakukám, a ty mu řekni, že již rok je, a zaplat mu, nechť již jde.“

Ráno tak udělala, vstala, vylezla na hrušku a začala kukat. Hospodář zavolal pacholka a pravil: „Pacholku, pojď, již kukačka kuká, již je rok; já ti vyplatím, a můžeš odejít.“ Ale pacholek povídá: „Hospodáři, já se půjdu na tu kukačku podívat, jak živ jsem jí ještě neviděl!“ — Běžel před dům, zatřásl hruškou, hospodyně spadla dolů a zlomila si nohu. Jak zakřikla, hospodář se letěl podívat, ale již viděl ženu na zemi ležet a že má nohu zlomenou křičet. Hospodář zanesl ženu do jizby a začal plakat, že mu tolkou škodu udělal a ještě že mu ženu ožebračil. Pacholek povídá: „Hospodáři, jsteli zlý?“ — Hospodář se dal do křiku: „Kdo by na tě nebyl zlý, tolkou škodu jsi mi nadělal!“ — Pacholek vzal nůž, hospodářovi nos odřezal a povídal: „Včil i mých bratrů dva nosy dejte sem!“ — Dal mu je, peníze mu za službu

vyplatil, a pacholek odešel domů, nosy bratrům přinesl a povídal: „Vy jste moudří, a já jsem hloupý; tuť máte své nosy i nos sedlákův.“ Sedlák měl ženu chromou a nosa neměl žádného, a bylo po všem.

43. Princ Ferdoš a divotvorná voda.

Tak byl jeden král, a ten měl tři syny. Dva z nich byli chytří a ten třetí přihlouplý; tento byl u všech domácích málo vážen, a bylo mu Ferdoš.

Otec král již stárnul a slábnul, ale ještě by rád byl déle živ býval. I slyšel od mudrců svých, že prý má býti kdesi na světě voda divotvorná, která má takovou moc, že se stane o celých deset roků mladším, kdo se jí napije. Rozkázal tedy synům svým, aby některý z nich šel do světa, a tu vodu vyhledal a mu jí donesl.

Chytří dva synové oba vydali se na cestu. Otec jim dal koně, služebníky, peníze a všeliké potřebné věci na cestu, aby netrpěli nouze.

Když odešli, přistoupil i třetí syn přihlouplý k otci svému a pravil: „Otče, já také půjdu pro tu vodu!“ Otec řekl: „Ó ty hlupáku, seď doma za pecí, ty mi té vody ani nenajdeš ani nedoneseš; bylo by škoda peněz, kterých bys utratil na cestě!“ — Ferdoš však nedal pokoje a pořád ho prosil, že by také rád šel za svými bratřími, tak že otec konečně, aby se ho zbyl, pravil: „Víšli co, když se ti to líbí, jdi také do světa,“ a dal mu též všecky potřeby na cestu, jako chytrým dvěma bratřím. On přijal koně, peníze a ostatní věci a s radostí odejel ze zámku královského.

Jel až do poledne; potom slezl s koně, přivázal ho na dlouho ke stromu, aby se napásl, sám pak vyndal

z mošny kus chleba a uzeného masa, sedl si u čisté studánky a poobědval. Po obědě zase ujížděl hustým lesem dále. V lese tom pak přišel na křížové cesty, tak že nevěděl, v kterou stranu by se dáti měl. Levá zdála se mu býti nesnadná, proto že vedla do velikého kopce; proto se dal na pravou. Když asi tři hodiny cesty ujel, přišel do krásného údolí, v jehož pozadí spatřil boudku hezky upravenou. Jel k ní a zůstal státi. Žádného tam neviděl, a proto začal volať: „Kdožkoliv tam bydlí v chatrči této, nechať vyjde a prokáže mi lásku a přátelství!“ — Žádný se neozýval. — Volal po druhé; žádný nevycházel. Volal po třetí hlasem silným, a tu počala řeka za chýší tekoucí hučeti, jako by přes veliké kamení se valila, dvéře se otevřely, a vystoupil rybář, muž malý, na hlavě měl klobouk okrášlený šupinami z ryb, podíval se ostře na Ferdoše a pravil: „Kdo jsi ty, že přicházíš do říše mé a vyvoláváš mne z pokoje mého?“ — Jezdec pozoroval, že mu z levého šosu kapá voda, a řekl: „Nevím kdo ty jsi, ale zdá se mi, že ses koupal v šatech svých; jestli jsem tě znepokojil v tiché domácnosti, odpusť mi. Jáť jsem syn královský a jedu do světa, abych pro otce milého našel vody divotvorné, kterou by otec omladl a se posilnil. Pověz mi, kde bych vody této nalezl.“ — Zelený mužík odpověděl: „Já jsem panovník všech ryb, ale o takové vodě jsem neslyšel, co živ jsem; počkej, až svolám všecky ryby, které jsou pod mocí mou: těch se optám, zdali by některá z nich věděla o vodě té; neboť mám též staré ryby, které projely všecky řeky a moře celého světa, — snad ti některá dá odpověď.“ — Odešel do domku svého, vzal píšťalku z rakosí a pískal hlasem podivným. Za malou chvíli zpozoroval Ferdoš, pořád ještě na koni sedě, že přicházejí ku břehu ryby všeho

druha, velké a malé, a že vystrkují hlavičky a očka jasná obracejí po pánu svém, který se jich tázal: „Která z vás ví o takové vodě, z níž by člověk mohl o 10 roků omladnouti a sesíliti?" — Ale všecky ryby kroutily hlavičkami, že o té vodě nevědí, a ostaly dočista němy jako před tím. Rybář rozpustil ryby a obrátil se k jezdcovi, řka: „Včil jsi sám slyšel, že žádná z mých ryb o té vodě neví; ale dám ti radu tu: Jdi k mému bratrovi, kterýž ostává tamhle nahoře v dutém dubě, on jest panovníkem nad všelikou zvěří, toho se optej, zdali by on nebo jeho zvěř o té vodě nevěděla: najdešli vody té, dones mi jí také ve sklence."

Jezdec se poděkoval za dobrou radu a odejel v tu stranu, kamž mu byl vodní muž okázal. Za hodinu přijel na krásnou louku. U prostřed louky té stál dub velikánský, jehož konary listím porostlé celou louku jako zelená střecha pokrývaly. Na dubě byly rozvěšeny kyje, čagany a oka z léčí a z provazů nadělaná; vchodu však do dubiska toho nikde neviděl. Ostal státi a volal: „Pane veškery zvěře, vyjdi z obydlí svého a slyš uctivou žádost cestovníka!" — Žádný se neozýval. — Volal hlasem silnějším: „Pane veškery zvěře, vyjdi z obydlí svého a slyš uctivou žádost cestovníka!" — Žádný se nehýbal. — Volal hlasem nejmožnějším: „Pane veškery zvěře, vyjdi z obydlí svého a slyš uctivou žádost cestovníka!" — Po těch slovích dubisko se otevřelo, a byloť viděť dokonalé dvéře, a pán veškery zvěře, malý mysliveček, kterýž měl veverčí ocásek za klobúkem, vystoupil z jizbičky dutého dubu, řka: „Kdo jsi ty, že přicházíš do říše mé, v kteréžto již po sto roků lidské nohy nebylo, a znepokojuješ mne voláním svým?" — Jezdec odpověděl: „Jestli jsem tě znepokojil v tiché domácnosti, měj mne výmluvna. Jsemť

syn královský a jedu do světa, abych pro starého otce vypátral vody divotvorné, kterou by on omladl a se posilnil. Pověz mi, pane veškery zvěře, kde bych vody této nalezl.“ — Mysliveček pravil: „Já jsem pánem veškery zvěře, ale o takové divotvorné vodě jsem nikdy neslyšel, aniž mi o ní zmínky učinil můj otec, stařeček a prastařeček; ale počkej trošku, já svolám všechnu zvěř čtyrnohou, která jest pod mocí mou; té se optám, zdali by některé zvíře vědělo o vodě té, neboť mám i staré jeleny, srnky, zajíce, lvy a lišky, jenž pili z blízkých i z dalekých studének, snad ti některé zvíře dá odpověď!“ — Odešel do jizbičky své v dubě, vzal píšťalku z lípového dřeva a pískal pískotem neslýchaným. Zvěř se sbíhala ze všech končin, v celém lese množil se praskot pod nohami a nad rohami zvířat rychlých; jezdec se ulísnul nad velikým množstvím zvířat rozličných, kteráž naplnila v malé chvíli celou louku kolem dubu prastarého; každé zvíře čerstvě oddychalo a upřeným okem na pána svého hledělo. Pán veškery zvěře promluvil: „Kdo z vás ví o takové vodě, z které by mohl člověk o 10 roků omladnouti a sesíliti?“ — Všudy ticho, zvířata kroutila hlavou, že o té vodě nevědí. — Mysliveček dal zvěři znamení, aby se rozešla, obrátil se k jezdcovi a pravil: „Včil ses přesvědčil sám, že ani zvířata má o té vodě ničeho nevědí; ale dám ti radu tu: jdi k našemu třetímu bratrovi, kterýž ostává na hodinu cesty ode mne za horou v údolíčku; onť jest panovníkem nad veškerým ptactvem; toho se optej, zdali by on aneb některý z ptákův jeho nevěděl o té vodě; dopídíšli se vody té, dones mi jí též.“

Jezdec se uctivě poděkoval za dobrou radu a bral se v tu stranu, kamž mu byl mysliveček ukázal. Za malou hodinu přejel horu a blížil se k pěknému údolíčku,

které vysokými a košatými stromy ověnčeno bylo. V kontě stranou byly tři stromy srostlé a konary jejich na příč roztaženy; na stromích hezky veliká boudka a po ní klece rozličné velikosti a barvy; v kleci pak poskakovali ptáci, z nichžto každý tak pískal a zpíval, jak mu hrdélko stačilo a zobák narostl. Zpěvem tímto jezdec brzy upozorněn byl na obydlí třetího bratra ptáčníka, kterého volati se jal, řka: „Vzácný a mocný pane ptáčníku, vyjdi a slyš uctivou žádost cestovníka, kterýž tvé rady potřebuje!“ Tak volal po druhé i po třetí. Tu vyšel z úzkých dvířek vyzáblý ale velice obratný mužík v lehkém oděvu, měl modrou čepici s pérem kohoutím a široký pás přes rameno a v něm veliké množství koštěných píšťalek. Ten se ptal, co by příchozí u něho pohledával. Ferdoš pravil: „Já jsem královský syn a jedu do světa, abych pro otce milého donesl vody divotvorné, kterou by omladl; pověz mi, kde bych vody té se dopídil.“ — Ptáčník odpověděl: „Já jsem pánem všeho pernactva*), ale o takové vodě jsem ani neslyšel; ale počkej, svolám veškeré ptactvo. které jest pod mocí mou, a optám se, víli který z ptáků mých o ní; mám mnoho druhů ptačích, jenž co rok stěhují se do cizích krajů a zas přilétají: snad ti některý z nich poví, o čem já nevím.“ — Vzal několik píšťalek a zapískal tak, jako by všecky ptáky své napodobiti chtěl. V tom okamžení nastal po celém lese takový šustot, jako by se vítr zdvíhal, a čím hustěji se slétali ptáci, tím větší hluk a pískot. Ptáci sedali na velikých stromích dokola. Za malou chvíli bylo roztomilé podívání na ty stromy, na kterých ptactvo jako různobarevný květ poskakovalo, přestupovalo

*) Pernactvo, t. j. ptactvo.

a se divně a jináč kroutilo a tvářilo; to bylo štěbotu a pískotu, že člověk ani svého vlastního slova neslyšel. Ptáčník rozkázal hlasem pronikavým, aby bylo ticho, a hned bylo ticho. Potom mluvil takto: „Kdo z vás ví o takové vodě, z kteréž by člověk o deset let omladnul?“ — Mnozí ptáci kroutili hlavičkami, a sova s výrem vyvalovali oči, jako by se tomu divili, ale žádný nevěděl o té vodě. — Ptáčník se díval po ptácích a ptal se jich, jsouli všickni pohromadě. Sokol se podíval a odpověděl, že tu orla není. Ptáčník řekl Ferdošovi: „Orla tu není, a právě ten by snad mohl nám zprávu dáti; neboť on jednou do roka kamsi odlétá a pokaždé čerstvější přichodí.“ Po těch slovích vzal největší píšťalku a zapísknul, co síly měl. Tu se spouštěl orel s nesmírné výšky a sedl si na konar tlustý, který se pod ním hýbal, jak silno orel oddychoval. Ptáčník se ho ptal: „Kde jsi byl tak dlouho?“ — Orel odpověděl: „Koupal jsem se v dalekém kraji v takové vodě, z které každý živý tvor o deset roků mladším se stává, když se jí napije anebo se v ní vykoupá.“ Ptáčník z toho potěšený řekl: „Když víš o té vodě, musíš tam s tímto pánem jíti.“ Potom prosil Ferdoše, aby mu sklenku té vody přinesl, dal mu tři lístky zeliny a pravil: „Když s tebou orel poletí nad mořem a bude slábnouti, dej mu jeden lístek jísti; a tu máš též tři kuličky; kdyby vás na moři zastihla noc, pusť jednu kuličku dolů, a hned se z ní stane ostrov, na kterém budete oba dva moci odpočinouti a se vyspati, a potom budete zase dále letět.“

Ferdoš si sedl na orla, a letěli pryč. Jak přišli nad moře, začala orlovi křídla slábnouti. Ferdoš mu dal lístek zelinky, a hned se zase zotavil; ale bylo přece daleko, a nemohli za dne moře přeletěť. Ferdoš

spustil tu jednu kuličku, a hned povstal ostrov v moři, orel se spustil dolů, a na tom ostrově noclehovali. Když se vyspali, letěli dále.

Přiletěli šťastně k zámku velikému v pustině, kam žádný přijíti nemohl. Orel se spustil u vody, v které se Ferdoš umyl, a napil se jí; a jak se jí napil, ostal přeměněný, měl jinou povahu, jasnější rozum, a byl o mnoho krásnější. Dobře se mu to povedlo. Šel se podívat do zámku, kdežto byl v jizbě stůl přichystaný a jídla i nápoje na něm. Ostal tam den a noc a prohlížel všecky jizby. Kamkoliv přišel, všudy nalezl lidi, co spali, neboť byli i se zámkem zaklnuti Posledně přišel do jizby nejvzácnější, kdežto viděl překrásnou princku, která také spala. Dal si všemožnou práci, aby ji probudil, až pak se konečně přesvědčil, že jest též začarována. Celou noc přemýšlel, jak by ji a celý zámek z moci čarodějné vysvobodil; ale nemohl žádné pomoci vymysliti. Teprv k ránu usnul, a snilo se mu, že ta krásná princka k němu přistoupila, ruce sepjala a s pláčem ho prosila, aby jí donesl a do úst nalil té divotvorné vody. Ferdoš procitnul ze sna, a hlídal po jizbě, kde by se schovala princka, kterou živě na očích měl. Ostal chvíli stát, udeřil se pěstí do čela a zvolal: „Ó já blázen, to jsem mohl hned včera udělať!“ Potom běžel ke studánce, nabral té vody, a vrátil se do té jizby, v které princka spala. Přistoupil k ní, otevřel jí bázlivě krásná ústa a vlil jí, jak na lenošce spala, té vody do nich. V tom okamžení procitla princka ze sna, vstala a děkovala vysvoboditeli svému řkouc: „Již deset let jsme byli zaklnuti čarodějníkem, jehož manželkou jsem nechtěla se státi; tys vysvobodil mne i všechen zámek!“ — V tom bylo po celém zámku slyšeť radostný hluk, který se blížil k té jizbě,

v které princka byla. Všickni přišli a klanili se jí, ona pak pravila: „Děkujme Bohu za to, že nám poslal tohoto vysvoboditele, bez jehož pomoci bychom snad byli až do soudného dne spali.“ Všickni Ferdošovi děkovali, a nejstarší z nich přistoupiv k princce, mluvil s ní tajně. Potom se ptal nahlas Ferdoše, jestli by chtěl princku za svou manželku míti. Ferdoš s radostí svolil, a hned se děly přípravy k svadbě. Po svadbě ostal Ferdoš ještě měsíc u své manželky, ale potom jí řekl, že musí svému tatíčkovi té divotvorné vody donésť, a potom že přijde zase k ní. Princka sice plakala, že chce odejíti takový svět, ale svolila k tomu a smutně se rozloučila s ním.

Ferdoš zavolal svého orla, nabral do lahviček té divotvorné vody a přišel zase tak přes moře jak prv. Na cestě donesl ptáčníkovi, myslivečkovi a rybářovi té vody a pak se ubíral dále k domovu svého otce. Lahvičku s vodou divotvornou měl dobře uchráněnu a v jiné láhvici měl zásobu čerstvé vody, kterou se počerstvoval.

V lese ho přepadl veliký hlad. Sedl si, vyndal z mošny pečenku a chléb a chutně jedl. Tu se k němu přikradla liška a mluvila: „Prosím vás, pantáto, dejte mi kúsek toho masa, byla bych vám dobrá k pomoci.“ Ferdoš měl dobré srdce, dal jí kus pečenky, liška jedla a když snědla, dostala zas, pokud Ferdoš sám co měl. Když oba pojedli, Ferdoš se chystal na cestu a dal jí trochu té divotvorné vody; v okamžení ostala starým člověkem, kterýž k němu pravil: „Když půjdete domů, nestavujte se v hospodě a od kata masa nekupujte; já vám budu nápomocen, kdyby bylo potřebí.“

Ferdoš šel svou cestou dále, a jak přišel k hospodě, slyšel tam křik. Nedbal na výstrahu starcovu a šel tam. Když tam vešel, uviděl své dva bratry skoro nahé za

pecí seděť; tito nešli divotvornou vodu hledat, ale zůstali v hospodě, jedli a pili, až všecko promarnili a ještě dluhů nadělali; hospodský jich nechtěl propustiť, až zaplatí dluhy své, a nezaplatíli, že je dá katem odpraviť.

Dobrý Ferdoš pomyslil si: „Pro Pána Boha, krev není voda, a oni jsou přece moji bratří; musím se optati, kolik jsou dlužni!“ — Hospodský mu pověděl, on vytáhl míšek s penězi a všecko za ně zaplatil. Bratří mu děkovali a šli s ním. On pak se jím přiznal, že nese tu divotvornou vodu. Bratří se uradili, že ho usmrtí, podřízli mu krk a odebrali mu všecky věci. Domnívali se, že i tu divotvornou vodu mají; tu on však měl dobře uchráněnu. Oni mu sebrali vodu na občerstvení, kterou v láhvici na snadě měl, a donesli jí otcovi, že to je ta voda, a lhali, co všecko musili podstoupiť, než tu vodu vypátrali, až prý všecko na sobě roztrhali. Otec všecko uvěřil, a špatní synové, jsouce ubezpečeni, že bratr usmrcený lež nevyzradí, řekli: „Ferdoš, ten poběhlík, se toulá světem: viděli jsme ho v hospodě, tam jí a pije, jest všecek dotrhaný a dělá nám všem hanbu; kdyby ho již jednou chtěl zlý duch vzíti!“

Oni však velice zmýlili se. Staříček, který po vodě divotvorné zůstal z lišky, chodil po lese, nasbíral zelin a vyhojil Ferdoše tak, že ani znamení nebylo, že byl zabit. Když byl zase živ, řekl mu stařiček: „Povídal jsem vám, nechoďte do hospody a od kata masa nekupujte; proč pak jste vyplatil zlé bratry, kteří katovi patřili? Jděte a otcovi doneste té vody, a bude s vámi přece ještě jednou dobře.“

Ferdoš šel a otcovi vodu divotvornou donesl. Ale bratří na něj otcovi nalhali, tak že ho ani na milost přijmouti nechtěl. Divotvornou vodu přijal, ale Ferdoše

poslal k svému zahradníkovi, kterému přikázal, aby ho hned utopil. Zahradník pozoroval, že Ferdoš není v ničem vinen, a proto nevěděl, co má dělat. Pomyslil si, král se dívá z okna a chce vidět, až Ferdoše do rybníka vhodím; udělal rychle chlapa ze slámy, oblekl mu šaty a vhodil ho tam. Otec myslil, že již jest po Ferdošovi. Zahradník ho zatím dobře u sebe skryl a dal mu jísť a píť. Takto skrýval se po tolký čas, že natlačil 15 věder vína z keře vinného, který si hned na začátku vsadil a bedlivě opatroval.

Najedenkráte ohlásil se u krále princ z dalekých zemí a pravil, že přichází z onoho zámku, který jeho syn vysvobodil a jeho matku za manželku si vzal; potom že odešel, aby donesl otcovi vodu divotvornou, ale že už nevrátil se více. On že se po odchodu jeho narodil a nyní že chodí světem, aby otce svého vyhledal.

Král zavolal staršího syna a představil mu ho. Cizí princ však pravil: „Poznám, jsili ty otec můj; hle, zde mám klubko nití; tu niť přehodím přes vodu, a ty po ní půjdeš ke mně; jsili spravedlivý otec můj, přejdeš šťastně; nejsili otec můj, spadneš do vody a zahyneš.“ První syn opovážil se a šel po té niti; když přišel do prostředka, spadl a bylo po něm.

Král zavolal druhého syna, a cizí princ zase pravil: „Jsili spravedlivý otec můj, přejdeš šťastně; nejsili spravedlivý otec můj, nevstupuj na niť, sice zahyneš jako bratr tvůj.“ I tento se opovážil, šel, spadl do vody, a bylo po něm.

Cizí princ pravil: „Králi, žádný z těchto tvých opovážlivých synů není otcem mým; máš ještě jednoho syna, který jest otec můj; nevystavíšli mi ho, dám všecko zde vojskem svým zničit.“ — Král prosil o milost a řekl, že

třetí jeho syn jest již mrtev. Princ pak žádal aspoň jeho kosti viděť a míť. Král pospíchal k zahradníkovi a rozkázal mu, aby, možnoli, kosti z nejmladšího syna nalezl a přinesl. Zahradník pravil: „Nejmilostivější králi, nejenom kosti jeho, ale živého nejmladšího syna a prince dovésti mohu.“ Král: „Člověče, jeli nejmladší syn můj na živobytí zachován, budeš míti u mne do smrti dobře; jdi a přiveď mi ho v tom okamžení.“

Zahradník odskočil a za malou chvíli přivedl mu ho. Král s radostí s ním pospíchal k cizímu princovi, kterýž i jemu pravil: „Jsili můj spravedlivý otec, kráčej směle po této niti, ani vlas s hlavy ti nespadne!“ Ferdoš šel a přešel šťastně na druhou stranu k synovi, s kterým se objímali a vítali. Cizí princ radostně zvolal: „Tys můj otec, a já jsem tvůj syn; přišel jsem tě hledat a po tobě se ptat; matka má toužebně očekává tebe.“

Ferdoš se smířil s otcem svým, který se teprv nyní přesvědčil, že starší synové jej obelhávali a že nejmladší jest hodný; ale s bolestí poznal také, že starší dva za trest utopili se ve vodě, když mu Ferdoš vypověděl, co a jak se bylo stalo. Otec ihned postoupil synovi království své, kteréž Ferdoš dal říditi a spravovať zástupcem svým, sám pak rozloučiv se s otcem, odebral se s milým synem do svého království a ke své drahé manželce, kdežto oba dva častokráte tu divotvornou vodu pijávali a dlouho i šťastně spolu živi byli.

44. O kupeckém mládenci.

Byli rodiči, a ti měli jediného syna; syn ten byl vychován ve víře helvitské, jako i rodiči. Syn byl ve školách. Přišel k rodičům planetník, a dali si čísti synovu

planetu. Planetník povídal jim, že jejich syn v 20. roce bude oběšen. Když přišel syn domů na vakace*), rodiči mu řekli, že zvěděli z planety, že bude oběšen v dvacátém roku. Rodiči byli smutni a nevěděli jiné rady, než aby syn přestoupil na víru katolickou; že ho nechtí sice zhačovat, že mu nechtí bránit, ale že mu to radí, kdyby se chtěl smrti uhájit. Syn tak učinil, neboť sám byl bez toho již na to myslil, a potom šel se učit kupectví.

Když se vyučil, šel do světa horami, a tam seděl na pni pacholek, který k němu mluvil: „Bratře, dalekoli jdeš?" — Kupecký mládenec odpověděl: „Jdu si hledat službu!" — Pacholek povídá: „Já též!" — Kupecký pravil: „Půjdem tedy spolem!" — Pacholek odpověděl: „Nu, když spolem, tož spolem; ale co vysloužíme, všecko budeme mít napolo." — Kupecký mládenec na to svolil, a šli spolem.

Když pak šli, přišli do jednoho města a hledali si službu; ale nikde nenašli oba dva službu u jednoho pána, a oni chtěli býti pohromadě. Tož šli od města k městu a přešli patero měst, až potom přece dostali oba dva u jednoho pána službu. Kupecký mládenec měl větší službu a pacholek měl menší. I mluvil pacholek ke kupeckému: „Bratře, řekli jsme si, co který vyslouží, budeme míti všecko napolo. Mládenec kupecký zase svolil, a výdělek svůj a výdělek pacholkův věrně mezi sebou dělili.

Tož pěkně již spolu byli delší čas. Kupecký byl právě ve svém dvacátém roce. Tu jedenkráte v neděli přišli z kostela domů, a na toho kupeckého přišlo spaní;

*) Vakace t. j. prázdniny studentské.

šel do zahrady, lehl si a usnul. Kupec se naň díval, jak si tam lehl a zůstal u okna stát. Tu k němu, jak tam spal, přišel starý človíček a přinesl zlatý řetízek*), zlaté kladívko a zlatý hřebík; dal spícímu mládenci řetízek na krk a hřebík kladívkem do stromu vhlobil**), a zavěsil. Mládenec spal, a kupec se na to díval oknem, tak až ho mráz obchodil, co z toho bude. Jak mu to ten starý člověk udělal, pěkně se od něho ztratil. Jak se ztratil, myslil si kupec: „Můj Bože, co pak to bylo?“ Nechal ho tam asi čtvrt hodiny a potom ho šel budit k obědu. Jak ho obudil, mládenec povídal: Oh prosím vás, pane, mohl jste mne nechať ještě aspoň čtvrt hodiny; co jsem na světě, nebylo mi ještě tak dobře jako včil v tu chvíli!“ — Pán mu povídal, jak k němu ten stařiček přišel, co mu dělal, a jak visel; potom šli hledat ke stromu, a pěkně to tam všecko leželo. Kupec se ptal mládence svého, co to vyznamenává. Mládenec pak mu vypravoval, že byl v učení helvitském, a rodiči že mu dali planetu čísť, z které poznali, že má býti v 20. roce oběšen, a radili prý mu, aby přestoupil na víru katolickou, chceli se smrti uhájiť; on že tak učinil a že jest tomu rád. Jak mu tak pověděl, pán z toho viděl, že jest ten mládenec bohabojný a Bohu milý, a že to byl anjel Boží sám, co ho tam zavěsil; a povídal mu, že by mu dal svou hezkou, jedinou dceru za manželku, chceli. Mládenec ale pravil, že nemá hrubě ničeho, aby mu pán svou dceru dal. Ale pán řekl, že nechť si nemá, že vidí, že jest správný a bohabojný, on pak že má všeho dost a že bude s dcerou všecko jeho.

*) V okolí Rožnovském: zlatou řeťázku.
**) Vhlobiti t. j. vtlouci.

Tož mládenec sebral též na to chuť a milou tu dceru si vzal za manželku. Jak si ji vzal, povídal tatíčkovi, že by přec rád k svým rodičům se dostal, aby i oni věděli, jak a co je s ním, a že se i té smrti obhájil, kterou měl míti danou. Otec pravil, že může kdykolvěk odjeť ke svým rodičům. On tedy vzal pěkně ženu, dal kočár upraviť, a jeli. Když přijeli do té hory, v které se sešli on a pacholek na tom pni, pacholek povídal: „Tož milý bratře, tu jsme se sešli; tys mne našel zde na tom pni; včil jsi již vysloužil, a já jsem také vysloužil: budeme se o tu službu děliť." Mladý pán povídal: „Co máme, to máme, o to se rozdělíme, vezmeme si všecko napolo!" — Pacholek pravil: „Můžeme si vzíti všecko napolo, ale včil tys vysloužil ženu, a jak se o tu budeme děliť?" — Mladý pán pravil: „Kočár i koně, to všecko jest tvoje!" — Ale pacholek povídal: „Milý bratře, tu je ve všem možno dobře se rozděliť, z toho ze všeho bych mohl míti polovici, jak jsme se střekli; ale včil jen jak o tu ženu se budeme děliť?" — Kupčík se velice zarmoutil a řekl: „Bratře, víšli co, já jsem jí života nedal, já jí ho ani bráti nemohu; neníli jinak, staň se vůle Boží, a vem ty si ženu sám!" — Pacholek vážně odpověděl: „Vidím, že jsi Bohu milý!" a v tom se mu ztratil. Ten pacholek byl sám anjel.

Mladý pán včil sám jel se svou ženou ke svým rodičům. Jak přijel, rodiči ho nepoznali a nevěděli nic, že jest to jejich syn. On se jim také nedal poznať dva dny, žádal jich jen o byt na ty dva dny. Třetího dne, jak se jim dal poznať, rodiči měli z toho velikou radost, že k takovému štěstí přišel. Syn kázal rodičům všecko prodať a sebral jich oba k sobě, kde nábožně a šťastně ještě několik roků byli všickni pospolu živi.

45. O jednom, co všemu pernactvu rozuměl.

Byl jeden zahradník, a ten měl devatero dětí, a samé chlapce. Nejstarší z nich již měl 17 roků, a bylo mu Jan. Otec mu řekl: „Milý Jane, ty jsi již v zahradě pracovať naučený, již sobě můžeš jíť ve světě štěstí hledat.“

Milý Jan chodil, ale nikde nedostal práci v zahradě. Dal se on potom sloužiť u jednoho sedláka za pacholka, a sloužil tam pořád tři roky. Na čtvrtý rok na podzim poslal ho ten sedlák dělat letinu*). On se sebral a šel do toho háje. I viděl on tam tlustou lípu bez vrchu, a ta byla celá omladím obrostená. Vylezl na tu lípu až na samý vrch. Když vylezl na tu lípu bez vrchu, stoupnul sobě na prostředek na ni. Ta lípa ale byla práchnivá prostředkem. On ton práchlinou zalomil a spadl dolů do lípy. Tam spadl ale na samé hady, a ten had se žádný nehýbal. Již tam byl tři dny a tři noci, a žádný o něm nevěděl.

Na to ale vrchem lezl veliký had a jak lezl, uviděl tam toho pacholka a díval se na něho, co tam dělá. Pacholek zase měl strach, že ho ten had pohltne. Ale had se potom obrátil hlavou ven a spustil ocas dolů. Když se ale pacholek ocasu nechytil, had se zase zpátky na něho díval a spustil mu po druhé ocas tak nízko, že se ho mohl rukama chytnouť. I chytnul se ho pacholek, a had ho z té lípy vytáhl. Potom řekl had k pacholkovi: „Víš ty co, já jsem tebe teď z té lípy vysvobodil,

*) Letina = zelené haluzí.

ty pak mne zas včil musíš od mé smrti vysvobodiť, neboť mám od svých spoludruhů přijíť k zaštípání; přenesešli mne do toho druhébo lesa k jedné studnici a hodíšli mne do té studnice, budu od smrti osvobozen, a potom, co budeš žádať, já se ti za to odměním."

Milý pacholek sebral hada na ramena a nesl ho k té studnici; ale velice pod ním slábnul, proto že byl těžký; již sobě ani netroufal ho tam donésť; ale had trochu zlehknul a řekl mu: „Jenom trp, již to brzy bude, doneseš mne!"

Když přišli k té studnici, jak ho měl se svých ramen do ní shodiť, had mu řekl: „Jestli chceš, dám ti také dorozumění, že všemu pernactvu rozuměti budeš, ale žádnému to vyjeviť nesmíš, nebo kdybys to vyjevil, jenom dotud živ budeš." Potom vhodil pacholek hada do té studnice.

Když ale šel zpátky od té studnice jednou silnicí, přišel pod hrubý strom; na tom stromě seděla straka a pořád křičela: „Kdo prvý pod ten strom pojede, toho hrom zabije." — Milý Jan poslouchal toho hlasu a utíkal pryč z pod toho stromu dolů tou silnicí.

Jel tam hrabě na kočáře; když Jan toho hraběte potkal, řekl mu: „Milostivý pane, nejezděte pod ten veliký strom, sice by vás zabil hrom!" — Hrabě mu ale řekl: „Jdi ty blázne, co jsi snad rozum ztratil, že mne chceš vystrašiť?" — Jan mu řekl: „Milostivý pane, jen zůstaňte se mnou a pošlete tam kočího s koňmi, budete viděť, co se stane!" I poslal hrabě samého kočího s koňmi.

Kočí jak přijížděl k tomu stromu, tu se oblísklo, a hrom udeřil na kočího, že hned i s koňmi zůstal mrtvý.

Hrabě jak to viděl, že je to pravda, sebral milého Jana s sebou ke dvoru a vyptával se ho, co je za řemeslník. On mu řekl, že je učený zahradník. Hrabě mu povídal: „Vidíš, já mám starého zahradníka doma, dám mu pensi, a ty odebereš svou službu od něho."

Když byl Jan zahradníkem u hraběte, hrabě ho měl ve velké vážnosti, že za krátký čas zahradu do takového pořádku přivedl, že se hraběti všecko líbilo.

Na ten čas odjel hrabě k svému bratrovi na 14 dní do hostiny, jenom jeho dcera Františka zůstala doma. Jak ale otec hrabě odjel, milá Františka pořád s Janem po zahradě se procházela a říkala mu, že jestli by se mu líbila, aby jenom řekl, že ona sobě jinšího žádného nepřeje jen jeho, kdyby jej mohla za svého manžela dostati. — On jí pravil: „Nedělejte ze mne smíchu, já jsem také tak Boží stvoření jako vy!" — Ale ona mu na to řekla: „Víš co, když mi nevěříš, tak sobě uděláme spolem slib, neboť já jiného žádného míti nechci než tebe samého." — Udělali oni spolem ten slib. Jak ale ten slib udělali, ona mu řekla: „Já si tebe prv vzíti nemohu, až můj otec zemře, nebo můj otec k tomu, zaky je živ*), nesvolí." — Jan ale na to řekl: „Vždyť je otec váš již starý, on již tak dlouho živ nebude, myslím, že my ho přečkáme honem."

Na to ale v krátkém čase přijel hrabě domů. O tom slibu žádný nic nevěděl; ale od toho času milá Františka každý den musila za milým Janem do zahrady dojíti.

Za nějaký čas hrabě to zpozoroval, že jeho dcera Františka by zahradníka chtěla; rozlítil se nad tím tak, až padnul do nemoci a za krátký čas zemřel.

*) Zaky je živ t. j. zakud, pokud živ bude.

Jak ale hrabě zemřel, Františka dlouho smutku nenesla; již pořád Jana nabízela, aby si ji sebral. Najedenkrát měli spolu svadbu. Po svadbě za kratký čas procházeli se po své zahradě. Přišli pod jeden strom do chládku a tam se posadili. Ona mu řekla, aby jí dal hlavu na klín, že se mu bude v ní přebírať. Když se mu v ní přebírala, letěli dva vrabci jeden s jedné, druhý s druhé strany proti sobě. Ten jeden tomu druhému řekl: „Bratře, odkud letíš?" — Druhý mu odpověděl: „Byl jsem sedlákům v stodole na ovse, tam ho právě mlátili; jeden po mně udeřil cepem, kdybych nebyl uletěl, byl by mne zabil." — Ten prvý mu řekl: „Máš štěstí, máš štěstí, máš štěstí!"

Jan se tomu usmál. Manželka ale, když viděla, že se usmíchnul, ptala se ho, čemu se směje. On jí zkrátka odpověděl, že ničemu! — Ale ona naň vzala zlost, že se přece čemusi musil vysmívať, snad že jí?

Od toho času již ve velké mrzutosti s ním byla a pořád ho vyháněla z hraběcího dvoru, když jí nechce pověděť, proč se smál. On jí na to povídal: „Milá Františko, kdybych ti pověděl, čemu jsem se smál, byl bych jenom doty živ *)." Ona mu na to řekla: „Jenom se rozmysli!"

I chodil po dvoře smutný, a kurám **) sám pořád pšenici nosil. Ty kury již ale o tom věděly, že s jejich dobrým pánem je zle, a pořád sobě naříkaly: „Oh Bože, když my pozbudem tak dobrého pána, již na nás žádný tak dobrý nebude." — Na to přiběhl kohout mezi ně a povídal jim: „Co se toli staráte, což se našemu pánovi

*) Byl bych jenom doty, t. j. dotud, živ.
**) Kury = slepice.

může stát? Kdyby pán jenom byl chytrý a vzal na paní karabáč a do ní karabáčem dral, až se toho odřekne, že víckrát nechce vědět, čemu se smál; jistě by potom dlouhé časy mohl se svou paní spokojeně žít!"

Milý Jan uposlechl kohoutovy rady, vzal karabáč pod plášť, běžel k Františce na vrch do jejího pokoje a řekl jí, chceli vědět, čemu on se byl smál. Ona mu odpověděla: „Ovšem že chci!" — On vzal karabáč a hladil ji tak dlouho, až se mu nadobře odřekla, že víckrát nechce vědět, proč se smál, a že dokud živi budou, nebude se na něj hněvat. A od toho času žili spolu spokojeně až do smrti.

46. Voják Vilém.

Byl jeden velmi bohatý kupec, a ten měl jen jediného syna jménem Viléma. Jak měl Vilém pět roků, dal ho otec učit do škol. V šestnáctém roce ale psal o něj, aby přišel domů. Jak domů přišel, řekl mu otec: „Již více učení nepotřebuješ, a já mám pro tebe moc práce doma." — Vilém ale pravil: „Tatíčku, já se radš k vojenskému stavu dám, mně se to naše kupectví dokonce nelíbí." — Otec když viděl, že Vilém nemá chuti kupcem býti, propustil ho k vojenskému stavu, a on hned šel a dal se odvést.

Chytrý a obratný byl, tak že za krátký čas stal se desátníkem a šikovatelem. Potom hned psal otcovi o peníze, že jest šikovatelem a musí své spoludruhy uctít. Otec z toho měl radost a poslal mu peněz, co požádal. Na to Vilém hned od toho času začal být lehkomyslným a často na otce o peníze písával.

Otec mu vždycky peníze posílal. Najednou ale psal, že toli a toli peněz potřebuje, že se má dostať za plukovníka. Otec již mu byl velice moc peněz vydal, a syn zas o toli psal; tož řekl otec svojí manželce: „Nechceli pak nás Vilém obelhávať?“ — Ale maměnka Vilémova měla měkčí srdce a prosila manžela svého, aby mu ty peníze poslal. Ale otec měl z toho lepší rozum, sedl na kočár a jel do toho města, kde ten pluk ležel; chtěl se přesvědčiť, jeli pravda, co mu jeho syn Vilém píše.

Když tam přijel, ptal se jeho příjménem na plukovníka, kde by ostával? Ale žádný o plukovníku toho jména nic věděti nechtěl; potom šel sám k pravému plukovníkovi toho pluku a prosil ho, zdali on neví o jeho synu Vilému. Plukovník mu řekl: „Váš syn slouží u jedné setniny mého pluku, byl již šikovatelem, ale včil je zase sprostým *). Hned poslal posilku **) s ním k jeho setnině. Když tam otec přišel, syn byl právě na stráži. Šikovatel chtěl ho dát vystřídať ***), ale zarmoucený otec pravil: „Již jest večer, včil ho nemusíte vystřídať, budu míti dost času, až zejtra ráno jej viděť; zatím budu na něj ve vojárně †) čekať. -- Ale Vilémův dobrý přítel šel mu zvěstovat, že ho otec čeká ve vojárně. Vilém se toho ulekl a odpověděl: „Ach můj dobrý otec mne nikdy více neuvidí; jenom bratře, nic mu o tom neříkej!“

Jak přítel jeho odešel, Vilém právě nastoupil stráž ††). Když na stráži stál, přemýšlel, co má dělať,

*) Sprostý, zkrátka také muž.
**) Posilka = Ordonanz.
***) Vystřídati t. j. ablösen.
†) Vojárna t. j. kasárna.
††) Stráž nastoupiti, den Posten einnehmen, beziehen.

že to proň bude veliká hanba, jak ho otec tak uvidí. Již by si byl brzy zoufal, a zvolal: „Kdyby mne radší čert hned vzal!“ — A čert se v tom okamžení u něho zjevil a povídal mu: „Ty snad chceš jíť se mnou?“ — Vilém odpověděl: „Ovšem že chci, jen mi musíš všecko schystať, co budu potřebovať.“ — Čert pravil: „Co chceš míti, pověz, všecko ti přinesu!“ — Vilém kázal: „Tož mi přines důstojnické šaty a helmu*) dukátů.“ — Čert v okamžení mu to donesl. Vilém to vzal a povídal: „Víš ty co, včil ty musíš za mne na stráži stáť, já půjdu napřed svým přátelům dluhy zaplatit, a jak potom přijdu, půjdem spolů.“ Čert na to svolil, ale jak na sebe bral vojenské šaty, nemohl to řemení nijak na sebe křížem dáť a řekl Vilémovi: „Já to seberu všecko na jedno rameno!“ — Vilém mu pověděl. „Seber si to, jak chceš, já za tebe trpěť nebudu.“ — Čert to sebral na jedno rameno, a pušku k plecím**). Vilém oblekl se do šatů důstojnických a utekl pryč.

Po dvou hodinách šli stráž vystřídat. Třídník***) viděl, že voják nemá své věci v pořádku na sobě. Šel zpátky a hlásil to desátníkovi. Desátník poručil, aby ho nechali stáť až do rána. Tak se stalo.

Ráno ale, jak ho šli vystřídat, voják se ozval, že to nikde nestojí psáno, aby muž šest hodin po sobě na stráži stál. Desátník mu odpověděl: „Proč nemáš řemení křížem?“ — Voják se vymlouval, že on nemůže míť řemení křížem, proto že je čert; ale aby mu radš vydal toho, za kterého stál, že se jmenuje Vilém. Desátník za

*) Helma čili přílba přílbice.
**) Pušku k plecím, čili zkrátka plecovať = Schultert!
***) Třídník, střídník = der Gefreite.

tu daremnou řeč chtěl ho poslať do vězení. On ale jak viděl, že jistotně do vězení s ním chtí jíť, pravil, aby mu sezouli jeden bot, když nevěří, že je čert. Jak mu ale začali bot zouvať, poznali, že je skutečně čert a že má koňské kopyto. On jim povídal: „Prv jste mi nevěřili, včil již víte; ale já také s vámi vojáky již nechci vícekrát ničeho míť. Již mne jednou jeden voják poslal do vojárny a dal mi právo, že si mohu každého vojáka vzíť, kterého uvidím klečet; sedm roků jsem tam čekal a žádného jsem klečet neviděl. Tomu zase, za kterého jsem na stráži stál, dal jsem v noci důstojnické šaty a helmu dukátů, a také mi utekl. Nechci s vámi již víckrát ničeho míť!“ — To řekl a ztratil se.

Vilém ale utíkal pořád horami, až se dostal přes hranice k jinšímu královi. Tam se hned ohlásil, jestli by ho k vojenskému stavu přijali. Ti, když viděli, že je důstojníkem, hned ho přijali. Vilém ale včil, jak se tam k vojsku dostal, docela svou povahu převrátil a své zvyky. Učený a chytrý byl dost, a v krátkém čase dostal se za setníka. Šťastně se mu vedlo, i sám král ho měl velice rád, a tak do šestého roku své vojenské služby postoupil až za podplukovníka*). Jak ale tím podplukovníkem byl, králová dcera chtěla ho míti za manžela a jedenkrát s ním i přišla na řeč. Otec král to hned spatřil, předvolal ji k sobě a pravil: „Co bys ty sobě chtěla cizozemce vzíť? Počkej, šak já vás rozvedu; mám včil právě s jiným králem vykázanou vojnu, Viléma tam prvého pošlu a málo vojska mu dám!“

Králová dcera to Vilémovi všecko vyložila, co jí otec

*) Podplukovník čili půlplukovník = brigadér.

řekl. Ale Vilém jí odpověděl: „Ó vždyť já do vojny rád jdu a doufám, když mi bude Pán Bůh nápomocen, že s malým vojskem mohu také zvítězit.“ — Za krátký čas král jej do té vojny poslal, ale přece sám se svým vojskem za ním na posilu šel. Vilém začal se s tím cizím vojskem potýkať a v krátce je do jeho zemí potlačoval. Král, když to viděl, že Vilém tak chytře jedná, nechal zatáhnouť své vojsko na předek a Viléma s jeho vojskem kázal táhnouť zpátky a řekl mu: „Včil již vidím, že mi spravedlivě děláš, a že ve svém vojsku chytřejšího vojevůdce*) nemám nad tebe; proto ti svoluji, co bys moji dceru za svou vlastní choť dostal.“ — Vilém byl z toho velice potěšen a chtěl znovu se svým vojskem proti nepříteli táhnouť; ale nepřítel, jak viděl, že Vilém jde ku předu, hned žádal krále o milost a přislíbil mu tu všecku zemi, jak daleko v jeho království byli. Na to král sebral všecko své vojsko zpátky, předvolal hned svou dceru a řekl jí: „Víckrát ti zabraňovať nebudu; chcešli, můžeš si Viléma za manžela vzíti.“ Ona na to s radostí svolila.

Než se měla svadba strojiť, Vilém psal svým rodičům domů, aby přijeli na jeho svadbu s princeskou, že má býti králem. Otec, jak to psaní přečetl, řekl své manželce: „Ten darebák nás chce ještě znovu obelhávať; ale již může obelhávať jak chce, věřiť mu nebudeme.“ Ani mu nic neodepsali.

Vilém, když dlouho psaní nedostával, prosil krále, aby ho propustil k otcovi. Král ho hned propustil, a Vilém se odebral na cestu, vzal s sebou půl setniny vojska, ale sám jel v královském kočáře k rodičům. Když

*) Vojevůdce t. j. generál.

přijeli do jedněch velikých hor, tam se zdržovali zbojníci, ti se hned začali s jeho vojskem potýkať a přemohli ho. Vilému, co měl jaké majetství, všecko odebrali, i ze šatů královských ho svlekli. Vilém jich prosil, aby mu aspoň nějaký háb*) dali, co by nah k otcovi nešel. Dali mu staré nohavice, roztrhaný plášť a ušípanou čepici**). Tak Vilém šťastně až do domu svého otce přišel.

Maměnka ho hned v bráně poznala a řekla mu: „Ty, trhane, vidíš, jaks ty nás obelhával! Ale já ti povím, radší jdi do chlévka, aby tě otec neviděl, zaky***) já ti jinší šaty spravím.“ Na to otec vyšel ven, přistihnul milého Viléma, vrátil se do světnice, vzal karabáč a nejprv mu dobře vyřezal a potom ho sám dał do chlévka zavříť, aby ho žádný neviděl. Otec byl tak rozhněvaný, že Vilém ani na to nemohl pomysliť, aby se vymluvil. Dali mu lepší šaty, a otec mu poručil, že včil musí za pokutu svině pásť.

Vilém se neprotivil, že mu otec kázal; hned na druhý den zajał stádo a hnal na pastvisko. Na tom pastvisku chtěl ten ušípaný dobytek vojenskému pořádku učit, otec naň pozdaleka pozoroval. Jak přihnal domů, znovu mu karabáčem vyprášil, že snad tak umí napásať.

Vilém teprv řekl otcovi: „Vy mi nevěříte, že mám býti králem, a nevíte, co mne za neštěstí potkalo; mne tam v těch horách zbojníci obrali, vojsko mi pobili, a já jsem ještě rád, že mi aspoň život darovali.“ — Otec mu

*) Háb čili háby, všeliké špatné, staré šaty, hadry, cáry (Jungmann).
**) Ušípaná t. j. ušpiněná čepice.
***) Zaky = zakud, pokud, až.

odpověděl: „Tebe pořád zbojníci okrádají, hned jak jsi ode mne z domu odešel. Můžeš ty mi, jak chceš, lhát, věřit ti přece nebudu.“

Na to ale milý Vilém psal své nevěstě princezně psaní, jaké neštěstí ho v těch horách potkalo a jak se zle má u otce, který mu dokonce věřit nechce, že má býti králem; aby sobě sebrala víc vojska než on měl, aby vzala pro něho šaty a přijela k otcovi; když ale k otcovi přijede, aby nechtěla žádného jinšího ke stolu sloužit jen jej.

Princeska sebrala mnoho vojska a krásné šaty a jela k otcovi. Když přijela do těch hor, obklíčilo její vojsko všecky zbojníky a postříleli jich. Tak přijela šťastně k jeho otcovi.

Když přijela k otcovi, Vilém právě hnal svině s pole domů. Ona ho hned poznala; otec ale stál ve své skladnici kupecké a díval se, co ta princezna před jeho domem stojí. Ona pak hned naň volala, že to je jistě ten kupec, ke kterému jede, a pověděla mu jméno i přijmění jeho. Potom ho prosila, že by se ráda u něho se dva se tři dny zdržela, co by jí ve svém domě obydlí popřál. Kupec hned všecky své čeledíny poslal, aby jí všecky věci do světnice odnesli, a kázal velikou hostinu pro ni strojit; neboť měl z toho radost, že princezna v jeho domě bývati chce a že stráž vojenská před jeho domem státi bude.

První jídlo na stůl nesla služka. Princezna ale hned žádala, že nechce mít žádného jiného sluhy než toho, co ty svině pase. Otec se ale styděl, že je Vilém velice otrhaný, hned běžel do druhé světnice, sebral čisté šaty a chtěl, aby se Vilém oblekl. Ale Vilém nechtěl jen v těch potrhaných šatech sloužit. Otec mu přikázal, když to jídlo ponese na stůl, aby se obratně

při tom zadržel; ale Vilém přijda ke stolu, přepadnul a roztřepal to všecko. Otce za to byla hanba, zavolal Viléma stranou a hřešil mu, nemůželi býti obratnější.

Potom nesl druhé jídlo na stůl — ale princezně ho bylo líto, sebrala se od stolu a dala zavolať milého Viléma a dala mu venku obléci princeské šaty, co otec jeho nevěděl. Potom napřed šla ona do světnice, a za ní přišel Vilém, padl před otcem na kolena a prosil ho, aby mu odpustil, co ho prv obelhával. Otec se zradoval a rád mu všecko odpustil. Vilém pak řekl otcovi, aby co má jaké majetství doma, všecko prodal a jel s ním ke dvoru královskému, že co bude potřebovať, všecko bude míť. Otec i matka sprodali všecko, sedli s nimi na kočár a jeli ke královi. Když tam přijeli, hned se svadba strojila, a Vilém s Teresií byli sezdáni a dlouho šťastně živi.

47. O jednom kyrysarovi.

V jednom městě byli na ležení kyrysaři, kterým se tam velice zle vedlo. Dvanácte z jich se umluvilo, že uprchnou: tři desátníci a devět sprostých mužův.

Úmysl svůj skutečně vyvedli, a když již byli hodně daleko, povídal jeden z nich k ostatním: „Bratří, podívejme se, zdali za námi nejedou." — Druhý z nich slezl s koně a vylezl na vysoký strom, aby se v krajině pohledl. I volal se stromu dolů: „Ba, že nás hledají; ale nedostanou nás, neboť jsme daleko před nimi!" Potom zase slezl se stromu na koně, a všichni v nejmožnější rychlosti ujížděli dále.

Jeli až do noci. Nejstarší z nich pravil: „Bratří, kam pak pojedeme na noc? Tuto jsou samé hory a lesy!“ — Zase jeden z nich vylezl na strom, aby se po nějakém světle poohledl. Uviděl světlo a volal na své spoludruhy: „Dejte pozor, budeme se držet v tu stranu, kam šavli hodím, neboť v tu stranu spatřuji světlo.“

Hned potom dali se všickni v tu stranu a přijeli k velikému stavení v pustých horách. Na první pohled poznali, že to jest velikánský hrad, kterýž byl otevřen. I vjeli do něho a zavedli koně své do konírny, kde bylo pro 12 koní obroku nachystáno, a sami pak vešli do jizby, kde byl stůl pro 12 osob vystrojen, tak že se jen všickni mohli posadit a jíst; ale živé duše nebylo nikde k spatření. „Bratří,“ pravil jeden z nich, „mámeli se do těch pokrmů a nápojů dáti?“ — „Což bychom nejedli,“ odpověděl nejstarší, „co z toho bude, budemli za to muset několik zlatých platit?“

Zasedli si a pochutnávali si. Když pak se najedli a napili, přišmatlala se k nim stará čarodějnice a pozdravila jich řkouc: „Šťastný dobrý večer, pánové, vítám vás v tomto našem slavném hradě. Dobřeli vám chutnalo?“ — „Chutně jsme pojedli,“ odpověděl jeden z nich jménem všech ostatních, „jen že jsme měli strach, jak se nám povede.“ — „Nebojte se, nebojte, těší mne, že jste se po daleké jízdě občerstvili,“ doložila čarodějnice a hned pokračovala dále mluviti: „Včil vám bez pochyby bude zapotřebí dobré postele, abyste líbezným spánkem zotaviti se mohli. Ve vedlejší jizbě naleznete 12 postelí a 12 skřínek s věcmi převzácnými. Do postelí pro vás ustlaných můžete si lehnouti, ale do skřínek nezamknutých nesmí se žádný z vás pod přísným trestem ani podívati.“

Všickni šli do vedlejší jizby, a čarodějnice dala jim dobrou noc a odešla protějšími dveřmi ven.

Ráno, když vstali, bylo již všecko dobře pro ně připraveno; umývadlo s vodou, ručník a snídaní pro každého. Po snídaní rozmlouvali o rozmilém hostinství, kterého se v hradě tomto nenadáli. Pak hovořili o rozličných věcech, až přišli na ty skřínky a na věci vzácné, co v nich býti mají. Mnozí jevili velikou zvědavost a všetečnost; několik z nich bylo slyšeti, že se dnes na večer již nezdrží, ale že otevrou skřínky, aby viděli, co v nich jest. Někteří však napomínali jich, aby toho nedělali, že by toho mohli pykati.

Měli na hradě po celý den příjemný život; dobrý oběd a dobrá svačina i večeře výborně jim chutnala. Po večeři opět šli do ložnice a ulehli do lůžek svých.

Ráno již jim slunko jasně svítilo do oken, ale nikdo z nich se nehýbal. Nejstarší vstal a volal na ostatní, aby vstávali, že již jest čas. K jeho slovu vstali však toliko ještě dva jiní, ostatní se ani nehýbali. I šli ti tři k lůžkům jejich a nalezli všecky mrtvé. Všichni se polekali a šli do konírny podívat se na koně své. Ale i tam nalezli 9 koní mrtvých, a to právě ty, co patřili kyrysarům mrtvým.

„Co budem dělat?“ řekl jeden z nich; „musíme odtud odjeť; zde, kde naši soudruhové zhynuli, nic by nás více netěšilo.“

Vrátili se opět do jizby, kdežto bylo již jenom pro 3 muže snídaní připraveno. I sedli a snídali. Po snídaní přišla opět čarodějnice a pravila: „Vidíte, přátelé, hříšná všetečnost připravila těch devět o život; nemohli to snésti, o půl noci vstali, otevřeli skříně a hlídali do nich; sotva že pak lehli, zastihla jich smrt náhlá. Kdyby se

byli tak podle rady mé dobře chovali jako vy, mohli jste všickni dobře vypadnouti a třebas po celý rok na hradě tomto spokojeně žíti. Nyní pak již vidím na vás, že vás tu nic nebude těšit, že byste rádi odjeli.“ — „Ano,“ řekl jeden z nich, „bojíme se déle zůstati na místě tomto, kde naši soudruhové náhlou smrtí umřeli.“ — „Báti se ničeho nemusíte,“ pravila čarodějnice, „ale když se vám to zde již nelíbí, já vás nedržím, jděte si, kam chcete. Nežli však odejdete, podívejte se teď bez strachu a bez nebezpečenství každý do skřínky své a věci v nich se nalézající vezměte s sebou na památku. Mohou vám býti velmi dobry.“

Kyrysaři báli se na počátku skřínky otevříti, majíce smutný příklad soudruhů svých na očích. Když pak jich čarodějnice opětně ujišťovala, že mohou bez bázně skřínky otevříti a vzácné věci pro ně nachystané vzíti, osmělili se a otevřeli jich.

První vyndal ze skřínky své klobouk, o kterém mu čarodějnice pověděla, že má takovou moc, že toho, kdo si ho posadí na hlavu, žádný nemůže viděť.

Druhý si vytáhl ze skřínky své plášť, o kterém čarodějnice vyjevila, že ten, kdo si ho obleče, může tak vysoko do povětří vyletět, jak mu libo.

Třetí vzal si ze skřínky své pytlík, který měl takovou moc, že když se jím zatřepalo, hned pokaždé 10 dukátů v něm býti musí.

Čarodějnice se s nimi rozloučila, oni se jí poděkovali za hostinnost i za dary užitečné, osedlali si koně své a vyjeli z hradu toho s Pánem Bohem.

Jeli dlouho a na cestě si povídali, jaké to bude dobré živobytí s těmi darovanými věcmi.

Za několik hodin přijeli do jednoho velikého města,

ubytovali se v hospodě a ptali se, co by tu bylo nového. Hospodský odpověděl: „Nic než to, že máme princesku, která nesmírně ráda v karty hrá a která si přeje, aby někoho měla, kdo by s ní hrál. Jen že každého obehraje a pak ho pruty dá vyhnať ze zámku svého.“ Tu si pomyslil kyrysar, co měl ten pytlík: „Počkej, já tě dostanu!“ A hned se sebral a šel do zámku. Tam se dal u princesky oznámiť, že by s ní hrál v karty. Druzí dva zatím v hospodě dobře jedli a pili.

Princeska se zaradovala, že zase jednou někoho má, s kým by hráti a koho by obehráti mohla; hned jej k sobě připustila, a dali se do hry. Milý kyrysar prohrával; ale nic si z toho nedělal; nebo když prohral, zatřepal pytlíkem a měl zase deset dukátů; a tak pořád prohrával a pytlíkem potřepával, tak že se tomu princeska až podivila. Myslilať sama u sebe: „Kde pak ty těch dukátů pořád bereš? Měchu nemáš u sebe státi a peněz máš pořád dost; jak pak ty to děláš?“ — Dávala pozor na něj a vypátrala, že potřepává pytlíkem na klíně, z něhož pak dukáty vybírá. Mělať již veliký měch dukátů vyhraných, a přece jej zcela obehráti nemohla. Přemýšlela, jak by ho o ten čarodějný pytlík připravila.

„Včil si trochu odpočineme,“ řekla a vyšla do druhé jizby, odkud přinesla dvě sklenice vína. Jednu podala jemu a z druhé sama pila, neboť byli unaveni a museli se posilniti. Své víno nechala čisté, do jeho vína pak dala uspávacího prášku. Připila mu na zdraví, a on vypil plnou sklenici od razu. Za chvíli však byl velice ospalý, tak že se skácel a svalil pod stůl a tvrdě spal; a to bylo jeho neštěstí; nebo princeska mu pytlík čarodějný odebrala a podobný pytlík dala mu na to místo a do něho 10 dukátů.

Když se prospal, řekla mu princeska: „Včil budem zase bráti!“ — Hráli, dokud měl dukáty; jak mu jich ale pochybilo, třepal a zase třepal pytlíkem, ale nadarmo. Princeska pravila: „Brachu, když nemáš peněz, jdi; ale tu hanbu, která se jiným stávala, tobě neudělám; tebe nedám ze zámku vyhnať, proto že jsem mnoho peněz od tebe vyhrála. Odejdi v pokoji.“

Odešel celý zarmoucený k soudruhům svým. Ti ho již zdaleka vítali a volali: „Nu, bratře, jak se ti vedlo?“ — „Ó bratří, zle — tuze zle; toho pytlíka více nemám, toho jsem pozbyl.“ — Soudruzi: „To je zlá věc; jak pak včil budeme živi? Tady jsme dlužni za jídla a nápoje a nemáme, čím bychom zaplatili.“

Ten, co měl plášť čarodějný, řekl: „Víteli co, bratří, já se šlakovitě pomstím na té babě šejdířské.“ — „A jak?“ byla otázka. — On odpověděl: „Tak se pomstím. Ty mi půjčíš svůj klobouk, aby mne nikdo neviděl, a já si obleču svůj plášť. Jak mile půjde princeska do kostela, chytnu jí, vyletím s ní do povětří a zanesu ji do pustých končin tak daleko, že odtud nikdy netrefí do země své.“ — „Ano, to bude zaslouženým trestem pro ni,“ — vzkřikli dva ostatní.

Ten třetí hned přijal klobouk a oblekl se do svého pláště a číhal na princesku. Když šla po ulici, chamť ji, a zaletěl s ní daleko do pustých hor a tam ji pustil na zem vedle hrušky. Na té hrušce bylo krásné ovoce. I prosila princeska kyrysara, aby na strom vylezl a zatřepal, že by jedla. — „Víšli co,“ řekl voják, „v té věci ti ještě udělám po vůli.“ Ovšem byl tak chytrý, že klobouk i plášť čarodějný nenechal dole, ale vzal všecko s sebou na strom zhůru, položil si obojí na k o n a r (panohu, haluz) a třepal hruškou co síly měl. Ale na-

stojte, klobouk i plášť spadly první dolů. Princeska si klobouk v rychlosti posadila na hlavu, pláštěm se oděla a byla ta tam v rychlosti, nežli se kyrysar na stromě z leku svého zpamatoval; on nyní zůstal samoten v pustých horách.

Co měl dělat? Stál jako ten strom vedle něho — jako hromem omráčený a neměl ani pláště ani klobouka čarodějného více. „Oh, kam se poděju?“ naříkal a chodil po horách. V smutku a zármutku svém sebral několik hrušek a snědl je. To pak bylo druhé veliké neštěstí pro něho. Nebo sotva hrušky snědl, vyrostly mu z hlavy neslýchaně veličanské rohy, tak že se v lese s nimi nikde ani obrátit ani pohnout nemohl; všady zavadil a nikterak nemohl prolézti. S velikou prozřetelností a s mnohým namáháním prodral se kus cesty a přišel k veliké jeskyni, v kteréž bydlil poustevník, a ten se jmenoval Vítr. Kyrysar pravil: „Příteli, pomozte mi z hory a doprovoďte mne do vlasti mé!“ — Vítr: „Nejsem tak silný, abych vás do vlasti donésti mohl, ale jděte k mému bratrovi, ten jest silnější Vítr, on vás tam snad donese.“ — Kyrysar: „Rád bych k němu šel, ale nemohu se pohnouti!“ — Vítr: „Nezůstává daleko odtud, tamhle v tu stranu, jděte jen, jak můžete, k němu, on vám snad pomůže od těch rohů.“

Kyrysar protlačoval se, jak mohl, a přišel celý upocený k druhé ještě větší jeskyni, v nížto bydlil starší bratr Vítr. Kyrysar padl před ním na kolena a prosil ho, aby byl tak laskav a jej do vlasti jeho donesl. Starší Vítr: „Mohl bych ti pomoci, přítelíčku, ale ne tak lehce, jak se ti zdá; musím se jít optat k Hospodinu, jak silný vítr fučeti má. Budeli mět fučeti takový vítr, že bude stromy s kořeny káceti, dostaneš se do vlasti své; bu-

deli mět jenom slabě fučeti, nepřijdeš tam, neboť jest to daleko; počkej chvilku, já přijdu hned.“

Vítr se šel optat Hospodina, jaký vítr má fučet, a pán Bůh mu rozkázal, aby fučel silno. Když pak se navrátil, ptal se ho kyrysar: „Jak je?“ — Vítr: „Dobře; silný vítr má fučeti, dostaneš se domů. Ale víšli co, tuto stojí jabloň, vylez na ni, utrhni si jablko, rozkroj ho na 4 díly a jez; potom jablku ti spadnou ti veličanské rohy.“

Kyrysar se zaradoval a ruče vylezl na jabloň, jen že mu v tom rohy hodně překážely; utrhl si jablko a snědl ho. Jak mu bylo hned lehko! Rohy mu spadly, a, jako veverka, hned byl se stromu dolů. I pomyslil si: „Brachu, ty přijdeš ke svým věcem!“ — utrhl v rychlosti, když dolů lezl, ještě několik jablek a uschoval je; potom zaskočil k nedaleké hrušce a nabral si hrušek do šátku. Pak ho vítr sebral, nesl ho v prudkosti pryč a za chvíli ho složil před hospodou, kde na něj spoludruzi již netrpělivě čekali.

Zaradovali se, že byli zase všicknì pospolu. „Kdes byl?“ ptali se ho. — „Ó bratří, kde jsem já byl — vy tam do smrti nebudete.“ — „Jak se ti tam vedlo?“ — „Ó zle, šlakovitě zle!“ — „Kde máš klobouk a plášť?“ — „Ta baba mi klobouk i plášť sebrala.“ — „Ó běda nám, přeběda, včil nemáme ani pytlíka, ani klobouka, ani pláště — jsme dokonale čisti.“

Hospodský jich nechtěl propustit, proto že byli dlužni. „Co pak tu z nás bude?“ bědovali vespolek. — Větrem donešený kyrysar pravil: „Mám tu ovoce vzácné a podivné, které jsem s sebou přinesl z pustých hor. Jeden z vás dvou půjde s nimi na ulici na trh a bude tam ty hrušky zde prodávať; ale nikomu jinému nesmí je pro-

dati než jediné toliko princesce, až půjde z kostela domů. Ostatním lidem je musí tak vysoko cenit, že jich nebudou moci koupit, jenom princesce může se slevit, aby si jich koupila."

Jeden z nich vzal hrušky do čistého koše a přikryl je čistým šátkem a šel na trh, kudy princeska do kostela a z kostela chodívala. Za malou chvíli přicházela z kostela, a služebník šel několik kroků za ní. Zdaleka viděla již princeska ty neobyčejně krásné hrušky a hned sama přistoupila a ptala se: „Kolik jich prodáváš za groš?" — „Za groš se neprodávají tyto hrušky; jsouť tak vzácné a neobyčejně chutné, že jenom 3 hrušky za dukát dáti mohu." — Princeska mu je vyplatila všecky a dala si je služebníkem za sebou nésti.

Sotva přišla domů, sedla za stolek, vzala zlatý nožíček, okružovala a jedla s mnohou chutí několik hrušek. Jedla s takovou chutí, že ani nepozorovala, jak jí hned po první hrušce začaly růžky pučeti, které za malou chvíli tak vyrostly, že nemohla v jizbě zůstati. Zavčas ještě šla do velikého večeřadla, ale i tam jenom na zemi ležeti mohla; tak vysoké a široké byly rohy její. Dala se do hrozného naříkání a bědování, tak že se celé služebnictvo a i sám král její otec a matka královna sběhli. Všickni se poděsili a lomili rukama, vidouce princesku na matěry zohavenu.

Král rychle poslal pro lékaře, jichžto se sešlo se všech stran a končin, an služebníci na vše strany se rozběhli a každý ve zmatku dovedl toho, kterého znal. Lékaři se scházeli, a druh po druhu kroutil hlavou a vyjádřil se, že něco takového jak živ ještě neviděl a nezkusil. Měli radu vespolek, co by počnouti měli. Usnesli se pak, že budou ty rohy řezati. Dali se do

práce, ale nadarmo: sotva že kus uřezali, hned zase narostly, až hrůza každého obcházela. Princeska se tak poděšila a hanbila, že by se raději ani nebyla viděla. Pomoci jí nemohl žádný.

Tu vydal král hlas od sebe, že ten, kdo by princesce od těch rohů pomohl, dostane ji za manželku a s ní celé království.

Kdo tomu byl radší jak kyrysar, co měl ta jablka; myslilť si: „Počkej, ptáčku, počkej, budeš mi tak zpívať, jak ti budu pískat; krom mne ti žádný člověk nepomůže!“

Dal si přinésť krásné šaty, přestrojil se za lékaře a dal se u ní oznámiť. Byl hned připuštěn a dal se s ní do rozmluvy. Řekl jí: „Vyť jste musila Pána Boha velice pohněvať; musíte míť na sobě veliké hříchy, za které takto potrestána jste. Troufám, že vám jistotně pomohu, ale přede vším musíte mi upřímně říci, čeho jste se dopustila. Podle toho musím pomoc svou spravovati.“ — Ona s pláčem vyznala se, že hrávala ráda v karty, že každého obehrála a k tomu ještě vyhnati dala ze zámku. Posledně pak že s cizím mužem hrála, kterému také ukradla pytlík čarodějný. Potom že také ukradla jinému mužovi čarodějný klobouk a plášť a za to že ji bezpochyby Pán Bůh potrestal. — Neznámý lékař pravil: „Nežli na nějakou pomoc pomyslíme, jest potřebí, abyste ukradené věci navrátila.“ — Princeska ihned dala všecky jmenované věci přinésť a s radostí odevzdala je lékařovi, který slíbil, že je vlastníkům odevzdá. Vzal věci ty a řekl: „Věci tyto hned odnesu, a přinesu léky své, kterými jistotně rohů svých sprostěna budete.“

Za půl hodiny přišel zase, vzal ji za ruku, díval se jí na jazyk a mluvil: „Vy, osobo milá, vy jste něco

snědla, z čeho vám ty rohy narostly!“ — Princeska odpověděla: „Nevím, že bych byla něco špatného jedla; snědla jsem několik vzácných hrušek, a jindy nikdy nic sprostého nejídám.“ — Lékař: „Něco jste musila sjísť; ale buďte jista, že vám pomohu, mám dobrý lék, který nepochybí; ale ovšem jen pod tou výminkou pomoci vám mohu, jestli dostanu celé království a vás za manželku, jakož byl pán král do hlasu dal.“ Král i princeska slíbili mu zase, že se tak jistotně stane, pomůželi jí od rohů.

Po těch slovích dal se do léčení. Vytáhl z kapsy jablko a rozkrojil ho na čtyry částky; řekl jí, aby si lehla, a dal jí první čtvrku. Nemohla však pro rohy nijak pohodlně ležeti. Až pak snědla všecky čtyry čtvrtě, rohy na ránu spadly. — Tu bylo radosti po celém zámku až moc; každý se radoval z toho, že princeska, jediná dcera králova, jest rohů svých sproštěna.

Král hned dal napsati svadební smlouvy, a brzy potom slavilo se veselí, při kterém i oba dva spoludruzi mladého krále byli, kterým hned slíbil, že ostanou při dvoře jako nejprvnější páni až do smrti.

O svadebném veselí se jedlo a pilo. Mezi jinými věcmi „jedli tam chleb ze rži — a ty, Marku, nelži!“

48. O sklenné hoře.

Byl otec vdovec, kterýž měl tři děti; dva byli chlapečci, a jedna sestra. Po roce, když jich pravá matka odumřela, dostali macechu. Ta macecha neměla ty děti ráda; zvláště těch dvou chlapečků nemohla ani viděť. Kdy jich spatřila, nadávala jim a proklínala jich a říká-

vala: „I kéž byste se v krkavce obrátili!“ Otec ji napomínal a říkával: „Ženo, neproklínej mi těch dětí, mohlo by se jim nebo tobě něco zlého přihoditi!“ — Ale macecha nic na to nedala a když těch dvou chlapečků spatřila, zase zvolala: „I kéž byste se zkrkavčili!“ Jak to zase řekla macecha, začarovala jich, a zůstali krkavci.

Sedli si na strom před domem a čekali, až přijde sestřička domů. Když přišla, smutně zakrokali a se loučili s ní. Ona jich viděla a slyšela, a věděla, že jsou začarováni na sklennou horu, ale nevěděla, kde by ta sklenná hora byla. Sebrala se a šla jich hledat.

Chodila dlouho a když moc pochodila, přišla k Sluncipánu a ptala se ho, jestli ví o dvou bratřích, jichž čarodějnice začarovala na sklennou horu. Sluncepán odpověděl: „Svítím celé dny, ale nijakou stranou jsem ještě nedosvítil na sklennou horu; víš co, jdi k bratrovi mému Měsícpánu a optej se jeho; ale tuť ti dám na cestu a na památku šaty.“ — Ona jich přijala, schovala si jich ve skořápce z ořechu, poděkovala se a šla k Měsícpánu.

Když k němu přišla, mluvila: „Poslal mne sem světlý bratr váš, Sluncepán, abych se vás Měsícpána optala, nevíteli o dvou bratřích, jichž čarodějnice začarovala na sklennou horu.“ — Měsícpán odpověděl: „Svítím za nocí do škaredých i pěkných míst, do velikých kopců a do hlubokých jeskyň, ale o té skále nevím. Poradím ti však, jdi k mému strýci Větropánu a optej se ho. Tuť ti dám šaty, ukaž mu jich, aby věřil, že jsi byla u mne; já ti budu na pomoc a budu ti svítiť ve dne v noci až k němu přijdeš.“ — Ona přijala šaty, schránila si jich do skořápky z ořechu, poděkovala se a šla k Větropánu: Sluncepán a Měsícpán ale svítili jí dnem i nocí až k němu.

Když k němu přišla, povídala: „Poslal mne sem váš strýc Měsícpán, abych se vás Větropána optala, nevíteli, kde je sklenná hora a kde jsou moji dva bratří, jichžto čarodějnice začarovala; ráda bych tam šla, buďte tak dobrý a poraďte mi!" Větropán pravil: „Foukám již kolik set let, ale posud nedofouknul jsem tam. Ale víš co, zachovášli se, jak ti poradím, snad se tam dostaneš. Posečkej tu; já půjdu a budu foukat; dofouknuli až tam, buď jistá, i tobě pomohu."

Za malou chvíli se vrátil a povídal: „Byl jsem až tam; bratří tvoji jsou živi a dobře se tam mají; můžeš za nimi přijíť, ale musíš se dobře chovať. Tu máš povětrné sedlo, do toho si sedni, a já budu foukať. Tu máš ještě třetí šaty ode mne, sejdou se ti*); schovej si jich do skořápky ořechové. Tu máš také šúlky**), nebuduli již moci tebe unésť, dej si šúlek na tu sklennou horu, on se ti přilepí, stoupni naň, sice by ti noha ujela; když pak si odpočinu a ty také, pojedem zase dále." Ona si šaty v skořápce schránila, sedla do sedla a jela.

Větropán již slábnul, ona si dala šúlek na sklennou horu a stanula naň, až si Větropán odpočinul. Odpočinuli si několikráte, tak že již všecky šúlky na sklennou horu přilepila. Větropán si naříkal: „Již nemohu více foukat!" — Ale v tom ona vyskočila na vrch hory a poděkovala se Větropánu, který se vrátil domů.

Oba bratří krkavci sestru svou hned poznali a volali: „Rozmilá sestro, jak jsi nás tu našla?" — Sestra odpověděla: „Byla jsem u Sluncepána, Měsícepána a Větropána, a ten mne sem vyfouknul. Přišla jsem

*) Sejdou se ti, t. j. hodí se ti dobře.
**) Šúlek t. j. malý okrouhlý kamének.

k vám, abych se vás optala, jak bych vám pomohla.“ Bratří jí řekli: „Ty nejsi v stavě zachovať toho, čím bys nám pomohla!“ Ona pak povídala: „Slibuji vám, že vyplním co možného, abych vás vysvobodila!“ — Bratří jí pravili: „Zůstaň tři dny u nás.“ Zůstala a těšila se s nimi.

Po třech dnech jí daly kožíšek z myších kůžek, aby se do něho odila, a řekli jí: „Sedm let nesmíš promluviť; kdyby ti bylo zle, kdybys na šibenici přišla, neboj se, my ti pomůžeme.“

Šla s kopce dolů, bratří ji snesli. A když šla dále, přišla k jednomu hradu; tam bylo mnoho služebníků a veliká hostina; princ si měl hledať princesku, a proto rozeslal po světě, aby se princky sjely k němu. Právě se sjížděly, když tam do hradu také přišla žebračka v kožíšku z myších koží. Nechali ji tam a daly jí kury*) a kačeny poklízeti, a všecku drůbež. Když se jí tázali, chceli tu službu vzíť, kývala hlavou, že chce. Poklízela drůbež a dávala jí žráti; každý večer pak zavírala jich ve chlevci a v noci tam s nimi spávala. Nemluvila nic.

Když přišel ten večer, kdy si měl princ vybírať princku za manželku, povídala si, že by se tam ráda podívala. Oblekla se do šatů od Sluncepána a šla na hostinu. Princ povídal sestře své: „Dej mi pozor na tu a tu, ta se mi líbí, čí a kterého krále princeska to jest.“

Po hostině ona se ztratila, oblekla myší kožíšek a šla ke kurám. Všickni se divili a pravili: „Ale kde pak se poděla?“ Princ rozkázal, aby se dalo na

*) Kura u moravských Valachů = slepice.

druhý den lépe pozor, jak bude hostina na tu, které on dá píti.

Druhého dne na večer, když měla býti hostina, oblekla se do šatů od Měsícepána a šla tam. Princ ji hned poznal, dal jí píti a pustil svůj prsten do koflíka. Ona prsten vzala, zmizela, oblekla myší kožíšek a šla ke kurám. Nemohli ji najíť.

Princ naporučil: „Na třetí večer mi dejte pozor, přijdeli; neboť jiné nechci za manželku.“ Jeden z pánů mu povídá: „Já ji poznačím, a potom ji budeme ve dne hledať.“ Nachystal si barvičku. Oblekla se do nejkrásnějších šatů od Větropána a přišla na hostinu. Ten pán jí tisknul barvičku na ruce.

Po hostině se opět ztratila, oblekla myší kožíšek a šla ke kurám.

Ráno hledali mezi princkami poznačenou, ale nemohli ji poznati. Potom přišli až ke kurám a spatřili služku v myším kožíšku, a ta byla na ruce barvičkou poznačena. Poznali ji, ale reptali všeci, že si chce princ takovou vzíti za královnu. On však že si ji vezme, nechať je jaká je.

Dali se v jeho kaple sezdati; ona oblekla šaty od Větropána. Písať znala a napsala princovi, že i mluviti bude; až dojde čas sedmi let, potom že dostane mluvu.

Byl s ní tři čtvrtě léta; ona k žádnému nemluvila. Tu musil on do vojny, ona pak zůstala těhotna doma a porodila chlapečka. Když ho porodila, babka ho vzala, šla s ním k vodě a chtěla ho utopiť. U vody na kříbě*) seděl krkavec a krokal na ni. Baba si povídá: „Ty budeš

*) Kříb = keř.

ještě lepší; ty mne aspoň neprozradíš; na, vezmi si ho!“ Ten krkavec byl začarovaný bratr té matky královské, on vzal děťátko do pazourů a uletěl. Jí povídali, že porodila nestvůru, která se jí ani ukázať nemůže, a měli z toho jen smích.

Král přijel z vojny domů, a jemu to též tak povídali. Ona však k žádnému nemluvila.

Po nějakém čase musel král zase do vojny. Královna plakala a bála se, že ji zhladí ze světa, než král přijde. Porodila zase chlapečka, a babka ho zase vzala a nesla k vodě, aby ho utopila. Na kři seděl druhý krkavec, druhý bratr matky královské, a krokal na ni. Ona si pomyslila: „Dobře, prvého sjedl prvý, druhého sjí druhý, a zas nebude žádný vědět.“ Dala mu ho, a krkavec ho vzal do pazourů a uletěl s ním. Královně pověděli a královi odpísali, že zase nestvůru porodila.

Král se navrátil domů, a když přišel, nic nepravila a nic neřekla.

Po čase musel král zase do vojny, a královna měla třetího chlapečka. Král jim doma naporučil, co se narodí, ať to nechají, až by on přijel. Babka dítě utopila a podhodila královně kočku. Král přijel domů, a ukázali mu kočku a řekli, že již třikrát nestvůru porodila, protože on se žebračkou žádného nemá požehnání. Odsoudil ji k oběšení Ona pak nic nemluvila. Připravila se na smrt a vyznala se v psaní, ale královi se nepřiznala.

Již ji vedli a již jí dali oprátku na krk. Tu přijeli dva bratří na koni, každý měl po předku chlapečka s hvězdou, a volali: „Pardon!“ Král svolil na to, aby s ní mluvili. Oni pak řekli jí: „Včil přešlo již sedm roků, a vyplnilo se vysvobození naše; mluv! Tuť máš

svoje děti, babka jich chtěla utopit, my jsme jich jako krkavci vzali a odchovali. Třetího chlapečka babka utopila.“

Královna děkovala bratrům, a král odsoudil babku na smrt, a byla hned na hranici spálena.

Ona pak nyní již do smrti s králem zůstala a mluvila, a ti chlapečci s hvězdami rostli, a i oba bratří královny zůstali na hradě královském, a tak byli všickni při sobě.

49. Hadači.

V jakési dědině sloužili dva pacholci a byli spolu dobří přátelé. Jeden se jmenoval Jandala a druhý Cvrček. Když již několik roků byli sloužili, Jandala Cvrčkovi pravil: „Bratře, nic z toho sloužení není, musíme být pod velkým poslušenstvím, dostáváme pro malou příčinu veliké nádavky, a hospodář obyčejně svou zlost na nás vylévá. Já ti povím, radší se ožeňme a budeme svými pány. Kdy budeme chtět, lehneme, a kdy budeme chtět, vstaneme.“ — „Máš pravdu, bratře,“ přisvědčil Cvrček, „raději se ožeňme a budeme si volni.“ Tak druh druhu dodal chuti, vyhledali si nevěsty, a již bylo jen vrchnostenského přivolení a kněžského požehnání třeba. I to se vyřídilo, a v krátkosti měli hlučné svadby.

Včil jim bylo blaze. Co žádali, to měli a do syta užívali; kdy chtěli, léhali, a kdy chtěli, vstávali. Ale každý stav má své radosti a své žalosti. Po roku zase se spolu sešli, a druh druhu, jak se mu vede, vypravoval. Jandala pravil: „Ó bratře, jak se nám kolvěk zle zdálo, ale lepší bylo sloužiť; aspoň se nemusel člověk o jídlo starať; to hospodář vem kde

ve vzdálenosti světýlko zpozoroval, volal na Cvrčka, že již světýlko vidí. — Cvrček pravil: „Jenom, bratříčku, dej pozor, v kterou jest to stranu!“

Jak Jandala se stromu slezl, pomálu v tu stranu se brali, kde světýlko spatřil. Dlouho šli, až konečně přece to světýlko, ale ještě ve velké vzdálenosti, uviděli. Tož zdvojnásobnili své kroky, pospíchali k tomu místu.

Přišli k jakési chalupě, v které se ještě svítilo. Hned na dvéře bouřili. V té chalupě byla jenom stará baba, kterou, když jim otevřela, hned velice prosili, aby jich přenocovala. Ona jim povolila a hned přinesla chleb a mísku, nadrobila, vařeným mlékem polila a kázala, aby jedli.

Po jídle vypravovali stařeně svou bídu a že si jdou službu hledat. Stařena pravila: „U mne, kdybyste chtěli, byste mohli sloužiť; mám krávu, tu jeden vyvede na pášu*), a druhý od ní hnůj vykydá. Já vás budu dobře chovať, i též vám dle zásluhy zaplatím.“ — Těm se to zlíbilo, že by to byla práce ledabylá, a jak viděť, strava též že nebude zlá, a k tomu i záplata; protož slíbili, že budou u ní sloužiť.

Druhého dne vyvedl Jandala krávu na pašu, a Cvrček zůstal doma hnůj kydať. Sotva Jandala krávu na pole vyvedl, hned se s ním dala do střečku**) a vláčila ho po polích, po mezách. Čím více Jandala krávu zadržal, tím více střečkovala. Slabota ho obchodila, byl by ji rád pustil, ale se bál, že mu uteče, protož poslední sílu vynaložil

*) Na pašu t. j. na pastvu.

**) Střeček jest hmyz dvoukřídlý, kterýž dobytek bodá. Do střečku se dáti t. j. střečkovati, jako střečkem bodnuté běhati.

a jenom se modlil, aby spíš slunce zašlo, a myslil sobě: „Dobře je Cvrčkovi hnůj kydat, vyháže ho za chvilku, a potom se bude v chládku roztahovať; ale počkej, chlapíku, zejtra poženeš krávu, a já budu hnůj kydať.“

Nechme Jandalu pásť a podívejme se, zdali Cvrček postává. — Cvrček, když Jandala krávu vyvedl, pomyslil sobě: „Vykydám hnůj, a potom si odpočnu.“

Kydal, kydal, ale hnoje neubývalo; bylo po snídaní, po obědě, a hnoje málo ubylo. Cvrček se potil, co pracoval, a myslil si: „Pro nebeského Pána Boha, to není po dobrém; dobře je Jandalovi pásť, ale zejtra bude kydať, a já povedu krávu.“ Kydal, až byl od potu mokrý, aby ten hnůj vykydať mohl dřív, než Jandala krávu přižene. Ještě ani docela hotov nebyl, slyšel, že Jandala s kravou letí, proto odložil vidle a dělal jako by nic.“

Jandala se ptal: „No, jak se máš, bratře?“ — Cvrček odpověděl: „Oh, bratříčku, s tím hnojem jsem dávno hotov, naležel jsem se v chládku a naspal až do omrzení; zejtra povedu já krávu, a ty, jestli chceš, můžeš zůstať doma, mně je tu bez práce teskno.“ Jandala s radostí přivolil.

Při večeři ani jeden ani druhý jísť nemohl, poněvadž velice unaveni byli. Jandala povídal: „No bratře, což nejíš? Jez, na mne se neohlídej, já jsem sytý, měl jsem svého jídla do Pána Boha*) [a ještě od kravařů hrušek a jablek jsem dostal.“ — Ale ubohý Jandala ani co by ráz do úst strčil**), nesně-

*) „Do Pána Boha něčeho míti“ t. j. hojnost něčeho míti.
**) „Co by ráz do úst strčil, t. j. co by jednou do úst strčil = sousto.

děl; neboť i svůj oběd, když ho kráva vláčila, ztratil a přece si na sytého hrál, aby jen Cvrčka ošálil.

Druhého dne zůstal Jandala doma, a Cvrček hnal krávu na pašu, a tak se mu vedlo jako prvý den Jandalovi; a Jandalovi při kydání hnoje tak se vedlo jako včera Cvrčkovi; oba dva si myslili odpočinouť, ale velice se zmýlili.

Když večer Cvrček krávu přihnal, nebyl k sobě podobný, a Jandala též tak; oba od unavení nemohli mluviť. Až když se na noční odpočinutí odebrali, teprv se dorozuměli a dorozpráveli, jak to s nimi stojí. „Bratře, pravil Jandala, ta baba umí víc než chleb jísť; to není po dobrém; my bychom s takou správou o zdraví přišli, a Pán Bůh ví, co by ona s námi poděla ť mohla; zejtřejšího dne půjdem s tu odtud s Pánem Bohem pryč.“

Skoro ráno vstali a babě službu vypověděli. Stařena pravila: „No ludkové! *) já vás nutiť nemohu, ale čekejte, až bude snídaní hotovo.“ Po snídaní dala jim na cestu kus chleba a mzdy tři vídenské. Poněvadž toho třetího vídenského rozměniť nemohli, vzal jich Jandala dotud pod opatrnost, až víc vydělají, a pak teprv že se podělí. Stařeně poděkovali a s Pánem Bohem odešli.

Za několik hodin, když z těch hor vyšli, spatřili veliké a nádherné město a usnesli se, že do něho půjdou. Ale když již nedaleko brány byli, jal se Cvrček mluviti: „Jíť do města jsme si smyslili, ale co tam budeme dělať, to jsme si nerozmyslili. My umíme selskou práci,

*) Ludkové = lidičkové, místo lidé, když se to chce laskavě říci.

a já slýchávám, že takové práce ve velkých městách nepotřebují; budeme tam míti hlad, a co budeme dělať?" Jandala odpověděl: „Inu, udáme se za hadače a budem se míť dobře." — Cvrček pravil: „Ale co pak tě napadá, dyť nic nevíme ani nerozumíme!" — Jandala řekl: „Nechť rozumíme nebo nerozumíme, za hadače se prohlásiť musíme; abysme klopoty ušli, budem si pomáhať, jak budem rozuměť."

Právě před několika dny, když noví hadači do toho města přišli, kde král sídlel, princezna velmi drahý prsten ztratila, a král dal oznámiť, že kdo ho najde a navrátí, bohatého nálezného dostane. Ale ačkolvěk to veřejně oznámeno bylo, přece žáden prstena nevracel. V tom čase došla krále zpráva, že přišli do města jacísi neznámí lidé, kteří se hadači býti praví.

Král jich dal předvolať a pravil jim, jestli si troufají oznámiť, kdo prsten princeznin našel a má. — Hadači se ochotně králi k službě obětovali; ale že to byla úloha těžká, prosili ho, aby jim dal 14 dní času, by se k tomu připraviti mohli. Král nejen jim 14 dní k tomu popřál, ale i byt ve svém královském zámku, stravu od svého stola a dva služebníky k obsluze ustanovil; při tom však jim dal na srozuměnou, jestli by ho obelstiť chtěli, že o krk menšími se stanou. Načež když se hadači tomu podvolili, byla jim jizba vykázána.

Když zůstali o samotě, počal Cvrček bědovať a Jandalu viniť, že vymyslil se dát za hadače a že včil životy pozbýti mohou, což prý si potom ženy počnou? — Jandala pravil: „Ty jsi hloupý, lepší jest, abysme se měli 14 dní dobře a potom abysme umřeli, než abysme až do smrti lopotili, v potu tváří chleba dobývali,

do syta se nenajedli a hladem mřeli. Co se týká žen, o ty se Pán Bůh obstará, a jak svou úlohu vyvedeme, na to ani nemysli; to víš bez toho, že to neuhodneme. Nač na to myslit! 14 dní se budeme míť dobře, a pak bude konec dobrotě i trampotě!" — Cvrček řekl: „Tak já nemyslím; lépe jest v trampotě žíti a šťastně umříti, než několik dní se dobře míti a hanebnou smrtí se světa do pekla jíti!"

Když tak spolu hovořili, přinesl jim sloužící na skvostných nádobách pokrmy, a lehkovážný Jandala, když libou vůni těch pokrmů ucítil, pohledl na Cvrčka a na služebníka rukou ukázav, pravil: „Bratře, to jest první naše dobro!"

Služebník se toho slova velice ulekl. A proč? Ten prsten princezna ztratila, když šla na záchod. Jeden z královských služebníků ho našel, a právě, když si ho prohlížel, přišel k němu nenadále jeden ze spolusloužících a pravil: „To je prsten princeznin!" — První řekl: „Víš co, drž jazyk za zuby: já ti polovici toho prstena splatím, a tak budeme míť oba — ty peníze a já prsten." — Domluvili se spolu a jak ryby mlčeli. Právě ti dva služebníci byli od krále hadačům k obsluze ustanoveni. Jak se prvý od nich vrátil, druhý k němu mluvil: „Bratře, ty jsi již ty hadače obsluhoval; co o nich soudíš?" — Ten odpověděl: „Již je s námi zle, jak věrně jsem s pokrmy do jizby k nim vkročil, ukázal ten jeden hadač na mne a řekl: „To jest první naše dobro!" — Druhý pravil: „Víš co, včil já jim posluhovať budu, však já poznám, rozumějíli co nebo nerozumějíli."

Tak se stalo. Ale sotva s pokrmy do světnice vkročil, zase pohledl Jandala na Cvrčka, ukázal rukou na služebníka a pravil: „To je druhé naše dobro!"

Služebník, jak ta slova uslyšel, náramně se ulekl a myslil si: „Již jsme ztraceni!“ — Ale si to zle vyložil. Hadač, když na něho prstem ukázal, nemyslil, že on to jest ten druhý, který o tom ztraceném prstenu ví, nébrž, že to jest ten druhý pokrm, který v těch 14 dnech užívati budou. Ale služebníci myslili, že hadači jejich tajnosti znají, uřekli se, šli oba k nim, vyznali krádež svou, penězi jich uplatili a uprosili, aby to na ně nevyvolávali a nějak jináč aby to skroutili. Hadači snadno se dovtípili všeho, co a jak se stalo, a Jandala mluvil: „Kde máte ten prsten?“ — Oni mu ho ukázali. Jandala kázal: „Když 14 dní dojde, chyťte toho velikého moráka a vkasejte*) mu ten prsten do hrdla, o ostatní my se postaráme. Ale nemyslete, že nás oklamete; jestli to tak nevykonáte, jak vám nařizujem, bude s vámi zle.“

Od toho času byli hadači veselí, jedli a pili, co duše ráčila.

Když 14 dní došlo, byli před krále předvoláni a od něho tázáni, zdaliž vědí již, kdo našel prsten jeho dcery. — Jandala odpověděl: „Nejmilostivější králi, když vaše dcera šla po dvoře, silně rukou ošívala**), poněvadž prsten byl trochu volný, smekl se jí s prstu a morák ho shltnul. Na důkaz račte dát toho největšího moráka zabíť, a prsten v něm najdete.“

Král rozkázal toho moráka zabíť a když se v něm prsten nalezl, řekl hadačům: „Že jste tak moudří a o prstenu jste uhodli, ještě 14 dní u mne budete. Jezte a pijte, co hrdlo ráčí; po 14 dnech já vám dám hádku, a

*) Vkasati t. j. vstrčiti, zastrčiti, vecpati (Jungmann).
**) Silně rukou ošívati t. j. rukou házeti, pohybovati, zavaditi.

jestli ji uhodnete, teprv vás po královsku odměním; neuhodneteli, o krk menší budete."

Ubozí hadači již radostí plesali, že s plnými měchy peněz odejdou; proto, jak jich král novou hádankou poctil, zůstali jako hromem omráčeni, ale chtíce nechtíce jeho žádosti podrobiť se musili.

Když byli zase ve světnici své o samotě, bědovali a již se jim ani jídla ani pití nechtělo; s trapnou úzkostí očekávali čtrnáctého dne, a Jandala také již neříkal, že jest lépe, 14 dní se míti dobře a potom umříti, nežli přes celý čas života se trápiti; neboť již sebe za boháče měli.

Jak čtrnáctý den došel, vešel král do jejich světnice, nesa v ruce malou dřevěnou skříněčku. Jak ho hadači uhledli, malá dušička v nich byla. Jandala přece se zmužil, pohledl na svého strachem málo živého spoluudruha, jednou rukou ukázal na skřínku a řekl: „Na mou duši, Cvrčku, tenkrát je s tebou zle!" — Král udivený zvolal: „Včil vím, že jste praví hadači," a hodil skříněčkou o zem; ta se rozštípla, z ní vyskočil živočich, zatřepal křídelkami a křičel: „Cvrk, cvrk, cvrk!" — Král se domníval, že Jandala uhodl, že je ve skřínce cvrček zavřený, neboť nevěděl, že jeden z hadačů Cvrček se jmenuje; pročež jim dal množství peněz a propustil je.

Hadači, co mohli skákať s těžkými měchy, pospíchali k ženám. Ačkolvěk již soumrak sedal*), přece nocleha si nehledali dřív, až již dokonce pro tmu dále jíti nemohli; ale tu již nikde žádného lidského obydlí nespatřili. Že pak se báli, aby jich někdo z peněz neobral, vešli do pobořeného kostelíka, který nedaleko cesty na poli stál.

*) Soumrak sedá t. j. smrká se, připozdívá se, tmí se.

Když tam nějaký čas odpočívali, slyšeli kroky a hlasy lidské. Jandala pozdvihl hlavu, viděl ozbrojené chlapy vcházeti do bývalé posvátnice*) a šeptal Cvrčkovi do ucha: „Na mou duši, bratře, to jsou zbojníci!“ Když pak pilno naslouchal, slyšel penězi břinkať.

Po nějaké chvíli ušli zbojníci z kostela, a hadači vešli do posvátnice, udělali světlo a penězy nashromážděnými naplnili své pytle. Aby ale věděli, co tam všechno ukradeno jest, dobře si na všecko posvítili. Mezi mnohými jinými věcmi pěkné hodinky tam našli, kteréž Jandala i Cvrček míti chtěl. Poněvadž jen jedny hodinky byly, a žádný z nich od své žádosti upustiť nechtěl, začali se vadiť. Cvrček rozhorlený pravil: „Ty bys jen sám všecko rád sebral, jako z těch třech vídenských až posavád jsi mi nic nedal.“ A tak slovo k slovu, až se zervali.

Zatím se zbojníci zase navrátili a když do toho pobořeného kostela vešli, aby tam nakradené věci ukryli, slyšeli v posvátnici řvavu**) přehroznou. Zůstali stáť a ptali se vespolek: „Co to?“ — „Strašidlo, strašidlo!“ zvolali a úprkem z kostela uháněli.

Aby však vůdce loupežníků svým podřízeným srdnatosti dodal, znovu do kostela vešel a potichounku k posvátnici se blížil. Tam ale byla tma a lom přehrozný; neboť hadači, když sebou sem a tam tloukli, světlo zhasli. Vůdce tam nahlídal, a hadači sebou pořád se stěny na stěnu třískali, až se nedaleko k němu dostali. Jandala maje již již na zem spadnouť, hodil ruku na stranu, aby se o zeď zadržel. Ale místo zdi chytl se loupežní-

*) Posvátnice t. j. sakristia, kde se posvátné věci chovají.

**) Řvava totéž co řvaní, rvačka, hluk.

kovy čepice a strhl mu ji. Loupežník od strachu sotva k svým soudruhům dopadnul a volal: „Bratří, sám ďábel tam řádí, podívejte se, i čepku s hlavy mi strhl!“ — Všickni hned utekli.

Hadači, když se do vůle nabili, jak to obyčejně bývá, zase se udobřili, podali si ruky, sebrali své těrchy *) a šli pryč.

Jak přišli domů, ženy jich velice vítaly a stěžovaly si, jakou bídu v čas jejich nepřítomnosti měly. Mužové zase vypravovali, jak se jim na cestě vedlo a jak jim Pán Bůh požehnal.

Po nějakém čase dostal Jandala děťátko. Aby ho ke křtu svatému slušně přistrojil, vyhledal tu čepičku, kterou byl náhodou vůdci loupežníkův s hlavy strhnul, a poněvadž byla pěkně červená, mínil z ní svému nemluvněti čepičku udělat. Ale když ji začal párat, samé dukáty z ní se sypaly. „Pohleď, ženo, pohleď,“ volal udivený manžel, „jak nám Pán Bůh požehnal; koupíme si dům!“ Potom udělal hodné křtiny a jak žena šla na úvod, všecky sousedky pozval a dobře jich pohostil. Aby se mu však všecky peníze nerozkoulely, pěkný selský dům si koupil.

50. O jednom ševcovi.

Byl jednou jeden švec, a ten dělával obyčejně v sobotní den až přes půl noc a do rána, kdy již lidé z ranní mše svaté domů chodili. V pondělí ovšem měl modré pondělí jako všickni nepořádní řemeslníci, a v úterý také ještě posedával leda bylo.

V sobotu na noc přišel k němu kominář a žádal o

*) Těrcha t. j. tíhota, tíž, těžké měchy.

nocleh; švec svítil a pracoval silno. Kominář: „Prosím vás, pane mistře, nechte mne u vás přenocovať; již se připozdilo tak, že nedojdu domů.“ — „To nemůže býti, mám malou jizbu.“ Kominář: „Však vám mnoho místa nezalehnu!“ — Švec: „Bože zachovej, to nemůže nijak býti!“ — Kominář odešel, ale nikoliv z domu, nébrž do kuchyně, a vlezl do kamen, kdežto bezpečně usnul.

Švec pracoval až do bílého rána, Žena vstala a pravila: „Petře, Petře, že se nebojíš Pána Boha! Lidé již se hrnou odevšad do kostela, a ty pořád ještě pracuješ jako ve všední den!“ — Švec mrzutě a urputně odpověděl: „Mlč mi s tou tvou moudrostí; mám mnoho práce, a proto musím dělat.“

Žena šla na mši svatou, a po mši svaté přišla zase domů, ale Petr pořád ještě ševčil. Ostala mezi dveřmi stát a zvolala: „Ale pro Boha tě prosím, Petře, nech toho!“ — Švec se na ni osápnul a šil bezpečně dále.

Žena šla zatím topit a přijdouc zase do jizby, vidí, že muž ještě pracuje; i rozhněvala se a vzkřikla: „Ty ještě prtačíš! Že pak tě již čert jednou nevezme, že nechceš poslechnouť!“ — Sotva že to vyslovila, kominář, jehož oheň páliti začal, prorazil kamna. — Švec myslil, že ženou přivolaný čert leze, prorazil okno a vyskočil oknem — kominář oknem za ním — a žena, myslíc, že čert pro muže přišel, za kominářem také oknem ven, a křičela co hrdla měla: „Prosím tě, čerte, neber mi muže!“ „Mužíčku, utíkej a žehnej se svatým křížem!“

A tak se všichni tři hnali až na rynk, kde všechno lidstvo z kostela jdoucí na ně se dívalo, tam teprv se zastavili a poznali, a s velikou hanbou domů se vrátili.

Od toho dne zmoudřel švec, neslavil modrých pondělků, neprtačil v neděli a dobře se mu vedlo.

51. O jednom, co se narodil na takové planetě, že bude oběšen.

Byl kupec, a ten neměl dlouhá léta žádných dětí s manželkou svou. Oba dva prosili Pána Boha o nějaké dítě; prosili tak dlouho, až se jim narodil krásný chlapeček.

Když se jim ten chlapeček narodil, paní baba vyšla ven a dívala se na hvězdy. Zpozorovala, že synáček ten, až přijde do let, bude oběšen. Ustrašena vrátila se do jizby a povídala to rodičům. Otec i matka modlili se k Bohu, aby narozený synáček té smrti ušel. I paní baba slíbila, že co v jejich silách jest, bude Pána Boha prositi.

Na křtu svatém dali mu jméno Josef. Rodiči bedlivě dítě své opatrovali a chovali; když povyrostl, posílali jej pilně do školy, aby se všemu dobře naučil. Když přišel ze školy, dali ho na malířství, a když se vyučil, chtěl odejíti do světa.

Rodiči měli velikou starost, aby ve světě nepřišel ke smrti předpověděné, a nechtěli ho propustit. Jedenkráte však přece sebral své šaty do uzelka, rozloučil se s otcem i matkou a odešel.

Na cestě přišel k lesu a uviděl tam pěkného mládence; když přišli k sobě, dali se do řeči. Mládenec se ho ptal: „Jakého jsi řemesla?“ Josef odpověděl: „Já jsem malířem!“ — Mládenec: „Já též; pojďme tedy spolu!“ — Když se tak dohodli, šli spolu dále.

Když přišli k velkému městu, mládenec pravil: „Víšli co zde ve městě jest malíř, pros ho, aby tě vzal za učeníka: on tě přijme, mne by nepřijal; budeš tam míti

dobré místo; ale co oba dva vyděláme, budeme míti napolo." Mládenec odešel, a Josef šel k malířovi a prosil, aby ho vzal do učení. Z prvu neměl malíř chuti, ale za chvíli mu řekl, aby zůstal.

V tom městě byl král, a tomu se jedné noci zdálo o Panně Marii; viděl na stěně krásný obraz Rodičky Boží. Ráno hned poslal pro malíře, vypisoval mu ten obraz, který ve snách viděl, a pravil: „Namaluj mi obraz takový, a dám ti, co budeš chtíti." Malíř odešel a dal se hned do práce. Vynasnažil se, co mohl, a když byl obraz hotový, donesl ho ke královi. Král, jak se na obraz podíval, hned řekl, že jest zcela jinačí než ten, co ve snách viděl. Nepřijal ho a rozkázal mu, aby dělal jiný.

Malíř odešel se svým obrazem, nevěděl, jak by ho namalovati měl, a mrzel se. Učeník přistoupil k němu, těšil ho a pravil: „Pane mistře, nic si z toho nedělejte, já vám ten obraz vymaluju!" — Mistr mu nedůvěřoval.

Na večer přišel známý mládenec k Josefovi a řekl: „Ty budeš ten obraz malovať; vyžádej si od mistra svého zvláštní světnici, do které žádného nepřipustíš, a tam ten obraz uděláš; peníze, co zaň dostaneš, budeme na polovičku míti."

Mistr mu přimlouval, chceli ten obraz malovati, aby se měl brzy k práci. Učeník mu odpověděl, aby se nic nestaral, do rána že bude hotov. Vyžádal si barvy a ostatní potřebné věci, zavřel se do zvláštní jizby, udělal si světlo, lehl si a spal. Ve spánku se mu obraz na stěně zjevil v takové kráse, až světnice byla ozářena. Josef se toho zhrozil, vstal a maloval.

Ráno se mistr probudil a šel se podívat, co učeník dělá; díval se děrou klíční do jizby, viděl, že jest velikou září osvětlena a učeník že maluje. Šel k své manželce

a řekl jí, že to jest cosi neobyčejného, že jest v jizbě všecko podivně osvětleno a učeník že bedlivě maluje.

Za chvíli přišel učeník, přinesl mistrovi obraz hotový a pravil: „Ponesem ho ke královi, snad bude dobře!"

Šli spolu ke královi; a král, jak ho zhlídl, zvolal: „To je ten obraz! Co pak zaň žádáte?" Mistr odpověděl: „Nejmilostivější králi, já jsem ho nedělal; tento můj učeník ho zhotovil, já nežádám ničeho, račte učeníkovi dáti dle libosti!" Král dal mistrovi dvě sta zlatých a učeníkovi též dvě sta rýnských a pravil mistrovi, aby nedával toho učeníka od sebe, že jest dobře, když takový umělec jest v městě."

Mistr ho měl rád, a Josef u něho zůstal dlouhé časy. Peníze vydělané schovával, až by jeho přítel přišel; a jak se po dlouhém čase sešli, hned se s ním o ně rozdělil. Mládenec mu předpověděl: „Brzy přijdeš zde k velikému štěstí; v městě tomto jest vzácná a bohatá vdova, která má jedinou dceru na rodě, tu dostaneš za manželku svou; mistr bude proti tomu, abys u něho ostal; máš u něho dobře, ale budeš se míti ještě líp, budešli pro sebe."

Josef byl smuten a přemýšlel, jak to bude: jak tu vdovu s tou dcerou najde?

Jednoho dne procházel se za městem a potkal vzácnou matku s dcerou, viděli se a tak se vespolek zalíbili sobě a mladý malíř i matce tak se líbil, že stála na tom, aby se dcera její s ním dala oddati.

Byli spolu velmi šťastně živi a bohatství měli nesmírné. Stalo se pak jednoho dne, když zase veliký obraz Panny Marie v osamělé jizbě maloval, že přišli k němu zbůjníci a žádali po něm peníze. On však jim nechtěl peníze své dáti. Oni ho lapili, dali mu provaz okolo

krku a již ho chtěli oběsiť. V tom se otevřely dvéře, známý mládenec vstoupil do jizby, zbůjníci se ulekli, on přítele svého osvobodil od jisté smrti, zločince odevzdal právu, a oba dva pošli tou smrtí, kterou malířovi strojili.

Mládenec pak řekl malířovi: „Včil pojď se mnou a vyprovoď mne až k lesu, kde jsme se ponejprv sešli.“ Když na to místo přišli, řekl mládenec: „Josefe, ty ses narodil na takovou planetu, žes měl býti oběšen; ale modlitba tvých rodičů a babky, aby se ti nic zlého nestalo, vymohla na Bohu, že mne poslal, abych tě chránil; i bídní a nuzní lidé, kterým jsem polovici tvých vydělaných peněz přinášel a rozdával, modlili se za tebe. Ouzkosti smrti musel jsi okusiti. Již jsi to přestál, včil budeš dlouho a šťastně živ, ostanešli bohabojným a milosrdným k chudému lidu.“ To řekl mládenec a zmizel; onť byl Josefův anjel strážce.

52. O tovaryšovi.

Stolařský tovaryš byl v cizině na zkušenou. Po celé tři roky byl ve světě a vzdálil se velmi daleko od otčiny své. Byl v práci v jednom městě, kde samí luteráni byli a kde nebylo žádného katolíka. Začasté, přemýšleje o sobě, vzdychával: „Ty můj milý Bože, tolký čas již chodím po světě a svých nejpřednějších povinností jakožto katolický křesťan zanedbávám! Již na čtvrtý rok jsem z domova a od té doby nebyl jsem ještě u svaté zpovědi. Duše má! jak vypadneš s hříchy svými?“

Umínil si z ciziny navrátiť se do vlasti své, aby mezi jinověrci zúplna nezpustl.

Na cestě přišel do jednoho domu a tam viděl jedinou toliko ženskou. Byl by jedl, nebo hlad jej trápil od rána

I řekl ženské: „Máteli mléka, prodejte mi ho za groš a uvařte mi ho!“ Ženská mu odpověděla: „Nemám mnoho mléka a potřebuji ho sama; že pak jste hladový cizinec, prodám vám ho.“ — Tovaryš se dobře navečeřel a šel spat, neboť hodná žena i čisté slámy nastlala mu, aby si mohl pohodlně odpočinouti.

Veselé slunko vzbudilo jej ráno ze sna, on šel s hůry do světnice, aby se optal ženy, co by byl dlužen. — „A nic!“ byla odpověď její. — Tovaryš řekl jí: „Zadarmo to nemohu od vás žádati; ale, ač peněz nemám žádných, přece zaplatím vám tak, že tomu budete velice ráda.“ — Vyšel ven, chytil velikou mouchu, dal ji do papírové škornoutky a mluvil k ženě: „Kde máte tu vaši krávu, jejíž mlékem jste mne pohostila?“ — Ona jej dovedla do chléva, on pak pokračoval: „Zanechám vám tu něco, a tím se stane, že tato kráva vaše bude tak mnoho dobrého mléka dávati, že ho ani dvě jiné nedají.“ Po těch slovích připíchl zadělanou škornoutku jehlou do povala a řekl ženě: „Kdykoliv do chléva vstoupíte, majíc buď poklízeti buď dojiti, pokaždé ať jest první vaše vzhlednutí na tu škornoutku!“ To řekl a odešel.

Cestoval do otčiny, kde se rozpomínal o minulém živobytí svém. I probudilo se v něm dřímající svědomí, kteréž ho zle nabíralo proto, že již po tři roky nebyl u svaté zpovědi a že hostinnou, dobrou ženu tak špatně ošidil. I zašel k duchovnímu a poradil se s ním, co by činiti měl. Duchovní hned mu řekl, že by mu byla zpověď neplatna, dokud by ženu z bludu a pověry nevyvedl; aby tedy k ní zašel a tu věc, kterou v jejím chlévě přibil, s sebou přinesl. — „Prosím, duchovní otče, to je na 200 mil odtud, kterak já tam mohu zase jíti?“ — Duchovní však právem stál na svém a řekl jemu, že by mu roz-

hřešení dáti nemohl, kdyby prvé nenapravil tak veliké pohoršení, kteréž byl dal té ženské.

Co měl dělať? Vypravil se opět na cestu dalekou a šel; a když přišel za kolik dní k jejímu domu, vešel do jizby. Nebylo jí však v jizbě, proto si sedl a čekal na ni, až přišla.

Sotva vkročila do jizby, zvolala radostně: „Vítám vás! Nejsteli vy to, co jste tak rok byl u mne a mně se za trochu mléka tak bohatě odsloužil? Dnes vám navařím mléka dost, co budete chtíť; třeba celý údoj vám dám; od té chvíle mi kráva velice dojí.“ Tovaryš odpověděl: „Matičko, dnes vám dám radu takovou, že kráva vaše bude dávati samou smetanu; tu věc, kterou jsem vám vloni dal, odeberu a nechám vám jinou.“ — Nerozumná žena pomyslila si: „Inu to bude dobře!“ A hned odešla a dala veliký hrnec mléka vařit, aby mohla cizince náležitě pohostiť. Když mu toho uvařeného mléka donesla a zase z jizby vyšla, nechtěl z něho ani jísti, ale vzal mísu a vylil všecko to mléko oknem. Potom zašel do chléva a sebral tu papírovou škornoutku s povala a strčil ji do kapsy. A když to do kapsy strčil, bylo to těžké jako kus olova; začalo se mu to tam natahovať, do žeber opírať; pazúrami žďúchať, tak že se polekal a myslil, že to sám zlý duch nebo cosi podobného v tom vězí. Nečekal ani na ženu a odešel pryč.

Když přišel na hospodu, obhlídal se, jeli tam mnoho nocleháníků; a kde bylo mnoho lidí, tam zůstal, a lehl si do prostředka mezi ně, toli strachu měl; a tak činil všudy na cestě, až přišel domů; a když přišel domů, šel zrovna k duchovnímu, který se ho tázal: „Již jste se navrátil?“ — „Ano!“ — „A přineslli jste tu hříšnou věc s sebou?“ — „Přinesl!“ A hned vytáhl zamotaný papír,

v kterém se cosi hýbalo, a bylo to těžké jako olovo. Duchovní otec to potěžkal a začal se modlit a papír svěcenou vodou kropit. Tu se to ještě více protahovalo. Kněz se dále modlil a dále kropil, tu najednou bylo slyšeti „prask!“ a vyletěl černý pták a škrabal se po stěně zhůru dolů. Tovaryš polekaný padl na kolena jako hříšník poděšený a modlil se hlasitě a s pláčem celý ustrašený, aby jej zlý duch nepopadl a neusmrtil. I kněz nepřestal se modliti, až černý, škaredý pták se roztrhl tak, že z něho nezůstal než dým a kouř smradlavý.

Duchovní otec ještě přísně pokáral a poučil tovaryše, který si umínil, že nikdy více podobné hříšné žerty provodiť nechce, a odešel a stal se velice pobožným člověkem.

53. O nezdárném synovi.

Byl jeden člověk ženatý, pán velice bohatý, a měl jediného syna na rodě, kterémuž otec i matka nechávali velikou vůli. Za mladosti se mu ve všech věcech povolovalo, a když povyrostl, mohl vyvésti co chtěl, za nic nebýval trestán.

Když přišel do let mládeneckých, nelíbil se mu obyčejný život, proto utekl rodičům svým a šel mezi zbůjníky. Přišel k nim a dal se představiti vůdcovi, kterého prosil, aby ho do společnosti přijal, že chce mezi nimi býti. Vůdce k němu mluvil: „To se mi od tebe líbí, chasníku; ale nežli tě na dobro přijmu do společnosti své, musíš napřed vykonati kousek učňovský. Půjde tu nedaleko řezník, a ten povede tele; to tele mu musíš ukrást, ale tak aby tě neviděl.“ — Mladík odpověděl: „To není nic těžkého; kdyby nebylo nic horšího: dobře

by se mnou bylo. Potřebuji k tomu jenom šavli s pošvou a nic více." — Vůdce mu dal žádané věci, a chlapík šel po práci své.

Čekal za stromem na řezníka, až mimo půjde. Když viděl, že jde, předešel ho a podhodil mu na cestě pošvu. — Řezník se u ní zastavil, zdvihl ji a prohlížel, ale odhodil řka: „K čemu by mi byla ta pošva, když nemám do ní šavle?" — a šel dále.

Hodný kus cesty dále podhodil mu zchytralý kluk šavli. Řezník, přijda k ní, zdvihl a bedlivě prohlížel ji; i pomyslil si: „Hle, včil mám šavli, ale pošvy nemám; včil potřebuju té zahozené pošvy." — Honem si uvázal tele u kříba (chrásti) a vrátil se pro pošvu zahozenou. Nežli však přišel s pošvou nazpátek, telete tam již více nebylo.

Mladík přivedl vůdcovi zbůjnickému tele a vypravoval mu, kterak ho byl dostal. Vůdce mu řekl: „Hle, kloučku, z tebe může něco řádného býti v našem řemesle. Ale včil musíš vykonati kousek tovaryšský, tenť bude ovšem těžší. Tamhle kus cesty oře sedlák; má koně a vola zapřaženého; toho vola mu ukradneš, ale tak, aby tě neviděl." — Prohnaný chlapík odpověděl: „To bude snadnější nežli ten kousek s tím teletem; potřebuji k tomu jenom hodný pytlík samých krejcarů." — Těch hned dostal, a vydal se na práci svou.

Pole, kteréž sedlák oral, bylo na převah, prostředek zvýšený a oba dva konce sníženy. Jak sedlák do doliny zajel, vysypal chasník zbůjnický krejcary do brázdy. Sedlák, když k těm místům přijel, začal je sbírati, domnívaje se, že je vyoral, a pustil se s mnohou pečlivostí po celé brázdě až na druhý konec a všudy hrabal, mysle, že tam někde musí býti poklad zakopán. Statek (do-

bytek) nechal na druhém konci státi, tak že zchytralý chasník měl času dost, vola vypřahnouti, ocas mu uříznouti a koňovi ho do tlamy vstrčiti.

Sedlák těše se z velikého množství krejcarů, vracel se ke statku svému. Ale kterak se poděsil vida, že mu kůň vola sežral. Samým lekem vysypal všecky peníze z klobouku na zem, běžel ke koňovi a chtěl krávu za ocas z něho vytáhnouti; ocas se mu utrhl, ale kráva zůstala v paštěce (hubě). Rozhněvav se začal koně třískati a plakal hořce.

Chasník pak zatím nepozorován přivedl krávu ukradenou svému vůdcovi a vypravoval mu, jak to byl učinil. Vůdce projevil svou spokojenost a pravil: „Dobře jsi vyvedl svůj tovaryšský kousek, včil ti jen ještě zbývá kus mistrovský. Bude to zkouška nejtěžší, ale chytrostí ji můžeš vykonati. V městě v Široké ulici bydlí v čísle 50. jistý pán, největší boháč v celém okolí; ten má diamantový prsten na prstě, a ten mu musíš ukrásti tak, aby tě neviděl; a jeho paní má na sobě košili zlatem vyšívanou, a tu jí také musíš vzíti, aby tě neviděla.“ — „Pane můj,“ pravil chasník odvážlivý, vykonám to, a k tomu ještě pošlu onomu pánovi psaní, v kterém mu oznámím, že toho a toho dne si pro jeho prsten přijdu; on mi ho sám dá a nebude mne vidět.“

Skutečně mu poslal psaní, aby mu toho a toho dne svůj diamantový prsten přichystal, že si pro něj přijde.

Na večer onoho dne dal se zloděj v domě zavříti. Pán si prsten svůj dobře opatroval, přichystal si dvě nabité bambitky na stole a čekal. Po desáté hodině udělal si zloděj v komoře slaměného chlapa a oblekl ho v šaty s sebou přinešené. Přistrojeného panáka vynesl po žebříku na okno u světnice pánovy v prvním poschodí,

on sám pak stál prozřetelně stranou za zdí a klepal na okno. Pán se ohlídl a viděl chlapa státi v okně: „Ženo," pravil, „hle, ten chlap skutečně si jde pro ten prsten; prosím tě: co mám dělat?" — Žena: „Vždyť máš nabité bambitky, střel do něho!" — Pán: „Ta bezbožná duše nesleze tak, jako vylezla!" — bác, a chlap ležel v světnici. Chasník živý pak rychle běžel za dvéře k jizbě pánově. — Pán: „Přece jsem zle učinil, budu míti opletačky mrzuté s tím zastřeleným chlapem, raději ho někde ukryju a zahrabu, abych neměl odpovídání."

Nežli se dal do práce, řekl: „Ženo, tu máš ten prsten, abych ho neztratil!" — Potom v horlivosti chopil se zastřeleného chlapa a nesl ho zahradou do vody mimo tekoucí. — Zloděj se vkradl do světnice, nápodobil hlas pánův a pravil: „Schválně jsem se ještě vrátil; dej mi raději ten prsten, aby někdo ještě nepřišel a nevymohl ho od tebe!" — Žena mu prsten dala myslíc, že to jest manžel. — Zloděj pak šel krokem pánovým ke dveřím, otevřel a zavřel, ale vrátil se po prstech tichounce a vlezl pod lůžko manželčino a tam zůstal ležeti.

Pán se navrátil a pravil ženě: „Už jsem toho zlodějského chlapa pochoval. Kde pak máš ten prsten, dej mi ho zase." — „Vždyť pak jsem ti ho už dala!" — Pán: „Kdy pak?" — „Tyť jsi přišel schválně zpátky a řekls mi, abych ti ho raději dala, aby snad někdo jiný nepřišel a nevymohl ho ode mne; a já jsem ti ho dala!" — Pán: „I zlořečená duše, již ho má, a ty jsi mu ho vlastní svou rukou dala!"

Mrzeli se sami na sebe, tak že nemohli téměř celou hodinu usnouti. Když pak usnuli, spali tím silněji.

Když to zpozoroval zloděj pod lůžkem uschovaný, vytáhl z kapsy láhvičku s kvasnicemi hustými a vlil je

pod paní. Paní se mokrem tím za chvíli probudila a zbudila manžela svého řkouc: „Milý mužíčku, mám pod sebou cosi mokrého!“ — Muž: „Ó ty nemravo, ty ses podělala! Ale arciť není divu, stalo se ti to ze samého strachu!“ — Žena: „Prosím tě, vyndej mi čistou košili, já tuto svou musím svléci.“ — Manžel jí donesl čerstvou košili, ona pak tu svou mokrou svlekla a hodila pod lůžko. Zloděj pod lůžkem se nehněval, neboť včil byl zbytý a odbavený. — Když pak zase tuho usnuli, sebral se mladý zloděj a ten tam z jizby, a ráno z domu ven.

Přinesl tedy vůdcovi důkazy svého výborně provedeného zlodějství a vypravoval mu, jakým způsobem to vykonal. Vůdce i ostatní zbůjníci divili se chytrosti jeho a milerádi přijali ho do své společnosti.

Onen okradený pán v městě také se obdivoval neobyčejné zchytralosti smělého zloděje, zvláště když ráno zpozoroval, že netoliko diamantový prsten, ale také košili s těla manželčina dostal. Byl by zloděje toho rád osobně poznal; k tomu konci dal rozhlásiti, aby ten, kterýž mu ten podivný kus provedl, ať je kdo je, k němu na oběd přišel.

Za několik dní dal se u téhož pána ohlásiti vzdálený příbuzný, vysoký císařský úřadník, kterýž přijel ve skvostném kočáře a v pěkných šatech s několika služebníky. Onen pán sice nic nevěděl o takovém vzdáleném příbuzném, ale měl z toho radost velikou, že tak vznešený pán jej poctil návštěvou svou. Přistrojil tabulu, a kde co dobrého věděl, musilo na stůl. Host si dal dobře chutnati, a po jídle opět i se svými služebníky slavně od něho a z města odjel.

Druhého dne pan hostitel dostal psaní od zloděje chytrého, v kterémž mu na vědomost dal, že mu přišlo

k uším, že by pán rád poznal onoho zloděje; proto že k němu přijel a jemu se představil včerejšího dne."

„Ženo!" zvolal, „to ti je nabíjaná šelma! Vydával se ten zloděj včera za našeho příbuzného — a my blázni mu uvěřili a brali jsme to za velkou čest, že nás navštívil tak vznešený úřadník, a on to byl zatím zloděj zlodějský! Kdybych to byl včera věděl, byl bych ho jináč uctil a byl bych se mu náležitě odsloužil za jeho zlodějství."

Byl již osm roků ve společnosti zbůjníkův a vyvedl veliký počet šibalských kousků. V devátém roce stalo se vůdcovi neštěstí, byl totiž při jednom zlodějství lapen a oběšen. Radili se ostatní zbůjníci, koho by ze sebe měli včil voliti za vůdce. Po krátké radě shodli se všickni v tom, aby byl mladý, smělý a zchytralý zloděj vůdcem jejich. Stalo se.

Byl pak již celý rok vůdcem zbůjníkův. Tu si zpomněl na své staré rodiče, kteří posud nevěděli, kam se byl nezdárný syn ztratil. Napadlo mu, že přece ještě jednou by rád rodiče své viděl, neboť již tolký čas nebyl s rodiči svými a n i n a ř e č i a n i n a s l o v u.

Přijel k nim v krásném kočáře a v bohatých šatech. Staří rodičové prokazovali mu všemožnou čest, neboť nevěděli, jaký by to veliký pán byl a proč jich navštívil. V řeči se jich cizí pán ptal, zdali mají jaké děti. — Odpověď byla, že měli jediného jen syna, který se jim před desíti lety ztratil a pro kterého již miliony slzí vycedili. — Pán se jich ptal dále: „Zdaliž pak byste poznali syna svého, kdyby se opět jednou navrátil?" — Matka odpověděla: „Jak pak bych své vlastní dítě nepoznala?" — Host jim nyní vyjevil, že on sám jest jejich synem, ale čím jest, to zamlčel. Rodiči také se ani po tom neptali,

majíce nevypravitelnou radost z toho, že jediný jejich syn jest posud na živě a že k velikému štěstí přišel.

Za chvíli po krátké řeči pravil syn, že nemůže déle u nich zůstati, a prosil otce i matku, aby jej doprovodili na kus cesty, k čemuž oba dva milerádi svolili. Sedli do jeho krásného kočáru a jeli hodný kus cesty, ačkoliv to rodičům pro velikou radost dlouho netrvalo.

Když přijeli k lesu, řekl kočímu, aby ostal stát; a potom prosil matku svou řka: „Maměnko, slezte s toho kočárů dolů a ohněte mi ten outlý stromeček!“ — Matka to snadně učinila. Pak jí okázal stromek tlustší a zase prosil, aby ho ohnula; i ten ohnula, ale ne tak snadno. Konečně jí ukázal tlustý strom, který nikterak nemohla ohnouti.

„Včil vystupte vy, tatíčku, a učiňte, jako činila matka má.“ Otec slezl a ohýbal mladé stromky; vyrostlý pak strom rovněž jako matka nemohl ohnouti.

Nyní pak vážně mluvil k rodičům svým: „Kdybyste mne byli ohýbali, dokud jsem byl malý, byli byste mne snadno ohnuli; i později ještě, ač již s větší tíží mohli jste mne ohnouti a od zlých náklonností odvrátiti. Včil již jsem dospělý strom, který se nikterak více ohnouti nedá. Kdybyste mne byli k nábožnosti a k pracovitosti vedli a z chyb mých kárali, byl by ze mne býval řádný člověk. Vy pak jste dali mi ve všem vůli, trpěli jste mi každou chybu, každou rozpustilost, nekárali jste mne z lenosti, kteráž jest původem všeho zlého, a tak se stalo, že nepravosti rostly se mnou, až jsem vám utekl a k zbůjníkům se dal, u nichž nyní již deset roků trvám, před rokem byv zvolen za vůdce! Toho jste se dočkali na synu svém, kterého jste špatně vychovali.“

Řeč synova tak bolestně působila na duši dobrých

ale slabých starých rodičů, že matce i otcovi v tu chvíli srdce puklo a oba dva mrtvi na zem padli.

Aby se nevyzradil, nechal mrtvoly rodičů svých na kraji lesa ležeť a odejel k soudruhům svým. Ale i na něj působila náhlá smrt otce i matky tak důrazně, že se mu zošklivilo živobytí tak hříšné. Nezůstal pak již dlouho u zbůjníků; poděkoval se jim z vůdcovství a umínil si, že se dá na pokání, aby ho Pán Bůh na milost přijal. Vydal se na pouť do Říma, a do města toho svatého po holých kolenách se plazil. Tu počaly zvony samy od sebe sezváněti; obyvatelstvo Římské sbíhalo se a vyšlo mu naproti; každý měl s ním velikou útrpnost a pravil: „Tenť musí býti velký hříšník, ale také upřímný kajicník, že sám Pán Bůh zázrakem upozornil nás na něho.“ — Kajicník s pláčem prosil všecky, aby se za něho modlili. Vyžádal si napotom u svatého otce papeže, aby jej ve svaté zpovědi vyslyšeti ráčil — s radostí převzal uložené přísné pokání, kteréž také s největší svědomitostí vykonal na příklad mnohým vlažným křesťanům.

54. Zkamenělí lidé.

Byla jedna princezna, a ta byla pořád smutna, proto hledali ještě jednu k ní, co by také tak smutna byla. Našli jednoho měšťana dceru. Obě přebývaly pospolu a dostávaly potřebnou potravu.

Princezna řekla přítelce své: „Ráda bych věděla, jaká je ta voda z toho moře.“ — Šly a nabraly si jí do džbánečka, a jak ji vypily, do tří čtvrtí roku měla každá chlapečka. Princka měla Petra, a její přítelka měla Karla; oba dva byli jednací v obličeji a v osobě.

Včil prosily, aby jim otec král ještě jednou toli potravy posílal, že je tam jiný vzduch. On na to nic nedbal a posílal. Jednoho dne princezna zase psala otcovi psaní, když již bylo každému chlapečkovi sedm roků; šla si do druhé světnice pro pečeť, a Petr vzal péro a napsal na spodku, že svého staříčka pozdravuje. Princezna do něho nepohledla a zapečetila ho.

Otec psaní přečetl a myslil si: Co pak tam mají za Petra? Hned se tam vybral se svým vojskem a uviděl dva chlapečky. I chtěl oběma děvčatům udělať smrt. Pozval všecky krále, aby se přišli na tu smrt dívat.

Králové, když přišli a slyšeli, co se bylo přihodilo a proč mají býti obě děvčata usmrcena, stáli na tom, že to může pravda býti, že ti chlapci z té vody byli. Dali jich obou na moře chodiť. Ony chodily a nepotopily se, než pořádně po moři chodily. Král uznal obě za nevinné, dal každému z těch chlapečků bílého kone a poslal jich do světa*).

V té cestě potkali vlčici; tu vlčici chtěli zabíť, ale ona jich prosila, že jim dá své mladé, jestli jí darují život. Darovali jí život a vzali si její dvě mladé; každý si vzal jedno. — Jeli dále a potkali medvědici; tu také chtěli zabíť, ale ona jich prosila, že jim dá své mladé, jestli jí darují život. Darovali jí život a vzali si její dvě mladé; každý si vzal jedno. — Jeli dále a potkali lvici; tu chtěli také zabíť, ale ona jich prosila, aby jí

*) Takových soudů bývalo zhusta za starodávna i v národech našich slovanských. Soudové ti jmenují se soudové Boží čili očisty (jménem anglosaským ordalie). Nevinnost v podezření upadlé osoby měla zázrakem Božím osvědčena býti. — Viz o tom obšírné pojednání od professora Sušila v kalendáři Moravanu 1855.

života neodjímali; aby si radší vzali její mladé. Neodejmuli jí života a vzali si její dvě mladé; každý si vzal jedno. Každý měl mladého vlka, medvěda a lva, a ti za každým běželi. Když jich měli, odtrhli se od sebe. Jeden šel dolů a druhý zhůru do světa.

Petr přišel do jednoho města do hospody a ptal se, proč jsou domy v tom městě modrým suknem obtáhnuty. Hospodský mu pravil, že jest za městem drak, a ten jí s pořádky lidi, a že dnes přišlo na dceru královu. On šel, že se také půjde dívat na smrt té dcery královské.

Jak tam přišel, vzal její zástěru a dal ji tomu drakovi na krk a potom mečem sekal jak sekal. Jak ustál, zvířata draka držela, až mu bylo konec. Ale Petr měl v celém těle jed z toho draka; a zvířata šla a sbírala lístků; po těch lístkách bylo mu lépe.

Když bylo po draku, Petr se svými zvířaty odešel, a služebník vezl princeznu domů. Ona se mu musela zapřísahat, že řekne, že on ji od smrti obhájil. Král, když to slyšel, dával mu ji hned za manželku, ale princezna prosila, aby směla do dne do roka čekat, a potom že budou měť spolu svadbu. Ona tatíčkovi neřekla, že čeká, přijdeli pravý osvoboditel.

Za rok a za den přišel Petr zase do toho města a do té hospody. Přišed do hospody ptal se hospodského, proč jest město obtáhlé červeným suknem? Hospodský odpověděl: „Rok a den minul, jak tu byl drak, kterého služebník královský přemohl; král mu za ten skutek dal princeznu za manželku, a dnes právě bude svadba.“

Petr se hned přestrojil do krásných šatů, šel na hrad a vzal svá zvířata také s sebou. Princezna stála smutná v okně a jak spatřila zvířata, hned je poznala

a svého osvoboditele též. S radostí ho přivítala a představila otci svému. Král, když uslyšel, že Petr jest pravý osvoboditel dcery jeho, rozhněval se na svého služebníka, který lhal a se vydával za osvoboditele, a dal ho hned čtyrmi voly roztrhať.

Na druhý den měl Petr s princeznou svadbu, na které i zvířata pod stolem ležela a dobře se měla. Po svadbě ptal se Petr manželky své, co je to za horu naproti zámku, že včil ani listů na ní není, když je léto. — Ona mu povídala, aby se ani na tu horu neptal, že kdo do té hory vejde, žádný z ní nevyjde.

On šel přece na druhý den do té hory a otměl tam. Viděl letěť zajíce, vlk mu ho chytil a donesl, a on si ho na rožni upekl. Když toho zajíce pekl, přišla k němu stará bába a povídala: „Mládenečku, vždyť pak se mi dejte ohřáť!“ — On odpověděl: „Ohřej se bábo!“ — Ona se zhřívala, a za chvíli povídala: „Mládenečku, vždyť mi dejte upeci tu žábičku!“ — On jí řekl: „Upeč si bábo!“ — Tož ona si žábu pekla, brala s ní pěny a házela mu na zajíce. — On jí pravil: „Nemasť, bábo!“ — Potom mu povídala: „Mládenečku, dejte mi tím proutkem ta zvířátka pobiť!“ — On jí povídal: „Tukni si jich, bábo!“ — Ona se tím proutkem dotkla zvířat a jeho, a hned všickni v kameny se obrátili.

Na druhý den přišel Karel do toho města a do té hospody, co tam býval Petr. Že měli oba šaty jednaké i zvířata jednaká, hospodský myslil, že je to Petr, a řekl mu: „Byl jste, milostivý pane, na honě?“ — Karel odpověděl: „Byl jsem!“ — Hospodský pravil: „Nejmilostivější paní manželka princezna bude již s toužebností očekávať!“ — Karel odpověděl: „Ano, ano, musím raději pospíchať, abych přišel domů!“

On z řeči té poznal, že Petr, přítel jeho, musil státi se manželem princezny, neříkal hospodskému nic, že je na omylu, a šel do hradu, aby navštívil přítele svého. Když přišel do hradu ke královně, ona myslila, že to jest její manžel, a povídala mu: „Kdes pak byl přes noc?“ — Karel odpověděl, že se zdržel a otměl a že již nemohl domu přijíť. Potom se ptal na tu horu, co byla za hradem. — Ona povídala: „Vždyť již víš, vždyť jsem ti to již včera povídala, že kdo do té hory vejde, žádný z ní nevyjde!“ — Karel ale pravil: „Ba arciť, již jsem se z toho vyspal a zas jsem to zapomněl.“ On se nadál, že přítel jeho Petr zašel do hory, a že se mu tam snad přihodilo neštěstí. Šel také do té hory a také ho tam noc zachvátila. Vlk mu přinesl zajíce, a on si ho pekl na rožni. Když pak si ho pekl, přišla k němu ta stará bába a povídala: „Mládenečku, vždyť pak se mi dejte ohřáť!“ — On jí odpověděl: „Ohřej se, bábo!“ — Ona se zhřívala, a za chvíli povídala: „Mládenečku, vždyť mi dejte upéci tu žabičku!“ — On jí řekl: „Upeč si, bábo!“ — Tož ona si tu žábu pekla, brala z ní pěny a házela mu na zajíce. — On se na ni hněval a pravil: „Nemasť bábo, aneb si to sama sněz!“ — Bába přestala házeť a povídala mu: „Mládenečku, dejte mi tím proutkem ta zvířátka ťuknouť!“ On ale odpověděl: „Ukaž, bábo, ten proutek, já si ťuknu sám!“ — Vzal jí proutek a bábu bil. Ona křičela a prosila, aby ji nebil tím proutkem, ona že se neobrátí, v kámen jako včera ten mládenec a jeho zvířata; kdyby ji bil dva roky, že ji nezabije, a prosila, aby jí to odpustil. — Karel pravil. „Pověz mi, jak bych Petra a ta zvířata zkřísil?“ — Ona mu řekla, aby tu žábu rozpáral a žluč z ní vybral a tou žlučí aby pomazal ta zkamenělá zvířata a toho mládence. — On

tak učinil, a hned všickni ožili. Potom pravil: „Včil ty, stará čarodějnice, musíš mi říci, jak bych tebe zabil, abys již nikdy více neškodila lidem.“ — Ona odpověděla: „Tím tlustším koncem proutka mne musíš dobře bíť, tož mne zabiješ.“ — Karel to vykonal, čarodějnice se obrátila v kámen, kterýž tam až do toho dne jest, a navrátili se oba dva domů k Petrově manželce, kdežto byli dlouhá léta v přátelství a lásce živi pohromadě.

55. Bubeník hledá zakleté princky.

Byl král, který měl dvě princky, a ty se mu ztratily. Zlá čarodějnice začarovala jich pod zemi s celým zámkem, v kterém bývaly. Otec král o tom zvěděl a naložil mnoho peněz, aby je našel a vysvobodil, ale nemožno; mnoho lidí se o to pokusilo, ale nic naplat.

Jedenkráte přišli dva vysloužilí vojáci do hospody; jeden z nich byl šikovatelem a druhý desátníkem. I ptali se hospodského, co by u nich bylo nového. Hospodský odpověděl: „Našemu králi ztratily se obě dcery princky; on dal do hlasu, že by velikou odměnu dal tomu, kdo by jich nalezl a vysvobodil.“

Vojáci hned dostali chuť na tu odměnu, šli ke dvoru královskému a dali se u krále ohlásiť, že by rádi šli hledat ztracených a zaklnutých princek. Král si jich předvolal a dal každému dvě sta peněz na cestu, aby jich šli hledat; pomyslil si: „Šikovatel vidí se býti chytrým a obratným mužíkem: možno, že najde zámek začarovaný.“

Vojáci přijali peníze, odešli, ale nikoliv do světa dalekého, nebrž do blízké hospody, a tam dobře jedli a pili.

Brzy potom přišel vysloužený bubeník za nimi do hospody a ptal se jich, co tu dělají. Oni mu pověděli, že dostali na cestu dvě sta peněz od krále, aby šli hledat jeho začarované princky. Bubeníkovi se takové řemeslo ulíbilo, sebral se a šel také ke královi, kterýž i jemu dal dvě sta peněz, aby též hledat šel. Bubeník sebral peníze a šel.

Když přišel do hospody a oba vojáky ještě tam nalezl, řekl jim: „Takli vy zde ty princky posud hledáte a vysvobozujete?“ Oni mu povídali, že již se berou jíť, že jenom na něho čekali, aby mohli všickni pohromadě jíti.

Navrhovali šikovatel i desátník, aby všickni tři dali své peníze do jednoho měšce. Bubeník pravil: „Páni bratří, to nemůže býť; vyť jste již z peněz svých mnoho utratili; já nevím, jak dlouho budeme museť hledať; a z čeho bych byl živ, kdyby vy jste všecky peníze utratili?“ Podržel tedy každý své peníze a šli pospolu do světa.

Chodili již několik neděl a nemohli se nikde doptati na ten začarovaný zámek. Jednoho dne šli lesem, a tam se již dělala tma; nevěděli, kam by šli na noc. Šikovatel pravil: „Vylezte jeden na strom a podívejte se, nenísli někde světla viděť.“ — Desátník nemeškal se, vylezl na strom a volal: „Hezký kousek odtud cosi se svítí!“ Potom slezl, a všickni tři šli v tu stranu, kde byl desátník světlo viděl. Přišli k osamělé chaloupce v lese a stanuli pod okénkem; uviděli v jizbě bábu střapatou a prostovlasou. I šli chutě do jizby.

Bába jich vítala řkouc: „Vítajte, pánové; dobře vím, co hledáte.“ Vojáci pomyslili si: „To je dobře, když to víš, aspoň nám poradíš.“ A šikovatel se jí tázal: „Jak pak to víte, vždyť jste se nás ještě neptala?“ — Bába však pravila: „Hledáte dvou začarovaných princek; ale věřte mi, beze mne jich nenajdete.“ — Vojáci ji prosili,

aby jim pověděla, kde a jak by jich nalezli. Bába řekla: „Nemám sice chuti, ale přece toho zkusím!“ Dala jim nocleh a ráno šla s nimi.

Přišli k studni hluboké, v kteréž bylo mnoho vody. Tam ostala bába stát a pravila: „Jestli tu vodu z té studně vypijete, dostanete ty princky!“ Všickni tři vojáci lehli na břicho a začali píť. Bába se dala do hlasitého smíchu a řekla: „Tak to nepůjde, ale musíte mít takovou houbu, co by tu vodu do sebe vpila.“ Skutečně vytáhla suchou houbu z kapsy, a když ji na vodu položila, hned se všechna voda ztratila. Potom vyndala hedbávnou šňůru a pravila: „Jeden z vás musí se po té šňůře dolů spustiť; dole uvidí velikou břilu*) a pod ní teprv vchod do toho začarovaného zámku a do jeho světnic.“

Spustili bubeníka; on tam vlezl, oddělal břilu, všel do zámku a procházel se po pokojích. Přišed do první světnice, uviděl tam vojenské polní trouby a bubny. Vzal troubu a začal troubiti. Tu najedenkrát uslyšel dupot v zámku, ulekl se, položil troubu a vzal skřínku **) do ruky, v které byly samé píšťalky. Pískal. Nastal ještě větší hluk po zámku, se všech stran blížili se vojáci a tři generáli přišli až do samé jizby k němu: „Co jasnost císařská poroučí?“ Bubeník se rychle zpamatoval a odpověděl: „Zatím nic: odejděte, až vás později zavolám.“

Potom vzal buben, aby zkusil, jak se na něm bubnuje. Zase přiběhli tři generál „Co jasnost císařská poroučí?“ Bubeník odpověděl: „Doneste mi šaty, jak se na císaře sluší, a potřebnou zbraň, abych mohl všecko vojsko prohlednouť.“

*) Břila = šleda = pleskatý kámen.
**) Skřínka = truhlička.

Hned donesli šaty a šavli, on se oblekl za císaře, sedl na koně, kterého mu přivedli, a jel prohlížet vojsko. Tři generálové ho vedli, a tam uviděl dvé řady koňáků, že jich ani přehlednouti nemohl. Těšil se z toho a pravil: „Milé děti, uspokojte se zatím, až vám další rozkazy dám.“

On sám odešel do zámku a prohledával všecky světnice; v jedné z nich uviděl první princku a řekl jí, že přišel, aby ji vysvobodil. Ona pravila: „Vy nejste s to, mne vyvést; jsemť draku odevzdána, kterého nepřemůžete; odejděte, sice bude s vámi zle.“ — Bubeník mluvil: „Pokusím se o to, kdyby mne to i živobytí stálo!“ — Princka když viděla, že jináč nechce, dala mu prsten a zjevila mu, že má ten prsten čtyryceti mužův sílu, ale doložila: „Kdybyste měl na každém prstě takový prsten, nezabijete toho hovada.“ Potom mu dala meč, který prý na ránu všecko usmrcuje, když se jím sekne.

Sotva byl meč ten do ruky vzal, již drak letěl; on se s ním hned začal potýkati a šťastně ho rozsekal na kusy.

Byloli mu zle s první princkou, s druhou, mladší, bylo ještě hůř, nebo ta byla pod mocí ještě mocnějšího draka. Avšak pomocí prstenu a meče, kterýž mu i druhá princka dala, s velikým namáháním přemohl a usmrtil i druhého draka. Celé obyvatelstvo toho zámku bylo vysvobozeno, a čarodějnice, když o tom zvěděla, utekla.

Vojáci nahoře u studně čekali. Bubeník dal v okově vytáhnouti obě princky zhůru. Oni jich vytáhli, a spustili zase okov pro něho. Bubeník však nebyl hloupý a nedůvěřoval svým spoludruhům; místo sebe vložil veliký kámen do okova a ustoupnul na stranu. Vojáci vytáhli okov na půl výšky a pak ho najednou spustili, a odešli myslíce, že se bubeníka navždy zbyli.

Bubeník nemoha nahoru, zůstal dole. Včil měl kdy, prohlednouti celý zámek, a když ho prohledl, začal bubnovať, troubiť a pískat, až všecko vojsko svolal. On sám pak v císařských šatech ho komandoval. Byl se všemi spokojen a ptal se, jeli mezi nimi kdo z jeho kraje. Žádného tam nebylo, až na samém konci hlásili se tři, co byli z toho samého panství, a tázali se, co by žádal. — „Nežádám nic jiného, než abyste mi pověděli, možnoli odtud někudy vyjíť a do vlasti mé přijíť?“ Oni mu pověděli, že jest cesta podzemní, po které se přijde na moře, a přes moře že se může až do vlasti dostati. On jim slíbil, že jich propustí z vojny, aby ho tam zavedli. Všickni tři hned se vypravili s ním na cestu, on pak sebral zlata a stříbra, co unésti mohl.

Když přišli k moři, stála tam loďka připravena, na kterou všickni vstoupili, a plavili se dále. Jak mile však ti tři vojáci na moře vyšli a stravy okusili, byli šediví. Dva z nich umřeli ještě na cestě, a jenom ten třetí ostal na živě, a ten s ním dojel až do jeho vesnice, byl propuštěn a bohatě obdarován a šel domů k příbuzným svým.

Když byl ve svém kraji, nešel ke královi, ale vydával se za zlatnického tovaryše. Šel k zlatníkovi v městě a ptal se ho, máli pro něho práci. Zlatník odpověděl: „Můžete u mne v práci ostati; nemám sice mnoho díla, ale snad brzy něco bude.“ Tovaryš pravil: „Pane mistře, nemějte starosti; mám dělati pro princky prsteny; vykažte mi zláštní jizbu, v níž bych v pokoji pracovati mohl, a tu máte peníze a nakupte potřebného zlata.“

Přišla první noc; tovaryš žádal pana mistra, aby byly děti ticho, by mohl ty prsteny zhotoviti. Potom se zavřel do své jizby, utlonkl zlata koupeného a vyčistil

prsten od první princky, zavinul ho do bavlnky a dobře zaobalil; zlato utlučené rozházel po zemi.

Ráno šel a řekl: „Paní mistrová, jděte a smeťte ty piliny, a potom zaneste ten prsten princce; jak se bude ptáti, zač je, řekněte, že jest za 30,000 rýnských, ona vám jich ráda dá.“

Mistrová nechtěla s prstenem jíti a pravila: „Co pak by to musil býti za prsten, aby se mohlo 30,000 rýnských za něj žádati! to musí býti balamuťa člověk!“ — Tovaryš pravil: „Nechceteli jíti, však já si někoho najdu, kdo mi ten prsten ke dvoru a odtud peníze donese.“ — Zlatník manželce své hned poručil, aby s tím prstenem šla.

Mistrová šla, dala se u princky ohlásiť a byla předpuštěna. Řekla: „Přinesla jsem vám ten prsten, který jste si dala dělať!“ — Princka: „Milá zlatničko, já jsem si nedala žádného prstena dělať, ale ukažte mi ho, ať se podívám!“ Princka ho vzala do ruky, podívala se naň a hned řekla: „Ano, ano, ten jsem si dala dělať: kdo pak ho dělal?“ Zlatníková: „Máme tovaryše nového, a ten ho dělal!“ — Princka: „Co pak zaň žádá?“ — Zlatníková: „30,000 rýnských!“ Princka jí hned peníze odčítala a řekla: „Dejte mu ty peníze a řekněte mu, že ho vzkazuji pozdravovať, aby mne navštívil!“

Zlatnička odevzdala tovaryšovi peníze a vyřídila pozdravení i pozvání od princky. Tovaryš pravil: „Vidíte, paní mistrová, nechtěla jste jíť; zejtra ponesete druhé princce prsten ještě dražší.“

Děti nesměly ani písknouť, a mistr pravil: „Milá ženo, tomu našemu tovaryšovi dnes nedávej zemňáky; přistroj mu dobrou večeři, aby se u nás držel: teně zná krásnou práci dělať.“

Tovaryš dal zase mistrovi peníze na zlato, povečeřel a zase zavřel se do jizby své. Učinil s drahým prstenem jako s prvním a ráno poslal ho po mistrové zase té princce, která se mu líbila, a pravil, aby žádala zaň 60,000 rýnských.

Mistrová s radostí a bez zdrahání šla s prstenem. Když přišla ku princce a s uctivostí jí povídala, že nese ten zamluvený prsten, princka řekla: „Nevím o žádném prstenu; ale okažte mi ho!“ Zlatnička prsten okázala, princka se podívala a zvolala: „Aha, již vím, to je ten prsten; ano dala jsem si ho dělať, ale zapomněla jsem; sedněte si a povězte mi: kdo pak ten prsten dělal?“ — Zlatnička: „Máme teprv nedávno tovaryše, a ten umí takovou práci dělať; včera udělal také jeden prsten princce sestře.“ — Princka: „Nu, to je hezky, jest hoden chvály; co pak zaň žádá?“ — Mistrová: „60,000 rýnských!“ — Princka jí peníze dala a pravila: „Řekněte mu, aby dnes ke mně přišel a mne navštívil, že bych s ním velice ráda rozprávěla.“

Mistrová uctivě mluvila doma: „Pane tovaryši, princka vám vzkazuje, abyste byl tak laskav a ji navštívil, že by s vámi ráda rozprávěla.“ — Tovaryš však chladně řekl: „A co je mi po ní; však ona má tolkou cestu ke mně jako já k ní.“

Mistrová šeptala mistrovi: „Ten člověk přece jen jest jakýsi hrubián!“ Tovaryš pak to zpozoroval a pravil: „Neníli vám to dobře, odejdu ještě dnes!“ Mistr ho chlácholil a prosil, aby neodcházel.

V tom však přijel k domu kočár se čtyrmi koňmi, a z něho princka vystoupila a zrovna k zlatníkovi šla. Mistrová když ji uviděla, přiletěla do jizby a zvolala: „Pane tovaryši, princka již jest sama tady!“ Tovaryš

pak ušel ruče do své jizby a zamknul se tam. Princka přišla k zlatníkovi a tázala se: „Kde je váš tovaryš?“ Oni mu ukázali jeho světnici, princka klepala ponejprv, po druhé, po třetí — a teprv tovaryš otevřel. Ona vešla k němu, sluhové za ní hned nesli šaty královské. Tovaryš se oblekl do nich a vyšel s princkou do zlatníkovy světnice. Zlatníkovi lekem všecko z ruky vypadlo, a jeho manželka stála jako ve vředě, jako opálená, jako bez smyslu; až se trochu zpamatovala, potom zvolala: „Pro Pána Boha, včil teprv vím, koho ve svém stavení máme,“ a prosila královského prince, aby jim odpustil, jestli ho v něčem pohněvali. „Nemám čeho odpouštěti,“ pravil princ, „děkuji vám za to, že jste mi dali byt k práci mé. Ty peníze za ty dva prsteny si podržte a ty smetené zlaté piliny jsou také vaše.“ Potom jim dal „s Pánem Bohem“, sedl s princkou do kočáru a odjel do zámku královského.

Šikovatel a desátník, jenž tambora zhubiti zamýšleli, byli v zámku. Když se s princkami navrátili, vydávali se za jejich vysvoboditele, a král jim jich chtěl dáti za manželky. Princky však si vyžádaly, že chtí čekati do dne do roka a potom že budou sdavky.

Rok se právě chýlil ku konci svému. — Mladší princka žádala otce krále, aby udělal velikou hostinu a pozval mnoho hostů. Stalo se; i oba dva vojáci byli přítomní. O hostině, když hosté o rozličných věcech rozmlouvali, vystoupila princka a pravila: „Měla jsem zlatý klíč u zámku zlatého; ten klíč však ztratila jsem a dala jsem si dělať místo něho klíč stříbrný; když pak jsem ho již měla, nalezla jsem ztracený zlatý klíč. Prosím vás, pánové, rozsuďte: který bych si z nich měla podržet?“ — Všickni páni jednosvorně radili jí, aby si podržela klíč zlatý, který zrovna k tomu zámku dělaný jest.

Princka odešla do vedlejší světnice a přivedla tambora. Vojáci oba dva zbledli strachem, a princka mluvila: „Hle, vzácní páni, tento pán jest onen zlatý klíč, to jest: můj pravý vysvoboditel, kterého tito dva chtěli se světa zhladiti; on však byl od Boha ochráněn a přišel šťastně až sem; toho tedy budu já míti za manžela svého.“ Král k tomu rád svolil, dal ty dva bezbožníky voly roztrhati, a brzy potom slavila se svadba, při které byl bubeník ženichem princky. Otec král mu odstoupil království, které on po mnohá léta moudře a spravedlivě spravoval.

56. O jednom zemanu a o zlodějích.

Stalo se jedenkráte, že se našli tři muži, a sice všickni tři jednoho druhu, totiž zloději, ti ale se tak spřátelili a sbratřili druh s druhem, že všecko své nabyté a nakradené zboží a peníze v jedno složili. Že pak byli v řemesle svém výborní mistři, bylo těch peněz hodné množství.

Tu se usnesli vespolek, že jim není jisto, takové peníze s sebou nosiť, a proto jich také žáden rád při sobě neměl. Tu ale jeden z nich pravil: „Milí bratří, já vím jednoho bohatého a spravedlivého zemana, já myslím, abysme mu ty naše peníze dali na schovu a jej o to požádali, aby nám jich opatřil.“ — Druhým dvěma se ta rada zalíbila, ale pravili: „Jak to uděláme? On se nás bude ptáti, co jsme zač. Jakou mu pak dáme odpověď?“ Třetí na to řekl: „Já vím, jakou dáme odpověď; řekneme mu, že jsme tři bratří, že jsme ty peníze zdědili a že jdeme a hledáme, kde by se nám zalíbilo nějaké panství koupiť, v tom že bychom měli největší zalíbení.

Tak se ujednali, šli s prosbou k tomu zemanovi a žádali ho, aby byl tak dobrý a jim ty peníze do svého opatrování vzal, pokud by si nějaké panství nekoupili; neboť prý jim to obtížné jest a nebezpečné, s takovými penězi se nositi; oni že, jak věrně něco vynajdou, co by se jim líbilo a hodilo, zase všickni tři pro ně přijdou, aby jich nedával ani jednomu, ani druhému, ani dvoum, než až oni všickni tři pospolu pro ně přijdou, aby je teprv vydal.

Zeman, vida hodné osoby, svolil k jejich prosbě a přijal jejich peníze do schovu, a oni s velkou radostí od něho odešli, dílem že se jim to dobře podařilo a dílem, že nemusejí se s tím těžárnem (břemenem) vláčiť a druh druha se báť, že s nimi uteče; neboť byli všickni tři obratní a dobří špekulanti.

Potom zas chodili a zas dobře kradli, až zase měli hezkou hromádku peněz. Ale tu již drželi mezi sebou, až se jim za nějaký čas trefilo, že nedaleko toho zemana byli. Tu si jeden z nich zpomněl, že ten zeman tady nedaleko bývá, a ten druhý řekl: „No ten nám velké dobrodiní udělal, bylo by za slušné, abysme mu nějakou čest proukázali; nebo vím, že mu to jest vděčné (milé), když vidí, že si ho někdo váží a za dobrotivého drží; tak by bylo zaslušné, abysme mu naši vděčnost na jevo dali, když jsme tu tak blízko.“ Ten třetí pravil: „Ale jak? Já nevím, jaký vděk bysme mu udělali.“ Jeden z nich řekl: „Já bych věděl jak; můžeme jiť do kostela a přijdeli nám jiť vedle něho, tak mu uděláme všeci tři hlubokou poklonu; on bez toho bývá ve svátek v okně a dívá se na lid, jak jde do kostela.“ — Těm druhým se to také zalíbilo, že to je tak dobře a že se nemusejí s tím tak dlouho bavit. Tož při tom zůstalo, a oni se

rozešli po své krádeži a dali si slovo, kde se sejdou toho a toho dne.

Ale ten jeden místo krádeže došel k tomu zemanovi a pravil mu, že již vynašli takové panství, co se pro ně hodí, že ho též již domluvili a že přijde zejtřejšího dne odebrat ty peníze ten pán, od něhož to koupili; ale on že nemůže vědět, jestli se jim všem třem dostane, pro ně přijíť, a že jim to nenapadlo, jak od toho pána odcházeli, aby o tom mohli jistou zprávu vědět, ale že se tak usnesli, jestli jim bude tak pilno, že by nemohli všeci pro ně přijíti, tak že mu dají to znamení na důkaz, jak půjdou vedle jeho zámku, že mu udělají všeci tři hlubokou poklonu na znamení, že v tom jich všech třech dobrá vůle jest, aby se ty peníze vydaly z nich kterémukoliv, když by to bylo tak na pilně; a pak pospíchal zas na to místo, kde se měli sejíti.

Ti druzí dva přece každý něco ulovil, ale ten třetí ničeho, a také nebylo divu, neboť k tomu času neměl.

Ráno se vybrali a šli do toho kostela, a ten zeman byl právě v okně, a oni, jak přišli naproti, ostali stáť a hlubokou poklonu mu udělali, a on se jim také poklonil, a oni odešli a šli do kostela a dali si slovo, že se v té a v té hospodě sejdou; neboť i v kostele dávali pozor, jestli by se jim co dalo ukrásť; proto po různu se v kostele rozpustili, neb to již měli v obyčeji, že toho nikde neopomenuli, co a kde by se dalo do pazourů jejich lapit.

Jak ale z kostela vyšli, ti dva se shledali spolem, ale toho třetího nebylo; ten jak bylo po kázaní a mše svatá se začala, vyšel z kostela, šel přímo k zemanovi a pravil, aby byl tak dobrý, že přichází pro ty peníze, že všeci nemohli pro ně jíť a ten pán že nemůže dlouho

čekat, že chce ještě na poledne tam a tam dojet. Zeman honem mu vydal ty peníze, on je vzal a ten tam.

Ti druzí dva v té hospodě již byli a pojedli, a třetího ještě tu nebylo. Tu sobě myslili, jestli ho při něčem nelapli, jako bylo v tisku z kostela; proto šli ven mezi lid, aby něco o něm uslyšeli a zvěděli; ale kde nic tu nic. Tu jim napadlo že on snad ty peníze od zemana vzal a s nimi utekl. Šli oba dva k zemanovi a ptali se, jestli ten třetí u něho nebyl a ty peníze po něm nežádal. Zeman se ulekl a pravil: „Byl u mne, a proto že jste mi všickni hlubokou poklonu učinili na znamení, že je vydati mám tomu, kterýž by pro ně přišel, jak jste mi předkem oznámili, vydal jsem mu ty peníze." Ale ti dva s tím nebyli spokojeni, šli hned k advokátovi a milého zemana žalovali.

Zeman dostal poručení, aby se toho a toho dne dostavil; když se dostavil, bylo mu praveno, aby ty peníze vydal, sice že se mu všechno prodá. Zeman se vymlouval na znamení, které mu dali, ale nic na plat, bylo mu řečeno, aby ty peníze vydal anebo si advokáta vzal a na právní cestě se hájil.

S tím zeman odešel a hledal si advokáta, ale žádný se ho nechtěl ujmouti a zastati v té věci. Tak se toho strachoval, že pořád z těla opadával, až se každý divil, jak se pořád tratil; a nebylo divu, že tak rychle z těla padal, neb to byla velká hrůza a ta starost; kdyby mu byli všecko poprodali, nevím, jestli by to bylo stačilo na ty peníze, a on by byl zůstal prázdný. To mu ustavičně na mysli bylo, co by potom začal a jak by se živil. Všudy ho znali jako majetného, pořádného a velmi opatrného pána, a proto útrpnost velkou každý nad ním měl, že se tak tratil, a každý se domníval, že snad již brzy umře, a žádný nevěděl, co toho příčinou jest.

Tu ale byl soused jeho sedlák, který ho velmi miloval, a často spolu rozmlouvali; ale přes ten čas málo se nechal vidět ten zeman. To trápilo toho sedláka tak tuze a mrzelo, že nemůže s tím zemanem na slovo přijít; i odložil všecko od sebe, práce nechal a jen pořád hleděl, aby se mohl s ním na řeč dostat a vyzvěděť, nad čím takovou starost má a co ho nejvíce trápí a jestli by mu nemohl nějakou stranou ku pomoci přispěti. I v krátce se mu poštěstilo, že ten zeman vyšel na své pole; neb brzy se blížil den, v kterém poslední rozhodnutí mělo býti a on o všecko přijíti a opustiti měl a sám měl pryč zajít, kde by ho žádný neznal. V těch nejtraplivějších myšlenkách mu ten sedlák nadešel a uctivě ho vítal, ale on ani neodpovídal a kráčel dále a sedláka pro velké hoře ani neviděl. Ale sedlák se osmělil, chytil tomu zemanovi ruku, tak že se zeman velice ulekl, neboť se mu to nikdy nestalo, aby ho někdo z nenadání za ruku chytil; ale sedlák ho pamatoval a laskavě k němu mluvil; pak se teprv zeman zpamatoval a sedláka vítal. Sedlák se tázal po příčině té jeho starosti veliké; zeman si těžce oddechl a pravil: „Milý brachu, což pak ty mi v tom pomůžeš! bylť jsem u velmi učených pánů a nemohl mi v tom žádný z nich radu dáti, jak bych se z toho vytrhl.“ Více k tomu sedlákovi nemluvil, ale sedlák pořád k němu mluvil a ho rozbíral a prosil, aby se mu s tím svěřil, co ho trápí. Tu teprv začal si zeman jemu stěžovať, jaký soud má a že nemůže advokáta dostat, aby ho v té věci zastoupil. Sedlák ho ale prosil, aby mu pověděl, co to za soud má a s kým? Tak on mu to všecko pověděl, jak to jest; že protivníci jeho mají svého advokáta, který za ně mluví, ale on že nemůže žádného najíť, který by se ho zastal. Sedlák hned mu řekl, že on bude jeho

advokátem a zastupitelem, aby ho ohlásil u soudu, a zemana těšil, že mu to dobře vyjde. Zeman vzdychl a pravil: „Bůh všemohoucí dej, aby tomu tak bylo a všecko dobře vypadlo!“ a s tím se rozešli.

Potěšený zeman ihned ten den šel k soudcovi a ohlásil, že již má zastupitele, ale že neví, jestli mu ho přijme, poněvadž není učený, že jest jenom sedlák. Soudce mu odpověděl: „Nechť jest sprostý, když jenom něčemu rozumí, ať přijde, však víte, že pozejtří máte poslední rozsudek.“

Zeman se poděkoval a odešel, a hned k tomu sedlákovi šel a žádal ho, aby pozítra s ním o 9. hodině ráno k soudu šel. Sedlák mu to najisto slíbil, a jak ten den přišel, poslal ten zeman k tomu sedlákovi, aby byl tak dobrý a s ním šel. Ale posel se vrátil a řekl, že jeho pacholek se ožebračil na rukou, tak že nemůže rozsívat; sedlák tedy že bude rozsívat a pacholek že bude vláčit, a zemanovi vzkázal, aby jen šel napřed, on že to brzy rozseje a za ním přijde.

Zeman tedy šel napřed, a byla již desátá hodina a sedlák nepřicházel, advokáti těch zlodějů nechtěli čekat, zeman ale prosil, aby ještě trochu poshověli. Tu již byla 11tá, a sedláka ještě tu nebylo, advokáti již se zlobili. V tom však zaklepal kdosi na dvéře, a vešel sedlák ušubraný a zamazaný od hlíny. Zeman pravil, tenť že jest jeho advokát. Ti hned zvali ho hněvivě, aby předstanul a mluvil. Ale on pravil: „Páni, vidíte, že jsem od spíchání unaven a upocen, nechte mne trochu oddechnouti a mluvte vy napřed.“

Tu hned ten jeden začal paragrafy vypočítať a hrůzu stavěť, že jináč býti nemůže, že ten zeman musí ty peníze vydati. Potom zase vyzvali sedláka, aby včil on

mluvil. Sedlák prosil, aby ještě ten druhý mluvil, a on začal ještě hrůznějších paragrafů nežli ten první čísti, tak že ten zeman už jináč nemyslil, než že už jest po něm veta, už div neomdlel od hrůzy. Jak tento skončil svou řeč nadobře, odsoudil soudce zemana, že musí ty peníze vydati.

Tu pak obořili se oba dva na sedláka, zemanova advokáta, aby mluvil a zemana hájil. Tu se jich sedlák tázal, jestli oni již všecko vymluvili, co k tomu patří. Oni odpověděli, že již vymluvili. Tak ten sedlák předstoupil a pravil, že toho všeho nebylo potřeba. A ti advokáti na něho: že proč nebylo? On pravil: „Proto, že ten pan zeman ty peníze má, ale když jich přijímal do schovu, že byl zavázán, jich nevydávati ani jednomu ani dvoum, tudyž ti dva žalobníci ať si jdou hledat toho třetího; pan zeman není povinen, jim ho vyhledávat aniž mu to může kdo nasoudit; potom teprv, až přijdou všeci tři, že jim ty peníze vydá.“

Soudce ovšem výrok jeho za dobrý uznal, poslal oba žalobníky pryč a řekl jim, aby šli a hledali třetího, potom teprv že mají právo o peníze se hlásit, ale spíše ne.

Včil si může každý pomyslit, jak tomu zemanovi bylo u srdce, když ten sedlák za pravdu tvrdil, že ty peníze má; velice tomu se divil, že ten sprostý a neučený sedlák takové dva učené advokáty přemohl tak, že to musili sami za pravdu uznati.

Všickni se rozešli, a ti dva podnes nepřicházejí s tím třetím.

Zeman děkoval sedlákovi, že ho z takové hrůzy vysvobodil, a bylili před tím dobří přátelé, od té chvíle byli ještě věrnější, a jsou až doposud, jestli nepomřeli.

57. S mrtvými není žádný žert.

Jedna žena mi vypravovala: „Můj staříček*) býval kostelníkem a řemesla ševcovského. Můj otec byl tenkráte malý chlapec pětiletý a zůstal při řemesle. Když vyrostl a staříček již byl umřel, udělal jančary**) a nesl je do jednoho domu pod Radhoštěm. Když se vracel, stál tam starý muž před domem a ptal se mého otce: „Chasníku, čí pak jsi?“ — Můj otec odpověděl: „Já jsem Martin H..... z Rožnova!“ — Stařec mu povídal: „Znal jsem dobře tvého nebožtíka otce a vím o něm všelicos vypravovať; chcešli, vyložím ti něco!“ — Můj otec ho prosil, aby vypravoval, a on hned dal se povídať: „Před stem roků byl v Rožnově ještě dřevěný kostel***), chodili tam ze všech dědin na stráž; každou noc byli dva muži kolem kostela; za hodinu musili třikrát kostel obejíť. Jednou tam přišli dva z Dolní Bečvi: Kuběna a Vojkůvka na hlídku. Kuběna byl silný a odvážlivý, Vojkůvka ale byl slabý a bojázlivý. Jak přišli ke kostelníkovi, on jim pravil: „Jděte obejít kostel!“ Vojkůvka se bál, a kostelník, staříček můj, mu řekl: „Tyť jsi bojázlivý, poslal bych tě domů!“ Ale přece oba dva šli a obešli kostel. Potom si Kuběna lehl proti kostnicí na břílu†) a Vojkůvka si vedle něho sednul. Kuběna začal dřímať, a Vojkůvka mu říkal: „Bratře, nespi!“ —

*) Staříček t. j. dědoušek.
**) Jančary t. j. bagančе, botky šněrované.
***) Nynější zděný kostel vystavěl se roku 1748—1752.
†) Bříla = drobný kámen, neutvrdlá opuka (Jungmann); u Rožnova znamená bříla kámen pleskatý, jako hrobný kámen.

Kuběna mu ale pravil: „Neboj se!“ a za malou chvíli usnul a chrápal. Vojkůvka se velice bál a hleděl po hřbitově. O čtvrt na jedenáctou viděl, že se hlína s nového hrobu sype, sype, sype — Vojkůvka dostal strach, budil Kuběnu a volal: „Vstaň, bratře, pro Boha tě prosím, vstaň!“ — Kuběna ale rozespalý huboval: „Dej mi pokoj, sic tě pácnu!“ — Vojkůvka se díval na ten hrob, začalo se to tam popeliť jako kura*), potom to rostlo jako ovce. Obudil Kuběnu, aby se podíval, co ukrutného se děje na hrobě. Kuběna sedl a díval se také na to. Uhledli osobu, jíž bylo půl z hrobu, až pak vylezl celý člověk před třemi dny pochovaný. Ten svlekl šaty na hrobě, složil jich tam a šel až na Rožnov. — Kuběna pravil Vojkůvkovi: „Pojď a seberme ty šaty!“ Ale Vojkůvka ho prosil: „Oh, bratříčku, nedělej toho!“ — Kuběna řekl: „Mlč, špetneli, opálím ho tím vatrálem**), a bude konec!“ — Šel k hrobu, šaty sebral a řekl: „Pojď na věž, budeme se dívať, do kterého domu půjde!“ Ve Vojkůvkovi byla malá duše, šel s ním na věž, a dívali se oknem na Rožnov. Ten duch vešel do nového domu J........., to měl být hospodář sám. Nastal tam třesk ukrutný. Kuběna povídal: „Ten tam gazduje***!“ Vojkůvka pak ho prosil: „Jen ty šaty mu tam zase dej!“ — Kuběna odpověděl: „Nedám a přijdeli, opálím ho tím vatrálem. Ty si stoupni tu do kuchyňky za varhany.“ Duch přicházel zpátky a šel prosto až ke hrobu. Jak tam neviděl svých šatů, volal temným hlasem: „Kdo ty šaty vzal, ať jich nese sem!“ — Vojkůvka zase ho prosil, aby jich tam dal; ale Kuběna nechtěl, rozkročil

*) Kura = slepice.
**) Vatrál (srbsky) jest obuch ovčácký, obušek, čagan.
***) Gazduje t. j. hospodaří.

se a vatrál si napřáhl. Duch po třikráte volal: „Kdo ty šaty vzal, ať jich nese sem!“ — Když pak jich Kuběna nenesl, duch se bral na horu na věž. Jak byl na třetím schodě, tu kohout na faře zazpíval, a mrtvý zůstal ležet. Tu pravil Kuběna: „Včil jsem již sám také trochu strachem vadnul, ale přece se nebojím.“ — Zůstali do rána na věži, a veliká hrůza byla v obou; Vojkůvka byl málo živý, a Kuběna také slábnul. — Staříček kostelník šel ráno zvonit klekání, a Kuběna na něj volal s věže: Nelekej se, stala se tu věc hrozná; bratříčku... tak a tak se dělo: já vím, že jsem udělal zle! — Staříček polomrtvý běžel k velebnému pánu a vypravoval mu, že se na hřbitově zle podělalo a že ta osoba leží na schodech ve věži. Velebný pán zděšený šel druhými dveřmi do kostela, vzal štólu, svíčku a svěcenou vodu a zakropil tělo. Potom volal: „Pojď, ty smělý, dolů; včil vezmi mrtvého na záda a zanes ho nahatého do kostnice.“ — Kuběna ho zanesl, ale nohy se mu strachem a hrůzou třásly. Na druhý den byl znovu pohřeb, jak se patří. Kuběna musil mrtvému rýčem zrýť hlavu, a od tehdejška třikrát sypá se hlína na mrtvé tělo *). Ten starý muž, co to otci mému vykládal, byl Vojkůvka sám. Od té chvíle se nic takového nepřihodilo.“

58. Biskup Ondřej.

Byl nábožný biskup, a jméno jeho bylo Ondřej. Byl velice Bohu milý. Přišla k němu jedna princka a žádala

*) Vykladačka se musila trochu zmýliti; neboť obřad církevní, třikráte sypati hlínu na rakev v hrobě ke cti a slávě nejsvětější Trojice Boží, jest v Církvi svaté prastarý a dávno před tím užívaný.

ho o katolické ponaučení, že chce celým královstvím svým povrhnouti a býti v katolické víře. Biskup byl z toho velice potěšen a poručil jí, aby ho častokráte navštěvovala. Dával jí spasitelné naučení, aby se mohla k víře katolické připravit.

Jednou jí naporučil přijít k hostině a oznámil to hodným pánům, aby se také nechali u té hostiny najít. Sešli se všickni a rozmlouvali o všelijakých věcech. Potom přišel pocestný a prosil také o kousek jídla. Když toho jídla dostal, prosil, že by byl velice potěšen, kdyby také byl připuštěn do té světnice mezi hosty.

Kuchař to oznámil panu biskupovi, ale ta princka zakázala, aby toho pocestného nepouštěli do světnice, že to jest nevzácný host. On pak ale ještě jedenkráte prosil, a ta princka pověděla, jestli jí zhodne hádku *), že bude připuštěn. Pocestný se dal ptát, jakou hádku má zhodnout. — Ona povídá: „Kde je vyšší země nežli nebe?“ — On odpověděl, že na trůně Božím, tam celá svatá Trojice přebývá **)! — Potom řekla princka, aby jí zhodnul ještě druhou hádku: „Který jest největší div a zázrak na světě?“ — Pocestný jí odpověděl: „Největší div a zázrak na světě jest, že v takovém počtu lidí žádný žádnému v tváři dokonale podobný není.“ — Princka pravila, aby jí zhodnul ještě třetí hádku: „Jak daleko je s nebe až do pekla?“ — Pocestný jí odpověděl, že si to mohla sama tenkráte změřit a sčítat, když všemohoucí a spravedlivý

*) Hádku t. j. hádanku.

**) Nevím, zdali se tu naráží na člověcké, tudyž zemské, ale ovšem oslavené tělo Christovo, neboli na zeměkouli, s kterou se na obrazích představuje Bůh Otec.

Bůh pyšné anjely s nebe do pekla svrhnul — že byla také při nich!“ — Princka jak to slyšela, zahanbila se, zmizela oknem pryč, a jenom po ní v světnici smrad ostal.

Všickni hosté měli z toho veliký strach a nevěděli, co se to děje. Nábožný biskup ale poznal, že to byl zlý duch v podobě krásné panny, jenom to nevěděl, kdo byl ten pocestný. Hned poslal čtyry posly na čtyry strany jej hledat, ale nikde ho nenašli.

Za některý čas pak stalo se, že šel žid pocestný a noc jej zachvátila; bylo veliké hřmění a blýskání, a on neměl, kam na noc jíť; tož přišel k luthriánskému sboru*), a tam byly dvéře do žebračny**) otevřeny. Byla tam lávka***), a milý žid si pod ní lehnul.

Jak jedenáct hodin odbilo, plno zlých duchů přišlo do toho sboru. Tam byl stůl, a ti poddaní zlí duchové se posadili do stolic, a ta knížata pekelná za ten stůl. Ten nejvyšší kníže pekelný chtěl zvědět, který z nich jaký hřích na člověku způsobil. — Všickni dávali zprávu. Ten nejposlednější ale povídal: „To všecko nic není; já jsem jinačí kousek dokázal. Přivodil jsem nábožného biskupa již tak daleko, až mne k hostině pozval. Již jsem ho měl, již byl můj — ale tu k té hostině přišel jeho patron, svatý Ondřej a chtěl ho ostříhať†). Já jsem mu dal tři hádky hádať, a on mi jich uhodnul, tak že jsem se zahanbil a musil jsem utéci.“ — Kníže

*) Sbor vlastně jest shromáždění čili společnost křesťanův nekatolických; jmenuje se však také jejich modlitebnice sborem.

**) Žebračna = předsíň, kde žebráci bývají.

***) Lávka = lavice.

†) Ostříhať = strážiť, zachrániť ode zlého.

pekelný mu na to odpověděl: „Tak jsi posud jestě ničeho nedokázal; až dokonáš, co jsi započal, budeš prvým po mně v úřadě!“

Žid v žebračně všecko viděl a slyšel. Včil ale odbila hodina dvanáctá a zlí duchové se měli rozchodiť. Židovi bylo živobytí na krátce, nevěděl, co si má počíť velikým strachem. Tu si zpomněl, že se katolíci svatým křížem žehnají proti všemu zlému; tož on se také požehnal svatým křížem a lehnul dolů hubou za zemi. Zlí duchové jak vycházeli, pravili: „Kdo pak tady je?“ — Jeden z nich odpověděl: „To je prázdná nádoba lidská, ale je znamenaná křesťanským křížem, tož jí musíme nechať!“

Žid, jak ráno vstal, hned do města spíchal k tomu nábožnému biskupovi a žádal jej, aby ho pokřestil. Všecko mu oznámil, co viděl a slyšel, prosil, aby mohl býti v biskupském chrámu Páně na mši svaté, kde bylo založení svatého Ondřeje. Tam padnul na tvář, litoval všech svých hříchů a vyžádal sobě na křestu svatém jméno sv. Ondřeje míti.

Teprv nábožný biskup z řeči židovy věděl, co to bylo za pocestného, že to byl jeho svatý patron. Děkoval Bohu všemohoucímu a svému svatému patronovi za tu ochranu, toho žida pokřestil, a ctilli před tím upřímně svého svatého patrona, ctil a vzýval jej na budouchost ještě upřímněji.

OBSAH.
